

**T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TOKAT MERKEZ VE KÖYLERİNDEN DERLENEN
MEMORATLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur DEMİRCAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed AVŞAR

TOKAT-2023

ETİK SÖZLEŞMESİ

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Muhammed AVŞAR'ın danışmanlığında hazırlamış olduğum “Tokat Merkez ve Köylerinden Derlenen Memoratlar Üzerine Bir Araştırma” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Onur DEMİRCAN

İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY

Onur DEMİRCAN tarafından hazırlanan “**Tokat Merkez ve Köylerinden Derlenen Memoratlar Üzerine Bir Araştırma**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 03/07/2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye: Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ (Başkan)

.....

Üye: Doç. Dr. Ünsal Yılmaz YEŞİLDAL

.....

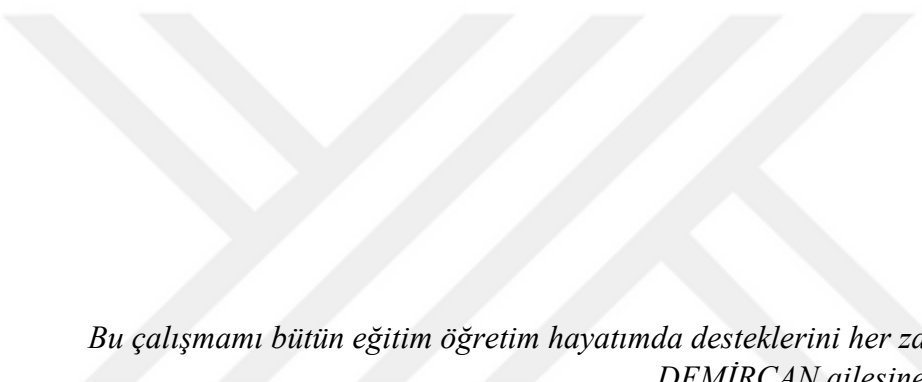
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed AVŞAR (Danışman)

.....

ONAY

...../...../.....

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

*Bu çalışmamı bütün eğitim öğretim hayatımda desteklerini her zaman hissettiğim
DEMİRCAN ailesine ithaf ediyorum.*

ÖNSÖZ

Tokat, tarihi boyunca birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmış ve böylelikle de zengin bir kültür harmanı meydana getirmiş şehirlerden biridir. Bu kültürel zenginliğin içerisinde sözlü anlatım türlerinin de önemli bir yeri vardır. Çalışmamızda; tabiatüstü ferdi bir tecrübenin yaşayan veya ondan dinlemiş birisi tarafından anlatılan şahsa bağlı hikâyeler şeklinde tanımlanan memoratlar ele alınmış, Tokat merkez ve merkeze bağlı köylerdeki memoratlar alan araştırması yöntemiyle derlenerek bilimsel yöntemler ışığında incelenmiştir.

Çalışmamız, giriş, sonuç ve üç ana başlıktan meydana gelmiştir. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı, gerekçeleri, yöntemi, kapasımı ve derleme ile ilgili bazı hususlar açıklanmıştır. Birinci bölümünde memoratın kavramsal çerçevesi oluşturulmuş; memoratın tanımı, sınıflandırılma çalışmaları, özellikleri, memoratın teşekkülü, icra alanı ve memorat kavramı ile ilgili literatür taramasına yer verilmiştir. İkinci bölümde memoratlarla ilgili yaptığımız incelemelere yer verilmiştir. Derlenen anlatıların anlatıcı, dinleyici ve icra ortamları hakkında bilgi verilmiştir. Anlatıcı ortamında anlatıcıların yaşları, meslekleri, cinsiyetleri gibi verilerin analizi yapılmıştır. Dinleyici ortamında memoratlar anlatılırken dinleyicilerin kimler olduğu ve anlatılan metinlerin dinleyiciye göre değişimleri tespit edilmiştir. İcra, anlatıcı ve dinleyici ortamı açıklandıktan sonra derlenen metinlerdeki olağanüstü varlıkların şekil özellikleri, bu varlıkların nerelerde meydana geldikleri ve bu varlıklardan korunma yöntemleri incelenmiştir. Metinler bölümünde ise Tokat merkez ve köylerinde derlenen 219 memorat metnine yer verilmiş; ayrıca memoratların bağlamı bütün yönleriyle ele alınmıştır. Üçüncü bölümden sonra sonuç, kaynaklar, ekler ve özgeçmiş kısımları yer almıştır.

Bu çalışma esnasında; tecrübe ve bilgisini esirgemeyerek beni yönlendiren çok kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Muhammed AVŞAR'a, kaynak bulmamda yardımcı olan çok kıymetli Doç. Dr. Seçkin SARP KAYA'ya ve adını zikredemediğim üzerimde emeği olan tüm hocalarıma bir teşekkürü borç bilirim.

Hayatımda her zaman benim yanımda olan ve hiçbir zaman desteklerini benden esirgemeyen aileme, çok kıymetli eşim Feyza DEMİRCAN'a, çok değerli arkadaşlarıma,

derlemede bana yardımcı olan Atmaca POLAT, Hasan AYDIN, Ahmet ÇELİK, Asena Tuğçe YILMAZ'a teşekkür ederim ve derleme çalışmaları esnasında vakit ayırıp sorularıma cevap veren, kişisel tecrübelerini benimle paylaşan bütün kaynak kişilerime de çok teşekkür ederim.

ÖZET

TOKAT MERKEZ VE KÖYLERİNDE DERLENEN MEMORATLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

DEMİRCAN, Onur

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed AVŞAR

Temmuz 2023, XVI+210 sayfa

Tokat, tarihi boyunca birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmış ve böylelikle de zengin bir kültür harmanı meydana getirmiş şehirlerden biridir. Bu kültürel zenginliğin içerisinde sözlü anlatım türlerinin de önemli bir yeri vardır. Çalışmamızda; insanların şahsi olarak tecrübe ettiği, bu tecrübelerin unutulmaz ve dikkate değer olarak düşündükleri ve bunları nasıl tecrübe ettiklerini tasarladıkları anlatılar olarak tanımlanan memoratlar ele alınmış, Tokat merkez ve merkeze bağlı köylerdeki memoratlar alan araştırması yöntemiyle derlenerek bilimsel yöntemler ışığında incelenmiştir. Yapılan literatür taraması neticesinde Tokat'ta memoratlar hakkında daha önce bilimsel bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiş, buna karşın Tokat'ın zengin bir memorat varlığına sahip olması bu çalışmanın ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Memoratların sosyo-kültürel hayat ve inançlar açısından yeri ve öneminden dolayı bu çalışmayla Türk kültürüne katkı sunulması ve sözlü hafızanın derlenip kayda geçirilerek gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır.

Çalışmamızda 114 kaynak kişiyle görülmüş ve 219 memorat anlatısı derlenmiştir. Görüşmeler esnasında *yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş görüşme/mülakat ve gözlem yöntemleri* kullanılmıştır. Çalışmamız Giriş, Kavram Olarak Memorat, İnceleme, Metin ve Sonuç olmak üzere 5 ana başlıktan meydana gelmiştir.

Derlenen anlatılardan hareketle memoratların; geçmişte yapılan pratiklerin

günümüze ulaşmasını sağlayarak kültür taşıyıcılığı yaptığı ve dini inançlara dayalı anlatılarda da insanlara ders verdiği tespit edilmiştir. Derlenen anlatılar, Özkul Çobanoğlu'nun yapmış olduğu sınıflandırma göz önüne alınarak tasnif yapılmıştır. Anlatılar öncelikle anlatıcı, dinleyici ve icra ortamlarının incelemesi yapıldıktan sonra olağanüstü varlıkların şekil özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada elde edilen verilerin Tokat özelinden hareketle Türk kültürüne ve halkbilimi sahasına zenginlik kazandıracağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tokat, Folklor, Anlatı, Derleme, Memorat

ABSTRACT

A RESEARCH ON MEMORATES COLLECTED IN THE CENTER AND VILLAGES OF TOKAT

DEMİRCAN, Onur

Master of Science, Turkish Language and Literature

Second Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed AVŞAR

Temmuz 2023, XVI+210 sayfa

Tokat is one of the cities that has hosted many different cultures throughout its history and thus has created a rich blend of culture. Types of oral expression also have an important place in this cultural richness. In our study, memoratas defined as narratives that people personally experience, think of these experiences as unforgettable and remarkable, and design how they experience them were considered, memoratas in Tokat center and villages connected to the center were compiled by field research method and examined in the light of scientific methods. As a result of the literature review, it was found that no scientific studies have been conducted on memorats in Tokat before, but the fact that Tokat has a rich memorat asset was instrumental in the emergence of this study. Due to the place and importance of memoranda in terms of socio-cultural life and beliefs, this study aims to contribute to Turkish culture and to compile and record oral memory and transmit it to future generations.

In our study, 114 sources were seen with people and 219 memorat narratives were compiled. Directed and non-directed interview/interview and observation methods were used during the interviews. Our study consists of 5 main titles: Introduction, Memorat as a Concept, Review, Text and Conclusion.

Based on the narratives compiled, it has been determined that memoratas carry culture by ensuring that the practices made in the past reach the present and also teach

people lessons in narratives based on religious beliefs. The collected narratives were classified by taking into account the classification made by Özkul Çobanoğlu. Narratives First of all, after examining the narrator, listener and performance environments, it was tried to reveal the shape characteristics of extraordinary beings.

It has been evaluated that the data obtained in the study will bring richness to the field of Turkish culture and folklore based on the Tokat specificity.

Key Words: Tokat, Folklore, Narrative, Compilation, Memorates

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞMESİ.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY.....	ii
İTHAF.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ.....	1
1. ÇALIŞMANIN KONUSU.....	1
2. ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ARAÇLAR:.....	2
4. YÖNTEMLER.....	2
5. KAPSAMI.....	3
6. DERLEME İLE İLGİLİ BAZI NOTLAR.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAM OLARAK MEMORAT.....	6
1.1. MEMORATIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	6
1.2. MEMORATIN KAYNAKLARI.....	8
1.3. MEMORATIN ÖZELLİKLERİ.....	10
1.4. MEMORATIN TEŞEKKÜLÜ VE İCRA ALANI.....	11
1.5. MEMORATLARIN TÜRLERİ.....	13
1.5.1. Numen-Memorat.....	13
1.5.2. Şahsi Memorat.....	13

1.5.3. Seküler Memorat.....	13
1.5.4. Örtülü Memorat	13
1.6. MEMORATIN SINIFLANDIRILMASI	14
1.7. MEMORATLARIN SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİYLE İLİŞKİSİ.....	16
1.7.1. Memoratların Mitlerle İlişkisi.....	17
1.7.2. Memoratların Destanlarla İlişkisi.....	17
1.7.3. Memoratların Halk Hikâyeleriyle İlişkisi	18
1.7.4. Memoratların Masallarla İlişkisi.....	19
1.7.5. Memoratların Efsanelerle İlişkisi.....	19
1.8. MEMORATLAR ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	21
1.8.1. Kitaplar	21
1.8.2. Tezler	22
1.8.2.1. Doktora Tezi	22
1.8.2.2. Yüksek Lisans Tezi.....	22
1.8.3. Makale ve Bildiriler	25
İKİNCİ BÖLÜM: İNCELEME	31
2.1. PERFORMANS TEORİ YÖNTEMİ VE BAĞLAMSAK AÇIDAN TOKAT'TA DERLENEN MEMORATLAR.....	31
2.1.1. Memoratların İcra Ortamları.....	32
2.1.2. Memoratların Anlatıcı Ortamı	34
2.1.3. Memoratların Dinleyici Ortamı	40
2.2. MEMORAT İNCELEMELERİ	41
2.2.1. Cinler ile İlgili Memoratlar	42
2.2.1.1. Dini Kaynaklarda ve Diğer Kaynaklarda Cin	42
2.2.1.2. Cinlerde Evlenme.....	44
2.2.1.3. Cinlere Hükmetme	45

2.2.1.4. Derlemelerde Cinler	46
2.2.2. Alkarısı ile İlgili Memoratlar	48
2.2.2.1. Alkarısının Musallat Olması ve Buna Karşı Korunma Yöntemleri	48
2.2.2.2. Alkarısını Yakalama Yöntemi	49
2.2.2.3. Derlemelerde Alkarısı	50
2.2.3. Karabasan, Congolos ve Kara Kura ile İlgili Memoratlar	51
2.2.3.1. Derlemelerde Karabasan, Kara-Kura, Congolos.....	52
2.2.4. Hızır ile İlgili Memoratlar	53
2.2.4.1. Derlemelerde Hızır'la İlgili Memoratlar.....	54
2.2.5. Yatırlar, Evliyalar ve Şehitler ile İlgili Memoratlar.....	55
2.2.5.1. Derlemelerde Yatırlar, Evliyalar ve Şehitler.....	55
2.2.6. Rüya Görme ile İlgili Memoratlar	56
2.2.6.1. Derlemelerde Rüya	57
2.2.7. Nazar İnancı ile İlgili Memoratlar	57
2.2.7.1. Nazar İnancından Korunma Yolları	58
2.2.7.2. Derlemelerde Nazar İnancı	59
2.2.8. Ölüler ile İlgili Memoratlar.....	59
2.2.8.1. Derlemelerde Ölülerle İletişim.....	60
2.2.9. Büyü ve Çeşitli Geleneksel Pratikler ile İlgili Memoratlar	60
2.2.9.1. Büyülerden Korunma Yöntemi.....	62
2.2.9.2. Derlemelerde Büyü	62
2.2.10. Fal ve Falcılık ile İlgili Memoratlar	63
2.2.10.1. Derlemelerde Fal.....	64
2.2.11. Tam Anlamıyla Tanımlanamayan Olağanüstü Bir Güçle ile İlgili Memoratlar.....	64

2.2.11.1. Derlemelerde Tam Tanımlanamayan Olağanüstü Güç.....	64
2.2.12. Modern Kent Yaşamı Memoratları: Ruh Çağırma, Astral Seyahat ile İlgili Memoratlar.....	65
2.2.12.1. Derlemelerde Modern Kent Yaşamı Memoratları: Ruh Çağırma, Astral Seyahat	65
2.2.13. Defineci Memoratları.....	66
2.2.13.1. Derlemelerde Define	66
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİNLER.....	68
3.1. CİNLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	68
3.2. ALKARISI İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	112
3.3. KARABASAN, CONGOLOS VE KARA KURA İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	134
3.4. HIZIR İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	141
3.5. YATIRLAR, EVLİYALAR VE ŞEHİTLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	148
3.6. RÜYA GÖRME İLE İLGİLİ MEMORATLAR	161
3.7. NAZAR DEĞMESİ İNANCI İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	165
3.8. ÖLÜLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR	166
3.9. BÜYÜ VE ÇEŞİTLİ GELENEKSEL PRATİKLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR	168
3.10. FAL VE FALCILIK İLE İLGİLİ MEMORATLAR	174
3.11. TAM TANIMLANAMAYAN OLAĞANÜSTÜ BİR GÜÇLE İLE İLGİLİ MEMORATLAR	175
3.12. MODERN KENT YAŞAMI MEMORATLARI: RUH ÇAĞIRMA, ASTRAL SEYAHAT İLE İLGİLİ MEMORATLAR.....	181
SONUÇ.....	184
YAZILI KAYNAKLAR	187

SÖZLÜ KAYNAKLAR.....	196
EKLER:	204
ÖZGEÇMİŞ.....	210

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**

Şekil 1 Derlenen Memorat Anlatılarının Yaşayanların ya da Duyanların Verileri 36

Şekil 2 Kaynak Kişilerin Cinsiyetlerinin Verileri..... 37

Şekil 3 Kaynak Kişilerin Yaş Gruplarının Verileri 38

Şekil 4 Kaynak Kişilerinin Eğitim Durumlarının Verileri..... 38

Şekil 5 Kaynak Kişilerinin Mesleklerinin Verileri 39

KISALTMALAR

M.: Memorat

Bkz.: Bakınız

TFA: Türk Folklor Araştırmaları

TDK: Türk Dil Kurumu

TTK: Türk Tarih Kurumu

vd.: Ve diğlerleri

vb.: Ve benzeri

Çev.: Çeviren

Akt.: Aktaran

D.T.C.F.: Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi

GİRİŞ

Türk toplumunun ortak kültürel hafızasında yer alan ve Türk kültürü açısından son derece önemli olan kimi anlatılar sözlü kültür vasıtasıyla günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Ancak günümüzde elektronik kültürün (ikincil sözlü kültür) ve yazılı kültürün etkisiyle sözel hafızadaki bazı bilgiler unutulmaya yüz tutmuş ve kültür taşıyıcısı kimliği taşıyan kişilerin sayısı giderek azalmıştır. Bu nedenle sözlü verilerin birincil kültür ortamından (sözlü kültür) ikincil kültür ortamına (yazılı kültür) aktarılması kültürel belleğin sürekliliğini sağlamak adına son derece önemli bir hale gelmiştir. Bu sözlü kültür ortamının önemli unsurlarından biri de memoratlardır. Memoratların merak uyandırıcı olması, olağanüstü korku unsurları barındırması, çeşitli hassasiyetlere sahip olması, diğer anlatı türlerine göre sıra dışılık özelliği taşıması ve memoratlar hakkında yapılan çalışmaların sınırlılığı bize bakir bir sahada araştırma olanağı tanımıştır. Çalışmamıza başlamadan önce yaptığımız ön incelemeler sonunda Tokat'ta memoratlarla ilgili ciddi bir kültürel zenginlik olmasına rağmen bu konu da hiçbir akademik çalışmanın olmadığı tespit edilmiş ve memoratlar üzerine yapılacak bir çalışmanın Türk kültürüne önemli katkılar sağlayacağı düşüncesi hareket noktamızı oluşturmuştur. Sahada yapılan derlenenlerle elde edilen veriler kayıt altına alınmış Tokat'taki memoratların varlığı gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu bölümde memoratlar üzerine yaptığımız çalışmanın konusu, amacı, kapsamı ele alınmış; çalışmada kullanılan araçlar ve derlememelerimiz üzerine bazı notlara yer verilmiştir.

1. ÇALIŞMANIN KONUSU

Tokat; 5000 yıllık tarihi içinde Hatti, Hitit, Frig, Med, Büyük İskender, Roma, Bizans, Arap, Danişment, Anadolu Selçuklu, Moğol, İlhanlı, Osmanlı, Türkiye Cumhuriyeti gibi birçok medeniyete, uygarlığa, imparatorluğa ev sahipliği yapmasından dolayı kültürel olarak Anadolu'nun en zengin coğrafyalarından biridir.¹ Zengin bir tarih hafızasına sahip olan Tokat'ın henüz keşfedilmemiş pek çok maddi ve manevi kültürel değerleri mevcuttur. Bu kültürel değerler kolektif bellekte varlığını sürdürerek sözlü kültür vasıtasıyla günümüze kadar ulaşmıştır. Sözlü olarak aktarılan bu değerler

¹ Detaylı bilgi için bkz. Beşirli (2005), Daş (2014), Yavi (1986), Ülkü (2020), Gökbilgin (1940)

içerisinde halk anlatılarının önemli bir yeri vardır. Çalışmamızın konusu bu anlatılardan biri olan memoralardır. Araştırmamız dahilinde, Tokat merkez ve köylerinde teşekkül eden memoralar derlenmiş, tespit edilen memoralar halkbilimi yöntem ve teknikleriyle incelenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Halk anlatılarının edebi ve kültürel zenginliklerinden olan memoralar, diğer türlerde olduğu gibi sözlü kültür ortamında yaratıldıktan sonra kolektif hafızaya aktarılmıştır. Kolektif hafızada arşivlenen bu bilgilerin ömrü anlatıcı ve dinleyicilerinin ömrü ölçüsündedir. Bu nedenle bu bilgilerin unutulmaması ve gelecek nesillere aktarılması Türk kültür tarihi açısından son derece değerlidir. Bu çalışmadaki amacımız, kolektif hafızadaki bu anlatıların yok olmasının önüne geçmek, bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında rol oynamak, Tokat özelinden hareketle Türk kültürüne ve halk bilimine katkı sağlamaktır.

3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ARAÇLAR:

Çalışmamız Halkbilimi derleme yöntem ve teknikleriyle yapıldığı için ses kayıt cihazı, kamera, telefon, telefonun ses kayıt alma özelliği gibi bütün gereçler kullanılmıştır. Ses kayıt cihazıyla kayıt yapılmadığı alanlarda kalem, kâğıt, defter gibi araçlar kullanılmıştır. Sahada yapılan yüz yüze derlemeler yanında zaman zaman sosyal medya üzerinden de (WhatsApp, Instagram, Facebook, Twitter) derlemeler yapılmıştır. Çalışmada derlenen anlatılar ve kütüphanelerden toplanan veriler yazıya aktarılırken dizüstü bilgisayar kullanılmıştır.

4. YÖNTEMLER

Çalışmada ilk olarak memorat hakkında literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sırasında kitaplardan, e-kaynaklardan, Ulusal Tez Merkezinden ve makale bilgi sistemlerinden faydalanılmıştır. Literatür taramasından edinilen bilgiler ışığında saha çalışmasına başlanmıştır.

Tokat merkez ve köylerinde yapılmış olan saha çalışmasında “*Görüşme, Gözlem ve Elektronik Derleme Yöntemi*” kullanılmıştır. Çalışma esnasında kimi zaman önceden hazırlanan sorular üzerinden yönlendirilmiş görüşme yapıldığı gibi kimi zaman ise yönlendirilmemiş görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Tokat merkez ve köylerinde derlenen memoratları kayda geçirerek sadece metinlere bağlı kalmamak adına “*Bağlam Merkezli Kuram ve Yöntemlere*” de yer verilmiştir. Bu bağlamda anlatıcı, dinleyici ve icra ortamları da incelemeye dahil edilmiştir.

5. KAPSAMI

Çalışmanın kapsamı, Tokat merkez ve merkeze bağlı köylerden müteşekkildir. Aşağıda, saha çalışması yapılan Tokat merkeze bağlı köylerin isimlerine yer verilmiştir. Ziyaret edilerek derleme yapılan köylerim listesi şu şekildedir:

1. ACIPINAR	33. ESKİKÖY
2. AKBELEN	34. EZE
3. AKYAMAÇ	35. GAZİOSMANPAŞA
4. AKYURT	36. GÖKDERE
5. AŞAĞI FIRINDERE	37. GÖLCÜK
6. AVLUNLAR	38. GÖZOVA
7. AVŞARAĞZI	39. GÜLPINAR
8. AYDINCA	40. GÜMENEK
9. AYDOĞDU	41. GÜNEVİ
10. BAĞBAŞI	42. GÜZELDERE
11. BALLIDERE	43. KADIVAKFI
12. BATMANTAŞ	44. KARAKAYA
13. BEŞÖREN	45. KARKINCIK
14. BULA	46. KEMALPAŞA
15. BÜYÜK BAĞLAR	47. KİLLİK
16. BÜYÜKYILDIZ	48. KIZILKÖY
17. ÇAMAĞZI	49. KOCACIK
18. ÇAMALTI	50. KÖMEÇ
19. ÇAMDERE	51. KÜÇÜKBAĞLAR
20. ÇAMLIK	52. MUSULLU
21. ÇATALKAYA	53. MÜLK
22. ÇAYÖREN	54. NEBİKÖY
23. ÇERDİĞİN	55. PINARLI

24. ÇÖKELİKKIŞLA	56. SÖNGÜT
25. ÇÖRDÜK	57. ŞEHİTLER
26. ÇÖREĞİ BÜYÜK	58. ŞENKÖY
27. DAYLIHACI	59. TEKNELİ
28. DEDELİ	60. YAYLADALI
29. DEREKIŞLA	61. YAZIBAŞI
30. DÖLLÜK	62. YELPE
31. EFE	63. YENİCE
32. EKİNCİLİK	

6. DERLEME İLE İLGİLİ BAZI NOTLAR

Araştırmamız için seçtiğimiz derleme sahası Tokat merkez ve köyleridir. Tokat merkez ve köylerinde 114 kaynak kişiyle görüşülüp 219 memorat anlatısı derlenmiştir. Her yaş grubundan, her meslek alanından ve her eğitim seviyesinden kaynak kişilerle görüşme yapılmaya çalışılmıştır. Uzun çalışma dönemimizde memoratları bizzat yaşamış ya da yaşayan kişilerin tecrübelerine şahit olmuş kişiler titizlikle araştırılmıştır. Bu kişilerle planlı görüşmeler yapılmaya özen gösterilmekle birlikte zaman zaman memorata konu olan olayları yaşayan, duyan ya da gören kişilerin anlatımlarına da tesadüf edilmiştir.

Başından olağanüstü varlıklar ilgili bir tecrübe geçen ya da bu olaylara şahit olan kişilerde görüşmelerde genel bir tedirginlik ve çekingenlik hâli görülmüştür. Konuların hassasiyeti ve toplumun bu hadiselerle bakışı bunda etkili olmuştur. Bu sebeple görüşmeler esnasında olabildiğince titiz davranılmış mahremiyet düşüncesiyle hareket edilmiştir. Ortamlarda hemen konuya girilmeyip uygun ortam ve koşullar sağlandıktan sonra bilgi toplama aşamasına geçilmiştir. Kişisel bilgilerini paylaşmak istemeyen kaynak kişilerin bilgilerine sözlü kaynak kısmında kodlama yoluyla yer verilmiştir. Derleme esnasında kaynak kişilerin ses kayıt ve görüntü cihazlarına müsaade etmedikleri durumlarda bilgiler not alma yöntemiyle kaydedilmiştir.

Ulaşım ve imkân kısıtlılığının olduğu ya da kaynak kişilerin yüz yüze bilgi vermekten imtina ettiği durumlarda sosyal medya ağları (WhatsApp, Facebook, YouTube, Twitter) üzerinden derlemeler yapılmıştır. Alınan ses kayıtlarının deşifre

esnasında ve yazıya aktarılırken tekrar eden kelimeler, cümleler asıl yapıyı bozmadan düzeltilmiştir. Yöresel kelimelerin anlamları dipnotta verilmiştir.

Derleme esnasında memorata konu olan olağanüstü olayları bizzat yaşayan, şahit olan ya da duyan kişilerle toplumdan çekinme ihtimallerine karşı genellikle bire bir görüşmeler yapılmıştır. Bazı durumlarda görüşmelerimiz daha çok kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. İnsanlar genellikle bu anlatılara inanmakla birlikte zaman zaman bunlara inanmayan kişilerle de karşılaşmıştır. Bu kişilerin bazen anlatanları hayalcilik, yalancılık, delilik gibi ithamlara maruz bıraktığı görülmüştür. Bu durumlarda manipüle edilen anlatıcının anlatmayı yarım bırakarak uygun ortam sağlandığında tekrar devam ettiği görüşmelerimiz de olmuştur.

Çalışma sahasına, bölge halkının tanıdığı ve güven duyduğu kişilerin aracılığıyla gidilmeye özen gösterilmiştir. Kaynak kişilerin bu durumlarda kendilerini daha güvende hissettikleri ve rahat davrandıkları gözlemlenilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAM OLARAK MEMORAT

1.1. MEMORATIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Memorat, insanların tecrübe ettiği olağanüstü olayları anlatması üzerine meydana gelen bir anlatı türüdür. Memorat kavramı ilk ortaya çıktığı dönemlerde efsane türünün bir alt başlığı olarak değerlendirilmiştir. Daha sonrasında memorat hakkında yapılan akademik çalışmaların artmasıyla birlikte ayrı bir tür olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Memorat kavramı ilk kez 1934 yılında Sydow tarafından kullanılmış olsa da daha öncesinde 1908 yılında Alfred L. Kroeber'in "*Ethnology of the Gros Ventre*" adlı çalışmasında Atsina kabilesine mensup kişilerden derlenmiş savaş anılarında memorat izleri görülmektedir. Kroeber bu anıları memorat veya herhangi bir tür olarak adlandırmamış yalnızca "*anlatı*" olarak sınıflandırmıştır. Her ne kadar memorat adı geçmese de bu kişisel anlatımlar bilimsel bir eserdeki memoratla ilgili ilk çalışma olarak değerlendirilebilir (Polat, 2020: s: 1). Ancak memorat kavramı literatüre ilk olarak 1934 yılında İsveçli halkbilimci Carl Wilhelm Von Sydow tarafından kazandırılmıştır. Böylelikle de Sydow memoratın isim babası olarak bilinmektedir (Çobanoğlu, 2021: s. 25). Sydow'a göre memorat, "*İnsanların şahsi olarak tecrübe ettiği, bu tecrübelerin unutulmaz ve dikkate değer olarak düşündükleri ve bunları nasıl tecrübe ettiklerini tasarladıkları*" anlatılardır (1977: s.73).

Sydow, memorat anlatılarının sadece birinci şahıstan derlenmesi gerektiğini belirtmiş, bu görüş uzun bir süre kabul görmüştür. Pentikäinen ise Sydow'un birinci şahıstan sınırlamasına karşı şu görüşü savunmuştur: "*Doğaüstü deneyimi yaşamış kişi ile onu anlatan kişi arasındaki anlatım zincirinde en fazla iki halka vardır. Bu da aktarım zincirinin dört kişiden oluşturmaktadır.*" (1970: s. 115). Linda Dégh ve Andrew Vasonyi ise sadece dördüncü kişiden değil beşinci ve daha sonraki anlatıcılardan da öğrenilmiş hikâyelerin memorat olarak değerlendirilebileceği görüşünü ileri sürmüşlerdir. (1974: s. 227).

Kvideland’a göre memorat, “*Tabiatüstü ferdi bir tecrübenin yaşayan veya ondan dinlemiş birisi tarafından anlatılan şahsa bağlı hikâyelerdir.*” (1999: s. 19). Çobanoğlu’na göre, bu tanımlamada yer alan “*tabiatüstü*” ile kastedilen öncelikle “*öteki dünya*” ve farklı bir boyutta olmanın yanı sıra insanlarla beraber aynı mekânları paylaşan, cin, peri, şeytan, alkız, karabasan veya çeşitli ruhlardan oluşan ve sosyal bir hayat yaşadığına inanılan varlıklarla görme, konuşma, dokunma, hissetme, rüya veya bunlardan başka bir yolla kurulan bir iletişimidir. Memoratlar bu şekilde kurulmuş bir iletişimle yaşananların yaşayan veya ondan dinleyen birisi tarafından anlatılmasıdır (2021: s. 25).

Fuzuli Bayat, memoratı, “*Gerçekliğe inanılan hayat hikâyeleri olup iyi ve kötü varlıklar hakkında anlatılmakta olan mitolojik söylentiler, yaşanmış tecrübelerin veya yaşandığına inanılan olağanüstü olayların anlatıları*” şeklinde tanımlamıştır (2007: s. 258). “*Mitolojik söylentiler*” ile kastedilen İslami dönem öncesinde “*Ruhların şaman olmaya zorlamaları, fizikî işkenceler, vücudun parçalanması, öteki âlemin ve ruhların tasviri ve iye kültü*” gibi anlatımlar, İslamiyet’in kabulünden sonra iyi ve kötü cin olarak sosyalleştirilen varlıklardan bahsedilen memorat anlatılarına dönüşmüştür. Hâlen anlatılmakta olan mitolojik söylentilerde (memorat türü) varlığını devam ettirmektedir. Bayat’a göre; demonik varlıklarla ilgili anlatılan memoratlar da mitolojinin kısmen bozulmuş ve kısa konulu, basit motifli bir türü olarak, ister Müslüman isterse de gayri müslim Türk toplulukları arasında canlı bir şekilde söylenen, kutsal mitolojik metinlerin kökünden kopmuş, yeni bir anlam kazanmış, halkın düşüncesinde korunmuş varyantlarıdır (2007: s. 258-261).

Yaşar Kalafat’a göre memoratlar, “*Halk inançlarında görünenin içinde görünmeyeni anlatabilen, batının zahire yansıtabilmiş halk inançları içerisindeki mitolojik genleri taşıyan en canlı hücreleri gibidirler.*” (Kalafat, 2018: s. 93).

Tuğrul Balaban’a göre memorat, “*Metafizik öge ya da güçlerle, görme, fiziksel temas ya da his gibi daha zayıf bir yolla kurulan iletişimi ifade eden genellikle kişisel tecrübeye dayalı anlatımlardır.*” (Balaman, 2015: s. 90).

Necdet Yaşar Bayatlı’ya göre memorat, “*Ruhlar, cinler, olağanüstü ve çetin varlıklar, bütün toplumlarda her zaman insanlarda korku duygusunu uyandırmış ve*

onlara korku dolu anlar yaşatmıştır. İnsaniyetin doğuşundan bu yana söz konusu varlıklar hep korku kaynağı olmuştur. İşte bu varlıklarla ilgili anlatılara ‘memorat’ adı verilmektedir.” (2017: s. 190).

Gürol Pehlivan’a göre memorat, *“İnanç anısı, Velî öldükten sonra, yaşayan canlıların hayatına girmesi, müdahale etmesi vs. ile ilgili, bizzat anlatanın başından geçmiş ya da bir biçimde anlatıcı tarafından tecrübeyi bizzat yaşayanın adı verildiği sürece, naklediş zincirinin beş altı kişiye kadar uzanabildiği bir metindir.” (2009: s. 91).*

Rus halkbiliminde memoratın karşılığı olan *“bylichka”* insanın olağanüstü varlıklarla ya da olağanüstü güçlere sahip kişilerle karşılaşmasından, hayvan veya bir nesne şeklinde insanın karşısına çıkan olağanüstü hazinelerin bulunmasından söz eden hikâyelerdir (Eren, 2020: s. 728).

Simpson ve Roud editörlüğünde hazırlanan Oxford İngiliz Folkloru Sözlüğünde memorat, anlatıcının kişisel olarak doğaüstü bir varlıkla nasıl karşılaştığını veya geleneksel inançlar açısından yorumladığı olağanüstü bir olayı nasıl deneyimlediğini anlatan anlatılardır (2000: s. 233).

Reimund Kvideland ve Henning K. Sehmsdorf memoratın tanımını şu şekilde yapmaktadır: *“Günümüzde memorat, bir kişi veya ondan alıntı yapan üçüncü bir kişi tarafından anlatılan, olağanüstü bir deneyim hakkında kişisel bir hikâye olarak tanımlanmaktadır.” (1999: s. 19).*

Yapılan tanımlardan yola çıkarak memorat, şahsi tecrübeler neticesinde meydana gelen ve olayın kimin başından ve nerede geçtiğine dair bilgilerle birlikte kuşaktan kuşağa anlatılan sıra dışı ve kutsiyeti olan varlıkların insanlarla iletişime geçtiğine inanılan halk anlatılarıdır.

1.2. MEMORATIN KAYNAKLARI

James McClenon’ın bilişsel olaylar olarak adlandırdığı memorata konu olan deneyimler, insanların kolektif bilinç ve bilinçdışına ait numuneleri barındırır. Bu sebeple

memoratin kaynağını psikoloji ve türe-özgünlük ile açıklar. McCelon, memoratin ikinci aktarımından sonra “*folklora*” dönüştüğü kanısındadır ve memoratların kaynağını şu iki formüle indirger: (Polat, 2020: s. 3)

1. Psikolojik temellerden türetilen evrensel özellikler
2. Ruh, hayalet, ölümden sonraki yaşam ve büyümlü yeteneklerle ilgili inançlar üretme kapasitesi

David J. Hufford, kültürün deneyimi ve deneyim hakkındaki anlatıyı şekillendirmesine bağılı olarak olağanüstü deneyim anlatılarının kaynağını altı kategoride açıklar:

1. Birçok anlatı, mevcut durumunda birinci şahıs durumunu koruyamaz, hâlihazırda anlatılmakta olan anlatılar da sözlü aktarmada sürekli değışikliğe uğrar.
2. Bazı anlatmalar, şahsi tecrübe olan olağan olayların geleneğın de etkisiyle yanlış yorumlamasıdır.
3. Bazıları anlatmalar da açık bir biçimde, kişinin bir başkasından duyduğı birtakım olayları kendisi yaşamış gibi duyumsamasıyla yapılan yanlış anı veya yalandır.
4. Bazı anlatmalar, gelenek model alınarak yapılmış azı şakalar ve şaka kurbanlarının deneyimlerinden oluşur.
5. Bazı anlatmalar gerçekten kişisel deneyimlerdir ancak bu deneyimler kültürlere göre değışebilir ve beklentiye bağılı olarak şekillenir. Kasten oruç tutarak, halüsinojen ya da güçlü öznel deneyimlere sebep olduğı bilinen başka yöntemler kullanılarak gerçekleşir.
6. Bazı anlatmalar ise anormal kişilerin psikozlu görüngülerinin kültür tarafından şekillendirildiğı deneyimleridir (Örneğın şizofrenlerin halüsinasyonları ve kuruntularının zaman içinde kültürel unsurları da muhafaza ederek değıştiğı bilinmektedir). (Hufford, 1982; akt. Polat, 2020: s. 4-5)

1.3. MEMORATIN ÖZELLİKLERİ

Memoratlaraın özellikleriyle ilgili farklı araştırmacıların çeşitli görüşleri mevcuttur. Aşağıda bu görüşleri bir araya getirmek suretiyle memoratların özellikleri bir arada verilmiştir:

1. Memoratlar kurmaca metinler değildir fakat sözde anlatıcının gerçek deneyimleridir (Polat, 2020: s. 12).
2. Memorat terimi, aynı zamanda ikinci ve üçüncü elden aktarılabılırler fakat burada temel koşul, ana söylentiye sadık kalınmasıdır (Polat, 2020: s. 12).
3. Bu anlatmalar yalnızca var olan inanışları doğrulamakla da kalmazlar, aynı zamanda ritüelleri de desteklerler. Bazı halk inanışlarının hâlâ yaygın olma sebepleri, büyük bir ihtimalle memoratlar tarafından doğrulanmış olmalarıdır (Polat, 2020: s. 12).
4. Memoratlar daha yakın zaman bir zamanda gerçekleşmiştir. Böylelikle de anlatıların inanılrlığı ve toplum üzerindeki tesirini artırır (Balaban, 2013: s. 71).
5. Şahsi anlatılardır.
6. Memoratlar zaman, coğrafi zemin ve anlatılan olayı bizzat yaşayan kişi olarak belirlidirler. (Çobanoğlu, 2021: 29).
7. Memoratlar, toplumun kültürel hayatı hakkında bilgi veren deneyimlerdir; bir nevi toplumun ortak bilinçaltını yansıtmaktadır. (Özcan ve Gönenç, 2015: s. 94).
8. Memoratlar yaşanmış olağanüstü hatırlardır. (Çobanoğlu, 2021: s. 29).
9. Memoratların, masallar veya epik destanlar gibi özel bir anlatıcısı yoktur. (Çobanoğlu, 2021: s. 56). Memorat anlatıları olağanüstü ve korkutucu anlatılar olduğı için toplumda bazı kesimlerce anlatıcıya karşı normal tepkiler vermeyebilir. Anlatıcıyı dışlayabilir ve özel bir sosyal statü vermeyebilir.
10. Tecrübe sahibi genellikle başından geçenleri karşısındakini eğlendirmek amacıyla değil başından geçenleri rapor etmek için anlatır (Çobanoğlu, 2021: s. 56).

11. Tecrübe sahibinin başından geçen olayı en kısa süre çevresindeki bilgisine güvendiği ve samimiyetine inandığı kişi tarafından yorumlanır (Çobanoğlu, 2021: s. 57). Tecrübe sahibi başından geçen olayı öncelikle anlamlandıramayabilir ve bu olayı çevresinden birine anlatır ve sebebini öğrenir.
12. Memoratlar sadece tecrübe sahiplerini korkutacak şekilde gerçekleşmez iyi kategoride değerlendirilen “Hz. Muhammed” başta olmak üzere dini şahsiyetleri görmek, onlarla iletişime geçmek ve onların maddi ve manevi yardımlarını almak gibi olağanüstü tecrübelerin anlatılması toplum tarafından uygun görülmemektedir (Çobanoğlu, 2021: s. 58).
13. Memoratlar kurmaca metin değildir fakat sözde anlatıcının gerçek deneyimleridir (Polat, 2020: s. 12).
14. Memoratlar aynı zamanda ikinci ve üçüncü elden aktarılabilirler fakat burada temel koşul, ana söylentiye sadık kalınmasıdır (Polat, 2020: s. 12).

1.4. MEMORATIN TEŞEKKÜLÜ VE İCRA ALANI

Memoratlar; karanlık, sessiz, stres, korku, ıssız, yalnız, psikolojik rahatsızlık, yorgunluk, uykusuzluk, uyku ve uyanıklık arasındaki gibi durumlarda cinler, periler, cadılar, hayvanlar vb. suretinde gezen çeşitli olağanüstü varlıklar, güçler ve din uluları ile iletişime geçilmesiyle meydana gelmektedir (Polat, 2020: s. 13).² Karabasan ya da alkarısı ile ilgili yaptığımız derlemelerin hemen hemen tamamı araştırmacıların belirttiği duruma uygun şartlarda gerçekleşmiştir. Nesibe Han adlı kaynak kişimizden derlenen aşağıdaki anlatı, memoratların yorgunlukta, uyku ve uyanıklık arasında gerçekleştiği görüşünü destekler niteliktedir. “*Nenem bize küçükken başından geçen olağanüstü olayları anlatırdı. Gençken çok çalıştıktan sonra soluklanmak için ağaç altlarında uyurmuş. Uykuya daldıktan sonra sürekli onunla uğraşan varlıklar gelirmiş (...) Bu olayları uykudayken ya da uyku ve uyanıklık arasında olduğu zamanlar görürmüş. (KK.33)*”³ Çalışmamızın metinler bölümünde benzer nitelikte örnekler mevcuttur.⁴

² Detaylı bilgi için bkz. (Kvideland ve Sehmsdorf, 1999: s. 19), (Bayat, 2007: s. 259)

³ Bkz. M.25

⁴ Bkz. M.29, M.129, M.132, M.195, M.212, M.213

Memoralar sadece yukarıda bahsi geçen durumlarda değil, büyüklerin çocuklarını korkutmak ve eğitmek amacıyla uydurdukları veya öcü gibi hayali yaratıkların varlıklarına dair kurmaca hikâyelerde de meydana gelmektedir. Bu durumda bir grup için uydurma olan diğer grup için inanç olabilir (Çobanoğlu, 2021: s. 45).

“Türk halk kültürü sosyo-kültürel bağlamında yaygın olan memoraların ele alınmasından ve yapılan bilimsel çalışmalardan hareketle yeryüzündeki bütün kültürlerde memoraların varlığını sürdürdüğü söylenebilir. ‘Sanayi ötesi’ ve ‘modernleşme ötesi’ toplumsal dokularda ortadan kalkan veya zayıflayan kırsal içerikli efsane ve memoraların yerini ‘Yok Olan Otostopçu’ dan, UFO’lara kadar ve kentsel hayatını yansıtan kent efsaneleri ve memoraların aldığı görülmektedir. Değişen devrin ideolojisi olmakta ancak bir yanda eski devrin ideolojisine veya dünya görüşüne göre geliştirilmiş memoralar yavaş yavaş kaybolur veya yenedünya görüşü doğrultusunda eski unsurlar yeniden yorumlanırken diğer yandan yenedünya görüşü doğrultusunda yeni memoraların ortaya çıktığı görülmektedir” (Çobanoğlu, 2021: s. 38).

Çalışma sahamızdan ve akademik kaynaklardan edindiğimiz bilgiler neticesinde memoraların gerçekleşebileceği yerler şu şekildedir:

1. Misafirlikler
2. Kamp alanları
3. Kadın toplantıları
4. Günler
5. Teknolojinin olmadığı dönemlerdeki sosyal etkinlik alanları
6. Asker ziyaretlerinde askerin başından geçen olağanüstü olayları anlattığı yerler
7. Yurtlar
8. Tarlalarda dinlenme alanları
9. Kişisel ofisler
10. Doğal afetlerden sonra yaşanan olağanüstü olayların anlatıldığı alanlar
11. Elektronik ve dijital ortamlar⁵
12. Park, bahçe gibi alanlarda
13. Issız ve karanlık ortamlar

⁵Detaylı bilgi için bkz. Sevindik, A. ve Yaman, S. (2019). Yeni derleme alanları ve dijital ortamın halkbilimcileri: Ekşisözlük örneği. *folklor/edebiyat*, (25)100, 1041-1055. DOI: 10.22559/folklor.1025

1.5. MEMORATLARIN TÜRLERİ

1.5.1. Numen-Memorat

Çoğu zaman olağanüstü olayı tecrübe eden kaynak kişiler, yaşadıklarının ne olduğunu kollektif inanç açısından yorumlarlar. Ama aynı zamanda bazı kaynak kişiler, yaşadıkları olayın ne anlama geldiğinden ne olduğundan emin değildirler. Yaşanılan deneyimin olağanüstü olduğuna inanırlar ama bir yorumlama yapamazlar. Bir yorumlama yapılamayan bu deneyimler “*numen*” olarak tanımlanır. Lakin tecrübe sahibi, başından geçen deneyimini bir başkasına anlattıktan sonra ve dinleyen kişi yaşanılan olayı yorumlarsa artık tecrübe sahibinin deneyimi “*numen-memorat*” olarak adlandırılır.⁶

1.5.2. Şahsi Memorat

Tecrübe sahipleri deneyimledikleri olağanüstü olayları kollektif gelenekten farklı olarak yorumlamasından dolayı meydana gelen memoratlara “*şahsi memorat*” denir. Şahsi memoratların tanımlanması kolaydır; kollektif gelenekte paralellikleri veya varyantları yoktur (Kvideland ve Sehmsdorf, 1999: s. 20).

1.5.3. Seküler Memorat

Ferrer (2008) ve Brunvand (2012) ruhsal ve olağanüstü varlıklarla meydana gelen memorat anlatılarının dışında kalan dikkate değer memorat anlatılarına “*seküler memorat*” adını verirler (Akt. Hallaç, 2018a: s.161).

1.5.4. Örtülü Memorat

Örtülü memoratlar sıradan konulardan oluşmaktadır. Yüzeysel olarak hiçbir inanç ögesi anlatıda dikkat çekmez. Örtülü memorat diğer memorat türlerine nazaran belli bir farkındalık ve bilgiyle ortaya çıkar. Çünkü genellikle kalıplaşmış dinî yargıları ve atasözlerini doğrular. Haksız kazancın kişiden çıkacağı, aileye karşı yapılan saygısızlık gibi halk arasında yaygın olan inançlar bu türün içerisinde yer alır (Hallaç, 2018a: s. 163).

⁶ Detaylı bilgi için bkz. (Kvideland ve Sehmsdorf, 1999: s.20), Çobanoğlu, 2021: s. 40-41), (Polat, 2020: s. 15), (Honko, 1964: s. 16 Çev. Hallaç, 2018: s. 269)

1.6. MEMORATIN SINIFLANDIRILMASI

Linda Dégh 1972 yılında yayımlanan Türkiye Türkçesine “*Halk Anlatısı*” adıyla çevrilen çalışmasında “*deneyime dayalı anlatılar*” adını verdiği memoraları Şu Şekilde sınıflamıştır:

1. İş hatıraları
2. Otobiyografik hikâyeler
3. Göçmen ve göçebe epikleri olmak üzere üçe ayırır (Karagülle, 1972,1998: s. 128-129).

Juha Pentikäinen, memoraları üç gruba ayırır:

1. Bireysel (anlatıcının kişisel deneyimine göre)
2. Grup (aile veya yaş grubu)
3. Kolektif (toplumsal baskılara maruz kalmış basmakalıp anlatılar) (2011: s. 554)

Granberg, memoraları yapıları bakımından Şu Şekilde sınıflandırır:

1. Bireysel içerik ve biçim.
2. Efsane motifleri içeren bireysel biçim.
3. Geleneksel efsane ve inanç unsurlarına dayalı, yapısal olarak basmakalıp, ancak kişisel deneyime dayalı anlatılar.
4. İçerik olarak bireysel, ancak resmi ve yapısal olarak kalıplaşmış anlatılar. (Pentikäinen, 1973: s. 232)

McClenon, anormal olayları içeren pek çok çalışmayı incelemiş ve bu çalışmalar neticesinde memoraların konularını Şu Şekilde sınıflandırmıştır:

1. Hayalet
2. Paranormal rüya
3. Psikokinezi

4. Sağalma
5. Kök
6. Uykü felci
7. Altıncı hisle uyanma
8. Senkronize olaylar
9. Paranormal
10. Esrarlı olay
11. Vücut dışı deneyim
12. UFO (McClenon, 2000: s. 161).

Özkul Çobanoğlu, yaptığı çalışmalardan hareketle söz konusu iletişim biçimlerinin etrafında örüldükleri veya iletişimin gerçekleştiği olağanüstü varlıktan, aktörden hareketle Türk halk kültüründeki olağanüstü güçler ve bunlarla kurulan iletişim biçimlerine dair memoraları şu alt başlıkları altında ele almıştır:

1. Cinlerle ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
2. Alkarısı ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
3. Ağırılık Basması- Karabasan, Congoloz, Erkebit, Hırtık, Hınkur Munkur, Çıtlık Kuşu, Kırk Basması, Çarşamba Karısı, Yol Azdıran, Kara Ura, Geelincik, Demirkıynak adlı varlıklarla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
4. Hızır ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
5. Yatırlar, Evliyalr ve şehitlerle kurulan iletişim.
6. Rüya görme yoluyla kurulan iletişim ve yaşanıldığına inanılan olaylar.
7. Nazar değmesi yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
8. Ölülerle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
9. Büyü ve çeşitli geleneksel pratikler yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
10. Fal ve falcılık yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
11. Tam tanımlanamayan olağanüstü bir güçle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.

12. Modern kent yaşamı memoratları: Ruh çağırma, astral yolculuk reenkarnasyon ve UFO'larla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.

İrfan Polat, Memorat Yapı, Tasavvur ve Metinler (2020) adlı kitabında memoratları 4 farklı bakımdan sınıflandırmaktadır.

Konuları Bakımından Memoratlar

1. Dini Memoratlar
2. Olağanüstü Varlıklar ve Güçlerle İlgili Memoratlar

Olayın Kaynağı Bakımından Memoratlar

1. Norm İhlaline Dayalı Memoratlar
2. Tasavvura Dayalı (Norm Dışı) Memoratları

Yapıları Bakımından Memoratlar

1. Tek Epizotlu Memoratlar
2. Çok Epizotlu Memoratlar

İçeriklerine Göre Memoratlar

1. Bireysel Memoratlar
2. Aile-Grup Memoratları
3. Kültür Memoratları

1.7. MEMORATLARIN SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİYLE İLİŞKİSİ

Sözlü anlatı türleri meydana geliş şekli olarak birbiriyle ilişki içindedir. Bu türler birbiri arasında belli noktalarda kesiştiği gibi belli yerlerde de birbirlerinden ayrılır. Memorat türü çıkış noktasında efsanenin alt bir başlığı olarak ele alınmıştır. Daha sonrasında yapılan çalışmalar neticesinde farklı bir sözlü anlatı türü olarak kabul

görmüştür. Memorat türünün diğer sözlü türlerle arasındaki farklarını ortaya koyarak bu görüşü desteklemek gerekmektedir.

1.7.1. Memoratların Mitlerle İlişkisi

“Mitler kutsal bir öyküyü anlatır. Mitler her zaman için bir yaratılışla ilgilidir, bir şeyin yaşama nasıl geçtiğini ya da bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl yaratılmış olduğunu anlatır.” (Eliade, 2020: s. 32). Memoratlar bu konuda mitlerden ayrılmaktadır. Memoratlar yaratılıştan ziyade kişisel olayları konu almaktadır.

Mitler ve memoratlar arasında karakterler konusunda benzerlikler vardır. İki sözlü anlatı türünde de olağanüstü varlıklar ön plandadır. Ancak karakterler konusundaki farklar şu şekildedir: Mitler yaratılış hikâyeleri olduğundan dolayı karakterleri genellikle tanrılar ya da yarı tanrılardır (Eliade, 2020: s. 23). Memoratlarda ise cin, peri, ruhlar gibi varlıklardır.

Mit ve memoratlar arasında zaman olarak bir fark vardır. Mitler başlangıçtaki dönemi kapsarken (Eliade, 2020: s. 23) memoratlar daha çok günümüze yakın dönemi (Balaban, 2013: s. 71) kapsamaktadır. Bu durumda zaman olarak mitler daha eski sözlü anlatı türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mitler toplum tarafından kutsal kabul edilir ve inkâr edilmez (Eliade, 2020: s. 32) bu hususta iki tür arasında benzerlik vardır. Dini konulu memorat anlatıları toplum tarafından kutsal kabul edilir ve inkâr edilmezler.

Mitler ve memoratlar arasındaki diğer bir farklılık ise anlatım yerleri ve anlatılan kişilerdir. Mitler genel olarak kadınların veya çocukların bulunduğu ortamlarda anlatılmamaktadır, memoratlarda ise bu özellik kesin kurallara bağlı olmamakla birlikte genellikle kadınların ve çocukların bulunduğu ortamlarda anlatılmamaya özen gösterilir.

1.7.2. Memoratların Destanlarla İlişkisi

“Destan; bir millet veya toplumun hayatında derin bir iz bırakmış olaylardan kaynaklanıp; çoğunlukla manzum, bazen de manzum-mensur karışıktır.” (Oğuz, Ekici

vd., 2015: s. 162). Memoratlar bu konuda destanlardan ayrılmaktadır. Memoratlar toplumun tamamını etkileyen değil şahsı etkileyen mensur bir türdür.

Destanlar usta bir anlatıcı tarafından ya da ustalardan öğrendiğini aktaran bir çırac tarafından, bir dinleyici kitlesine bir müzik aleti eşliğinde veya sadece bir ezgiyle anlatılır (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 162). Memoratlar ise özel bir anlatıcı tarafından anlatılmaz. Tecrübe sahibi ya da tecrübe sahibinden duyduklarını aktaranlar tarafından anlatılabilir. Özel bir ezgi ya da çalgı aleti eşliğinden anlatılmaz (Çobanoğlu, 2021: s. 56).

Destanlar tarihe ışıktutan metinlerken (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 161) memoratlar tarihe ışık tutmazlar çünkü memoratlar şahsi tecrübelerle dayalı anlatılardır.

Destanlardaki kişiler genellikle savaşçı ve kahramandır. İnsanlara olağanüstü güçler verilmektedir (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 173). Memoratlardaki kişiler ise insan ve insan dışı varlıklardır. İnsanların olağanüstü güçleri yoktur. Ancak olağanüstü güçlere sahip varlıklara yer verilmesi her iki türde de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, derlediğimiz memoratların birinde tepesinde gözü olan bir varlığın cinlerle cinsi münasebet sonucu doğması hadisesine yer verilmiştir (M.81 ve M.82). Dede Korkut Destanlarında da Tepegöz Hikayesi benzer şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Destanların ve memoratların ortak olduğu bir diğer husus mekândır. Her iki anlatıda da mekân dünyadır ve anlatılar gerçek kabul edilir (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 171).

1.7.3. Memoratların Halk Hikâyeleriyle İlişkisi

Halk hikâyeleri nazım-nesir karışık bir yapıya sahip ve giriş kısmında başlangıç formalleri bulunmaktadır (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 182). Memoratlar sadece nesirdir ve halk hikâyelerindeki gibi bir başlangıç formalleri yoktur.

Halk hikâyeleri; kahramanlık, aşk gibi konuları işlerken farklı türlerden de faydalanabilmektedirler. Ayrıca özel bir anlatıya sahiptirler (Oğuz, Ekici vd., 2015: s.

182). Memoratların konusu aşk ve kahramanlık değildir. Özel bir anlatıcı olmadığı gibi anlatılarında farklı türlerden de yararlanmamaktadır.

Halk hikâyelerinin ve memoratların benzeştiği noktalar anlatıların geçtiği mekânlar var anlatım esnasında kullanılan motif yapılarıdır. Her iki türde mekân olarak gerçeği ve inanılabilirliği artırmak için yakın ve gerçek mekân seçilmektedir (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 188).

1.7.4. Memoratların Masallarla İlişkisi

Masallarda olay kurgusu tamamen günlük yaşantının dışında olağanüstülüklerle kurulu olabildiğinden dolayı inandırıcılık söz konusu değildir (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 154). Ancak bu durum memorat anlatıları için aynı değildir. Memoratlarda daha çok yaşantının içinde olabilecek bir olağanüstülük söz konusu olduğundan dolayı inandırıcılık vardır. Masallar, inandırıcı olma kaygısı gütmazler.

Masallarda iyi ve kötünün mücadelesi anlatılırken (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 153) memoralarda bir mücadele yoktur. Bir engelden aşma, zorluktan kurtulma söz konusu değildir. Memoratlar şahsi olarak başından geçen olağanüstü anlatılardır.

Masallardan yer ve zaman belli değildir. Herhangi bir hayali zaman ve mekân olabilirken (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 154) memoralar da yer ve zaman bellidir ve hayali zaman ya da mekân yoktur.

Masallar kendine özgü bir anlatış şekli ve anlatıcısı vardır (Oğuz, Ekici vd., 2015: s. 150). Memoralarda özel bir anlatıcı ve anlatma şekli yoktur. Herkes memorat anlatıcı olabilmektedir (Çobanoğlu, 2021: s. 56). Masallar genellikle çocuklara anlatılırken memoralar çocukların korkabileceklerinden dolayı çocuklara anlatılmayabilir.

1.7.5. Memoratların Efsanelerle İlişkisi

Memoratların sözlü kültür nesir türleri içinde motif ve kahraman özelliklerinin ötesinde yapı ve işlev olarak benzeştiği hatta pek çok bakımdan örtüştüğü tek tür

efsanelerdir (Çobanoğlu, 2021: s. 29). Bu sebeple de memoratlar çoğu zaman efsane başlığı altında ele alınmıştır.

Memoratlarda yer alan “*tabiatüstü*” kavramı efsanelerde de yer almaktadır ama aralarında bir fark vardır. Efsanelerde tecrübe sahibi bilinmemektedir ve anlatılan olaylar tecrübe sahibinin ağzından dinlenilmemiştir. Memoratlarda tecrübe sahibi bilinmektedir ve anlatılan olaylar tecrübe sahibinin bizzat ağzından ya da ondan dinlemiş olandan dinlenilmiştir. Böylece memoratla efsane arasındaki temel farkı oluşturmaktadır (Çobanoğlu, 2021: s. 30).

Efsaneler geçmişe dair bir oluşum mirasıdır. Ancak memoratlar geçmişe değil şimdiye, bugüne aittirler (Çobanoğlu, 2021: s. 35).

Memoratların efsanelerden bazı farkları vardır ki bunların başında efsanenin bitkin bir metin olması ve varlığına inanılan efsanevi şahsiyetlerin etrafında oluşmasıdır. Oysa memoratlar sanat kaygısından uzak, varlıkları tespit edilemeyecek ancak yanı başımızda olduğuna inanılan manevi dünyanın varlıklarıdır (Bayat, 2007: s. 259).

Propp’a göre efsane ve memorat arasındaki temel ayrım, birinin mitolojiyi, diğerrinin ise dini konu edinmesidir. Ancak Türk anlatı ekonomisinde bu ayrımı, Propp nazariyesiyle yapmak olanaksızdır. Nitekim menkıbe ve efsaneler, bu bağlamda birbiriyle iç içe geçmiş hem İslamiyet öncesi Türk kültüründen hem de İslamiyet’ten etkilenen iki sözlü anlatım türüdür (Polat, 2020: s. 11).

Memorat kavramını inanç anısı olarak yeni bir isimlendirme yapan Gürol Pehlivan efsane ve memorat arasındaki ayrımı şu şekilde yapmıştır:

1. İnanç şiddeti: “*İnanç anısı, efsaneye kıyasla daha fazla inanılan bir türdür.*”
2. Tecrübe: “*İnanç anısında “olağanüstü tecrübe”yi yaşayan kişinin bizzat kendisi, tanıdıkları ya da adını verebildiği insanlar iken; efsanede tecrübeyi yaşayan belirsizleşmektedir.*”

3. Zamansızlık: “*Tecrübe ölçütüne bağlı olarak efsanede zaman, inanç anısına göre, belirsizleşmekte veya eskimektedir.*” (2009: s. 95).

1.8. MEMORATLAR ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

1.8.1. Kitaplar

“*Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*” adlı eser Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Türkiye’de memorat alanında yapılan ilk çalışmalardandır. Memorat türü bir monografi bütünlüğü içinde ele alınarak, yapısal, bağlamsal, işlevsel ve tematik özellikleri bakımından tahlil edilmiştir. Memorat anlatılarını on iki ana başlık ve alt başlıklar altında sınıflandırma yapılmıştır. Diğer sözlü türlerle benzerliklerini ve farklılıklarını ifade ederek memoratın ferdi bir tür olduğunu ortaya çıkarılmıştır.

“*Memorat (Yapı, Tasavvur ve Metinler)*” adlı eser Doç. Dr. İrfan Polat tarafından kaleme alınmıştır. Eser üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde memorat kavramı hakkında bilgiler verildikten sonra edebi anlatı türleri ile ilgili ilişkilerine yer verilmiştir. Birinci bölümde son olarak da memorat anlatılarının yapısı, işlevi ve sınıflandırılmalarına değinilmiştir. Eserin ikinci bölümünde memorat ve psikoloji ilişkisi başlığı altında hafıza tekniklerine ve bu tekniklerin halk anlatılarındaki yerine değinilmiştir. Memoratların tekrar anlatıldığında uğradığı değişimlere dikkat çekmiştir. Son bölümde ise derlenen 500 memorat anlatısına yer verilmiştir.

“*Türk Şaman Metinleri Efsaneler ve Memoratlar*” adlı eser Prof. Dr. Fuzuli Bayat tarafından kaleme alınmıştır. Memoratla ilgili bir kavramsal açıklama yapılmamıştır. Lakin Şamanlarla ilgili anlatılan efsane, memorat ve şamanların söylediği dualar bulunmaktadır.

“*Memoratlar-Astral Dünya Mitolojik Boyut*” adlı eser Dr. Yaşar Kalafat tarafından kaleme alınmıştır. Anadolu’nun çeşitli yerlerinden derlenen memoratların arkaik dönemden günümüze sözlü kültür verilerinin her türünden karşılaştırmalar yapılmıştır. Halk inançlarında kült oluşturmuş demir, tuz, ateş gibi objelerin ilişkisi kurulmuş ve al/kızıl rengin mitolojik derinliği, memoratlar bağlantılı incelenmiştir.

“*Siyah Şeytanlar İmparatorluğu (Türk Halk Kültüründe Cin Motifi)*” adlı eser Mehmet Emin Ulu tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada cinlerle ilgili derlemeler yapılmıştır lakin memorat başlığı altında değil fıkra ve masal başlığı altında ele alınmıştır.

“*2021 Yılı Türk Sözlü Geleneğinden Derlenen Dini Memoratlar*” adlı eser Doç. Dr. Serdar Uğurlu ve Derya Doğan Gök tarafından kaleme alınmıştır. Çalışma dört ana başlık altında toplanmıştır. Birinci bölümde uygulamalı halk bilimi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde memorat kavramı hakkında detaylı bir açıklama yapılmıştır. Üçüncü bölümde derlenen memorat anlatılarının ortak motifleri değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise derlenen memorat anlatılarına yer verilmiştir.

1.8.2. Tezler

1.8.2.1. Doktora Tezi

Tuğrul Balaban’ın Prof. Dr. Gülhan Atnur’un danışmanlığında hazırladığı “*Amasya Efsane, Menkabe ve Memoratları (Derleme- İnceleme- Metin)*” adlı doktora tezi; “giriş ve iki bölümden oluşturulmuştur. Giriş bölümünde Amasya ve halkbilimi içerisindeki yeri, efsane, mekabe ve memorat türü değerlendirilmiştir. Birinci bölümde efsane, menkabe ve memoratların özetleri verilmiş, genel değerlendirmeleri yapılmış ve anlatıma etki eden unsurlar karşılaştırılmıştır. Amasya bölgesinde yapılan derleme çalışması sonucu elde edilen üç yüz yirmi üç metnin, Stith Thompson’un “Motif Index of Folklor Literatüre” adlı altı ciltlik eseri esas alınarak motifler çıkarılmıştır. İkinci bölümde derleme çalışması sonucu elde edilen üç yüz yirmi üç metin numara sırasıyla konularına göre sınıflandırılmıştır.” Daha sonra da kitap olarak yayımlanmıştır (2014).

1.8.2.2. Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Tacetdin Hallaç’ın Doç. Dr. Mehmet Çevik’in danışmanlığında hazırladığı “*Memorat Türü ve Adana Memoratları*” adlı yüksek lisans tezi; “birinci bölümde, memorat kavramı üzerine durulmuştur. İkinci bölümde Adana memoratları sınıflandırılmış ve incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise derlenen metinler verilmiştir” (2017).

Osman Türkmen'in Doç. Dr. Mehmet Surur Çelepi'nin danışmanlığında hazırladığı *“Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratlar”* adlı yüksek lisans tezi; “giriş bölümünde Alaşehir'in tarihi, coğrafyası ve ekonomisiyle ilgili genel bilgilere yer verilmiş olup daha sonra da araştırmanın kapsamı, konusu, yöntemi ve amacıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde efsane ve memoratların ayrı başlıklar halinde incelenmiştir. İkinci bölümde derlenen efsane ve memoratların ilk önce yapı ve muhtevalarına dair daha sonra da anlatıların bağlamsal özellikleri üzerine bir inceleme yapılmıştır. Üçüncü bölümde de bölgeden elde edilen efsane ve memoratların tasnifi, incelenmesi ve türlerin motifleri üzerine bir çalışma yapılmıştır” (2017).

Büşra Nur Düzen'in Doç. Dr. Sedat Bahadır'ın danışmanlığında hazırladığı *“Artvin Doğaüstü Anlatılarda Cazi/Cazi Memoratları ve Motifsel İncelemesi”* adlı yüksek lisans tezi; “Yaklaşık yüz seksen beş kaynak kişiden iki yüz kadar derleme yapılmış ve derlenen metinler konularına göre bölümlere ayrılıp sınıflandırılmıştır” (2021).

Hamza Havuz'un Dr. Öğr. Üyesi Erhan Giray'ın danışmanlığında hazırladığı *“Artvin İlçe Merkez ve Köylerinde Derlenen Memoratların Söz Varlığı”* adlı yüksek lisans tezi; “Artvin ilçe merkez ve köylerinde doksan bir kişiden derlenen iki yüz memoratların tür ve bölge halkının söz varlığına ilişkin saptanan verilerin tasnif ve değerlendirilmesine yer verilmiştir” (2018).

Rükiye Demir'in Prof. Dr. Behiye Köksel'in danışmanlığında hazırladığı *“Gaziantep Memoratları Üzerine Bir İnceleme”* adlı yüksek lisans tezi; “memoratin ferdi bir tür olduğunu ispatlamak adına diğer sözlü anlatı türleriyle olan farklılıkları ortaya konulmaya çalışılarak Gaziantep merkezden derlenen memoratların sınıflandırılması yapılmış ve her sınıflandırma başlığı altında ise derlenen memorat metinleri verilmiştir. Çalışmanın devamında ise Gaziantep memoratlarının anlatıcısı ve icra bağlamları, Gaziantep memoratlarının dinleyicisi ve mesajının algılanışı üzerine değerlendirilmeler yapılmıştır” (2019).

Ali Bezgin'in Prof. Dr. Şeref Boyraz'ın danışmanlığında hazırladığı *“Hatay'da Reenkarnasyon Memoratları”* adlı yüksek lisans tezi; “Arap Alevilerinin ruh, öteki

dünya, cennet-cehennem inanışları ve tekrar doğuşun sebepleri gibi konulardaki yaklaşımlarını rahatlıkla ortaya konulmuştur” (2011).

Nemika Yeloğlu’nun Prof. Dr. Ali Torun’un danışmanlığında hazırladığı “*Kütahya ve Çevresinde Memorat Tasarımı*” adlı yüksek lisans tezi; “Beş bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Kütahya’nın tarih sahnesindeki yeri ve kültürü tanıtılmıştır. İkinci bölümde ilkel ve ilahî dinlerin yanı sıra kültürlerde memoratlar anlatılmıştır. Üçüncü bölümde Anadolu dışındaki Türklerde ve Anadolu Türklerindeki memorat tasarımı ile memoratlarla ilgili pratiklerin incelenmiştir. Dördüncü bölümde Kütahya ve çevresindeki memoratların fizyolojik özellikleri, cinsiyetleri, adlandırılmaları, barınakları ve memoratlarla ilgili pratikler ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Beşinci bölümde ise yararlanılan yazılı ve sözlü kaynakların ardından anlatıcı metinlere yer verilmiştir” (2009).

Alper Keser’in Prof. Dr. Mustafa Arslan’ın danışmanlığında hazırladığı “*Nazilli Bölgesi Efsane ve Memoratları*” adlı yüksek lisans tezi; “Nazilli bölgesinde derlenen yüz yetmiş metin belirlenmiştir. Seçilen metinler performans teorisinin inceleme modeli esas alınarak metin, doku ve bağlam yönlerinden ele alınmıştır” (2017).

Furkan Kürşat Dünder’in Dr. Öğr. Üyesi Ali Doğaner’in danışmanlığında hazırladığı “*Osmaniye Yöresinde Efsane ve Memoratlar*” adlı yüksek lisans tezi; “Osmaniye ve ilçelerinden derlenen efsanelerin kırk dördü yazılı kaynak, beşi dijital ortam, yetmiş beşi mülakat yoluyla elde edilmiş. Yüz bir efsane ve yirmi üç memorat sekiz ana başlıkta toplanmış, konu ve motif özellikleri bakımından incelenmiştir. Derlenen efsane ve memoratların iki tanesi “dünyanın ve evrenin yaratılış ve yok oluş efsaneleri” bölümünde, on dördü “mistik efsaneler”, yirmi beşi “olağanüstü varlıklar ve olağanüstü olaylarla ilgili efsaneler”, yirmi dördü “bitkiler, ağaçlar ve hayvanlarla ilgili efsaneler”, yedisi “şekil değiştirme taş ve kuşa dönme ile ilgili efsaneler”, ikisi “doğa olaylarıyla ilgili efsaneler”, kırk dokuzu “tarihi efsaneler”, biri “taşıt ve araç-gereçlerle ilgili efsaneler” bölümlerinde yer verilmiştir” (2021).

Şerife Oral’ın Doç. Dr. Şerife Seher Erol Çalışkan’ın danışmanlığında hazırladığı “*Safranbolu Efsaneleri ve Memoratları Üzerine Bir Araştırma*” adlı yüksek lisans tezi;

“Safranbolu efsaneleri yapı, işlev, konu ve motif bakımından değerlendirilmiştir. Safranbolu sahasında derlenen memoratlar işlev, yapı, konu bakımından değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır” (2018).

Müjdat Kızıloğlu’nun Prof. Dr. Gülhan Atnur’un danışmanlığında hazırladığı “*Tortum ve Köylerinde Derlenen Memoratlar Üzerine Bir Araştırma*” adlı yüksek lisans tezi; “Tortum ve köylerinde derlenen dört yüz yirmi memorat metnin tasnifi dört temel ve on dört alt başlık halinde oluşturulmuştur” (2013).

1.8.3. Makale ve Bildiriler

Emrah Tüncer’in kaleme aldığı “*Çevresel Şartlarda Memorat ve Menkıbenin Rolü: Elazığ, Karakoçan İlçesindeki Çayırgülü Köyü Örneği*” adlı makale TOBİDER dergisinde yayımlanmıştır. Makale de Elazığ ilinin Karakoçan ilçesine bağlı Çayırgülü Köyü’ndeki anlatılardan ve kültlerden hareketle mekânın nasıl “yer”e dönüştüğü anlatılmaktadır (2020).

Osman Ünlü’nün kaleme aldığı “*Bir Memorat Örneği Olarak Cinânî’nin Cinleri*” adlı makale RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi’nde yayımlanmıştır. Makalede dört yüz yıl önce Cinânî tarafından kaleme alınan “Bedâiyu’l-âsâr” adlı eserdeki memorat örnekleri incelenip günümüze kadar gelen örneklerle benzerliği anlatılmaktadır (2019).

Berna Ayaz ve Aykut Günaydın’ın birlikte kaleme aldığı “*Zonguldak Madencilik Mesleği Geleneğine Bağlı Oluşan Memoratlar Üzerine Bir Değerlendirme*” adlı makale Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi’nde yayımlanmıştır. Ayaz ve Günaydın makaleyi iki ayrı başlık altında ele almıştır. Birinci başlıkta sözlü kaynakların anlatılarından hareketle ocakların sahipli olduğuna dair bilgilere yer verilmiştir. Sahipli ocaklarda çalışanların karşısına farklı şekillere bürünmüş insansı varlıkların çıktığı ve bu insansı varlığın çalışanlarla olan iletişimleri anlatılmaktadır. İkinci başlıkta, maden ocağında meydana gelen kazadan sonra arama kurtarma ekibinde görev alan bir personelin başından geçen olağanüstü bir olaya yer verilmiştir. Makalede genel anlamda madencilik geleneği

etrafında gerçekleşen olağanüstü olayların dağ ve mağara kültüründen ayrılmadığı hatta bir parçası olduğu anlatılmaktadır (2019).

Gülperi Mezkit Saban'ın kaleme aldığı *“Kurtuluş Savaşı'na Dair Bir Kronikat: Sarayköy Kronikası”* adlı makale Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede tarihi memorat olarak bilinen kronikatlar ile memoratlar arasındaki farklılıklar anlatıldıktan sonra kronikatin dayandığı kuram ve Sarayköy kronikası ile ilgili derlediği örnek anlatılara yer verilmiştir (2019).

Mehmet Özdemir'in kaleme aldığı *“Türk Kültüründe Dağ Kültü ve Bir Yüce Dağ: Halbaba”* adlı makale Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlanmıştır. “Bu makalede dağ ve eren kültüründen hareketle Halbaba dağının Türk kültürü ve inanışındaki yeri üzerine durulmuştur. Çalışmada Halbaba'daki ocak/dilek kuyusu çevresinde oluşan inanışlar üzerinde durularak, kaynak kişilerden derlenen anılar incelenmiştir. Buna ilaveten dağ kültü ve taşların mitolojideki birlikteliği Halbaba dağında tespit edilmiştir. Bu taşlar çevresinde oluşan inanışlar değerlendirilerek kaynak kişilerden derlenen memorata yer verilmiştir” (2013).

Tuğrul Balaban'ın kaleme aldığı *“Hz. Ali Merkezli Bir Ölüm Memoratına Dair Değerlendirmeler”* adlı makale Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede “Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesine bağlı Korkut köyünde derlenen ve Hz. Ali'yi merkeze alarak ölüm üzerine anlatılan memoratın epizotları açısından analiz edilmiştir. Bu anlatma üzerinden geleneğin mensubu olduğu topluma eğitici etkilerini yansıtan sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır” (2015).

Hüseyin Özcan ve C. Sezen Gönenç'in birlikte kaleme aldığı *“Memoratlara Göre Karaca Ahmet Sultan”* adlı makale Folklor/Edebiyat dergisinde yayımlanmıştır. Makalede “Karaca Ahmet Sultan ile ilgili memoratları; Karaca Ahmet'in fiziki yapısı, kıyafeti, asası, ondan taleplerin olduğu, uyarıları, geleceğe dair haber ve işaretler içeren ve türbesiyle ilgili memoratlar olmak üzere yedi başlık altında incelenmiştir” (2015).

Dilek Erenoğlu Ataizi ve Burak Sözer'in birlikte kaleme aldığı *“Konya-Kadınhanı'ndan Memorat Örnekleri ve Motifleri”* adlı makale Uluslararası Beşerî

Bilimler ve Eğitim Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede memorat hakkında bilgiler verildikten sonra “Konya ilinin Kadınhanı ilçesine bağlı bir Türkmen yerleşim yeri olan Kolukısa köyündeki kaynak kişiler tarafından aktarılan memorat örnekleri” analiz edilerek tespit edilen motifler incelenmiştir (2018).

Nezire Gamze Ilıcak'ın kaleme aldığı “*Mehmet Emin Tokadî Hakkında Oluşturulan Memorat Örnekleri*” adlı makale Turkish Studies dergisinde yayımlanmıştır. Makalede “Mehmet Emin Tokadî’ye yönelik rüya görme yoluyla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar incelenmiştir.” Makale beş başlığa ayrılmıştır. Birinci başlıkta veliler, ikinci başlıkta Mehmet Emin Tokadî, üçüncü başlıkta memorat, dördüncü başlıkta rüya ile ilgili bilgilere ve beşinci başlıkta Mehmet Emin Tokadî hakkında kaynak kişilerden derlediği memoratlara yer verilmiştir (2020).

Necdet Yaşar Bayatlı'nın kaleme aldığı “*Diyale İline Bağlı Hanekin İlçesi Türkmen Halk Kültüründe Memoratların İncelenmesi*” adlı makale Türkbilig dergisinde yayımlanmıştır. Makalede “Türklerin Irak'taki uzantısını teşkil eden Türkmenlerin yaşadığı Diyale ilinin Hanekin ilçesinde Türkmenler arasında derlenen memoratlar” şekil özellikleri, muhteva özellikleri ve tasnif olarak üç başlık altında incelenmiştir. İnceleme bölümünden sonra memorat anlatılarına yer verilmiştir (2017).

Adem Koç'un kaleme aldığı “*Üryan Hızır Ocağı Taliplerinden Zehra Kayacık ve Memoratlarının Etkisiyle Oluşan Nefesleri Üzerine*” adlı makale Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede “inançların bir sözlü kültüre etkilerini tespiti örnek olması amacıyla Zehra Kayacık'ın rüyaları, memoratları ve bu rüyalar ve memoratlar bağlamında söylemiş olduğu nefesleri ele alınmıştır” (2012).

Dilek Çetindaş'ın kaleme aldığı “*Modern Türk Edebiyatında Memoratlar ve Büyü İnançlarının Bir Örneği: Sadık Yemni Romanları*” adlı bildiri metni IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu adlı bildiri kitabında yayımlanmıştır. “Bu bildiride modern edebiyatın romancılarından olmakla birlikte, Hollanda'da yaşayan ve öz kültürünün unsurlarını fantastik ve polisiye ile harmanlayarak, dünyaya da tanıtmaya becerisini gösteren Yemni'nin, iki romanında yer alan halk kültürü birikimi incelenerek, halk inançlarının mühim noktalarını teşkil eden büyü, memorat geleneği ve yatır algısının

romanda nasıl işlendiği değerlendirilmiştir. Ayrıca kadın şaman algısı ve halk hekimliğinin izleri sürülmüştür. Böylece halk kültürünün modern edebiyatta kullanılışının, kültürün daha geniş kitlelere yayılması anlamındaki önemi de tartışılmıştır” (2016).

Özkul Çobanoğlu’nun kaleme aldığı *“Hoca Ahmet Yesevî Kültürünün Memorat Anlatılarıyla İnançları ve Hayat Felsefesini Güncelleme Gücü”* adlı bildiri metni I. Uluslararası Hoca Ahmet Yesevî Sempozyumu adlı bildiri kitabında yayımlanmıştır. Bildiride Hoca Ahmet Yesevî kültüründen söz edildikten sonra hakkında oluşan memoratların rüya görme yoluyla gerçekleştiği ifade edilmektedir. Çobanoğlu, bildiri metninde memorat metinlerine yer vermezken anlatıları Türkistan şehri özelinde Kazakistan genelinden derlediğini ifade etmiştir (2016).

Azem Sevindik ve Sinan Yaman’ın kaleme aldığı *“Tokat’ta Öğrenci Yurtları Ekseninde Şekillenen Cin Memoratları ve Bunların Ortak Motifleri”* adlı bildiri metni I. Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi adlı bildiri kitabında yayımlanmıştır. Bildiride “Tokat’taki öğrenci yurtlarında kalan bireyler tarafından deneyimlenen, anlatılagelen ve cinlerin ekseninde şekillenen memoratlar derlenmiştir. Derlenmiş dokuz memorat metni tasnif edilerek bunların ortak motifleri incelenmiştir” (2018).

Gürol Pehlivan’ın kaleme aldığı *“Dinî Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar”* adlı makale Milli Folklor dergisinde yayımlanmıştır. Makalede dinî şahsiyetler etrafında oluşan anlatıların tasnifinde yaşanan terim sorunlarına değinilmiştir. Birbiriyle karıştırılan ve çoğu zaman aynı başlık altında ele alınan “menkıbe, efsane ve inanç anısı (memorat)” türlerinin farkları ele alınmış ve örnek verilerek açıklanmıştır. Pehlivan, makalenin sonuç bölümünde türlerin farklarını maddeler halinde belirtmiştir (2009).

Mariia Eren’in kaleme aldığı *“Rus Halk Edebiyatında Memorat Türü”* adlı makale Gaziantep University Journal of Social Sciences adlı dergide yayımlanmıştır. Makalede Rus halk edebiyatında yer alan memorat türü hakkında araştırmalara yer verilmiştir. Rus edebiyatında memorat kavramının karşılığı, kullanım şekli ve örneklerinin bulunduğu mekânlar hakkında bilgiler aktarılmıştır (2020).

Patrick B. Mullen'in kaleme aldığı Ahmet Tacetdin Hallaç'ın Türkçeye çevirdiği "*Halk İnancı ve Efsane İlişkisi*" adlı makale Folklor/edebiyat dergisinde yayımlanmıştır. Makalede Halk edebiyatı türlerinden olan efsane, memorat ve fabulatın, halk inancı ile ilişkisi balıkçı efsanelerinden verilen örneklerle incelenmiştir (1971/2018).

Ahmet Tacetdin Hallaç'ın kaleme aldığı "*Memorat Türünde Sınıflandırmalar ve Alt Kategoriler Üzerine*" adlı makale Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede memorat türüyle ilgili bugüne kadar yapılmış sınıflandırmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Sınıflandırmalara verilen adlandırmaların yerine yeni adlandırmalar önerilmiştir. Ayrıca sınıflandırmalar ve alt kategorilerin geniş tanımlarına yer verilmiştir (2018a).

Ahmet Tacetdin Hallaç'ın kaleme aldığı "*Memorat Kavramının Tanımlarındaki Belirsizlik ve Bir Tanım Denemesi*" adlı makale Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede "memorat kavramının 84 sene boyunca antropolog ve halkbilimciler tarafından yapılan tanımları tek tek incelenmiş ve öncü sayılan önemli tanımlar, eleştirel bir yaklaşımla ele alınmıştır" (2018b).

Müjdat Kızıloğlu'nun kaleme aldığı "*Tortum'da Derlenen Örnek Memorat Metinleri*" adlı makale Bizim Ahıska adlı dergide yayımlanmıştır. Makalede Tortum'da derlenen yedi adet memorat anlatısına yer verilmiştir (2014).

Mustafa Aça'nın kaleme aldığı "*Türk Halk İnanışlarında Tekinsiz Mekân Algısı ve Doğu Karadeniz Bölgesi Memoratlarına Yansımaları*" adlı makale Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makalede "örneklemi Doğu Karadeniz Bölgesi'nde tespit edilen bazı memoratlar olacak şekilde halk inanışlarındaki tekinsiz mekân algısını ortaya çıkaran ve besleyen inanış ve düşünüş kalıpları ile çevre-insan ilişkisinin argümanları tartışılmıştır. Mekânı tekinsizleştirmede etkili olan özellikleri kolektifleştiren geçmiş ve güncel inanış ve tercümeler çeşitli bileşenleri ile değerlendirilerek mekân-anlatı ilişkisi incelenmiştir" (2018: s. 5).

Linda Dégh ve Andrew Vazsonyi'nin kaleme aldıkları Ahmet Barış Ekiz tarafından çevrilen "*Memorat ve Ön-Memorat*" adlı makale Milli Folklor dergisinde

yayımlanmıştır. Makalede Sydow'un memorat tanımı üzerine bir inceleme ve değerlendirme yapılmıştır (2015).

Meltem Yılmaz'ın kaleme aldığı “*‘Tabuta Sığmayanlar’ Adlı Programda Tespit Edilen Rüya Memoratları Üzerine Bir İnceleme*” adlı makale Kültürk dergisinde yayımlanmıştır. Makalede öncelikle “memorat kavramı ve rüya memoratları hakkında genel bilgi verilmiş ardından programdan derlenen memoratlar, sosyo-kültürel gelenekteki oluşum şekli, icrası, muhtevası, işlevleri gibi belirli özelliklere göre incelenmiştir” (2022).

Onur Demircan'ın kaleme aldığı “*Tokat Merkez Köylerinde Mezarlıklar Etrafında Teşekkül Eden Memoratlar Üzerine Bir Araştırma*” adlı bildiri metni 4. Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu bildiri kitabında yayımlanmıştır. Bildiride Tokat merkez köylerinde mezarlıklar etrafında dolaşan insanların başından geçen olağanüstü olayların incelenmesi konu edilmiştir (2022).

İKİNCİ BÖLÜM: İNCELEME

2.1. PERFORMANS TEORİ YÖNTEMİ VE BAĞLAMSAAL AÇIDAN TOKAT'TA DERLENEN MEMORATLAR

“Halk bilgisi metinlerinin içinde oluştuğu, geliştiği ve tespit edildiği sosyal çevre ve şartlar Türkiye’deki halk bilimi çalışmalarında başlangıçtan beri göz ardı edilen ve hatta üzerinde hiç durulmayan bir husustur. Halbuki bu sosyal çevre ve şartlar halk biliminin tarifi için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu gibi, halk edebiyatı türlerinin tarifinde ve de herhangi bir metnin incelenmesinde metnin kendisi kadar önemlidir.” (Ekici, 1998: s. 20). Malinowski’nin de dediği gibi “*Şüphesiz metin çok önemlidir fakat bağlamsız metin ölüdür.*” (Çobanoğlu, 2020: s. 292). Ekici ve Malinowski, derlenen ürünlerin sadece metinsel olarak incelemenin yetersiz/eksik olduğunu, metinle birlikte bağlamsal olarak sosyal çevre ve şartlarında incelenmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

Halkbilimi çalışmalarında, folkloru “*geçmişin ürünleri*” anlayışından “*dinamik bir iletişimsel süreç*” olarak kabule dönüştüren Performans Teori yaklaşık yüzyıllık bir sürecin sonucu ortaya çıkmıştır. E. Sapir’in yaş ve cinsiyet gruplarına ve benzeri diğer özelliklere bağlı olarak değişen konuşma ve anlatma şekilleri gibi dilin sosyal kullanımlarına ve icrasına dikkat çekmesi ve Malinowski’nin yukarıda bahsini ettiğimiz sözü, Performans Teori’nin en önemli kavramsal başlangıç noktaları arasındadır (Çobanoğlu, 2020: s. 292).

“Alan Dundes 1964 yılında ilk şeklini yayınladığı “Doku, Metin ve Bağlam” adlı makalesinde, performans kuram ve yönteminin ilk haber vericisi olarak ortaya çıkar. Alan Dundes bu makalesinde, ‘Doku’ veya ‘Sözel Doku’ kavramı ile bir metnin içinde oluşturulduğu dile ait özellikleri, ‘metin’ kavramı ile halk bilgisi yaratmasının bizzat kendini ve ‘bağlam’ kavramı ile de bu metnin yaratıldığı sosyal çevre veya ortamı kastetmektedir.” (Ekici, 2004: s. 124).

Bu teorinin temel kavramı olan “*performans*” ikili bir anlama ya da iki temel unsura sahiptir. Bunlardan birincisi “*folklorun gerçekleştirilişi veya icrası*” anlamıyla artistik veya sanatsal bir eylemdir. İkincisi ise, performansın icracısı, sanatın formu,

dinleyici veya izleyiciyle birlikte icranın gerçekleştiği çevre bütünü olarak artistik veya sanatsal bir olaydır. Bu yeni anlayışa göre folklor, anlatan ve dinleyen arasında geleneksel bir anlatı yoluyla kurulan iletişim biçimi olarak ele alınmakta ve sosyal bir olay olarak folklorun canlı icraları incelenmektedir (Çobanoğlu, 2020: s. 299).

Performans Teori'ye kadar yaygın halkbilimi anlayışı olan ve folkloru bir “şey” bir nesne, bir unsur, tamamlanmış bir ürün olarak düşünüp folklor unsuru veya şeyi üzerine çalışmak, Performans Teoriyle birlikte, folkloru bir olay olarak canlı bir icra veya yapılan ve gerçekleşen bir süreç olarak düşünen ve ele alan yeni bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu anlayış içinde sözlü anlatım bir sosyal olaydır ve teatral anlamda bir icra veya performans olan bu sosyal olay, üç temel unsurdan meydana gelmektedir. Bu üç temel unsuru Dan Ben-Amos şu şekilde;

1. Kişisel boyut (anlatıcı/oyuncu)
2. Sosyal boyut (dinleyici/izleyici)
3. Söz boyutu (anlatılan) ifade etmektedir. (Çobanoğlu, 2020: s. 331).

“Metin, söz konusu bu icra ortamının sadece bir unsurudur, ama icra ortamı sadece metinden ibaret değildir. İcra ortamında icracının hareketi, dinleyicisi, dekoru ve doğal olarak sergilenen icra/gösterim ve icra yeri de değerlendirilmeye alınma durumundadır. Sözlü kültür metnlerinin üzerinde yapılan çalışmaların asıl amacı, söz konusu bu metinleri icra edenleri ve icrasına katılanları, icra ortamını bir bütün halinde anlamak için olmalıdır.” (Ersoy, 2004: s. 2).

Tokat memoraları, performans (icra) teori bağlamında icra ortamları, anlatıcı ortamı ve dinleyici ortamı başlıkları altında incelenecektir.

2.1.1. Memoraların İcra Ortamları

Memoralardaki olayları bire bir yaşayan ya da yaşayanlardan aktaran herkes memorat anlatıcısı olarak kabul edildiği için özel bir anlatıcısı yoktur. Memoralar belli bir mekâna ve zamana bağlı olarak anlatılmaz. Ancak anlatının dinleyicide etki uyandırması için zaman ve mekân seçimi yapılabilmektedir. Memoraların genellikle icra

yeri arkadaş, akraba ve aile toplantılarında gerçekleşen sohbet ortamlarıdır. İcra zamanı ise belli bir takvime bağlı olmayıp genelde insanların bir arada bulunduğu vakitlerdir. Yerine ve konunun açılma durumuna göre her ortam ve zamanda memorat anlatılabilir. Bu çalışmamızda memoratların derlenme aşamasında anlatıcı ve dinleyicinin bir arada olduğu doğal icra ortamlarında bulunulmaya çalışılmıştır. Böylece anlatıcı ve dinleyicilerin bildikleri ve başlarından geçen olağanüstü anılar derlenmeye çalışılmıştır.

Tokat merkez ve köylerinde halk anlatılarının icra ortamları; cami avluları (M.15)⁷, camilerin içi (M.32)⁸, tarlada çalışırken dinlenmek için toplanma alanları (M.18)⁹, köy meydanları (M.206)¹⁰, misafirlikler (M.83)¹¹, yurt odaları (M.132), şahsi iş ofisleri (M.75)¹², kahvehaneler (M.35)¹³ altın günleri (M.127), kafeler (M.49)¹⁴, komşu gezmeleri (M.7)¹⁵ ve harman (M.165)¹⁶, aile fertlerinin toplandığı yerler (M.68)¹⁷ ve sosyal medya mecraları (M.9)¹⁸ gibi mekânlar sayılabilmektedir.

İcra ortamlarında, memorata konu olan ve başından geçmiş olağanüstü bir olayı anlatan memorat anlatıcıları, genellikle kişisel bilgilerini vermek istememektedir. Anlatıcılar, tanınma korkusuyla ve insanların kendisi hakkında olumsuz görüşlere sahip olabileceklerine dair düşünceler sebebiyle kendilerini gizleme ihtiyacı duymaktadırlar ki bu durum derleme çalışmaları esnasında karşılaşılan en yaygın ve ciddi problemdir. Kimi anlatıcılar ve dinleyiciler görüşmelerin kayıt altına alınmasına ve görüntü çekilmesine karşı çıkmışlardır. Böyle elzem durumlarda görüşmeler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Derleme esnasında Tokat merkez ve merkeze bağlı bazı köylerde terminolojik olarak memorat kavramının hiç kimse tarafından bilinmediği ancak tamamlayıcı

⁷ Bkz. M.16, M.21, M.106, M.107, M.135, M.136, M.163, M.188, M.189

⁸ Bkz. M.39, M.40, M.57, M.58, M.67, M.130, M.133, M.162, M.172

⁹ Bkz. M.97, M.147, M.173

¹⁰ Bkz. M.211, M.212

¹¹ Bkz. M.168, M.169, M.208

¹² Bkz. M.77, M.125, M.126, M.149, M.153, M.156, M.195, M.196, M.200, M.202, M.213, M.214, M.217

¹³ Bkz. M.50, M.53, M.55, M.177

¹⁴ Bkz. M.146, M.209, M.218

¹⁵ Bkz. M.8, M.44, M.48, M.64, M.92, M.145, M.151, M.154, M.157, M.159, M.160

¹⁶ Bkz. M.171, M.174, M.175, M.178, M.179, M.183, M.194

¹⁷ Bkz. M.69, M.80, M.81

¹⁸ Bkz. M.25, M.36, M.37, M.46, M.47, M.150, M.155

kavramlar aracılığıyla (cin-peri- alkarısı hikâyesi gibi) ifade edildikten sonra insanların yoğun bir memorat tecrübesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Genellikle genç kuşakların memorat anlatılarına dair bilgileri kısıtlıdır. Görüştüğümüz orta yaşlı bazı kişiler olağanüstü varlıklara dair bilgi sahibi olduklarını ancak tecrübelerinin olmadığını belirtmiş sadece büyüklerinden bu memoratları dinleyerek bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

2.1.2. Memoratların Anlatıcı Ortamı

Memorat anlatılarının özel bir anlatıcısı yoktur. Memoratları özel kılan tek şey olayların kaynak kişinin başından geçmesi ya da kaynak kişinin, olağanüstü olayı tecrübe eden kişi tarafından dinlemesi kaydıyla herkes memorat anlatıcısı olabilmektedir.

Memorat anlatıcılarının masal, fıkra anlatıcıları gibi özel bir statüsü yoktur. Hatta toplumun belli bir kesimi tarafından hurafe veya bilimsel olmayan unsurlar taşıyan kişisel anlatıları anlattıkları için kınanabilir ve toplumdan soyutlanabilir. Anlatılan olağanüstü olaylar herkesin başına gelebileceği için anlatıcılara özel bir nitelik belirlenmemiştir. Bu durum memoratların genel özelliğinden kaynaklanmaktadır. Memorat anlatıcısı olmak kişisel olarak bir seçim olmadığı için diğer sanatsal sözlü edebiyat türleri gibi “*anlatıcı/ıcracı*” kimliğinin ön planda olduğu yapıya sahip olması neredeyse imkânsızdır. İkinci ve üçüncü ağızdan anlatılan memoratlar icra bağlamına uygun sanatsal icraları ihtimal dâhilinde olabilir. (Çobanoğlu, 2021: s. 56).

Tokat yöresindeki memoratların derlenmesi esnasında her yaş grubundaki kişilerle görüşmeler yapılmaya çalışılmıştır. Derleme esnasında anlatılan memoratların dinleyici kitlesine göre şekillendiği tespit edilmiştir. Ortamda çocuklar olduğunda korkmamaları için çocukların ortamdan uzaklaştırıldığı, çok detaylara inilmeden örtülü bir anlatımın tercih edildiği, anlatının içerisinde argo/müstehcen ifadeler geçtiğinde dinleyicilerin etkilenmemesi için ifadelerin kısık sesle söylendiği ya da “*Şimdi ortam müsait değil*” şeklinde ifadeler kullanarak üstü kapalı şekilde durumun geçirildiğine şahit olunmuştur. Anlatıcıların olağanüstü olaylara inanmayan kişiler icra ortamına geldiğinde konuyu değiştirdikleri ve inanmayanların mekânı terk edene kadar yaşadıklarını anlatmadıkları görülmüştür. Çocukların memorat anlatım ortamına pek

dâhil edilmemesi durumu memoratlarla mitlerin ortak bir özelliği olarak değerlendirilebilir. Zira mitlerde genelde kadın ve çocukların olduğu ortamlarda anlatılmaz (Eliade, 2020: s. 32).

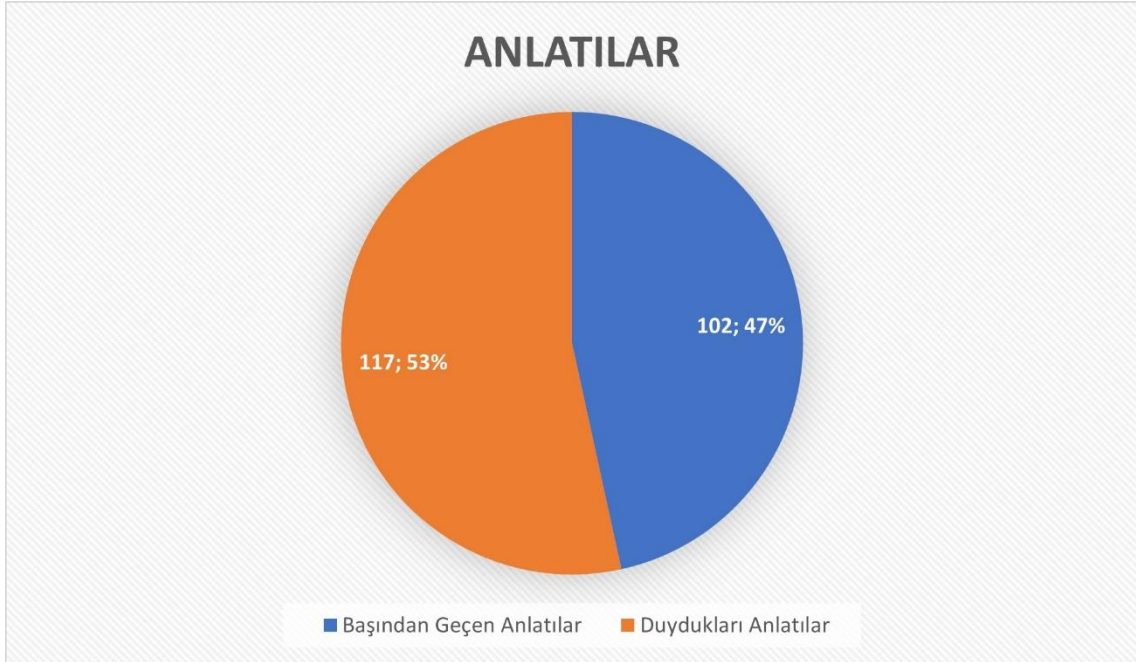
İcra esnasında anlatıcı dışındaki dinleyiciler de zaman zaman anlatıcı pozisyonuna geçerek başından geçen ya da başkasının tecrübe ettiği olağanüstü bir olayı anlatmışlardır. Bazı durumlarda ise icracının ortamda bulunan ve memorat tecrübesi olduğunu bildiği kişileri anlatım ortamına dâhil ettiği de müşahade edilmiştir. Efe köyünde icra ortamında çalışmamızı yaparken dinleyici olan köyün imamı, köy şehitliğinde gerçekleşen olağanüstü olayı hatırlattıktan sonra ortamda bulunan tecrübe sahibi bir kişiden yaşadıklarını bize aktarmasını istemiştir (M.178)¹⁹. Yine köyün imamı daha önce köylülerden duyduğu olaylar üzere, “*Emmiler siz daha önce anlatıyordunuz. Şimdi niye anlatmıyorsunuz? Filanca yerde şöyle olmuştu diyordunuz.*” şeklinde ifadelerle anlatıcıları yaşadıklarını anlatmaları için yönlendirmeye çalışmıştır. Köylüler de imamın yönlendirmeleriyle hatırladıkları anlatıları bize aktarmışlardır. Bu durum cami avlularında, kahvehanelerde ve harman yerlerinde toplanan kalabalık icra ortamlarında gerçekleşmiştir.

Memorat anlatıcıları, genellikle başından geçen olağanüstü bir tecrübenin inanılabilirliğini arttırmak için olayları en küçük ayrıntısına kadar anlatmıştır. Ancak yaşadığı olağanüstü olayın üzerinden uzun bir zaman dilimi geçtiği için anlatının detaylarını unuttuğu ve hatırlamak için dinleyicilerden destek almaya çalıştığı görülmüştür.

Tokat merkez ve köylerinde gerçekleştirdiğimiz saha çalışmasında 114 tecrübe sahibiyle yapılan görüşmeler sonucunda 219 anlatı derlenmiştir. Anlatıcılar kendi başlarından yaşadığı olayları anlattıkları gibi akrabalarının, komşularının, arkadaşlarının, büyüklerinin, köylülerinin, ailelerinin ve tanıdıklarının başından geçen olayları da anlatmaktadırlar. Derlenen anlatılardan hareketle anlatıcıların 102 metnin kendi

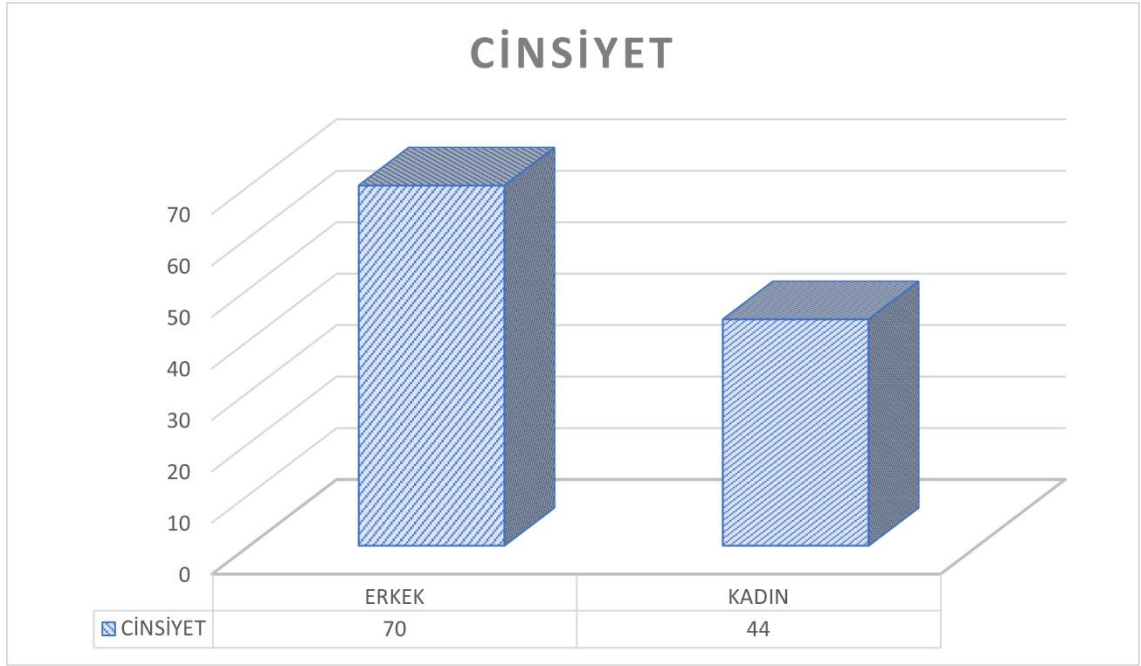
¹⁹ Bkz. M.179

başlarından geçen olayı anlattıkları ve 117 metinde de başkalarının başından geçen olayı anlattıkları tespit edilmiştir.

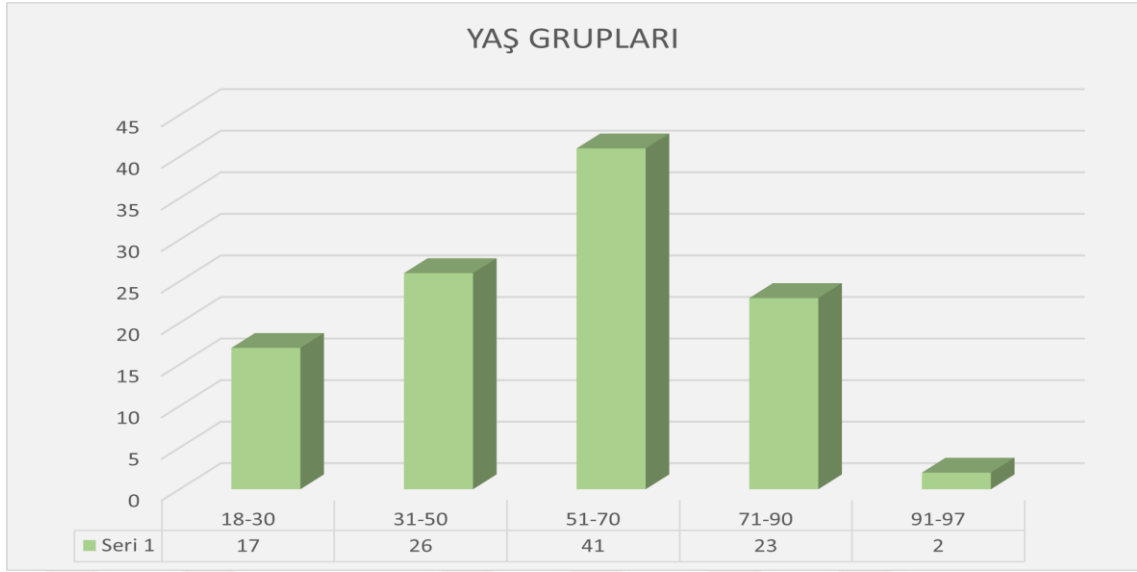
Şekil 1 Derlenen Memorat Anlatılarının Yaşayanların ya da Duyanların Verileri

Çalışmamızda 114 kaynak kişi ile görüşme sağlanmıştır. Bu kaynak kişilerin %61'i erkeklerden %39'u kadınlardan oluşmaktadır. Çalışmamıza konu olan Tokat'ın bazı bölgelerinde bir kaynak kişiden birden fazla memorat anlatısı derlenirken bazı bölgelerinde ise olağanüstü olaylara inanmadıkları için memorat örneklerine rastlanılmamıştır. Bazı tecrübe sahiplerinin başına olağanüstü bir olay meydana geldiği halde, olayları psikolojik ve bilimsel olarak değerlendirdikleri için anlatma gereği duymadılar bu sebeple o tecrübe sahiplerinden veri alınamamıştır.

Şekil 2 Kaynak Kişilerin Cinsiyetlerinin Verileri

Derleme esnasında kaynak kişilerin yaş grupları arasında ayrım yapılmamıştır. Ancak 18 yaş üstü kişilerle görüşme sağlamaya özen gösterilmiştir. Grafikteki verilerinde de görüldüğü üzere 50 yaş üzeri memorat anlatıcısının sayısı, 50 yaş altı memorat anlatıcısının sayısına oranla bir hayli fazladır. Buna sebep olarak, 50 yaş ve üzeri tecrübe sahiplerinin teknolojiden uzak bir çocukluk hayatı geçirmelerinden ve memorat anlatılarına konu olan olağanüstü güçlerin teşekkül ettiği mekânlarda yaşamaları sayılabilir.

Şekil 3 Kaynak Kişilerin Yaş Gruplarının Verileri

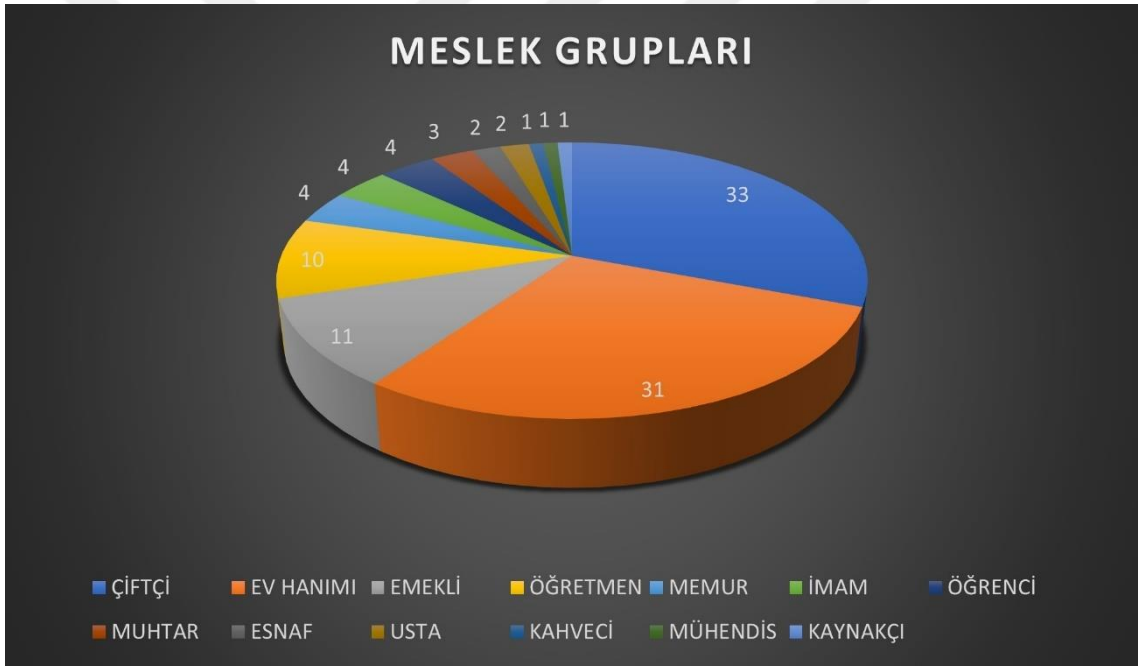
Çalışmamızda her eğitim kademesinden kişilerle görüşme yapılmaya özen gösterilmiştir. Aşağıdaki kaynak kişilerin eğitim durumunu gösteren tablodan anlaşılacağı üzere hemen hemen bütün eğitim kademelerinden kişilerin olağanüstü bir olay yaşadığı ya da duyduğu tespit edilmiştir.

OKUMA YAZMA BİLMİYOR	İLKOKUL MEZUNU	İLKOKUL MEZUNU	ORTAOKUL MEZUNU	LİSE MEZUNU	ÜNİVERSİTE MEZUNU	YÜKSEK LİSANS MEZUNU
• KK.11 • KK.15 • KK.16 • KK.57 • KK.65 • KK.69 • KK.79 • KK.82 • KK.84 • KK.86 • KK.87 • KK.93 • KK.94 • KK.108 • KK.109	• KK.1 • KK.2 • KK.3 • KK.4 • KK.5 • KK.7 • KK.8 • KK.9 • KK.10 • KK.12 • KK.13 • KK.14 • KK.18 • KK.20 • KK.22 • KK.24 • KK.25 • KK.34 • KK.35 • KK.36 • KK.37 • KK.40 • KK.42 • KK.43 • KK.44	• KK.45 • KK.50 • KK.51 • KK.53 • KK.54 • KK.58 • KK.61 • KK.63 • KK.64 • KK.66 • KK.67 • KK.70 • KK.73 • KK.74 • KK.76 • KK.77 • KK.78 • KK.81 • KK.83 • KK.85 • KK.88 • KK.90 • KK.91 • KK.92 • KK.98	• KK.6 • KK.23 • KK.26 • KK.32 • KK.68 • KK.71 • KK.75 • KK.80 • KK.105 • KK.112 • KK.113	• KK.21 • KK.31 • KK.39 • KK.48 • KK.49 • KK.56 • KK.106	• KK.17 • KK.19 • KK.27 • KK.28 • KK.29 • KK.38 • KK.41 • KK.52 • KK.55 • KK.59 • KK.60 • KK.62 • KK.103 • KK.107 • KK.110 • KK.111	• KK.30 • KK.33 • KK.72 • KK.89 • KK.95 • KK.96 • KK.100 • KK.102 • KK.114

Şekil 4 Kaynak Kişilerinin Eğitim Durumlarının Verileri

Tablodaki eğitim kademelerine bakıldığında en fazla tecrübe sahibi ilkokul kademesinde bulunmaktadır. Çalışmamızdaki orta yaş ve üzerindeki kaynak kişilerinin çoğunlukla ilkokul kademesinde olmasının sebebi olarak, yaşadıkları dönemin koşulları ve köy yerinde yaşadıklarından dolayı okul hayatına devam edemedikleri düşünülmektedir.

Çalışmamız esnasında her meslek grubunda kişilerle görüşme sağlanmaya çalışılmıştır. Yukarıda verilen grafikte görüldüğü üzere çalışmamıza destek veren kaynak kişilerin meslekleri genellikle ev hanımı ya da çiftçiliktir. Bunun sebebi olarak derleme sahamızın Tokat merkez ve köylerinin olması söylenebilir.

Şekil 5 Kaynak Kişilerinin Mesleklerinin Verileri

Çalışmada anlattıkları olayların gayri resmî olması ve sakıncalı olmasından dolayı ve toplum tarafından eleştirilmek istenmeyen tecrübe sahipleri, bilgilerinin gizli kalması koşuluyla tecrübelerini anlatmışlardır.

Tecrübe sahipleri genellikle kendi yaşadığı memaratları anlattıkları gibi büyüklerinden ya da çevrelerinden dinledikleri olağanüstü olayları da anlatmaktadırlar. Şahsen yaşadıkları anlatıları anlattıklarında başından geçen olağanüstü olaya inanırlığı

arttırmak için yemin ettikleri, “*benim başımdan geçti bu doğru*” gibi ifadeleri; başka bir kişiden dinlediği memoratı aktardıkları zaman da “*ben şahit olmadım ama büyüklerim yalan söylemez*”, “*sözü güvenilir arkadaşımdan dinledim*” gibi ifadeleri kullandıkları görülmüştür.

Kimi zaman tecrübe sahipleri başından geçen olağanüstü olayı anlatmakta çekinmektedirler. İcra ortamında “*haydi senin başından geçmişti anlat bakalım*” dendiğinde tecrübe sahibi başından geçen olayı inkâr ettiği görülmüştür. Yoğun bir baskıdan sonra başından geçen olayları anlatanlar olduğu gibi anlatmayanlarda vardır.

Sonuç olarak Tokat merkez ve köylerinde derlediğimiz memorat anlatıları her yaş grubunda, her meslek grubunda ve her eğitim kademesinde görülmektedir. Konunun mahremiyet açısından anlatılmasında zorluklar görülse de tanıdık isimler vasıtasıyla bu sorununun üstesinden gelinmiştir.

2.1.3. Memoratların Dinleyici Ortamı

Tokat çevresinde çocuklar hariç her yaş grubu, meslek grubu ve eğitim kademesinden kişiler memorat dinleyicisi olabilmektedir. Anlatılan memoratlar dinleyiciler açısından iki kategoride tasnif edilmiştir: İyi memoratlar ve kötü memoratlar. İyi memoratlar, dinleyiciler tarafından korkmaktan ziyade maneviyatlarını yücelten anlatılardır. Hızır, yatır, şehit, evliya, Allah dostu ve rüyaların gerçekleştiği anlatılarda dinleyiciler, tecrübe sahiplerine, “*Senin kalbin temiz, sen iyi bir insansın*” gibi tabirlerde bulunmaktadır. Kötü olarak tabir edilen memoratlar gerek dinleyiciler gerekse anlatıcılar tarafından korkuyla karşılanan anlatılardır. Olağanüstü güçlerle geçtikleri iletişimler anlatılırken dinleyicilerin korktukları, oldukları yeri terk ettikleri, “*anlatma, ismini anma*” gibi tepkilerde bulundukları görülmüştür.

Anlatıcılar, ortamdaki dinleyicilere göre memoratlarını şekillendirmektedirler. Anlatıcıların ortamdaki kişilerin yaşına, konumuna, cinsiyetine göre hareket etmeleri zaman zaman anlatıda ufak tefek değişikliklere sebep olmakla birlikte anlatıcının anlatma performansını da etkilemiştir. İcra ortamında yaşı çok uygun olmayan kişiler olduğunda, anlatıların içerisinde cinlerden bahsetmedikleri, müstehcen kısımları ise

“*Sen anladın, şimdi yeri değil*” gibi ifadelerle atladıkları tespit edilmiştir. Genel bir tutum olarak ise anlatım başlamadan önce çocuklar icra ortamından uzaklaştırmaktadırlar. İcra ortamında olağanüstü olaylara inanmayan kişiler olduğunda anlatıcıya sürekli bir müdahale söz konusu olup “*Öyle bir şey olur mu? Senin yanlıştın var. Görmemişsindir sana öyle geliyor*” gibi söylemlerle anlatım manipüle edilmiştir. Bu söylemleri sadece inanmayanlar değil, olağanüstü güçlerden bu anlatılardan korkanlar da kullanmışlardır.

İcra ortamında anlatılan memorata şahit olanlar varsa “*Evet, ben şahidim. Bu olayı gördüm*” gibi söylemlerle anlatıcıyı desteklemişlerdir. İcra ortamındaki dinleyici kitlesi aynı yaş grubundan veya arkadaşlardan oluştuğu durumlarda ortam çok daha samimi ve rahattır.

2.2. MEMORAT İNCELEMELERİ

Çalışmamızın bu kısmında derlediğimiz memoratlarla ilgili incelemelere yer verilmiştir. Bu incelemeler yapılırken Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu’nun memoratların çeşitleriyle ilgili tasnifinden yararlanılmıştır. Bu tasnife ek olarak çalışmamızda “*Defineci Memoratları*” şeklinde bir başlık tarafımızca eklenmiştir. Çobanoğlu memoratları şu şekilde tasnif etmiştir:

1. Cinlerle ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
2. Alkarısı ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
3. Ağırılık Basması- Karabasan, Congoloz, Erkebit, Hırtık, Hınkur Munkur, Çıtlık Kuşu, Kırk Basması, Çarşamba Karısı, Yol Azdıran, Kara Ura, Geelincik, Demirkıynak adlı varlıklarla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
4. Hızır ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
5. Yatırlar, Evliyalar ve şehitlerle kurulan iletişim.
6. Rüya görme yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
7. Nazar değmesi yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
8. Ölülerle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.

9. Büyü ve çeşitli geleneksel pratikler yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
10. Fal ve falcılık yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar.
11. Tam tanımlanamayan olağanüstü bir güçle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.
12. Modern kent yaşamı memoratları: Ruh çağırma, astral yolculuk reenkarnasyon ve UFO'larla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar.

2.2.1. Cinler ile İlgili Memoratlar

Halk kültüründe olağanüstü güçleriyle insanların yaşamını etkileyen esrarlı yaratıkların varlıklarına inanılmaktadır. Bu varlıklar genellikle iki kişinin bulundukları ortamlarda görülmeyip genel olarak tecrübe sahipleri bir ortamda tek başına kaldıklarında görülmektedirler. Bunlara genel anlamıyla “cin” denilmektedir.

“Cin kelime Türkçeye Arapçadan, Arapçaya da Latince ‘genius’ kelimesinden geçmiştir; Latince, insanları, hayvanları, yerleri koruyan, onların kaderini yöneten ‘ruh’ ya da ‘tanrımsın varlık’ anlamına gelmektedir.” (Boratav, 1984: s. 74).

2.2.1.1. Dini Kaynaklarda ve Diğer Kaynaklarda Cin

“Kur’an-ı Kerîm’de cinne, cân ve cin kelimeleri geçmektedir. Bunlardan ‘delilik’ anlamındaki cinne, üç yerde ‘cin topluluğu’, cân; iki yerde ‘yılan’, beş yerde ‘cin’ anlamına gelmektedir. Yirmi iki yerde geçen cin kelimesi de melek ve insan dışındaki üçüncü varlık türü karşılığında kullanılmıştır.” (Kılavuz, 1993: s. 8).

“Kur’an-ı Kerim cinlerin dünyada yaşayan,²⁰ insanlar gibi sahip olup²¹ çok güçlü ve hızlı hareket kabiliyetleriyle birlikte²² göz, kulak ve kalp (gönül) sahibi²³ olduklarını, bu güç ve kabiliyetlerinden dolayı cinlerden bir ordunun Hz. Süleyman’ın emrine verildiğini,²⁴

²⁰ Bkz. Rahmân, 33.

²¹ Bkz. Rahmân, 31.

²² Bkz. Neml, 27/39.

²³ Bkz. A’raf, 7/179.

²⁴ Bkz. Neml, 27/17.

ancak yine de gaybı bilmediklerini,²⁵ İblis'in cinlerden olduğunu,²⁶ insanların yanında cinlerden de yardımcıların bulunduğunu,²⁷ bunların da meleklerin konuşmalarını dinlemeye çalıştıklarını ancak buna izin verilmediğini²⁸ bildirmektedir.” (Polat, 2015: s. 344).

Hadislerde cinlerle ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Hz. Peygamber cinlerle konuştuğuna hatta namazını bozmak isteyen bir cini yakalayıp ashabına göstermek istemiş lakin sonra bundan vazgeçtiğine dair rivayetler vardır. Diğer bir rivayete göre de Peygamber Efendimiz gece vakti bir grup cinle bir arada olup onlara Kur'an okumuş, sabah olunca da durumu ashabına anlatıp yaktıkları ateşin kalıntılarını kendilerine göstermiştir²⁹ (Kılavuz, 1993: s. 9). Derlediğimiz anlatılar içerisinde cinlerinde ateş şeklinde de görülmektedir. “... ateş şeklinde karşısına çıkıp onu ateşte yaktığını...” (KK.19)³⁰ İhsan Yıldırım'ın anlattığı bu anlatıda da cinler ateş şeklinde iletişime geçmektedir.

İnsanlarda Müslim ve gayrimüslim olduğu gibi cinlerinde Müslim ve gayrimüslim olanları vardır. Bu durum ayeti kerimede şu şekilde ifade edilmektedir: “*Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran peygamberler gelmedi mi? ‘Kendi aleyhimize şahitlik ederiz’ derler; dünya hayatı onları aldatmış oldu ve (ahirette) kâfir olduklarına dair kendi aleyhlerine şahitlik ettiler*” (6. En’âm. 130). Bizi ilgilendiren kısımda tam olarak burada başlamaktadır. Her ne kadar kötü ve iyi cinler diye ayırsak da genellikle cinler insanlara kötülük yapmaktadırlar. “*Sami halklarının cin inancı İslam ve Hristiyanlık aracı ile Türk mitolojisinin demonik varlıkları ile çaprazlaşmış, sonuçta cinler yer yer mitolojimizin demonik varlıklarının yer tutacak kadar ileriye gitmiştir.*” (Bayat, 2007: s. 279). Bizim de ilgi alanımıza giren kısımda cinlerin insanlara farklı şekiller de kötülük yapmasından kaynaklı olarak meydana gelen memorat anlatılarıdır.

²⁵ Bkz. Sebe’, 34/14.

²⁶ Bkz. Kehf, 18/50.

²⁷ Bkz. En’am, 6/112.

²⁸ Bkz. Hicr, 15/18.

²⁹ Bkz. Müsned, VI, 153, 168; Buhârî, “Menâkıbü’l-enşâr”, 132, “Şalât”, 75, “Ezân”, 105, “Tefsîr”, 72/1-2, Bkz. “Tevhîd”, 7; Müslim, “Zühhd”, 60, “Şalât”, 149, 150, 260, “Zikir”, 67, “Mesâcid”, 39; Tirmizî, “Tefsîr”, 47

³⁰ Bkz. M.64

Bir mitoloji inancına göre cinler Hz. Âdem'den iki bin yıl önce dumansız ateşten yaratılmıştır. Bedensiz oldukları için gözle görülmemektedirler ve başka bir boyutta yaşamaktadırlar. Cinler de insanlar gibi evlenirler, nefisleri ve çocukları vardır. Çok hızlı hareket ettikleri için madde halinden enerji haline dönüşmektedirler. İstedikleri şekle girebilmektedirler. Allah, *“ben cinleri ve insanları, başka değil, sırf bana kulluk etsinler diye yarattım”* (51. Zâriyât. 56) buyurmuştur ancak cinler bu emri yerine getiremedikleri için yeryüzünün halifesi makamından azledilmişlerdir (Bayat, 2007: s. 279).

2.2.1.2. Cinlerde Evlenme

İslâm âlimleri, cinlere ilişkin ayetleri yorumlayarak cinlerin insanlar gibi doğan, yiyip için, evlenip çoğalan, ölen ve hatta insanlarla ilişki kurabilen varlıklar olduğunu kabul ederler (Kılavuz, 1993: s. 8). Derlediğimiz metinlerdeki tespitlerimiz üzere cinler insanlarla evlenmektedirler. *“... Ömer abi zayıf, cılız bir adamdı. Gece olunca köyün içinde gezermiş. Ömer abiyi çok hocalara götürmüşler ne oldu bu adama diye ama bir çaresini bulamamışlar. En son bir hoca getirdiler o hoca da ‘bu adam cinlerle evlenmiş’ demiş. Hoca Ömer abiye sürekli sormuş. ‘Söyle bakalım kızın adı ne’ diye. Ömer abi başta söylememiş ama sonrasında ismini söylemiş. Hoca da ismini bir kâğıda yazıp yakmış. ...”* (KK.50)³¹ Süleyman Demircan tarafından anlatılan bu anlatıda Ömer adındaki tanındıkları bir tane cin ile evlendiği ve sonrasında cinci hocanın müdahale ettiği tespit edilmiştir.³² Tokat merkez ve köylerinde derlediğimiz anlatılarda cinlerin insanlarla girdikleri cinsi münasebetleri sonucunda çocukları olduğu tespit edilmiştir. *“... Neyse bu arkadaşın normal eşinden çocuğu oldu. Meğer o zamanda cin karısından da çocuğu olmuş. ...”* (KK.107)³³ Ramazan Güngör tarafından anlatılan bu memoratta insanların kadın cinlerden çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda erkek cinlerin insanlardan da çocukları olmaktadır. Ama doğan çocuklarını kimse görmemektedir. *“... Hatta nenemin cinlerle evli olduğunu, iki tane de cinlerden erkek çocuğu olduğunu söylerlerdi. ...”* (KK.40)³⁴ Saniye Güzeldere tarafından anlatılan bu memoratta nenesinin cinlerden çocuğu olmuş ama gören yoktur. Aynı zamanda da cinlerle cinsi münasebetleri sonucunda dünyaya gelen bebeklerde vardır. Lakin bu çocuklar normal insan gibi

³¹ Bkz. M.50

³² Bkz. M.51, M.78, M.79,

³³ Bkz. M.79

³⁴ Bkz. M.27

doğmamış. “... Bebeğin üst tarafı kızmış, alt tarafı kılıymış. Kafası sipsivriymiş. Çocuğu öldürüp gömmüşler. Annemi o zaman çocuğa baktıktan sonra serbest bıraktılar. Çocuk doğar doğmaz hamam böceği gibi çok hızlı bir şekilde oradan oraya koşmaya başlamış. Annem de hemen bezi üstüne atmış öldürmüşler. Necmiye de oradaymış. Kadına doğumdan epey süre önce cinlerin musallat olduğunu söylüyorlardı.” (KK.91)³⁵ “... Bu kadının doğumunu anam yaptırdı. Çocuğunun gözleri tepesinde doğmuş. Çocuğu da hemen öldürmüşler. ...” (KK.91)³⁶ A. A. tarafından anlatılan bu iki anlatı da cinlerin insanlarla olan cinsi münasebetleri neticesinde olağanüstü bir biçimde dünyaya gelen bebekler tespit edilmiştir. Bebeklerden biri Dede Korkut hikâyelerinde bulunan Tepegöz anlatısında olduğu gibi bir peri ile cinsi münasebetleri neticesinde tez gözlü bir dev dünyaya gelmişti. Ayşe Akgül’ün anlattığı memoratta da bebeğin gözlerinin tepesinde olması iki anlatı arasında bir benzerlik söz konusu olabilmektedir.

2.2.1.3. Cinlere Hükmetme

Cinlerin insanlarla münasebetleri arttıktan sonra insanlar da cinlere sihir ve büyü yaptırmak suretiyle hükmetmeye çalışmıştır. Böylelikle de “ilmü’l-azâim” adı verilen bir ilim dalı teşekkül etmiştir. Cinlerden faydalanma girişiminde bulunulmasına “huddâmcılık”, bu işte kullanıldığı söylenen cinlere de “huddâm” denilir (Kılavuz, 1983). Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız derleme çalışmasında bir kaynak kişimizin huddâmcılıkla ilgili olarak bir arkadaşının anlattıklarından hareketle bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. “Bizim bir arkadaş vardı. Bu çocukken bir hocasından huddam ilmi için eğitim almış. Bu ilmi öğrendikten sonra kırk gün hiç dışarı çıkmıyorsun. Hayvansal hiçbir şey yemiyorsun sadece topraktan gelenlerle besleniyorsun. Kırk gün sonra bir tane cin senin yanına geliyormuş. Bizim arkadaş da bu ilmi aldıktan sonra denemek istemiş. Kırk gün boyunca her şeyi yerine getirmiş ama bir şeyleri yarım bırakmış galiba. Kırk gün sonra yarım insan görünüşlü bir cin gelmiş. Bu tabi ne yapacağını falan bilememiş. Cini kovmaya falan çalışmış ama becerememiş. Cin her akşam yanına geliyormuş. Epey bir süre böyle devam etmiş. Hocası bir gün ziyarete geldiğinde bizim arkadaşın gözlerine baktığında olayın farkına varmış. Hocası dualar vs. çözmüş. Cin tekrar gelmiş ‘Bunu bir daha yapma sonu ağır olur. İlerleyen yaşlarında sana bir misafir gelecek’ demiş ve

³⁵ Bkz. M.81

³⁶ Bkz. M.82

gitmiş. ... ” (KK.107)³⁷ Ramazan Güngör tarafından anlatılan bu memoratta arkadaşının huddam ilmi için eğitim aldığı ama uygulamak istediğinde de eksik ya da hatalı bir şey yaptığından dolayı bir cine hükmedememiştir.

2.2.1.4. Derlemelerde Cinler

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde cinlerle iletişime geçmiş olan 56 tecrübe sahibinden 82 anlatı derlenmiştir. Bu anlatılardan yola çıkarak şu çıkarımlar yapılabilir:

Cinler genellikle tarla (M.16)³⁸, çamlık (M.14), dere kenarı (M.13)³⁹, mezarlık (M.10)⁴⁰, dağ (M.11), yayla (M.9) ve ağaçlık alan (M.33) gibi mekânlarda insanların karşısına çıkmaktadır. Bu alanların ortak özelliği karanlık, ıssız ve tekin olmayan mekânlar olmalarıdır.

Tokat merkez ve köylerinde derlediğimiz anlatılarda cinlerden korunmak ve tedavi edilmek için Kur'an-ı Kerim, dua okumak (M.1)⁴¹, besmele çekmek (M.3)⁴², suyun üzerinden geçmek (M.9)⁴³, hocaya gitmek ve muska yazdırmak (M.10)⁴⁴ gibi yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Cinler genellikle insanlar tarafından korku verici, çirkin ve olumsuz tasavvur edilmektedir. Görülmeleri dışında cinler ve kabileleri insanlara görünmeden ortamda varlıklarını hissettirerek (M.14)⁴⁵ veya sesler çıkararak da iletişim kurmaktadırlar. Bu sesler, çalgı, davul, zurna (M.30)⁴⁶ veya tecrübe sahibinin tanıdığı bir ses (M.35)⁴⁷ olabilmektedir.

³⁷ Bkz. M.79

³⁸ Bkz. M.1, M.2, M.3, M.5, M.6, M.8

³⁹ Bkz. M.17, M.19

⁴⁰ Bkz. M.12, M.23

⁴¹ Bkz. M.9, M.16, M.40, M.53, M.57

⁴² Bkz. M.11, M.18, M.27, M.38, M.52

⁴³ Bkz. M.23, M.24

⁴⁴ Bkz. M.18

⁴⁵ Bkz. M.18, M.19, M.43, M.58, M.73

⁴⁶ Bkz. M.31, M.33

⁴⁷ Bkz. M.37, M.39

Cinler, tecrübe sahiplerinin karşısına tanıdığı bir kişi (M.1)⁴⁸, yaşlı aksakallı bir dede (M.12)⁴⁹ ve çocuk (M.16) kılığında çıkabilmektedir. Ayaklarının ters (M.1) ve sivri (M.75) olduğu düşüncesi tecrübe sahiplerinin anlatımlarından hareketle toplumda yaygındır. “*Cin türüne gelince daha önce onu da kavurucu ateşten yaratmıştık*” (15. Hicr. 27) ayetinde de olduğu gibi cinler ateşten yaratıldıkları için bulundukları ortamlarda ateş olarak ya da ateş kalıntısı olarak görülmektedir (M.17)⁵⁰.

Cinler farklı varlıkların şekillerinde de görünebilmektedirler. Oğlak (M.2)⁵¹, keçi (M.9), yılan (M.10)⁵², kedi (M.20), fare (M.38), tosbağa (M.65) ve arı (M.77) gibi varlıkların şekline bürünmesiyle ilgili anlatılar çalışmamızda mevcuttur. Yine Tokat çevresinde mekir (M.8)⁵³ adıyla bilinen bir varlık da genelde cin olarak telakki edilmektedir.

Cinler hayvanlar ve insanlar dışında ne olduğu tam belli olmayan varlıkların şekillerinde de tasavvur edilmektedir. Tam olarak bir varlığa benzemeyen (M.5), beyaz elbiseli (M.70), siyah tenli (M.6)⁵⁴, yarım metre boyunda (M.26)⁵⁵, uzun burunlu (M.26), alt tarafı kız gibi üst tarafı kıllı, kafası sipsivri (M.82), gözleri tepesinde (M.83), hamam böceği gibi hızlı hareket eden (M.82), insanımsı (M.3)⁵⁶ veya hayvanımsı (M.27)⁵⁷ varlıklar olarak da çalışmamızda örnekleri mevcuttur.

Tespitlerimizden biri de cinlerin toplu halde eğlence yapmayı sevmeleriyle ilgilidir. Çalgı, çengi, davul, zurna eşliğinde düğün yapan cinlere (M.32)⁵⁸ iki memorat örneğinde tesadüf edilmiştir.

⁴⁸ Bkz. M.10, M.36, M.40, M.41, M.80

⁴⁹ Bkz. M.55

⁵⁰ Bkz. M.30, M.64

⁵¹ Bkz. M.11, M.15, M.21, M.22, M.71

⁵² Bkz. M.54

⁵³ Bkz. M.11, M.23, M.24, M.28, M.68

⁵⁴ Bkz. M.13

⁵⁵ Bkz. M.57

⁵⁶ Bkz. M.25, M.52

⁵⁷ Bkz. M.28

⁵⁸ Bkz. M.34

Yukarıda belirtilen şekillerde insanların karşısına çıkan cinler; kimi zaman sadece korkutmak, kimi zaman ise kötülük yapmak amacıyla hareket etmektedirler. Kötülük olarak tecrübe sahiplerine türlü türlü hastalıklara sebep olmaları gösterilebilir (M.44)⁵⁹.

2.2.2. Alkarısı ile İlgili Memoratlar

Şaman ve Türk halkları arasında günümüzde halen yaşamına devam eden olağanüstü varlıklardan biri de “Al”, “Albastı”dır. Türk dünyasında bu varlık karşımıza farklı isimlerle çıkmaktadır: “‘Alkarısı’, ‘Albastı’ garp Türklerinde, ‘Albastı’ bütün orta Türklerde, ‘Albız’ eski Osmanlı metninde, ‘Albıs’, ‘Uranha-Tuba’, ‘Almıs’ Altaylarda, ‘Abası’ Yakutlarda.” (İnan, 1933: s. 160).

Alkarısı, genel olarak insanların karşısına kadın tasvirinde çıkmaktadır. Alkarısı genellikle “Uzun boylu, uzun parmak ve tırnaklı, dağınık saçlı, yağlı vücutlu, el ve ayakları küçük, dişlek, bir dudağı yerde-bir dudağı gökte, bazen zenci suratlı, memeleri masallardaki devler gibi omuzlarından geriye atabilen, tepesinde gözü olan, çok çirkin, insan-hayvan karışımı” bir görünüme sahiptir. (Acıpayamlı, 1974: s. 75).

“Halk; ağıl, samanlık, viranelik, su kıyısı, kaya, çeşme ve su kaynaklarını alkarısının eğleştiği ve saklandığı yerler olarak kabul eder; buralara besmeyleyle ve ‘destur!’ çekerek yanaşır.” (Örnek, 2016: s. 201).

2.2.2.1. Alkarısının Musallat Olması ve Buna Karşı Korunma Yöntemleri

Alkarısı, yeni doğum yapmış lohusa kadınlara ve bebeklere farklı şekillerde musallat olmaktadır. Bunlara; musallat olunacak kişinin bir tanıdığı kılığında gelerek kadının ve bebeğin ciğerini sökmek, kendine ait bir kılı lohusa kadının yemeğine koyarak hastalık vermek örnek olarak verilebilir.

Genel olarak lohusa kadını ve yeni doğmuş bebeği, alkarısından korumak için çeşitli yöntemler mevcuttur: Lohusa kadının ve bebeğin yanında bir erkeğin kalması, doğum yatağının ve bebeğin yanında iğne, bıçak, ocaklı birinin eşyasının

⁵⁹ Bkz. M.45, M.46, M.47, M.48, M.49, M.60, M.63

bulundurulması, bebeğe ve lohusa kadına kırmızı eşyalar giydirilmesi, evin bahçesinde silahla ateş edilmesi gibi önlemler buna örnek olarak verilebilir.⁶⁰

Alkarısı, lohusa kadın ve bebeğin yanı sıra atlara da musallat olmaktadır. Atların bağlı olduğu ahırda gece başlayıp sabaha kadar hayvana eziyet etmektedir. Yelesi örülü ise çözer, örülü değil ise örer. Atların sırtına binip soluğu kesilene kadar ahırın içinde koşturmuş. Sabah hayvanın sahibi geldiğinde de bir anda kaybolurmuş.⁶¹

2.2.2.2. Alkarısını Yakalama Yöntemi

Lohusa kadına, bebeğe ve atlara musallat olan alkarısı, genel olarak bir iğne yardımıyla etkisiz hale getirilmektedir. Lohusa kadının ve bebeğin yanındayken fark edilip hemen çuvaldız iğnesini boyun kısmına batırılarak yakalanabilir. Gece ahırda görülmesi zor olduğu için atın sırtına karasakız, çamsakızı ya da yapışacak bir maddeyi sürerek alkarısının atın sırtında inmesi engellenir ve ev sahibi sabah ahıra tekrar gittiğinde iğne yardımı ile emri altına alabilir. Emir altına alınan alkarısı, ev halkının işlerini yapmaya başlar ve yakalayan kişi ona hükmeder. Yaptığı bütün işler çok bereketlidir lakin yaptığı işlerin üzerinden karatavuk geçerse o işin bereketi de kaybolmaktadır. Bu durum Bedriye Hanım'dan dinlediğimiz anlatıda şu şekilde geçmektedir: “... Buna iş gördürmüşler. Yaptığı ekmek tükenmiyormuş. Köydeki büyükler ‘karatavuk getirin de şu ekmeğin üstünden geçirelim’ demiş. Karatavuğu geçirince ekmeğin bereketi de kaybolmuş.” (KK.79)

“Alkarısını yakalayan kişi ocaklı olur. Bu gibi kişilere aynı zamanda alcı da denir. Alkarısı alcı ile alçının sülâlesinden olan bir kimseye dokunmadığı gibi, evlerinde ve üzerlerinde alçıya ait eşya bulunduranlara kötülük yapamaz.” (Acıpayamlı, 1974: s. 76). Bu sebeple lohusa kadını ve bebeği alkarısından korumak amaçlı kaldıkları odaya/eve ocaklı olanların eşyası getirilmektedir. Derlemelerimiz esnasında da ocaklı kişilerle görüşmeler sağlanmıştır. Bu geleneğin günümüzde de devam ettiği tespit edilmiştir.

⁶⁰ Detaylı bilgi için bkz. Acıpayamlı (1974), Çobanoğlu (2021), Köse (1963), Öztelli (1966)

⁶¹ Detaylı bilgi için bkz. Acıpayamlı (1974), Çobanoğlu (2021), Köse (1963), Öztelli (1966)

2.2.2.3. Derlemelerde Alkarısı

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde alkarısı ile iletişime geçmiş olan 37 tecrübe sahibinden 45 anlatı derlenmiştir. Bu anlatılardan yola çıkarak bazı çıkarımlar yapılabilmektedir.

Derlediğimiz anlatılardan hareketle alkarısının kadın (M.93)⁶², erkek (M.118)⁶³, cinsiyeti belli olmayan insan sureti (M.85)⁶⁴ ve belirli olmayan varlık (M.113) olmak üzere dört şekilde tasvir edilmektedir. Elde edilen verilerde erkek tasarımı sadece sarıklı (M.89) ve kara renkli (M.89) şeklindedir. Belirli olmayan varlık tasarımında alkarısı, canavar gibi görünümüne sahip ve gözleri kedi gibi parlaktır. Kadın tasarımında alkarısı, güzel (M.83), kimi zaman sarışın (M.83) kimi zamanda siyah (M.94)⁶⁵, saçları upuzun (M.83)⁶⁶, göğüsleri yere kadar (M.125), iri gözlü (M.127), kalın dudaklı (M.127) olarak görülür.

Genel olarak alkarısı dört parmaklı (M.101) olup orta parmağı diğer parmaklardan daha uzundur (M.83). Bütün parmakları ince (M.121), sivri (M.119) olarak tespit edilmiştir. Boy olarak farklı şekillerde tasvir edilmektedir. Kimi zaman uzun boylu (M.83)⁶⁷ kimi zamanda kısa boyludur (M.123).

Alkarısı iletişime geçtiği tecrübe sahiplerine ve atlara kimi zaman zarar vermektedir. İnsana verdiği zararlar arasında yeni doğmuş bebeğin ve lohusa kadının ciğerini sökmek (M.83)⁶⁸, boğazına çökmek (M.85)⁶⁹, hastalıklar vermek (M.89), dövmek (M.99), boğmaya çalışmak (M.116) ve çocuk kaçırmak (M.126)

⁶² Bkz. M.101, M.107, M.115, M.117, M.127

⁶³ Bkz. M.89

⁶⁴ Bkz. M.114, M.119, M.122,

⁶⁵ Bkz. M.89, M.115

⁶⁶ Bkz. M.84, M.85, M.108, M.123, M.125

⁶⁷ Bkz. M.127

⁶⁸ Bkz. M.84, M.86, M.87, M.111, M.119, M.121, M.124

⁶⁹ Bkz. M.112, M.114, M.117

sayılabilmektedir. Atlara verdiği zararlar arasında yelesini örmek (M.90)⁷⁰, kan ter içinde ve nefes nefese bırakmak (M.91)⁷¹ sayılabilmektedir.

Derlemelerimizde alkarısından korunmak için başucunda iğne (M.83)⁷², odada erkek (M.83)⁷³, küçük Kur'an-ı Kerim (M.87), ocaklıların eşyasını bulundurma (M.90)⁷⁴ gibi yöntemler kullanılmaktadır. Ayrıca alkarısı yakalamak için de iğne batırma (M.83)⁷⁵, saçını kesme (M.108), atın sırtına kara sakız (M.90)⁷⁶, çam sakızı (M.91) ve katran (M.93)⁷⁷ sürmek gibi yöntemler kullanılmaktadır.

2.2.3. Karabasan, Congolos ve Kara Kura ile İlgili Memoratlar

“Karabasan, yurdumuzun hemen her yöresinde yaygın olarak bilinen, derin uykuda olan insanların üzerine çöken, bütün gücüyle bastırarak onların uyanmalarını engelleyen, korkutup, boğulmalarına sebep olan kötü bir tabiatüstü varlıktır.” (Duvarcı, 2005: s. 128).

Diğer olağanüstü varlıklardan korunma yöntemleri olduğu gibi karabasandan da korunma yöntemleri mevcuttur. Bu yöntemleri şu şekildedir: *“Yatağın altına iğne, makas, bıçak gibi metal bir şeyin konulmasıdır. Bunun ötesinde dua okumak veya ‘denizdeki kumları, gökteki yıldızları say da gel’ diye seslenmektir. Bu sözlerin üzerine karabasanın kaybolacağına inanılır.”* (Ozan, 2015: s. 47).

Kara-kura, Erzurum ve Erzincan yörelerindeki inanışlara göre alkarısı gibi lohusa kadınlara musallat olan, onları korkutarak ciğerlerini söküp götüren bir olağanüstü varlıktır (İnan, 1988: s. 262). Konya’da anlatılanlara göre kara-kura kediye benzermiş. İnsanların üzerlerine çöker ve onları boğmaya çalışır. Gün ışığını görünce kımıldayamadığı için yakalanırmış ve yemin ettirip köle olarak kullanılırmış (Boratav, 1984: s. 79).

⁷⁰ Bkz. M.91, M.92, M.94, M.95, M.96, M.98, M.102, M.103, M.104, M.105, M.106, M.108, M.109,

⁷¹ Bkz. M.92, M.93, M.94, M.95, M.101, M.102, M.103, M.106, M.107, M.109, M.120

⁷² Bkz. M.84, M.87

⁷³ Bkz. M.84, M.86

⁷⁴ Bkz. M.100, M.115

⁷⁵ Bkz. M.96, M.97, M.98, M.101, M.109, M.111, M.125

⁷⁶ Bkz. M.92, M.96, M.98, M.101, M.107, M.108

⁷⁷ Bkz. M.103

Congolos, kış mevsiminde soğukların en şiddetli zamanında gelir. Genellikle 15 aralıktan sonra ve ocak ayının başında görülmektedir. Congolosun hangi kılıkta geldiği belli değildir. Derin uykuda olanları, tanıdıklarının sesleriyle çağırarak yataklarından alıp götürmektedir (Özbaş, 1967: s. 4349).

2.2.3.1. *Derlemelerde Karabasan, Kara-Kura, Congolos*

Tokat merkez ve köylerinde tecrübe sahipleri ile yaptığımız görüşmeler neticesinde karabasan, congolos ve kara kuranın şekil olarak nasıl tasvir edildiğini tespit etmeye çalıştık. Tecrübe sahipleri yaşadıkları olağanüstü olayın tesiri veya arada uzun zaman geçmesinden dolayı şekil olarak tasvir etmede zorlandıkları dikkatimizi çekti. Çalışmamız neticesinde şekil özellikleri şu şekildedir:

Karabasan, simsiyah (M.128)⁷⁸ görünümlü, üzerinde beyaz bir elbisesi (M.142) olan bir metre boylarında (M.142) kimi zaman da uzun boylu, elinde tırpan veya farklı aletlerle (M.142) görülmektedir. Kadın tasarımı olarak karabasan tasviri şu şekildedir: Kadın vücut hatları belli olan, çarşaf giymiş, simsiyah bir gölge (M.144). Karabasan, tecrübe sahiplerinin karşısına bir varlık olarak çıkmayarak üzerlerinde ağırlık (M.128)⁷⁹ gibi hissedilmektedir. Karabasanla iletişime geçen tecrübe sahiplerinde genel olarak vücutlarını hareket ettiremedikleri, dilleri dönmeyerek konuşamadıkları ve karabasan gittikten sonra vücutlarında bir rahatlama olduğu tespit edilmiştir.

Karabasandan korunma yöntemleri olarak yataklarının baş köşesine Ayete'l Kürsü asmak (M.128), başucuna iğne koymak (M.129), siyah boncuk kolye takmak (M.129), odaya sirke koymak (M.129), namazsız uyumamak (M.128), besmele çekmek (M.128) sayılabilmektedir.

Uyku halindeyken insanlarla olağanüstü şekilde iletişime geçen diğer bir varlık kara kuradır. Kara kura, tecrübe sahipleri uykudayken ağızlarını delik olan avucuyla kapatarak (M.138) ya da siyah bir örtü örtterek (M.137) boğmaya çalışmaktadır. Karanlık ve görünmez şekilde tasvir edildiği gibi tanıdığı/tanımadığı bir insan suretinde (M.139)

⁷⁸ Bkz. M.130, M.131, M.142

⁷⁹ Bkz. M.129, M.132

de tasvir edilmektedir. Tecrübe sahiplerinin tanıdığı/tanımadığı bir insan suretinde gelip yanına oturarak nefes almalarını güçleştirmektedir (M.139).

Congolos da insanlar uyku halindeyken olağanüstü şekilde iletişime geçen bir varlıktır ancak kara kura ve karabasandan farklı olarak tecrübe sahiplerini boğmak ya da ağırlık yapmaktan ziyade tecrübe sahiplerini alıp başka yere götürmektedir. Congolos genellikle Zemheri denilen ayda yani aralık sonu ve ocak ayı başındaki soğuk havalarda meydana çıkmaktadır. Tanıdıkları/tanımadıkları insan suretinde (M.133) görülmektedirler. Congolostan kurtulmak için Felak ve Nas surelerinin okunması (M.133) gerektiği tespit edilmiştir.

2.2.4. Hızır ile İlgili Memoratlar

Hızır inancı, Türk toplumları arasında halen canlı olarak yaşatılan inançlardan biridir ve bu inanç bağlamında halk hikâyesinden efsaneye, masaldan fıkraya kadar bütün anlatılarda konu edinmeye devam etmektedir. Halkın, Hızır'a karşı olan inançlarını iki vasıf etrafında toplamak mümkündür: Birinci vasıf olarak *“Hızır, bütün ümit ve imkânların tükendiği, çarelerin sona erdiği durumlarda yardıma çağrılan ve çağrıldığında mutlaka geleceğine inanılan, sonsuz güce”* sahip olması (Çobanoğlu, 2021: s. 154) değerlendirilebilir. Bu vasıfla ilgili Tokat'ta, *“Kul bunalmayınca Hızır yetişmez, Hızır yardımcın olsun, Her geceyi Kadir, her geleni Hızır bil”* şeklinde süregelen sözler mevcuttur. İkinci vasıf olarak da Hızır; insanlara servet, bereket ve kâinata yeniden hayat bahşeden bir kudret sayılabilir. Hızır'ın bu vasfına da toplum arasında para veya başka nesnelerin bereketli olduğu ve çabuk tükenmediği durumlarda ifade edilen *“Hızır'ın eli değmiş, Kesene Hızır uğrasın, Hızır bereketi ile bereketlenesin”* gibi sözler örnek olarak verilebilir. Baharın tekrardan hayat bulduğuna inanılan 6 Mayıs günü yapılan inanışlar ve âdetler Hızır'ın ikinci vasfına örnek olarak verilmektedir (Boratav, 1987: s. 462-463).

“Hızır figürü, şüphesiz, Türk insanının sahip olduğu çok önemli çok tarihi bir inanç olarak Türk vicdanında yaşamış ve hâlâ da yaşamaya devam etmektedir. Türk milleti, bütün harsında bu inancın izlerini göstermiştir. Türk edebiyatından, Türk destanına, Türk masallarına, Türk tasavvuf edebî ürünlerine varıncaya dek, şairi, edibi, köylüsü, şehirlisi, genci ve ihtiyariyle bu inançta bütünleşen Türk insanı, Hızır figürünü hafızasında

yaşatmış, Hızır'a tahsis edilen günde gerçekleşmesini beklediği ümitlerini onun sahip olduğu manevî gücüne havale etmiştir.” (Aydın, 1986: s. 51).

Hızır, yardıma gittiği kişinin karşısına yaşlı, fakir ya da gariban gibi farklı donlarda çıkmaktadır. Hızır, insanların karşısına çıktığında bir şeyler talep eder ve bu taleplerine gönül rıza ile cevap verenlere ödül verdiği gibi gönül rızasıyla cevap vermeyenlere de ceza verir. Ödül olarak servet, bereket, makam ve mevki verir. Tecrübe sahipleri, Hızır'dan gelen ödülün geliş şeklini bir başkasına anlattığı takdirde de ödülü kaybetmektedir. Hızırla olan görüşmeler ve onun kerametleri Türk halk kültüründe günümüzde de en yaygın memorat konularının başında gelmektedir (Çobanoğlu, 2021: s. 154).

2.2.4.1. Derlemelerde Hızır'la İlgili Memoratlar

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 12 tecrübe sahibinden 13 anlatı derlenmiştir. Bu anlatılardan hareketle Hızır ve Allah dostlarının insanları imtihan etmek, yardım etmek ve kehanetlerde bulunmak amacıyla ortaya çıktığı gözlenmiştir. Tecrübe sahiplerinden derlenen metinlerde Hızır; erkek tasarımı (M.145)⁸⁰, kadın tasarımı (M.149)⁸¹ ve hayvan tasarımı (M.151) olmak üzere üç tane tasarımı vardır. Allah dostları ise; erkek tasarımı (M.154)⁸² ve kadın tasarımı (M.156) olmak üzere iki tane tasarımı tespit edilmiştir.

Hızır, erkek tasarımında; beyaz elbiseli (M.152), fakir görünümlü (M.146), yaşlı bir adam (M.147)⁸³, kadın tasarımında; tuhaf giyimli (M.149), yaşlı bir kadın (M.150), hayvan tasarımında ise siyah bir köpek (M.151) olarak tasvir edilmektedir.

Allah dostu, kadın ve erkek tasarımında meczup (M.154)⁸⁴ ya da hoca (M.157) şeklinde tasvir edilmektedir. Bu meczup ve hoca gelecekteki olayları önceden sezinlemektedir. Mahallelerinde bir ölüm olacağını önceden bilmekte ve cenaze evine

⁸⁰ Bkz. M.146, M.147, M.148, M.152, M.153, M.154

⁸¹ Bkz. M.150

⁸² Bkz. M.155, M.157

⁸³ Bkz. M.146, M.148, M.153

⁸⁴ Bkz. M.155, 156

gidip haber verdiği (M.154)⁸⁵ görülmüştür. Ayrıca köyünde ya da mahallesinde kötü bir olay olacağını da önceden bildikleri (M.156) tespit edilmiştir.

2.2.5. Yatırlar, Evliyalardan ve Şehitler ile İlgili Memoratlar

Yatırların, evliyaların ve şehitlerin, “*Temel nitelikleri yaşarken ve öldükten sonra olağanüstü ve akıl dışı işleri başarma gücünde olmalarıdır. Bilindiği gibi, peygamberlerin olağanüstü işlerini göstermek için kullanılan ‘mucize’ deyimine karşılık evliya ve yatırların olağanüstü işlerine ‘keramet’ denilir.*” (Çobanoğlu, 2021: s. 177).

Veliler, normal insanî gücün ötesinde olağanüstü olaylarla süslü bir güç ile donatılırlar. Veli öldükten sonra, hayattayken sahip olduğu olağanüstü güçlerinin devam ettiği hatta daha da fazla güçle donatıldığına inanılmaktadır ve böylece veli kültü meydana gelmektedir. Halk, veli kültü bağlamında velilere ait mezarlardan, türbelerden ve kutsal mekânlardan medet ummak, saygı göstermek ve şifa bulmak maksadıyla bazı ritüeller yapmaktadırlar. Toplum, veli sağ iken insanlara yardım etmesi ve insanların velilerin olağanüstü güçlerine şahit olmaları hem dini bağlamda hem de korktukları için saygı göstermelerine yol açmıştır (Ocak, 1992: s. 8).

2.2.5.1. Derlemelerde Yatırlar, Evliyalardan ve Şehitler

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 18 tecrübe sahibinden 24 anlatı derlenmiştir. Anlatılardan hareketle evliyaların, yatırların ve şehitlerin koruma altına aldıkları mekânlar olduğu tespit edilmiştir. Tecrübe sahipleri bu mekânlara zarar verdikten sonra ya da mekâna ait eşyaları aldıktan sonra olağanüstü olaylar yaşamaktadırlar. Bu olağanüstü olaylardan kurtulmak için zarar verdiği mekânda kurban kesip adak adıyor eğer mekâna ait bir eşyayı aldıysa geri yerine götürüp bırakıyor (M.166)⁸⁶. Evliyalardan, yatırlar ve şehitler sahiplendiği mekânı sadece insanların vereceği zararlardan korumuyor doğal afetlerden gelebilecek zararlardan da koruyor. Bir bölgede sel afeti gerçekleştiği zaman sahipli mekânların zarara uğramadıkları görülmüştür (M.175)⁸⁷.

⁸⁵ Bkz. M.155, M.157

⁸⁶ Bkz. M.167, M.168, M.169, M.171, M.172, M.173, M.174, M.181

⁸⁷ Bkz. M.180

2.2.6. Rüya Görme ile İlgili Memoratlar

İnsanoğlu tarihi boyunca rüyalarda görülen olayların gelecekte haber verdiğine dair bir inanca sahiptir. Bu sebeple rüyalar hep merak konusu olmuştur. Rüya sahibi rüyada gördüklerini anlamlandırmak için rüya yorumcularına başvurduğu gibi “*rüya tabirnamesi*” kitaplarına da başvurmaktadır. Görülen her rüya gerçekleşmediği gibi gerçekleşen rüyalarda vardır. Rüyaların gerçekleşmesinin sebebi rüya sahiplerinin “*temiz kalpli*” ve “*iyi insan*” olmasına bağlanmaktadır. “*Görülen veya yorumlanan rüyanın aynen gerçekleşmesiyle ortaya çıkan olağanüstü tecrübe memoratları oluşturmaktadır.*” (Çobanoğlu, 2021: s. 200).

Bu çalışmada sadece gelecekte haber veren ve belli bir zaman sonra gerçekleşen olağanüstü memorat anlatılarına yer verilmiştir. “... *bu olay başıma gelince rüyamı buna yordum...*” şeklindeki ifadelerden anlaşılacağı üzere görülen rüya hemen yorumlanmayıp daha sonra olay gerçekleştikten sonra kendince yorumlanmaktadır.

Rüyalarla ilgili çalışma yapanlardan biri olan Edgar Cayce’ye göre rüyaların anlam ve işlevlerinden bazıları şunlardır:

1. Problem çözücü rüyalar: Bunlara kuluçka rüyalar da deniyor. Bu tür rüyalar öncelikle günlük yaşamın sorunlarına çözüm getirirler, insanın çözemediği bir soruna çözüm yolu gösterirler. Bilim adamlarının çözemediği formülleri rüyasında görerek çözmeleri örnek olarak verilebilir.
2. İnsanın gizli güçleri ortaya çıkarıcı rüyalar: İnsanın telepati, geleceği görme gibi güçlerini sergilerler.
3. Haberci rüyalar: Bize gelecekle ilgili haberler verir ve ikazlarda bulunurlar.
4. Sağlıklı koruyucu rüyalar: Benden kaynaklanan uyarılardır, bedenin bir ihtiyacını ya da zayıf yanlarını işaret ederler.
5. İnsanı üst benliğine yükselten rüyalar: İnsan üzerinde derin etkiler yaratan mesaj niteliğindeki rüyalar.
6. İnsana Serüvenler sunan rüyalar: İnsana yaşamadığı serüvenler sunarak, tecrübe eksikliğini gidermede yardımcı olurlar.

7. Geçmiş yaşamları gösteren rüyalar: Bazı rüyalar da geride bıraktığımız eski yaşamlarımızdan izlenimlerdir. Bu rüyaların özelliği; değişik kesitler, değişik sahneler şeklinde tekrarlanmalarıdır.
8. Eğitici rüyalar: Çoğu zaman sembolik ya da dolaylı yolla yaptığımız bir yanlışı, bir eksikliğimizi gösterir, bize ışık tutarlar. Bazen kıyaslamalarla doğrusunu gösterirler.
9. Günlük endişelerden, korkulardan kaynaklanan rüyalar: Bazen günlük endişelerimiz, korkularımız bilinçaltının boşalması biçiminde kendilerini ortaya vururlar.
10. İhtiyaçları gösteren rüyalar: Dostları ziyaret, tiyatro, seyahat gibi insani ihtiyaçlar da rüyalarda kendilerini belli ederler.
11. Öte âlemle ilişki rüyaları: Öte âlemdeki ölmüş yakınlarımızla buluşmalarımız da oradaki tecrübelerimiz de rüyalarımıza konu olur.
12. Anlamsız rüyalar: Fazla yemekten, içkiden, ilaçlardan kaynaklanan kâbus biçiminde ya da anlamsız rüyalar, fiziksel bedenin tepkisi olarak ortaya çıkarlar. (Cayce, 1998: s. 8-10).

2.2.6.1. Derlemelerde Rüya

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde “rüya” konusu ile ilgili 7 tecrübe sahibinden 8 anlatı derlenmiştir. Derlenen rüya anlatıları gelecekte haber verdiği (M.182)⁸⁸ gibi hasta kişilerin rüyalarında tedavi edildiği (M. 188)⁸⁹ de tespit edilmiştir. Görülen rüyalar belli bir zaman geçtikten sonra gerçekleşmiştir. Kaynak kişiler, gördükleri rüyayı tecrübeli kişilere yorumlatmadığı, kendilerinin yorumladığı görülmüştür.

2.2.7. Nazar İnancı ile İlgili Memoratlar

“İnsanoğlu, çok eski dönemlerden başlayarak, teknolojik ve sosyal ilişkilerindeki başarısızlıklarına özellikle de bir takım biyolojik rahatsızlıklarına açıklayıcı bir sebep bulamadığında, bunu doğaüstü güçlerin yanı sıra, çeşitli objeler, mekânlar ve diğer

⁸⁸ Bkz. M.183, M.184, M.185, M.187

⁸⁹ Bkz. M. 189

insanlarda var olduğunu sandığı bir takım gizli güçlerle açıklamaya çalışmıştır. Nazar inancı bunlardan biridir.” (Keskin, 2008: s. 192).

Arapçada bakış anlamına gelen nazar kelimesi Türkçede *“kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle, bir kişiye, bir hayvana ya da nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi anlamı”* ile kullanılmaktadır. (Boratav, 1984: s. 104).

“Nazarın, sağlıklı ve gülbüz çocuklara; güzellikleri ve hünerleriyle dikkati çekenlere; akıllı, zeki olup derslerini başarıyla veren öğrencilere; mesleğinde başarılı olanlara; yeni ev, araba alanlara; kısmeti açık olanlara; mutlu çiftlere vb. kişilere ayrıca iyi ürün veren tarla, bağ ya da bahçeye; güzel görünümlü, hoş kokulu çiçeklere; iyi süt veren ineklere; herkes tarafından beğenilen bir ev eşyasına vb. varlıklara daha çok değdiği inandır. Bu tür özelliklere sahip canlı ya da cansız varlıklara karşı, herhangi bir kimsenin kıskançlık dolu gözlerle bakması, nazarın meydana gelmesine neden olur.” (Çıblak, 2004: s. 105).

2.2.7.1. Nazar İnancından Korunma Yolları

Boratav ve Acıpayamlı, nazarın verdiği olumsuz etkilerden korunmanın yollarını şu şekilde ifade etmektedir:

1. “Zarar görmesi ihtimali olan kişiyi kem gözlerden kaçırmaktır” (Boratav, 1984: s. 105).
2. “Çocukların en yakınlarının sevgi ve hayranlık bakışlarının, aşırı okşamaalarının kötü sonuçlar verebileceği inancı ile tatlı sözler yerine maskara, çirkin, boklu gibi kötüleyici kelimelerle sevmek tavsiye edilir. Arada bir muhakkak: maşallah demek, bu kelimeye tü, tü... sesleriyle tükürme taklidi eklemek gerekir” (Boratav, 1984: s. 105).
3. “Nazar değmesi sonucu olarak hastalanan, zayıflayan çocuk veya büyük kimse uzmanına okutulur. Nazarın zararlarını gidermenin etkin yollarından biri de tütsü veya kurşun dökmedir” (Boratav, 1984: s. 105).
4. “Bebek, bilhassa kırkı içinde, dışarı çıkarılmaz ve gözü keskin kimselere gösterilmez” (Acıpayamlı, 1962: s. 2).
5. “Çocuğun yüzüne mavi bez örtülür” (Acıpayamlı, 1962: s. 2).
6. “Çocuğun kulağının arkası ile eli karalanır, yüzüne kara bir benek, kaşlarının arasına çivit sürülür; alına elif çekilir” (Acıpayamlı, 1962: s. 2).

7. “Çocuğun elbisesine kuş tırnağı, yedi delikli mavi boncuk, Kâbe hurması çekirdeğinden yapılmış minyatür nalın, tazı boncuğu ve gümüş üzerine maşallah işlenmiş nazarlık işlenir” (Acıpayamlı, 1962: s. 3).

Nazarlığın esası mavi boncuktur. Tek ve iri bir mavi boncuklardan yapılmış nazarlıklar ağırlıkta olduğu gibi farklı şekillerde de yapılmış nazarlıklar mevcuttur. Nazarlığın, nazardan korunmak amacıyla kullanımı diğer korunma yöntemlerinden daha fazla kullanılmaktadır. Nazarlık, erkek çocukların omuzlarına, kız çocukların başlarına ve göğüslerine, büyüklerin de görülmeyecek bir tarafına takılmaktadır (Bayrı, 1955: s. 1107).

2.2.7.2. Derlemelerde Nazar İnancı

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde “nazar” konusu ile ilgili 3 tecrübe sahibinden 3 anlatı derlenmiştir. Arkadaşının nazar değdirdiğine bizzat şahit olduğu (M.190) gibi hastalıklara tıbben bir çözüm getiremediklerinde ise hastalığın sebebini gizli güç olan nazara bağladıkları (M.191)⁹⁰ görülmüştür. Hastalığın tedavi içinde hocalara başvurulmuştur.

2.2.8. Ölüler ile İlgili Memoratlar

“Ölüm, somut olarak, insan yaşamının sona ermesidir; ama insan topluluklarının inanış ve törelerinde, bu olay da doğum ve düğün gibi bir ‘geçiş’ aşaması değerini taşır; ölümden sonra ölüünün yaşayanlarla ilişkileri, alışverişleri süre gitmektedir.” (Boratav, 1984: s. 194). Bu sebeple “Geleneksel olarak anlatılan pek çok memoratta Türk sosyo-kültürel yapısı içinde ölülerle çeşitli şekillerde iletişim kurulduğuna inanılmaktadır.” (Çobanoğlu, 2021: s. 213).

“Ölünün dünyada bitiremediği işler ve amacına ulaşamadığı konularda iletişimi kurduğuna inanılır. Aynı şekilde, yardımsever ölü olarak adlandırılan ve ailesindekileri ikaz edip miras tartışmalarına son verdiren ölülerin varlığına inanılır. Mutlu olmadığı için geri dönen ölüler ailesinin fertlerine görünür, onları rahatsız eder. Arkasından çok

⁹⁰ Bkz. M.192

ağladığı için rahatsız olarak geri gelen ölümlerin varlığı gelenekte yer alır.” (Çobanoğlu, 2021: s. 213).

Ölümler, sadece insanları ikaz etmek ve yardım etmek için insanlarla iletişime geçmez aynı zamanda da korkutmak amacıyla da iletişime geçmektedir. Bu da halk arasında ölen bir kişinin gömüldükten bir süre sonra mezarından kalkıp dolaşan “hortlak” olarak adlandırılan varlıklardır. *“Hortlaklar, yaşarken kötülük eden, başkalarının ağız tadını kaçıran, arabozucu, dedikoducu, geçimsiz kimselerden olur. Gömüldüğü gece mezarından kalkan, sırtında kefenle ortalığı dolaşan hortlaklar olduğu gibi, arada bir görünen, kızdığı kimselere sataşan hortlaklar da vardır.”* (Eyüboğlu, 1998: s.104).

2.2.8.1. Derlemelerde Ölümlerle İletişim

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 3 tecrübe sahibinden 3 anlatı derlenmiştir. Tecrübe sahipleri hiçbir bir çaba göstermeden ölümlerin kendileriyle iletişime geçtiğini ifade etmişlerdir. Anlatılanlardan hareketle ölümlerin tecrübe sahipleriyle banyoda (M.193), sokakta (M.194) ve odada (M.195) iletişime geçtiği tespit edilmiştir. Memoratlarda ölümler; korkutmak amacıyla iletişime geçmemiş, tecrübe sahiplerinin bir anda karşısına çıkıp daha sonrasında kaybolmuşlardır.

2.2.9. Büyü ve Çeşitli Geleneksel Pratikler ile İlgili Memoratlar

“Eski Türk dilinde büyü, büyü, büyü şeklinde yazılmakta ve ‘sihirbaz, din adamı’ anlamında kullanılmaktadır. Büyü anlamında olan Almanca ve Fransızca magie, İngilizce magi, magic (spell, incantation, sorcery, charm) kelimelerinin aslının Yunanca magostan geldiği bilinmektedir.” (Tanyu, 1992: s. 501).

“İyi veya kötü bir sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkilemek ve olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin topuna birden büyü denilmektedir.” (Boratav, 1984: s. 106).

Anadol, büyüünün tanımını şu şekilde yapmaktadır: *“Bir insanı istenilen şeyi yapmaya etken olan gizli kuvvet, tabiata aykırı hâller meydana getiren acayip tesirler demektir. Bunları yapanlara ‘büyücü’ denilmektedir.”* (Anadol, 2006: s. 10).

Sedat Veyis Örnek, büyüü temelinde yatan düşüncelere, psikolojik durumlara bir de büyüsel işlemlerin bünye ve amaçlarına göre beş kola ayırmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

1. Sempatik büyü
 - a. Taklit büyü
 - b. Temas büyü
2. Ak büyü
3. Kara büyü
4. Aktif büyü
5. Pasif büyü (Örnek, 1988: s. 141)

Örnek, aynı zamanda büyüleri uygulanış usullerine göre de üç kısma ayırmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

1. Uzaklaştırıcı uygulamalar
 - a. Hastalıklarda, ölümden ve diğer felâketlerden korunma
 - b. Hastalıklardan kurtulma, iyileşme
 - c. Malın-mülkün, evin-barkın korunması
2. Hücüm uygulamaları
 - a. İnsan hayatına, sağlığına ve mutluluğuna zarar verme
 - b. Mala-mülke, eve-barka zarar verme
3. Arzu ile ilgili uygulamalar
 - a. Uygun doğa olaylarını insanların lehine kullanmak
 - b. Olaylardan ve benzer şeylerden bir şeyin olup olmayacağına dair sonuçlara varmak, yorumda bulunmak
 - c. Doğaüstü kudretleri elde etmek isteği
 - d. Maddi servete kavuşmak (define, altın, para vb.) (Örnek, 1966: s. 40).

Mehmet Halit Bayrı'nın, kaleme aldığı İstanbul Folkloru (1972) adlı kitabında olumlu ve olumsuz büyülerin sonuçlarına örnekler şu şekildedir:

Sonuçlarına göre olumlu olan büyülere örnek olarak şunlar verilebilmektedir:

- Aile içerisindeki huzuru sağlamak için yapılanlar.
- Kaybettiği bir eşyayı bulmak için yapılanlar.

- Kötü büyülerini bozmak için yapılanlar.
- Gözü dışarıda olan eşin evine bağlılığını arttırmak için yapılanlar.
- Çocuğu olmayan ailelerin çocuklarının olması için yapılanlar.
- Her türlü iyi dilek için yapılanlar.

Sonuçlarına göre olumsuz olan büyülere örnek olarak şunlar verilebilmektedir:

- Bir erkeğin erkekliğini bağlamak için yapılanlar.
- Bir kişinin işlerinin bozulması için yapılanlar.
- Bir kişinin hayatının kaybetmesi için yapılanlar.
- Bir ailenin yuvasını dağıtmak için yapılanlar.
- Her türlü kötü dilek için yapılanlar.

3.2.9.1. Büyülerden Korunma Yöntemi

Mehmet Halit Bayrı'nın, kaleme aldığı İstanbul Folkloru adlı kitabında büyülerden korunmak için bazı tedbirlere yer verilmiştir. Bu tedbirlerden bazıları şu şekildedir.

- Değirmen dolabından sıçrayan su ile yıkanıp abdest almak.
- Deniz aşırı bir yere gitmek veya ırmak, çay, nehir gibi küçük veya büyük akarsu üzerinden geçmek.
- Kirpi kanı içmek.
- Büyüyü bozmak için büyü yaptırmak.
- Kul euzû surelerini okumak.
- Zeytin çekirdeği yakılır, tütsülenir.
- Demir tortusu kaynar suya atılıp bu su ile yıkanılır. (Bayrı, 1972: s. 193-194).

2.2.9.2. Derlemelerde Büyü

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 5 tecrübe sahibinden 6 anlatı derlenmiştir. Büyüler iyi ve kötü olmak üzere iki amaç için yapılmaktadır. Derlediğimiz anlatılarda yapılan büyülerin kötü amaçlar için yapıldığı tespit edilmiştir.

Gelinini oğlundan ayırmak (M.196), evdeki paraları çalmak (M.197), kötülük yapmak (M.198)⁹¹, işlerinin bozulması (M.199) ve defineye ulaşılmaması (M.200) amacıyla büyü yapılmıştır. Tecrübe sahiplerinden alınan bilgilere göre yapılan büyüler amacına ulaşmıştır.

Büyü yapmak için; sabun (M.196)⁹², su (M.197), yumurta (M.197), iğne (M.198), Arapça ibareli kâğıt (M.199), şeker (M.200), tuz (M.200), findıkkabuğu (M.200), sarı iplik (M.200), findık dalı (M.200), mum (M.200), makas (M.200), kibrit (M.200), dört büyük kitaptan dua yazılı kâğıt (M.200), soğan (M.196), sarımsak (M.196) malzemelerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

2.2.10. Fal ve Falcılık ile İlgili Memoratlar

“Arapça’da fâl (fe’l) ‘uğur ve uğurlu şeyleri gösteren simge’ anlamına gelir. Batı dillerinde umumiyetle ‘gelecekte haber verme (kehanet)’ anlamındaki Grekçe manteia (İngilizce’de mancy, Fransızca’da mance) ekiyle yapılan ve fal türlerine göre değişen kelimeler kullanılmaktadır.” (Aydın, 1995: s. 138).

“Geleceği hem iyi hem kötü yönleriyle öğrenmek için farklı vasıtalarla müracaat etmek ve bu müracaat sonunda elde edilen netice anlamına gelen fal, geçmişten günümüze dünyanın her tarafında ve doğal olarak da Türk dünyasında muhatap bulmuş ve oldukça farklı ve çeşitli uygulamaları ile var olabilmektedir.” (Sümbül, 2010: s. 62).

“İslamiyet’ten önceki Türkler, fala bir hayli itibar etmişler, karşılaştıkları çeşitli meselelerin çözümü için, falcıdan yardım beklemişler, koç, keçi, at, sığır ve geyiklerin kürek kemiği, aşık kemiği, koyun tezeği, fasulye, nohut, ateş, yıldız, ok ve yay, köpük, kaşık, eldiven gibi nesneleri birer fal aracı olarak kullanmışlardır.” (Sümbül, 2010: s. 62). Günümüzde farklı nesneler fal aracı olmaktadır. Bunlara kahve, iskambil kartları, tarot kartları sayılabilmektedir.

⁹¹ Bkz. M.201

⁹² Bkz. M.198

“Fallar, tekniklerine, uzmanlıklarının niteliklerine, kullanılan gereçlere ya da yorumlanması beklenen olaylara göre çeşitli biçimlerde kümelenebilirler. Biz Türkiye’de en geçerli fal çeşitlerini gereçlere göre, teki niteliklerini de kısaca belirterek, kümeleyeceğiz: Suya bakma, aynaya bakma, kürek kemiği, kahve falı, İskambil falı, bakla falı, tarot falı, kurşun, köz ve tütsü.” (Boratav, 1984: s. 101-103).

2.2.10.1. Derlemelerde Fal

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 3 tecrübe sahibinde 3 anlatı derlenmiştir. Bu anlatılar sadece kahve falıyla ilgilidir. Kahve falından bakılarak söylenen kehanetlerin bir süre sonra gerçekleştiği (M.202)⁹³ tespit edilmiştir.

2.2.11. Tam Anlamıyla Tanımlanamayan Olağanüstü Bir Güçle ile İlgili Memoratlar

“Türk halk kültüründe memoratlara konu olan olağanüstü güçler iletişimlerin bir grubunun açık ve seçik olarak gelenekselleşmiş bazı güçlerle doğrudan ilişkilendirilmediği görülmektedir.” (Çobanoğlu, 2021: s. 236).

“Yapılan bir davranışın beğenilmemesi veya gücendirip kızdırması dolayısıyla yapanın cezalandırılması. Aynı şekilde yine bilinmeyen bir gücün bir tanıdık veya bildik şekilde seslenerek kandırdığı bir kişiyi bir yerlere götürmesi ya da değişik şekillerde görünmesi gibi temalar gerçekte gelenekte adı konmuş özellikleri belirlenmiş olağanüstü güçlerin yaptıklarına inanılan olaylardır.” (Çobanoğlu, 2021: s. 236).

2.2.11.1. Derlemelerde Tam Tanımlanamayan Olağanüstü Güç

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 11 tecrübe sahibinden 12 anlatı derlenmiştir. Derlediğimiz anlatılarda tam tanımlanamayan olağanüstü olaylar görülen ve görülmeyen varlıklar etrafında teşekkül ettiği gibi düşüncelerinin ve dualarının olağanüstü bir şekilde hemen gerçekleştiği tespit edilmiştir.

⁹³ Bkz. M.203, M.204

Tecrübe sahipleri görülmeyen varlıklarla hissederek (M.209)⁹⁴ ya da sesini duyarak (M.208)⁹⁵ iletişim kurmaktadır. Anlatılara göre bu varlıklar tecrübe sahiplerine tokat atmakta (M.213), taş atmakta (M.208) ve bulunduğu mekânlardaki masaların yerini değiştirmektedir (M.205). Görünen varlıklar; cüce (M.207), beyaz bir top (M.210), uzun boylu beyazımsı bir varlık (M.211), bir buçuk metre boylarında, 45 cm genişliğinde bir canlı şeklinde tasvir edilmiştir.

2.2.12. Modern Kent Yaşamı Memoratları: Ruh Çağırma, Astral Seyahat ile İlgili Memoratlar

Türk halk kültüründe albastı başta olmak üzere birçok mitolojik döneme kadar ilerleyen ve geleneksel hale gelmiş olağanüstü güçlerle kurulan iletişim biçimlerinin yanı sıra astral seyahat, ruh çağırma gibi yeni popüler olan ve kırsal kesimden ziyade kentlerde yaygınlaşan, olağanüstü güçlerle kurulan iletişim biçimleridir (Çobanoğlu, 2021: s. 245).

Batıda, Spritüalist felsefe doğrultusunda ve Parapsikoloji için deney mahiyetinde ortaya çıkan ve hobi olarak yapılmaya başlanan “*ruh çağırma seansları*” geleneksel olarak suya bakma veya tırnağa yazılan yazılı formüllerle tırnağa bakarak cinlerle iletişim kurma geleneğinin ruh çağırma seansları esnasında alfabeyi yazıp fincan üzerine parmakları tutma tekniği yeni bir varyant eklenmiştir. Her ne kadar ruh çağırma adıyla bilinse de iletişim kurulduğuna inanılan güç cin ya da cinler olarak adlandırılmaktadır. (Çobanoğlu, 2021: s. 245). Ruh çağırımından sonra iletişime geçilen olağanüstü güç, daha sonrasında geri dönmekte ve çağırın kişileri rahatsız etmektedir. Tokat merkez ve köylerinde derlediğimiz ruh çağırma ile ilgili anlatılarda ruh çağırma seansında bulunanların gece olağanüstü olaylarla karşılaşmışlardır.

2.2.12.1. Derlemelerde Modern Kent Yaşamı Memoratları: Ruh Çağırma, Astral Seyahat

Tokat merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışması neticesinde 3 tecrübe

⁹⁴ Bkz. M.212

⁹⁵ Bkz. M.212, M.213, M.214

sahibinden 3 anlatı derlenmiştir. M.217 ve M.218 metinlerinde cin çağırma işlemi yapılmıştır. M.217 metnin cin geldikten sonra gelecekle ilgili sorular sorulmuş ve cin tarafından verilen cevaplar bir süre sonra gerçekleşmiştir. M.218 metninde cin, arkadaşları dağıldıktan sonra gelip herkesin başından bir olağanüstü olay geçirmiştir. M.219 metninde kaynak kişinin bazı geceler ruhunun bedenden ayrılarak seyahat ettiğini, yataktan kalktıktan eşinin ve kendi bedenini yatağını gördüğünü ifade etmiştir.

2.2.13. Defineci Memoratları

“Define, Arapça kökenli bir sözcük olup gömme-gömülme anlamına gelmektedir. Tesadüfen bulunan, saklanmış veya gömülmüş değerli eşyalar topluluğudur. Hukuki tanımı: Bulunmalarından çok önce gömüldüğü veya saklandığı anlaşılan ve artık kimin malı olduğu ispat edilemeyen para, mücevher veya değerli taşlardan oluşan eşyalardır. Defineyi bulmak amacıyla izinli veya izinsiz kazı yapan veya yaptıran kimseye defineci denir.” (Akkaya, 1993: s. 259).

2.2.13.1. Derlemelerde Define

Tokat Merkez ve köylerinde yaptığımız saha çalışmasında define ve definecilik konusu ile ilgili 6 kaynak kişiden 6 memorat anlatısı derlenmiştir. Derlenen memorat anlatılarını Metinler bölümünde ayrı bir başlık altında değil, cinler ve büyülerle ilgili başlıkların altında değerlendirilme yapılmıştır.

Tokat Merkez ve köylerinde derlenen anlatılarda defineleri bazı cinler tarafından korunduğu (M.48)⁹⁶ bazı cinlerin ise tecrübe sahiplerine definenin yerini bulmada kolaylık sağladığı (M.51)⁹⁷ tespit edilmiştir. Memorat-200'deki anlatıda kaynak kişinin ifade ettiği üzere evinin harmanındaki hazineye ulaşmak için getirilen hocanın defineye ulaşılmaması için büyü yapıp cinler aracılığıyla koruma altına almıştır. Koruyucu cinler, fare (M.200) ve arı (M.77) şeklinde tasavvur edilmektedir. Kazı esnasında hazinenin koruyucu cinlerine karşı tedbir almayan tecrübe sahipleri, türlü türlü olağanüstü olaylarla karşılaşmışlardır.

⁹⁶ Bkz. M.77, M.173, M.200

⁹⁷ Bkz. M.78

Derlenen anlatılardan hareketle tecrübe sahiplerinin yaşadığı olağanüstü olaylar arasında; cin çarpması (M.48), arı kılığındaki cinlerin saldırması (M.77), definecinin; aklını kaybetmesi, kolunun kesilmesi (M.78), kazı alanında sürekli kapıların açılıp kapanması (M.173) ve evdekilerin psikolojilerinin bozulması, kaza alanından sürekli beyaz fare kılığındaki cinlerin çıkması (M.200) sayılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİNLER

3.1. CİNLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-1

“Kocamın başından bir olay geçmişti. Tarlayı sularken gece vakti. Cin, arkadaşı Mecit emminin kılığında gelmiş. Zifiri karanlıkta tarlayı suluyormuş. ‘Hoo ne yapıyorsun’ diye seslenmişler. Kocam da bakmış arkadaşı başta korkmamış. Sonra yanına gelince bakmış ki arkadaşının ayakları ters. Hemen okumaya başlamış. Sonra da arkadaşı kılığındaki cin oradan uzaklaşmış.” (KK.69)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Çamağzı köyünde Narin Gülmez adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın eşinin başından geçtiğini ifade etmiştir. Derleme, tarlada çalıştıktan sonra dinlenen bir bölgede yapılmıştır. Dinleyiciler arasında çocukların da bulunmasından dolayı anlatıcı memoratı çocukların duymayacağı bir yerde anlatmıştır. Memoratı anlatırken kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-2

“Tarladayım karanlığın için oğlak sesi gibi bir bağırta duydum kulaklarım çınladı. Tüfekte vardı yanımda doğrultum oraya üç kere sıktım patlamadı, boşa tuttum patladı. Böyle bir şey başıma geldi.” (KK.1)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Ahmet Döner adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına anlattığı gözlemlenmiştir.

MEMORAT-3

“Ben küçükken tuvalet evimizin dışındaydı. Annemde beni tuvalet için dışarı çıkardı ama dışarı çok karanlıktı. Tuvalet tahtadan olduğu için aralıklar vardı ben de karşı taraftaki höllüklü⁹⁸ tarlalara bakıyordum. Sabah ezanı yakındı ve şafak atmak üzereydi. Tarlada iki tane bir şey vardı ama insan gibiydi ama insan değillerdi. Karşılıklı dans ediyorlardı, birbirlerine hareket ediyorlardı. Tuvaletten çıkmadan anneme seslendim ‘tarlaya bak dans ediyorlar’ dedim. Annem ‘hemen tuvaletten çık’ dedi. Bana besmele çektirdi. ‘Sana karışacaklardı’ dedi. Tarlaya tekrar baktığımda bir şey görmedim.” (KK.1)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Ahmet Döner adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına anlattığı ve korkularının devam ettiği gözlemlenmiştir.

MEMORAT-4

“Bu, ağabeyimin başına gelmiş bir olay. Eve giderken bir yokuş yola girmiş. Üstten aşağı bir adamın karaltısı belirmiş, yüzü net değilmiş ona doğru geliyormuş. Ağabeyim yolun sağına geçiyormuş o da yolun sağına geçiyormuş. Ağabeyim yolun soluna geçiyormuş karaltı da yolun soluna geçiyormuş böyle derken yolun ortasında kavuşmuşlar karaltıyla. Ağabeyim yumruğu vurduğu gibi suya değmiş ve alev olup kaybolmuş karaltı. Ağabeyim de yalan söylemez.” (KK.2)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Ali Akdağ adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın abisinin başından geçtiğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla sohbet ettikleri bir ortamda

⁹⁸ Kundak çocuklarının altına konulan elenenmiş ince toprak anlamında kullanıldığı gibi killi toprak olarak da kullanılmaktadır. (TDK)

yapılmıştır. Memoratı anlatırken kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-5

“Babam gençliğinde Dumanlı yaylasından geliyormuş. Yayan⁹⁹ geldiği için köye yaklaşınca da saat geç vakit olmuş köyde de bir akrabası yokmuş. Kimin evinde yatacağım diye düşünmüş sonra da tarlada yığının arasına gireyim de yatayım demiş. Sırtını yığına vermiş uzanmış sonra da su dökmesi¹⁰⁰ gelmiş. Ceketini yığının orada bırakmış öyle söyledi. Buğday tanesi vardır diye kıyıya su dökmeye gitmiş. Geri geldiğinde ne olduğunu anlayamadığı bir şey ceketini sırtına almış oynuyormuş. Ceketini bırakıp kaçmak istemiş ama hava soğukmuş üstü de biraz cııldakmış¹⁰¹. Ceketini üstünden kaptığı gibi kaçmış. Babam yiğit adamdı babayığitti. Çok korkmuş öyle anlatıyordu.”
(KK.2)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Ali Akdağ adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın babasının başından geçtiğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-6

“Bir gece tarlayı sulamak için gittim. Küçük Endiz köyünden su gelmişti. Tarlaya suyu bıraktım. Bacağıma siyah bir şey dolandı. Ben itiyorum geri geliyor, ben itiyorum geri geliyor. Biraz daha boğuştuktan sonra ittim kayboldu gitti. Saate baktım ki saat dört olmuş. Saat 1 de tarladan çıktım on beş dakikalık yol ama ben üç saatte gidemedim. Eve gittiğimde evdekilere olayı anlattım onlar da ‘saati karıştırdığımı’ söylediler ama tarlaya

⁹⁹ Yürüyerek giden (TDK)

¹⁰⁰ İşemek (TDK)

¹⁰¹ Halk arasında çıplak kişilere denir. (TDK)

suyu açıp gitmiştim. Tekrar tarlaya gittiğimde su tarlaya tamamen akmış alt yandan da diğer tarlaya akmış. On beş dakika tarlanın tamamına su akmaz ki.” (KK.4)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Dursun Ant adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-7

“Ben küçükken büyüklerimiz anlatırdı. Köyden bir büyüğümüz gece vakti bizim karasu dediğimiz çeşmenin oraya gitmiş. Çeşmenin başında beyaz elbiseli bir şey görmüş. Bu köyden büyüğümüz çeşmeye doğru yürümeye başlayınca beyazlar içindeki şey de yürümeye başlamış. Sonra korkup kaçınca bir daha görmemiş. Şimdileri bile gece vakti karasu çeşmesine gitmeye korkarız gitmeyiz de.” (KK.16)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yılmaz Arslan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı küçük yaşta büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Komşular konunun hassasiyeti sebebiyle dinlemek istemese de kaynak kişi bize yardım etmek için anlatmaya devam etmiştir. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-8

“Ben on bir, on iki yaşlarındayken. Abim ile Mehmet adında biri bostanda bekliyorlardı ben de onlara ekmek götürüyordum. Siverukler adında bir yer vardı. Orada mekir, adamın önünü sürekli çevirmiş öyle anlatırlardı. Neyse oraya gelince ekmek elimden düştü. O sırada oradan biri bana bağırdı ‘hey ekmeği düşürdün yerden alsana’ diye ben de abimle Mehmet’i belliyom¹⁰² onlar bana bağırdı diyom. Tarlanın öte tarafına geçtim baktım kimsecikler yok. Neyse bizim bostana geldim ben, baktım ki bunlar yatıyor. Dedim ‘beni korkuttunuz sonra da gelip uyudunuz dimi’ dedim. ‘Yok’ dediler ‘biz de

¹⁰² Sanmak, zannetmek (TDK)

korktuk zaten şu karşıda bir oğlak meledi meledi meledi sonra bir ateş çıktı kayboldu gitti Siveruklerin oraya’. Bana da seslenen bu oğlaktı.” (KK.24)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Hasan Solmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi komşu ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşanılan olayın üzerinden uzun zaman geçmesinden dolayı sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-9

“Bunu bana rahmetlik dedem anlattı. Rahmetli Dumanlı Yaylası’na gece atıyla giderken atın terkisine bir keçi binmiş. Bildiğin keçi binmiş. Keçi konuşmaya başlamış. Ama ne söylediğini şimdi hatırlamıyorum dedem onu da söylemişti. Rahmetli bildiği bütün duaları okumaya başlamış ama at zorla gidiyormuş. At, kan ter içinde kalmış. Rahmetli, dua okuya okuya bir suyun başına kadar gelmiş. At, suyun başından geçince keçi bir anda kaybolmuş. Bu mahlk sudan geçemezmiş.” (KK.31)

Bağlam: Bu memorat, 10.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Halil Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın babasından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-10

“Benim kayınıma gelmişler. Mezarlıkta bir gün yatmış ve orada karışmışlar. Yılan şeklinde gözükmüş. Abi beni boğuyorlar, bana geliyorlar diye koltukların üstünde bağıra bağıra hopluyormuş, durduramıyorlarmış. Hocaya götürmüşler, muska yapmışlar da ondan sonra kendine gelmiş. Bir de yeğenim var ona da musallat olmuşlar. Ona da dayısı kılığında grniyormuş. Biz böyle yan yana otururken ‘Teyze aha geldi bah burada dayım kılığında geldi’ diye bize sylerdı ama sonra ne oldu bilmiyorum düzeldi yeğenim

muska falan mı yaptı, hocaya mı göründü bilmiyorum. Babamın kardeşi de biraz safçaymış kendisi küle tuvaletini yapmış karışmışlar kurtulamamış ölmüş.” (KK.34)

Bağlam: Bu memorat, 06.05.2021 tarihinde Gökdere köyünde F. Ö. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın ailesindeki fertlerin başından geçtiğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen tedirgin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-11

“Bu olay bizim köyden birinin başına gelmiş. Babamlar bize anlattırdı. İsmini de biliyordum hayli zaman geçti, insan unutup halıyla. Dağda yürürken karşısına bir oğlak çıkmış. Oğlağı kucagına almış eve doğru giderken birden oğlak konuşmaya başlamış. Ne konuştuğunu da babam anlatmıştı ama şimdi aklıma gelmiyor ki. Adam korkudan oğlağı yere atınca bir anda kara bir hayvana dönmüş sonra adam, atına binip uzaklaşmaya çalışmış ama kara hayvan ata binmiş ve ayaklarını yere saplamış. At hareket edemeyecek duruma gelmiş. Sonra adam bismillah deyip bir tane vurmuş sonrasında at hareket etmeye başlamış. Bizim buralarda buna mekir deniyor. Babam daha iyi anlatmıştı ama yaşlılıktan artık aklıma gelmiyor.” (KK.40)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Güzeldere köyünde Saniye Güzeldere adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde büyüklerin bir arada bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Anlatıcı, konunun hassasiyeti sebebiyle çocukların olmadığı bir oda da anlatmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-12

“Bizim köy mezarlığının yanında bazı insanlara yaşlı biri görünüyor. Geçen aylarda da benim başıma geldi. Mezarlığı oradaki musalla taşında oturuyordum. Biraz zaman geçtikten sonra bir tane yaşlı dede belirdi. Nasıl geldi? Nereden geldi? Bilemiyorum. Bir anda karşıma dikildi. Bembeyaz elbiseli, nur yüzlü biriydi. Benim

kolumdan tuttu. ‘Gel gel gel’ diye seslenmeye başladı. Ben de bir anda kaçmaya çalıştım ama kaçamadım. Abimi aradım, ‘hemen musalla taşına gel’ dedim. Sonrasını hatırlamıyorum. Abimler beni baygın bir şekilde musallanın yanında yatarken bulmuşlar.” (KK.49)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Büyükyıldız köyünde Ertuğrul Gürel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi sokakta arkadaşlarıyla sohbet ettiği bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olay anında yaşadığı korkuyu tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-13

“Anlatacağım olay çok eski zamanda yaşandı. Belki otuz, kırk sene olmuştur. Çarşıdan geliyordum, bizim mezarlığın orada bir dere vardı. Dereden geçmem lazımdı. Dereye yaklaştım, dere yolunun ortasında siyah bir şey oturuyordu. Gece karanlık ama saat on iki, bir arası. Geçip geçmemek konusunda kararsız kaldım. Yola devam ettim. Kendi kendime ona hiç bakmadan oradan geçerim diye düşünüyordum. Yaklaştım iyice, tam yanından geçiyordum ki baktım bana bir şey yapmıyor, buna bir bakayım dedim. Gözlerinin içi kıpkırmızı ve gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Kendi kendime bir bağırdım sonrasında sağa sola baktım ne o şey vardı ne de başka bir şey. Sonrasında eve gittim. Bu konularla ilgilenen hocalara danıştım böyle bir olay başıma geldi aslı astarı nedir diye. Hoca da ‘cinlerin bana karışacağını ama Allah yardım etmiş karışmamışlar’ dedi.” (KK.54)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Yayladalı köyünde Mehmet Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin başından 30-40 yıl önce geçmiştir. Derleme, kaynak kişi akraba ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Ortamdaki kadınlar ve çocuklar uzaklaştırılmıştır. Memoratı anlatırken olayın üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen şaşkın ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-14

“Ben 13-14 yaşlarındaydım. Çamlığın içinde bir başıma geliyordum. Bir anda ağaçlar hareket etmeye başladı. Onlarla yürümeye başladım ve yanımda o âlemden herkes vardı, hissediyordum. Bir anda irkildim ve kendime geldim. Ağaçların da hareket etmesi durdu. Onların varlığını da hissetmemeye başladım. Bu olayı babaanneme anlattığımda ise bana karıştıklarını söyledi.” (KK.56)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Aydınca köyünde Adnan Demir adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişi 13-14 yaşlarındayken başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olağanüstü olaylara alıştığı için mizahi bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-15

“Kemkez köyünde Hakkı diye biri vardı. O anlatırdı. Bir gün gece eve giderken bir tane oğlağa denk gelmiş. Kucağına alıp götürmek istemiş. Bakmış ki taşsağı da var. Oğlakta konuşmuş ‘evet var senin yok mu’ demiş. Hakkı da korkudan kucağından atmış.” (KK.64)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Avlunlar köyünde Muzaffer Çakmak adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köyünde yaşayan Hakkı’dan dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi cami avlusunda arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-16

“Tarlada pancar suluyorum. Saat üç sularında. Bir çocuk çığırıyor ama bir gör nasıl çığırıyor. Tabancayı çektim. Mermiyi ağzına verdim. Bir yandan dualar okuyorum, bir yandan da ilerliyorum. Silahı sıktım patladı ama çocuk ne gidiyor ne susuyor. Sonra korkudan kaçtım oradan.” (KK.64)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Avlunlar köyünde Muzaffer Çakmak adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi cami avlusunda arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Dinleyiciler de olayı çok dikkatli dinlemiş ve onlarda başlarından geçen olağanüstü olayları aktarmışlardır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-17

“Ben köyün altındaki dereden gece yarısı geliyordum. Aha şu ev kadar bir ateş yanıyordu. Çok büyük bir ateşti. Ben dereden geçtim geriye bir baktım ki ne ateş var ne başka bir şey.” (KK.65)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Rüştü Turan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken gördüklerinin şaşkınlığını tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-18

“Biz çocukken salyangoz topluyorduk. Köyde birkaç kişi daha bu olaya şahit. Şu köyün alt tarafında bir yerden geliyordum. Ezandan önü sıra. Testere ağaç kesince çıkan ses gibi sesler duyuyordum. Ayağıma bir şeyler geliyor dokunuyor hissediyorum ama göremiyordum. Bana dokundukça sesleri daha çok duyuyordum. Birkaç defa daha ayağıma değdi ben her seferinde besmele çektim. Oradan hemen kaçtım. Görmedim ama varlıklarını hissettim. Bana 13 yaşında geldiler 21-22 yaşına kadar musallat oldular. En son hocalara gittim bana muska yazdılar da kurtuldum. Sabahlara kadar beni rahatsız ediyorlardı. Kendilerini göremiyorum ama seslerini duyuyorum.” (KK.70)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Çamağzı köyünde Gürbüz Gülmez adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi tarlada çalıştıktan sonra dinlenme alanında yapılmıştır. Kaynak kişi konunun hassasiyeti sebebiyle çocuklar uzaklaştırıldıktan sonra anlatmaya başlamıştır.

Memoratu anlatırken çocukluktan itibaren bu olağanüstü olayları yaşadığından dolayı anlatıları mizahi bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-19

“Dedem anlatırdı. Köyün altında dere var. Gelirken görmüşsünüzdür. Dedem o dereden bir gece vakti atla geçerken at birdenbire ağırlaşmış. Suyu geçmeye çalışırken bir çığırılmış. Herhalde cinler sudan geçemezmiş. Cinler atın sudan geçmemesi için çok zorlamış. Dedem de atı sudan geçirmek için çok çabalamış. Sudan geçtikten sonra derenin öbür tarafında çığlık sesleri duymuş. Atta sudan geçtikten sonra rahatlamış ve yola devam etmiş. Öyle anlatırdı.” (KK.75)

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Derekışla köyünde Emrah Çağlar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dedesinden dinlemiştir. Derleme, kaynak kişi hayvanlarını otlatırken yapılmıştır. Memoratu anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-20

“Rahmetli babam anlatırdı. Dedesinin koyunları varmış. Koyularının yanına sürekli gidermiş. Giderken de sırtında beşli tüfeği varmış. Bir kedi karşısına çıkmış. Yolun ortasında duruyormuş. Tüfeği doğrultmuş ama tüfek patlamamış. Yolun ortasından da ayrılmıyormuş. Dedem de olacak gibi değil deyip korkusundan geri dönmüş.” (KK.77)

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Mülk köyünde Abdullah Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede yapılmıştır. Anlatıcı, mahalledeki çocuklardan ve kadınlardan uzaklaştıktan sonra anlatmaya başlamıştır. Memoratu anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-21

“Bu olay, bizim buradaki komşulardan birinin başına gelmiş. Komşum, akşam ezanı Sivas’tan gelirken yolda bir tane oğlak bağıırıyormuş. Adam da bunu herhalde çobanlar köye dönerken burada unuttular diye düşünüp oğlağı kucağına almış. Binmiş atına yola devam etmiş. Yolda gittikçe oğlakta sürekli büyümeye başlamış. Adam da korkmaya başlamış tabi. Adamın yüzüne bakarak ‘bak bakalım oğlağın dişleri böyle mi oluyor’ demiş. Adam kucağından oğlağı fırlatmış. Komşumuz köye geldiğinde korkudan bir zaman sessiz soluksuz yatmış. Rahmetlik anam anlatırdı bize bunu.” (KK.83)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Şevket Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın komşusunun başından geçtiğini ve ondan dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, cami avlusunda bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-22

“Dedem, Tokat’tan geliyormuş. Olay bizim bu köyde değil de Yukarıfırındere köyünde gerçekleşmiş. Atıyla gelirken gece yolda bir tane oğlak görmüş. Bu hayvan davardan kalmış alayım da köye götüreyim demiş. Ondan sonra köye yaklaşınca oğlak başka şekle dönmüş. Dedem çok korkmuş biz buna gece şerri de diyoruz. Büyüklerim böyle anlatırdı.” (KK.84)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Aşağıfırındere köyünde Arif Sezgin adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin bahçesinde bireysel yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-23

“Abimin başına gelmiş. Tarladan dönerken Kılıç Ali’nin tarlasının orada bir mezar vardı. Orada mekir peyda olurmuş. Abimde tarladan gelirken atıyla, mekir atın terkisine binmiş. Abim ata vurmuş at gitmemiş öyle derdi. Su olursa sudan geçemezmiş.

Abim 'ya Allah ya Bismillah' deyince atı kurtarmış terkisinden mekir inmiş. Oradaki mezarın orada çoğu kişinin gözüne görünürdü. İt gibi köpek gibi arka sıra gelirdi sonra da farklı bir şekle dönermiş. Yol yapılıncı dozerlerle benim aram iyiydi. Kepçe mezarlığın orada bir yeri kazınca adamın kemikleri ortaya çıkmış. Birer metre varmış. Sefil Mehmet'e de görünmüştü. Mehmet'te Neksü derenin suyuna kadar gelmiş. Oradan suyu geçemeyince mekir inmiş.” (KK.85)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Batmandaş köyünde Enver Uçak adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı abisinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi akrabalarıyla harman yerinde otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkuyla aktarmıştır.

MEMORAT-24

“Tamam bacının oğlu Bektaş emmim, o essahtan¹⁰³ mekiri görmüş. O gece vakti Doğanlı'ya giderken mekiri görmüş. O gidiyormuş o da gidiyormuş. O gidiyormuş o da gidiyormuş. O da korkmuş. Mekir sudan atlayamazmış. Bektaş emmim ırmağı atlayınca mekir çığırılmış. Adamcağızda oraya düşüp bayılmış. Sabaha kadar orada kalmış. Kulağımla rahmetlikten duydum. Birinin daha başına böyle bir olay gelmişti. Mekir atın üstüne binmiş adam bunu oğlak sanmış. Kucağına almış 'aaaa ne kadar güzel oğlak' demiş. Oğlakta 'he ne kadar güzel oğlak' demiş. Adam da korkusundan kucağından aşağı atmış. Adamın adını da biliyordum ama unuttum.” (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köyünden komşunun başından geçtiğini ve ondan dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

¹⁰³ Gerçek, doğru (TDK)

MEMORAT-25

“Nenem bize küçükken başından geçmiş olağanüstü olayları anlatırdı. Gençken çok çalıştıktan sonra soluklanmak için ağaç altlarında uyurmuş. Uykuya daldıktan sonra sürekli onunla uğraşan varlıklar gelirmiş. Bu olay sürekli başına gelirmiş. Artık bu olağanüstü varlıklara alışmış. Bir gün şeftali ağacının altında otururken uykuya dalmış. Uyuya kalmış ama ‘gözlerinin açık olduğunu ve yanına birilerinin geldiğini ona sürekli bir şeyler söylediğini, sorular sorduğunu’ anlatırdı. Sorular soruyorlarmış ama o onlara cevap vermiyormuş. Bu olay birkaç defa daha başına gelmiş ve her seferinde de sorulan sorulara cevap vermeye kalkıştığında da ağaçtan bir meyvenin kafasına düşüp yanına gelenlerin gittiğini anlatırdı. Eve de yorgun geldiği zamanda uyuduğunda cam kenarına gittiğini ve bahçede insanlara benzeyen varlıkların şenlik yaparken izlemiş. Ortaya bir kazan kurduklarını, bu kazanların içinde de çeşit çeşit yemeklerin piştiğini ve dağıttıklarını söylerdi. Düğün gibi olduğunu da söylerdi. Onların eğlendiğini görüp kendi de eğlenirmiş. Bu olayı her ay görürmüş. Bu olayları uykudayken ya da uyku ve uyanıklık arasında olduğu zamanlar da görürmüş.” (KK.33)

Bağlam: Bu memorat, 28.12.2021 tarihinde Tokat Merkez’de Nesibe Han adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı nenesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-26

“Köyde bir kadın, geceleri kıyafetlerini çıkartıp yattıktan sonra sabah kalktığında kıyafetleri yaş oluyormuş. Birkaç kez daha böyle devam ettiği bir gün ahırlarından ses duymuş gidip baktığında üç harfliler düğün yapıyormuş. Üç harfliler onun kıyafetlerini giyinik halde oyun oynuyorlarmış. Kadının anlattığına göre yarım metre boyları ve çok uzun burunları varmış.” (KK.37)

Bağlam: Bu memorat, 02.04.2021 tarihinde Avşarağzı köyünde K. B. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köylülerden duyduğunu ifade etmiştir.

Derleme, kaynak kişinin evinin önünde arkadaşlarıyla birlikte otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkulu bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-27

“Benim Elmas nenem vardı. Bu Elmas neneme cinler musallat olmuştu. Gece nenemi alıp götürürlermiş. Nenem anlatırdı, gece sandıktaki bütün eşyalarını aldırırlarmış. Nenemi uzaktaki yaylalara götürürlermiş. Bir gün Dumanlı yaylasına bir gün başka bir yere götürürlermiş. Düğün yaparlarmış, nenemle karşılıklı sabaha kadar oyunlar oynarlarmış. Sabahta horozlar ötmeden önce de eve gelip bırakırlarmış. Epey süre bu olay böyle devam etmiş. Nenem ‘cinlerin kendisine bir gün yolda yürürken karşısına çıkan bir hayvan gibi bir şeyden sonra musallat olduğunu’ söylerdi. Hatta nenemin cinlerle evli olduğunu, iki tane de cinlerden erkek çocuğu olduğunu söylerlerdi. On beş sene cinlerle gezdiğini söylerler. Elmas nenemle Çiçek nenem ekmek yapıyorlarmış. Çiçek nenem ekmek yaptıkça cinler alıp kaçırıyorlarmış. En sonunda Elmas nenem, Çiçek besmele çek yoksa bütün ekmeği alıp kaçacaklar demiş. Çiçek nenem de besmele çekince cinler daha ekmek alıp kaçmamış.” (KK.40)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Güzeldere köyünde Saniye Güzeldere adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı nenesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde yapılmıştır. Anlatıcı, konunun hassasiyeti sebebiyle çocukların olmadığı bir oda da anlatmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-28

“Benim Şaziye teyzemin karşısına bir gün mekir çıkmış zor edip ondan kurtulmayı başarmış ama buna musallat olmuşlar. Teyzemi de annemin nenesi gibi düğünlere götürürlermiş, karşılıklı oyunlar oynarlarmış. Teyzemi bir gün cinler mezarlığın yatağı dediğimiz yere götürmüşler orada düğün yapıyorlarmış. Ali Dede de Keşlik köyünden geliyormuş. Gelirken karşı tarafından bir ışık olduğunu görmüş. Ali Dede ışığa yürüdükçe ışıktan uzaklaşıyormuş. Ali Dede de oradan uzaklaşıp köye gelmiş. Ertesi gün de teyzem, Ali Dede’ye ‘gece sen oralarda ne geziyorsun’ demiş. ‘Biz orada düğün

yapıyorduk, seni görünce seni de alacaklardı ben zor ettim aldırmadım’ demiş. ‘Senden sürekli uzaklaşıyorduk’ demiş. ‘Bir ışık senden sürekli uzaklaşmıştır’ demiş. Sonrasında da Tozanlıdan bir hocayı getirmişler teyzem de iyileşmiş.” (KK.41)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Güzeldere köyünde Sadi Güzeldere adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde yapılmıştır. Anlatıcı, konunun hassasiyeti sebebiyle çocukların olmadığı bir oda da anlatmıştır. Memoratı anlatırken olayı yaşamamasına rağmen korkulu bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-29

“Ermeni çoban vardı köyde bu anlatacağım olayı da kendisinden duydum. Davarımızı güderdi. Davarı salıyor yaylaya kendisi de uyumuş. Çoban uyurken davul zurna ile gelmişler çobanın uyuduğu yere. Cinler buna ‘filana git un getir filana git elek getir filandan bilmem ne getir’ demişler. Çobanda gidip istenilen her şeyi alıp gelmiş. Cinler bu malzeme ile helva yapmış. Ama çoban, bu olaylar olup biterken uyanık mı uykulu mu olduğunu bilmiyormuş. Cinlerden bir tanesi ‘bir topakta¹⁰⁴ çobana da helva verelim’ demiş. Yastığının altına helvayı bırakmışlar. Çobanda bilinci tamamen açıldığında da başının yanında bir topak helva bulmuş.” (KK.53)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Yayladalı köyünde Hamza Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı yaşayan kişiden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi akraba ziyaretindeyken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayın kendin başından geçmemesine rağmen yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-30

“Eskiden babam mal güdermiş¹⁰⁵. Gece olunca sesler duyarlarmış. Mezarlık tarafından davul sesleri geliyor, derdi. Arkadaşlarından bazıları uyur bazıları nöbet

¹⁰⁴ Yuvarlak biçimde olan nesne, toparlak. (TDK)

¹⁰⁵ Hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek. (TDK)

tutarmış. Uyanık olanlar uyuyanları kaldırmış davul sesleri geliyor diye. “Korkma ne sesi” derlermiş uyuyanlar ama onlarda uyanınca davul seslerini duymuş. Bir de taş yığının orada ateş yandığını, ateşinde yukarı doğru çıktığını görürlermiş. Bizim buralarda bu ateşe şeytan ateşi derler. Şimdilerde bu ateşi gören kimse yok. Babamın başından bunlar geçmiş. Öleli yedi ay oldu. Bize hep anlatırdı.” (KK.13)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Himmet Saka adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, köydeki asfalt çalışmaları esnasındaki kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-31

“Köyde bizler küçükken boş bir araziden sürekli davul zurna sesi duyardık. Her gece o araziden ses gelirdi ancak kimse korkusuna bakmaya gidemezdi. Cinlerin orada düğün yaptıkları söylenirdi.” (KK.39)

Bağlam: Bu memorat, 05.05.2021 tarihinde Akbelen köyünde Fatma Gülenler adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korku dolu ifadelerle aktarmıştır.

MEMORAT-32

“Annemin kuzeninin anlatmış olduğu bir şey var. Bu olayda yan köylerden birinde olmuş. Avlunlar da dört köy var. Neyse yan köyden gelirken eski mezarlığın oradan geçiyorlarmış. Gece artık avdan mı gelmişler bilmiyorum. Neyse gece mezarlığın oradan birileri düğün yapıyorlarmış. Bu o gruba doğru tüfeği doğrultmuş sıkmış ama patlamamış. Tekrar denemiş yine patlamamış. Köye gelmiş sonra hocaya anlatmış o da ‘iyi ki patlamamış demiş. Çünkü o düğün yapanlar cinler’ demiş.” (KK.60)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Mücahit Fırtına adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı akrabalarından duyduğunu ifade

etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-33

“Bizim köyde Mustafa isimli bir arkadaşım var. O harman zamanı tarladan eve gelmiş hava da çok sıcak olduğu için evin damında yatmış. Saat gece 2-3 gibi köyün üst tarafında davul zurna sesleri duymuş. Köyümüzün üst tarafı da ağaçlık alan. Bu gece vakti kim orada düğün yapacak gideyim bakayım demiş. O sese doğru gittikçe ses ondan uzaklaşmaya başlamış. Daha sonra da annesi arkasından seslenmiş ‘oğlum gitme onlar cinler sana musallat olacaklar’ demiş geri dön demiş. Arkadaşımda geri dönmüş. Ben bizzat kendisinden dinledim. Hatta benim amcamın da böyle bir olayı var. Mezarlıktan koyunlarla geçerken davul çaldıklarını duyduğunu söyledi.” (KK.75)

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Derekışla köyünde Emrah Çağlar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi hayvanlarını otlatırken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-34

“Dayım bir gün geldi. Kendisi belediyeden emekli oldu. Dedi ki ‘Yeğen o tarafa gitme dedi. Ben bu gece dağda davarla uyurken düğünlerine rastladım. Düğün ediyorlar kayaların içinde. Davul, zurna seslerine itlerde yanaşamıyor. Ben uzaktan baktım.’ dedi. Hep Türkçe konuştuklarını söyledi.” (KK.86)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Çayören köyünde Bilal Dursunluer adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dayısından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-35

“On ikinci ay zamanlarıydı. O zamanlarda bu olaylar çok olurmuş öyle derlerdi bize. Bir gün annem beni çağırdı çok net bir şekilde duydum ama gitmedim. Evden çıkmadım. İçimden çıkasım gelmedi. Bir vakit geçtikten sonra annemin yanına gittim. Beni mi çağırdım dedim. O da ‘Yo seni ben çağırmadım, sana gelmişler. Duyduğun sese gitseydin geri gelemezdin’ dedi. Başımdan böyle bir olay geçti.” (KK.10)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Rüstem Yüzer adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kahve ortamında bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-36

“Bir gece uyurken annem odamın kapısına geldi ve bana ‘Ayça kalk’ dedi. Ben de gözlerimi açıp ‘neden’ diye sordum. ‘Kalk kahve yaptım kahve içeceğiz’ dedi. Ben cevap vermedim çünkü olayı anlayamadım. Daha sonrasında her gözümü kırıp açtığımda biraz daha yakınımaya geldi. En son gözümü kırptığımda ise başucuma kadar gelmişti. Üzerinde beyaz bir elbise vardı. Normalde benim annemin saç rengi sarıydı ama bu şeyin saç rengi siyahtı. Bana tekrardan ‘kalk haydi kahve içeceğiz’ dedi. Ben de tekrardan ‘hayır ben kahve içmek istemiyorum’ dedim. ‘Başımdan git ben uyuyacağım’ dedim. Uykuya dalmadan önce telefonumdan saate baktım saat tam üçtü. Ben uykuya dalmak için gözlerimi kapattığımda olaylara halen anlam veremiyordum. Uykuya dalmak üzereyken halen başucumda hissediyordum daha sonrasında da uykuya dalmışım. Sabah uyandıktan sonra gece başıma gelen olayları anlamlandırmak için anneme sordum ‘gece niye kahve yaptın’ diye annem de bana ‘gece kahve yapmadığını odama girmediğini’ de söyledi. Bunları öğrendikten sonra çok korktum. Bu olaydan yedi yıl sonra gece yine uyurken böyle bir olay başıma geldi. Ben kapı açık bir şekilde asla uyuyamam, benim odamın kapısı her zaman kapalı olur. Kapımda yine anneme benzer bir şey gördüm ama annem olduğunu hissediyorum ama yüzü annemin yüzü değildi. Kapıyı biraz aralayıp kafasını uzatarak yine ‘Ayça gel’ dedi. İki üç kere daha ‘gel’ dedi ben de gitmedim. Yine

saate baktığımda tam üçtü. İki olayında saat üçte gerçekleşmesi beni çok düşündürüyor.”
(KK.28)

Bağlam: Bu memorat, 05.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ayça Baykal adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan Instagram uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

Memorat yazım aşamasında derleyiciyi de korkutmuştur. Geceleri yaşanan olayı yaşayacakmış gibi hislere kapılmaktadır.

MEMORAT-37

“Bu olay gerçekleştiğinde kaç yaşlarındaydım hatırlamıyorum ama on beş, on altı yaşlarında olabilirim. İki katlı evimiz vardı biz ikinci katında yaşıyorduk. Gece herkes uyumuştur ama ben uyanıktım. Gece biri dışarıdan sürekli Aysel diye sesleniyordu. Ben de acaba kim bana sesleniyor diye dışarı bakmaya kalktım. İkinci kattan aşağı indim, ışıkları yaktım dışarı baktım ama kimse yoktu. Dışarı zifiri karanlıktı ve kimse yoktu. Tekrar içeri nasıl girdiğimi hatırlamıyorum.” (KK.32)

Bağlam: Bu memorat, 10.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Aysel Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişi 15/16 yaşlarındayken bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-38

“Bir gün av dönüşünde saat dört, dört buçuk gibi mezarlığın yol üzerinde okulun orada bekliyorum. Biz ben emsali iki akrabamın sesleri geliyor ama kendilerini göremiyorum. Ay ışığı da gündüz gibi parlıyor. Önümde büyükçe bir fare geçti. Besmeleyi

çektim sesler kesildi. Farede kayboldu. Bunu kime anlattıysam onun fare değil cin olduğunu söylediler.” (KK.53)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Yayladalı köyünde Hamza Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi akraba ziyaretindeyken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-39

“Babaannemin başından geçmiş bir olayı da anlatayım. Bunu bizlere babam anlatırdı. Bizim oralarda yazın damlarda uyurlar. Bir gece babaannemi annesinin sesiyle biri çağırıyormuş. Babaannemde anlatmıştı ama babam da ara ara anlatır. Neyse babaannem yanına bakmış annesi yanında uyuyor ama annesinin sesiyle biri çağırıyor. Babaannem kalkıp gitmemiş ama gitseydi ne olurdu bilmiyoruz. Kendisi olayın cinlerle olduğunu sanırsam anlamış sonrasında uyumaya devam etmiş.” (KK.59)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Ahmet Akan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babaannesinden başından geçtiği ve babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-40

“Anlatacağım olayı bizzat annemden duydum ben. Köyde annem duvar tarafında uyurmuş. Gece kapı çalıyor neyse annem açıyor ki karşısında babam. ‘Haydi kalk gidiyoruz’ demiş. Annemde ‘Nereye’ diye sorunca ‘Yengem rahatsızlandı’ demiş. Annem de tam kalkıp gideceği zaman eli babamın yüzüne çarpıyor bir bakıyor ki yatakta yatıyor. Korkudan hemen yatağın içine girmiş. Felak, Nas okumuş.” (KK.60)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Mücahit Fırtına adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden duyduğunu ifade

etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-41

“Benim bir elim vardı. İlk çocuğuna doğum yaptı. Biz tarlaya gittik. Kaynanamı evde bıraktık. Kaynanamda sonradan tarlaya yanımıza geldi. Benim yedi yaşında kızım ile elim evde yalnız kaldılar. Kaynanama ‘Sen eve git, lohusa kadını evde tek bırakma’ dedim. Kaynanam eve geldiğinde elimde evden çıkmaya çalışıyormuş. Cama biri gelmiş bir şey istemiş. İsteyen kişide bizim köyün dedelerinden. Kızım, ‘Nereye gidiyorsun yenge’ demiş. Elimde ‘Uzun Ali’nin oğlu gelmiş ona bakacağım’ demiş. Küt diye merdivenlerden aşağı düşmüş. Kızım etrafa bakmış kimseler yok. Bir kova su almış başından aşağı dökmüş. Yengem düştü yengem düştü diye bağıra bağıra yanımıza geldi. Hemen gittik baktık ki neredeyse ölmüş az bir soluğu kalmış. Elim evde üç gün hiç kıpırdamadan yattı. Üç gün sonra aldık bir hastaneye götürdük. Başında havale gibi sorun kaldı. Durup dururken olduğu yere düşer, kendini yaktı iki defa. Yanına kim geldi diyoruz. ‘Ali geliyor, Özlem geliyor, elim geliyor’ diyor. Ama bunlar gerçekte yanında yok. Yanlarına hiç gelmiyorlar ama o gelmiş gibi görüyor. Bunlar elimin perileri oldu.”
(KK.14)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Düriye Dursun adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, olayı bizzat başından geçmese de olaya şahit olmuştur. Derleme, kaynak kişi arkadaşlarıyla toplanıp sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-42

“Emminin karısının perileri vardı. Bir iş gördüğünde gelirlerdi. Mesela bulaşık yıkadığında birden suyun içine ellerini vururdu. Emmimin karısıydı ama abla derdim ben. Abla ne yapıyorsun dediğimde. ‘Hüseyin’i seviyorum, Ali’yi seviyorum’ diyordu yani ölen çocuklarını seviyordu. Durup dururken koşmaya başlıyordu. Bir köyün adamı peşinden gitse yetişemezdi. Yüksek bir taşın üstüne çıkardı oradan atlamak isterdi. Bir köyün adamı

aşağı indiremezdi aşağı sadece bir adam vardı babamın teyzesine iç güveyi gelmiş biriydi. O yaşlı adam gelince taşın üzerine yavaş yavaş iniyordu.” (KK.14)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Düriye Dursun adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, olayı bizzat başından geçmese de olaya şahit olmuştur. Derleme, kaynak kişi arkadaşlarıyla toplanıp sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-43

“Küçük Endiz de yetiştim buraya Büyükbağlar köyüne gelin geldim. O zamanlar evlerde su yoktu 62’li yıllarda. Evde bulaşık yıkıyorum. Bulaşığı yıkadığım leğenin içinde deneler var diye sıcak suyu dışarı serptim. Suyu serptiğim yerde de cinler varmış. O kaynar su cinleri yakmış. O cinler bana tebelleş oldular. Kaç tane oğlan çocuğum olduysa onları benden aldılar. Üç tane oğlum bu yüzden öldü.” (KK.5)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Dürdane Kılıç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-44

“Benim Mamu’da bir arkadaşım var Necmi isminde. Şimdi İstanbul’a göçtüler. Gelini hastalanmış ama tedavi edilememiş haftalarca yatakta yatmış. Caminin imamı da muskacılık yapıyormuş. Benim arkadaşta hocanın yanına gitmiş. ‘Hocam şu geline bir bak çok hasta’ demiş. Hoca da ‘İkinci vakti gelsin bakayım’ demiş. Hoca, ‘Gelini kurtaracak olanlar yarın seher vaktinde kuru gölün oradan geçecekler’ demiş. ‘Gidebilir misin oraya’ demiş. Adam da ‘giderim’ demiş. ‘Kırk atlı gelecek’ demiş. ‘Önden gelen atın başını çevir’ demiş. Onlara ‘Benim gelinimi bırakın’ de demiş. Adam seher vakti oraya gitmiş atlılar gelince onların önünü kesmiş. Atlılara ‘benim gelinim çok hasta onu bırakın’ demiş. Öndeki cin ‘Hepiniz burada mısınız’ demiş. ‘Topal cin arkadan geliyor’

demişler. O da gelince ‘bu adamın gelinini bırak’ demişler. Topal cin ‘Bırakmam’ demiş. Diğerleri de ‘Hoca ayet yazmış. Ayeti yakarsa seni de yakar’ demiş. ‘Niye bırakmıyorsun’ demiş. Topal cinde ‘Akşam kapısının önünden geçerken üstüme kaynar su attı kalçam yandı’ demiş. Sonra ‘Bıraktım’ demiş ‘Tamam git gelinine daha uğraşmayacağım’ demiş. Adam koştur koştur evine gelmiş. Sonra da gelini iyileşmiş.” (KK.24)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Hasan Solmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi komşu ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-45

“Benim üniversite de sınıf arkadaşım anlattı. Bir gün balkonlarında otururken konu bu konulara gelmişti orada anlattı. Onun dayısının eşi bu olayı yaşamış. Yengesinde bazı değişiklikler olmuş. Bu değişiklikleri psikolojik olarak düşünmüşler. Hastanelere götürmüşler ama ilaçlarla çözememişler. Kadın evdekilere sürekli kazan kazan yemek yaptırıyormuş ve sofranın ortasına kazanlarla bıraktırıyormuş. Çevresindeki kadınlar da sürekli soruyorlarmış ‘Bu yemekleri nasıl yiyeceksin’ diye yengesi de ‘Ben yemiyorum onlar yiyor’ diyormuş. Hastaneden bir çare bulamayınca hocaya götürmüşler. Civarın meşhur hocalarından birinin yanına götürmüşler. Hoca bir suya bakmış ve yengesinde ‘Cin olduğunu söylemiş ve bu cinin Müslüman olmayan cin olduğunu’ söylemiş. Hoca cinle anlaşma falan sağlamış ve yengesi kurtulmuş. Hoca ‘Sen sana musallat olan cini görmek ister misin?’ diye sormuş. Yengesi de ‘Ben artık kurtuldum görmek istemiyorum’ demiş. Dayısı ‘Ben görmek istiyorum’ demiş. Hoca da ‘Suya bak’ demiş. Dayısı suya baktıktan sonra kendini tokatlamaya başlamış. Dehşet bir şekilde görmüş. Ve dayısının da psikolojisi bozulmuş.” (KK.72)

Bağlam: Bu görüşme, 09.05.2022 tarihinde Çamlık köyünde Murat Ayvaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı Tokatlı sınıf arkadaşında dinlediğini ve olayın merkezde gerçekleştiğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

Bu anlatıyı yazıya aktarırken derlemecide korkulu bir ruh hali olmuştur.

MEMORAT-46

“Benim annem sabahleyin karşımızda yünlük vardı oraya gitmiş. Orada anneme cinler karışmış. Her yere götürdüler ama hiçbir şey yapamadılar. Rüyasında görmüş. ‘Fadime’nin evinin üzerinde evliyalara var’ demişler. ‘Orada namaz kılacaksın’ demişler. Kış vakti aldık götürdük oraya orada namaz kıldı. Ben hatırlıyorum muska takardık ama eline alırdı muskanın zincirini kırardı. Sonra da zinciri birleştirirdi. Nasıl yapardı anlamazdık. Annemin elleri uyuşurdu. İpe sapa gelmiyordu. Hepimiz çok korkuyorduk. Sürekli ‘Ben gidecem gidecem’ derdi.” (KK.90)

Bağlam: Bu memorat, 17.06.2022 tarihinde Çat köyünde Fadime Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı bizzat başından geçmediğini ama şahit olduğu ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-47

“Dayım varmış. Onu da cin tutmuş. Eve kimseyi almazmış. Her ay ona gelirmiş. Elleri uyuşurmuş. Kimsecikler onu tutamazmış. Ele avuca sığamazmış. Bir gün evdeyken de cinler onu boğup öldürmüşler öyle derlerdi. Rahmetlik annem bize anlatırdı.” (KK.90)

Bağlam: Bu memorat, 17.06.2022 tarihinde Çat köyünde Fadime Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-48

“Köyün üst tarafında bir bahçe var onun içinde de eski bir kulübe var. Bir gece üç adam orada define var diye orayı kazmaya gitmiş. Gece sabaha kadar çalışmışlar. Ezana yakın bir tanesinin yüzüne felç inmiş. Hemen oradan kaçmışlar. Cinler onu orada çarptığını söylüyorlar.” (KK.16)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yılmaz Arslan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı çevresinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-49

“Tarihi tam hatırlamıyorum ama küçükken bir müstakil eve taşınmıştık. Bir gün oturma odasında otururken ağabeyim de koltukta uyuya kalmıştı. Bir anda kendini hızlıca doğrulttu ve bir cama bir duvara bir cama bir duvara bakmaya başladı. Kafasını hızlıca çeviriyordu. Ben çok korkmaya başladım. Annem tuhaf bir şeylerin olduğunu anladı. Ağabeyime ‘Bir şey mi oldu diye’ sordu abim de bize döndü ama gözlerinin içi kıpkırmızıydı. Bize bakıyordu ama sanki bizim oradaki varlığımızı algılamamış gibi bakıyordu. Çok tuhaf bakışları vardı. Bir anda ‘Kalkın gidelim’ dedi. İlk başta algılayamadık sonra tekrardan ‘Kalkın gidelim bizi burada istemiyorlar, buradan hemen gitmemiz gerekiyor’ dedi. Annem ve babam yanına gitti sarsmaya başladılar kendine gelsin diye ama ağabeyim tekrardan ‘Bizi burada istemiyorlar kalkın gidelim’ dedi. Evimizde mutfak ve oturma odası birleşikti ve mutfakta bir noktayı işaret ederek ‘Oradalar bizim gitmemizi bekliyorlar siz görmüyor musunuz?’ dedi. Annem su getirdi, başında dualar okumaya başladı ve ağabeyim halen ‘bakın oradalar bizim bu evden gitmemizi işaret ediyorlar’ dedi. Kış ayı olduğu için evden taşınamamıştık. Bahar olunca hemen başka yere taşındık. Daha sonra o evi müteahhitlere verdiler ve evi yıktıklarında altında mezarlık çıktığını öğrendik.” (KK.30)

Bağlam: Bu memorat, 05.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Asena Tuğçe Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir.

Derleme, kalabalık bir kafe ortamında arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken bu tür olağanüstü olaylara karşı korkmadığını belirterek anlatıyı mizahi bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-50

“Bunu babam anlattı. Bizim uzaktan akrabamız Ömer abi var. Bu anlatacağım olayı da kendisine vakti zamanında sordum ama cevap vermedi ‘Bana bunları sorma’ dedi. Ömer abi zayıf, cılız bir adamdı. Gece olunca köyün içinde gezermiş. Ömer abiyi çok hocalara götürmüşler ne oldu bu adama diye ama bir çaresini bulamamışlar. En son bir hoca getirdiler o hoca da ‘Bu adam cinlerle evlenmiş’ demiş. Hoca Ömer abiye sürekli sormuş. ‘Söyle bakalım kızın adı ne’ diye. Ömer abi başta söylememiş ama sonrasında ismini söylemiş. Hoca da ismini bir kâğıda yazıp yakmış. Orada Ömer abi söylemiş. Karısının eteğinden ateş tutmuş ve yanmış. Ömer abi o sinirle hocaya iki tane tokat atmış kaçmış. Bir daha da geceleri köy meydanında gezmemiş.” (KK.50)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Büyükyıldız köyünde Süleyman Demircan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kalabalık bir kahve ortamında yapılmıştır. Memoratı gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-51

“Bizim köylülerden bazıları isimlerini vermeyeceğim. Artova’da bir adam cinlerle evliymiş. Bizim köylüler bu adamı buluyorlar. Bu adam cinleri kullanarak define de yardımcı oluyormuş. Altının nerede olduğunu, nerede olmadığını öğrenip söylüyormuş. Arkadaşlar bu adamın söylediği yere gitmişler ama içlerinden biri jandarmayla irtibatlıymış bunları şikâyet etmiş. Buldukları altına da jandarma el koymuş. Jandarma da hepsini karakola götürmüş. Vakit geçtikten sonra arkadaşın evine geldim. Bu cinlerle evli olan adamda evindeydi. Ben de adama sorular sordum. ‘Evlenme işi nasıl oldu’ dedim. Zamanında babası çoban duruyormuş. Davarı yatırmışlar. Adamda babası ile yatıyormuş. Gece babası davarı kontrol etmek için kalkmış. Adamda uyuyor diye uyandırmak istememiş babası. Gece adam uyanmış babası yok davar yok. Uzaktan

seslerini duyunca olduğu yerde oturmuş. Kadının biri adamın yanına gelmiş. Kadını komşu köylerinden biri sanmış, konuşmuşlar. Kadınla konuşmaya başlamış. Kadında ‘Baban beni göremez. Kimseye söylemezsen senin yanına sürekli gelirim’ demiş. Bir vakit kadınla konuşmuş. Sonrasında da evlenmişler. Sonrasında ben define ile ilgili sorular sordum. Bana bir kâğıda bir yer çizdi verdi. Ben bu köydeyim onun çizdiği yeri çizemem adam hiç görmeden çizdi. Nasıl oluyor diye sorular sorunca bir anda krize girdi. Kendisine getirmeye çalıştık. Kendine gelince de ‘Onlara ait çok fazla bilgi verdiği için cinler onu sıkıldığını ve krize girdiğini’ söyledi. Dediği yere gittik kazdık ama bir şey bulamadık. Çizdiği kâğıda da bir vakit sakladım ama sonra yırtıp attım.’ (KK.54)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Yayladalı köyünde Mehmet Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi akraba ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Ortamdaki kadınlar ve çocuklar uzaklaştırılmıştır. Memoratı anlatırken olayın üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen tedirgin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-52

“Benim bir kayınım vardı vefat etti. Bizim köyün eski yolu dereden gidiyordu. Kayınım atıyla geliyormuş arkasına bir şey hoplamış. ‘Kim bindi benim atımın arkasına’ demiş. Arkaya hafiften dönünce bir kıza benzer bir şey görmüş. Kayınımda ‘kız sen nereden geldin de ata hopladın’ demiş. Hiç ses çıkarmamış. Kayınımın aklına gelmiş bu şeytan demiş kendi kendine. Ahıra kadar götüreyim buna orada bir güzel fırçalayayım demiş. Ahıra girinceye kadar arkasından gitmemiş. Tam ahıra girecekken besmele çekmiş kayınım arkasına bakmış ki hiçbir şey yok.” (KK.14)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Düriye Dursun adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı kaynından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi arkadaşlarıyla toplanıp sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-53

“Biz köyün aşağı tarafında yolun kıyısında oturuyorduk. Annem geceleri saat on iki gibi uyanıyordu. Çatıda yürüyenlerin adım seslerini duyduğunu ve üzerine kum, toprak düştüğünü söyledi. Birkaç hafta sonra annemler gece ekmek yapıyorlardı. Ekmek yaparken arkasına döndüğünde üç harflileri görmüş ve anneme gel gel işareti yapmışlar. Annem olduğu yere bayılmış bir saat dili tutuldu. Annemin üzerine Kur'an-ı Kerim okuduktan sonra kendine geldi, dili çözüldü.” (KK.7)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Mustafa Uçar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kahve ortamında bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-54

“Köyün aşağısındaki fırında ekmek yapacaktım. Hamuru döktüm. Fırın yanıyor ben de hamuru aldım gidiyorum. Hamur elimden düşüyor gibi gözümün önüne geldi ben elimi attım düşmesin diye ama hamur yılan oldu. Böyle koskocaman yılan oldu. Ben hemen kendimi gerisin geri çektim. Sonra yılan tekrar hamur oldu. Bayılmadım ama Kadriye bana ‘benzin atmış’ dedi. Kötü oldum ama Allah’tan bana musallat olmadılar.” (KK.9)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Nezaket Uyanık adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla birlikte oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkınlık ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-55

“Bir gün dağa gidiyordum ben, dağdan odunları getirdikten sonra yatıyordum. Yatağa yattıktan sonra uzun boylu, beyaz sakallı bir adamı gördüm dışarıda, kapıya doğru gelince kapıya dayandım. Ben kapıya dayanıyorum o itiyor. Bağırıyorum, gözlerim

açık kendimdeyim. Sonra kayboldu gitti. Ama o olaydan sonra bir sene sıkıntılar çektim. Bağırmalarım, evden çıkıp gitmem gibi olaylar yaşadım. Hayalliyorum ama farkında değilim. Görünüyorlardı bana. Hocaları getirdiler ama bana bir çare bulamadılar. Tekrar bir gün böyle fenalaştığımda amcam bir bakraç suyu tepemden aşağı dökmüş ondan sonra daha da olmadım.” (KK.10)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Rüstem Yüzer adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kahve ortamında bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-56

“Cemaatimden bir adam bir gün yanıma gelerek ‘Kızım hastalandı yetiş hoca’ dedi. Eve gittiğimde kadında titremeler vardı. Ben de ‘Sinirdendir hastaneye götürün’ dedim. Bir sıkıntı olduğunu anladım ama kadın sürekli ellerini sıkarak kapıya doğru kaçmaya çalışıyor. Biz de o sıra bir şeyler gördüğünü fark ettik. Neyse orada kadınlar bunu tutmaya çalışıyor. Kadına su getirdiler sudan da korktu. Ben de şifa niyetine dualar, sureler okudum sonrasında rahatladı. Ben de sürekli kuran dinlesin diye tavsiyeler de bulundum. Ben orada kadına göründüklerini hissettim. Evde beni ürpertiler tuttu. Sonrasında başka hocalara götürdüklerini duydum bir şifa buldu sanırsam. Aynı böyle bir olayı başka bir köyde daha başıma geldi.” (KK.52)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Kömeç köyünde Sinan Ay adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-57

“İlk görev yerim çok ıssızdı. Telefon şebekesi bile çekmiyordu. Bizim bir nişanımız oldu. Halaoğlu illa ‘Dayı ben de seninle geleyim köyünü göreyim’ dedi. Ben de ‘Gelme dedim sen sürekli telefonla oynayan birisin orada telefon çekmiyor canın sıkılır’ dedim.

Neyse ‘Geleyim’ dedi ben de ‘Gel’ dedim. Köye geldik. Ben geceleri müzik dinlemem hatta hiç dinlememeye çalışırım. Neyse akşam oldu. Halaoğlu şimdiden canı sıkılmaya başladı. Şebeke yoktu. Gece oldu. Bu kalktı kulaklığını taktı müzik dinleyecek. Ben de dedim ki ‘Müzik dinleme kendine bir kuran aç onu dinle öyle uyu’ dedim. Beni dinlemedi. Tenha yerdeyiz başımıza bir şey gelir dedim. Neyse uykuya daldık ama benim içimde tuhaf bir his vardı. Ben çok şükür hep dua okuyarak uyuduğum için halaoğlu öyle yapınca için bir değişik oldu. Ben gece bir kendime geldim hava da soğuktan soba sönmüş üstümüzü örteyim dedim. Bir yanda da müzik sesi geliyor bu müzik açık uyumuş. Tam şöyle bir dikildim. 1,5-2 yıldır oradayım hayatım boyunca böyle bir şey başıma gelmedi. Halaoğlunun ayağının dibinde şöyle diz boyunda, kol kadar uzunluğunda bir şey duruyor halaoğluna bakıyor. Siyahtı ama yüzünde beyazımsılıkta vardı. İster istemez korktum. Yorganı başıma geçirdim. Felak, Nas dualarını okudum. Sonra halen orada mı değil mi diye kontrol etmek istedim. Sabah namazı vakti de yaklaşıyordu mecburen kalkacaktım. Şöyle bir kalktım baktım ki kaybolmuştu. İlk defa böyle bir şeyle karşılaşmıştım.” (KK.59)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Ahmet Akan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-58

“Ben sekiz sene yurtta kaldım. Yurtta da böyle konular anlatılır. Ben de açıkçası bu konulardan korkarım. Neyse arkadaşlar anlattılar sonrasında uyumak için yataklara geçtik. Ben kapı tarafında ranzada uyuyordum. Gece üç gibi kapı açılıp kapandı. Yataktan kalktım baktım camlar kapalı bir rüzgâr esintisi de yok. Yaklaşık 15 dakika boyunca kapı açılıp kapandı. Ben de korkudan kendimi hemen yorganın altına attım.” (KK.60)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Mücahit Fırtına adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-59

“Ben de epilepsi hastalığı vardı. Bizimkiler beni hocalara falan götürürlerdi. Bazı hocalar bana senin şifan ilaçlarda derdi, bazıları ise yanında grup şekilden bulunan üç harflilerden yardım alırlardı. Hoca kaşını gözünü oynatarak üç harflilere, sen bir bak bakalım şifası nedir diye, diğerlerine bir sor bakılım derdi. Ağzının içinden, çok kısık sesle bir şeyler söylerlerdi bizi gönderirlerdi.” (KK.46)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Söngüt köyünde A. S. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, bir berber ortamında yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-60

“Bir arkadaşımın başından geçmiş bir olay bu anlatacağım bana da bizzat kendisi anlattı. Arkadaşın hanımı rahatsızlanmış bize de ‘Hocalık oldu’ derdi. Hanımıyla bir gün yolculuk yaparken hanımı, adetli olan torbayı dışarı atmış. Besmelesiz bir şekilde attığı için musallat olmuşlar. Kadın rahatsızlıklar geçirmeye başlamış. Arkadaşımda hanımını hocaya götürmüş. Hoca da ‘Sen adetli torbayı besmelesiz dışarı attığın için sana musallat olmuşlar’ demiş. Hoca da üç harflilerle iletişime geçerek iyileştirmiş.” (KK.47)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Söngüt köyünde Ali Uzamış adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, bir berber ortamında yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-61

“Bir gün yine şöyle bir dost meclisinde oturuyoruz konular işte bunlara geldi, başınızdan geçen böyle olaylar var mı diye sordular. Bir imam arkadaşta ‘Benim başımdan geçti’ dedi. Başladı anlatmaya, arkadaş vakit namazında camiye girmiş namazı kıldırmak için. Motosikleti de avluda bırakmış, camiden çıktıktan sonra bir bakmış ki motosiklet yok. Cemaate sormuş ‘Gören var mı?’ diye. Ama kimsecikler görmemiş.”

Cemaatten biri de ‘Hoca, seni bir hocaya götürüyüm’ demiş ‘O hemen yerini bulur’ demiş. İmam arkadaşta ‘Ben inanmam böyle şeylere’ demiş ama zorla götürmüşler bunu. Neyse bunlar hocanın yanına gitmişler. Hoca da bunlardan okuma yazma bilen ama bulu çağına girmemiş bir çocuk getirmelerini istemiş. Bizim arkadaşta çocuğu bulup hocanın yanına gitmiş. Hoca ‘Çocuğa gözüünü yum’ demiş. Çocukta yummuş. ‘Ne görüyorsun’ demiş, çocukta ‘Caminin önünde bir motosiklet görüyorum’ demiş. ‘Ona iki kişi bindi gidiyorlar’ demiş. Arkadaş bize diyor ‘Yanımda soruyor başkası anlatsa inanmam ama başıma geldi’ dedi. Çocuk hocaya ‘Gidiyorlar’ demiş. Hoca da ‘Onları takip et’ demiş. Çocuk ne gördüyse anlatmış. Filanca yere geldiler falanca yerde durdular diye. Neyse en son çocuk ‘Bir yere girdiler motosikleti ikinci kata çıkardılar, üstüne de battaniye örttüler’ demiş. Dükkânın adını ve adresini de hoca kâğıda yazmış bizimkilerin eline vermişler. Ama bizim arkadaş ne kadar şaşkın hiç inanmadığı şey başına gelmiş. Sonra da bizim arkadaş polis biraderiyle verilen adrese gitmişler adamlar ilk yok demişler ama ‘Üst katta üstünde de battaniye yok mu?’ deyince korkudan çıkarıp vermişler.” (KK.47)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Söngüt köyünde Ali Uzamış adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, bir berber ortamında yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-62

“İstanbul’da çalışıyordum. Bekâr evinde kalıyorduk arkadaşlarla. Kayserili bir adam vardı yaşlıydı, elli beş yaşlardaydı. O adamda cinlerle iletişime girerdi. Çizerdi, yazardı, kitap okurdu. Bizim köylülerle akşam oturduk işte filan yerde altın var, filan yerde bu var diye konuşuyorduk. Adamın adı da Ömer’di. Bana dedi ki ‘Mehmet bana bir kalemle kâğıt ver hele’ dedi. Ben de bir kâğıt ve kalem verdim. Ranzasında bir şeyler çizmeye başladı. Çizimi bittikten sonra beni yanına çağırdı ben de gittim yanına. Bizim arkadaşlarla altın var diye konuştuğumuz bir yeri çizmiş ama ben bu köyde yaşıyorum ben öyle çizemem. Adam görmeden etmeden çizdi. Sordum ben de sen bunu nasıl çizdin diye. Bana verdiği cevap beni tatmin etmedi. Neymiş Ankara’da tapuda çalıştığı zaman görmüş. Buna nasıl inanayım ben. Bir sefer görmeyle bunu çizemezdi. Ben onun cinler

yardımla çizdiğine inanıyorum. Sürekli onlarla uğraşırdı ama bize anlatmazdı.”
(KK.54)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Yayladalı köyünde Mehmet Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi akraba ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Ortamdaki kadınlar ve çocuklar uzaklaştırılmıştır. Memoratı anlatırken olayın üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen şaşkın ve korku ruh halleriyle aktarmıştır.

MEMORAT-63

“Kaynanam bizim herife üç aylık hamileyken üç harfliler musallat olmuş. Üç harfliler onun işlerini yapıyormuş. Olduğu yerden bağırırmış Ünzile şunu getirin, Fikriye bunu getirin, Şükriye şunu yapın diye sürekli bağırırmış. Kaynanam çok Müslüman kadındı. Namazlarını kılardı, üç aylarını tutardı öyle bir kadındı. Altı ay sonra bizim herif dünyaya gelince kaybolmuşlar.” (KK.5)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Dürdane Kılıç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı akrabalarından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-64

“Vakti zamanında yaz kuran kursunda okuttuğum talebelerden bir tanesi gelip ‘Rüyasında cinleri ve perileri gördüğünü, önüne çıkıp onu korkuttuğunu, ateş şeklinde karşısına çıkıp onu ateşte yakıldığını, kulağına küpeler taktığını, saçlarını çekip ona azap verdiğini ve rüyasından uyandığında da hiçbir şeyin olmadığını ama geri uyuduğunda bu olayların tekrar ettiğini’ söyledi. Bir gün yine ‘Rüyasında tuvalete giderken simsiyah şekilde karşısına çıktığını yatağına koşarak geri girdiğinde bu seferde koynunda gördüğünü’ söyledi ve benden yorumlamamı istedi. Başka bir öğrencim de ‘Rüyasında sürekli cinlerin onu çağırdığı gel beraber filanca yere gidelim dediğini, gel ben senin

dostunum dediğini' söylemiş. İki öğrencime de cinlerin musallat olduğunu anladım.”
(KK.19)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde İhsan Yıldırım adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-65

“Babam görmüş, tosbağa benzeyen bir varlık görmüş ama gözleri tepesindeymiş babama gözlerini dikmiş. ‘Yakaladım seni’ demiş. Babamda küfretmiş ve tekme vurunca oradan kaçmış sonra da yok olmuş. Ahırda görmüş.” (KK.34)

Bağlam: Bu memorat, 06.05.2021 tarihinde Gökdere köyünde F. Ö. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen tedirgin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-66

“Aile büyüklerim anlatırdı. Bizim köyün altın cin kayası dediğimiz bir yer var. O cin kayasında da bir oyuk var. Cinlerin orada yaşadığını ve geceleri oraya gidilmeyeceğini söylerlerdi. Büyüklerim gece orada geçerken başlarına tuhaf şeyler gelirmiş. Bir de köy deresinde bir yer vardı orada da alkarısının yaşadığını söylerlerdi. Oradan geçerseniz size musallat olur diyorlardı. Köyde de musallat oldukları varmış benim büyüklerimden duyduklarım bunlar.” (KK.48)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Büyükyıldız köyünde Şükrü Tuna adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı aile büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, mahallede bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-67

“Ben bunu arkadaşımından duydum. Yine bizim eski mezarlığın orada gerçekleşmiş bu olay. Annemin kuzeni mezarlığın yanında kedi görmüş. Annemin kuzeni demiş ki ‘Şu kediyi alayım da ahır götüreyim fareleri yakalasın.’ Kediyi ahıra bırakmış. Sabah ahıra gittiğinde kedi yerine büyük bir kefen görüyor.” (KK.60)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Mücahit Fırtına adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-68

“Sudeli dediğimiz bir yer var. Orada bir oyuk var. O oyukta mekir yaşarmış. Bize öyle anlatırlardı. Bu köyden de görenler vardı. Köylüler atlarla oradan geçerken mekir atlara binermiş. Atlar da hareket edemezmiş. Kaynanamın kardeşi oradan geçerken başına gelmiş. Mekir, ata binmiş. Sonra da zorla suyun üstünden atlatınca at rahatlamış. Mekir sudan geçemezmiş.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı akrabalarından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-69

“Kirkor Ali’nin karısı vardı adı Güllü. Rahmetlik oldu. O bir çocuk doğum etti. Evvelden kağnılar¹⁰⁶ vardı. Hayatlar¹⁰⁷ büyüktü. Uzun uzun hayatlar vardı. Kadını kucaklamışlar, almışlar götürmüşler. Kağnının oraya bırakmışlar. Kız çocuğunu da değmişler cinler. O kız çocuğu. Ben yaşadım gördüm bu olayı. Kız kırk gün ağladı. Çocuk

¹⁰⁶ İki veya dört tekerlekli, dingili tekerlekle birlikte dönen öküz arabası. (TDK)

¹⁰⁷ Genellikle köy ve kasaba evlerinde, üstü kapalı, bir veya birkaç yanı açık sofa. (TDK)

aha parmak kadar kaldı sonra da kırk gün sonra öldü. O zamanlar samanlık kıyısı, ahır kıyısı evlerdi. Şimdiki evlerde bir şey olmaz ki. O zamanlar evler tekin yerlerde değildi. Pislik yerlerdeydi.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olaya bizzat şahitlik ettiğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-70

“Biz küçükken annemin cin diye söylediğimiz varlıkların musallat olduğunu biliyoruz. Sık sık rüyasında bu varlıkları gördüğünü bize anlatırdı. Rüyasında annemi ölümle tehdit ettiğini türlü beddualarda bulunduklarından bahsediyordu. Bizim olmadığımız yerlerde tuvalette, banyoda sürekli karşısına çıkıp hatta yer yer şiddete bile başvurduklarını söylüyordu. Şiddet olayı olunca artık dayanılmaz hal alamaya başladı. Annem bu süreçte ibadetlerini de aksatmıyordu. Buna rağmen sürekli musallat oluyorlardı. En son böyle olmaz deyip araştırdık bir hoca var mı diye. Aksaray’da bir hocanın yanına gittik. Babam bu süreçte yurtdışında çalışıyordu. Hoca hem babamın annemin yanında olmamasından hem de annem üzerine yapılmış bir büyü olduğundan dolayı bu varlıkların anneme musallat olduğunu söyledi. Ama büyüyü kimin yaptığını söylemedi. Söylediği takdirde işlerin daha çok karışacağını ve sonucunda ölümün bile olabileceğini belirtti. Anneme yazdığı muskalarla ve yaptığı dualarla annem bu olaydan kurtuldu. Hepimizde bu olaya birebir şahit olduk.” (KK.96)

Bağlam: Bu memorat, 30.09.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Aynura Genç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olağanüstü olayı annesi yaşamıştır ancak kaynak kişide şahit olmuştur. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-71

“Babam yolda giderken bir tane oğlak görmüş. Annemde ‘Bu alalımda götürelim’ demiş. Babam da ‘İyi demiş alalım götürelim, demek ki yaylacılar bıraktı’ demiş. Küçücükümüş. Babam hele bakayım cinsiyeti ne diye bakmış. Oğlak o sıra konuş ‘He taşağında var’ demiş. Babam anlatırdı sabaha kadar peşlerinden gitmiş. Onlar gitmiş oğlak gitmiş.” (KK.98)

Bağlam: Bu memorat, 01.10.2022 tarihinde Yazıbaşı köyünde Niymet Çelik adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-72

“Şurada bir hoca evi vardı. Bu olayda orada geçti. Benim gençlik dönemlerimde başıma geldi. O zamanlar para pul yok tabi. Gece komşunun buğdaylarını çaldık, sattık. Geldim eve yattım. Evde de teyp falan var. Sokak lambası yanıyor yalnız arka tarafı harabe. Oradan imam taşınırken dedi ki ‘Oğlum bu evde sürekli kuran okumanız lazım. Kuran sesi kesildi mi bu ev çöker.’ Ben evde tek yaşıyordum. İmam beni uyarmıştı. Neyse gece geldim yattım. Evde elektrikte var. Sokak lambası da yanıyor. Hava da son güz zamanları kar hafif yağıyor. İşte arkadaşları gönderdik herkes evine gitti. Ben de yattım. Makat¹⁰⁸ diyoruz eskiden onun üzerinde yattım. Birden evin ışıkları gitti. Dışarı baktım ışıklar var. Sigortaya baktım sorun yoktu. Neyse yatayım dedim. Bir sigara yaktım, öteki odanın bütün pencereleri pat kırıldı. Sese irkildim. Çıktım baktım odaya çakmakla, dedim ev boş kedi falan girdi diye düşündüm. Önemsemedim geri geldim yattım. Arka tarafta odunlar vardı bu seferde odunlar uçtu. Bu seferde sansar diye düşündüm. Baktım, gittim odunlarda uçmuş sonra da arkadaşlar bana şaka yapıyor diye düşündüm. Dışarı çıktım bağıriyorum ‘Valla vururum, bakın çıkın’ dedim. Bu olay da gece 2, 2.5 gibi oluyor. Kimseden ses çıkmadı. Hatta bir iki el ateş ettim ses soluk yok. Geldim yine yattım ama

¹⁰⁸ Sedir, divan (TDK)

üzerimde bir ürperti var. Yattığım odanın kapısı iki üç kere açıldı kapandı. Dedim geliyor gelmekte olan. Odaanın içine yarımşar metre bilemedin altmış, yetmiş santimlik varlıklar girdi. Işıktan geçenler ışıpta gözükmüyor. Yalnız iki tanesi üzerime geldi. Suratlarını seçemiyorum ama onları görüyorum. Yatakta üzerime çıktı. Göğsüme bastı ama korkudan kıpırdayamıyorum. Şu an ki bilincim nasılsa o zaman da öyleydi. Diğerleri odanın içinde bir şeyler yapıyor ama ne yapıyor bilmiyorum. Ben yorganı üstüme çektim. Yakıcı bir nefesi vardı. Bir karaltıydı. Aklıma ne geliyorsa okuyorsam da sökmüyor. En son benim üzerimdeki gitti. Bunlar kayboldu bir dakika sonra da elektrik geldi. Dışarı çıktım sabaha kadar eve girmedim.” (KK.99)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken adeta o günü tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-73

“Üç yıl önce bu olay oldu. Ben eve çok sık gidip gelemiyorum işimden dolayı. Çocuklarım bana ‘Baba evde birileri dolaşıyor’ dediler. ‘Yok, çocuklarım onu okuyun, bunu okuyun, namazlarını aksatmayın bir şey olmaz’ dedim. En son hanım ‘Bu evde bir haller oluyor. Ben artık burada duramıyorum.’ dedi. Sürekli geçiştiriyorum. Çocuklar evden uzaklaşmak için fırsat arıyorlar. Hanım gündüzleri evde tek kalamıyor. Yaz geldi mi hepsi köye kaçıyor. Bir gün ilkindi vakti eve gittim. Hava da çok sıcak. Evde de kimse yok. Serinlemek için eve gittim. Silahımı, anahtarımı ve cep telefonumu masanın üstüne koydum üst üste. Televizyonu açtım, sigaramı yaktım neyse oturuyorum. Birden banyonun kapısı çarptı. Kapıyı pencereyi açtım cereyan yapsın diye umursamadım. Tuvaletin kapısı çarptı umursamadım. Sonra camları, kapıları komple kapattım. Saatim geldi çıkacağım. Bir baktım anahtar yerinde yok. Her yere bakıyorum anahtar yok. İyi biliyorum telefonun üzerine koydum. Baktım yapacak bir şey yok arıyorum bulamıyorum her yere baktım. Kapıyı çekip çıkayım dedim. Yedek anahtarı alayım dedim. Koridora doğru yürüdüm, arkadan bir patırtı koptu. Kapı aşağı indi, menteşesiyle birlikte. Camlar, kapılar kapalı bu yapabilecek bir şeyde yok evde. Çocukların anlattıkları vs. var hırslandım. Yeter artık diye bağırmaya başladım ama bağıldıkça evin içinde rüzgârlar esmeye başladı. Halılar,

kilimler oynuyor. Gittim içeriye oturdum, sigaramı yaktım. Ev halen duruyor. Sanki karşımda biri varmış gibi konuşuyorum. Sinirim iyice geçti. Ayağa kalktım silahımı belime taktım. Baktım ki anahtar orada. Anahtarı elime aldığımda hani derin dondurucudan bir şey çıkarırsın da soğuktan eline yapışır ya anahtar öyleydi. Elime yapıştı attım. Kapıyı kilitledim çıktım. İki gün sonra usta götürdüüm kapıyı yaptırdım. Ulema bir abimle konuştum. Abimde bana evi boşalt dedi. Apar topar başka bir yere taşındık. Ev halen boş duruyor.” (KK.99)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken adeta o günü tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-74

“Bir ay falan oldu. Yaşlı bir teyze var tanıdığım bazen yanına giderim en son gittiğimde kızı gelmiş. Kız hastalanınca buraya babasının evine gelmiş. Kızının hasta olduğunu söyle bana. Kız geceleri evden çıkıp en yüksek ağacın tepesine çıkıyormuş. Ezan sesini duyduğu zaman herkese ana avrat küfrediyormuş. Ezan okunacağı zaman müzik açıp kulaklık takıyorlarmış. Ezan sesine tahammül edemiyormuş. Kurana tahammülü yok. Bir sureye tahammülü yok, Allah kelamına tahammülü yok. Camdan kaçtığı için bütün camları demirlemişler. Camdan bir noktaya saatlerce bakıyormuş. Bir sürü doktora gitmişler. Tahlillerinde bir sorun çıkmıyormuş. Hocaya falan da götürdüler. Geçenler yine gittiğim de sordum. Kızı Adana’ya geri gitmiş ama iyileşmemiş halen ilk fırsatta ağaçların tepesine çıkıyormuş. Evden çıkarken de ağaca çıkarken kimse görmüyormuş. Kızın suratı, gözleri değişik. Siz görseniz yemek yiyemezsiniz. Karışıkları belli.” (KK.99)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, olağanüstü olay başından geçmediğini ancak şahit olduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-75

“Bizim köyden birinin başından geçmiş bir olaymış. Bize de Yusuf Amca anlatırdı. Köylülerden biri dağa odun kesmeye gitmiş. Gece geri dönerken yolda birini görmüş, sevap diye ata bindirmiş. Adama ata binince ayaklarını sivri bir şekilde yere saplamış. At hareket edememiş. Köylüde durumu fark edince besmele çekmiş ve adam kaybolmuş. Bu korkunun üzerine köylü çok yaşamamış. Kısa bir süre sonra vefat etmiş.” (KK.101)

Bağlam: Bu memorat, 05.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de K. L. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı Yusuf Amca’dan dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-76

“Bir gün bir yere misafirlığe gittim. Orada da başka bir misafir vardı. Bu misafirdi cinci hocaymış. Adını sanını bilmiyorum ama çok meşhurmuş, farklı şehirlerden bu adamlarla görüşmek için falan geliyorlarmış. Hastalıklara falan iyi geliyormuş. O evde birine baktığı zaman ben de oradaydım. Hastadan abdest almasını istedi. Sonra da yerde karşılıklı oturdular. Elinde bir kuran vardı ama kuran kapalıydı ve tam ortasında da bir anahtar vardı. Anahtarın tutma yeri yeşil, büyük bir plastiktendi. Onu da iple kurana iyice bağlamış. Anahtarın bir ucuna kendi parmağını bir ucuna da hastanın parmağını koydurdu. Böyle kuran ortada asılı kalmaya başladı. Hoca da içinden bir şeyler okumaya başladı. Arada kuran böyle dönüyor. Kuran döndükçe de tekrar düzeltiyor ve bir şeyler okumaya devam ediyordu. Sonra da ‘Senin şu hastalığın şundan dolayı şunları yeme’ falan dedi. Bir arkadaşını söyledi. ‘Onunla senin cinlerin anlaşamıyor o arkadaşınla fazla görüşme’ tarzı şeyler söyledi.” (KK.102)

Bağlam: Bu memorat, 01.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Kübra Kurt adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-77

“Define bulmak için kendime alan tarama çubukları yapmışım. Bu çubuklar insan vücudunun verdiği enerjiye göre ya su ya boşluk ya da manyetik alana göre gider. O çubuklarla tarihi bir mekânda arama yaptık. Her test aşamasında altın veriyordu. 2.5 m derinlikte bir şeyler tespit ettik. Sonrasında ben daha gitmedim. Arkadaşlar 1.5 m kazmışlar mezar bulmuşlar. Mezarı açmışlar devam etmişler. Bir kapak bulmuşlar onu kaldırıyorlar. Altında bir eski dere kesesinin içinde altın bulmuşlar. Sallamışlar içinden altın sesleri gelmiş. Kesenin içini açıyorlar ama içinden altın çıkmamış eşek arıları çıkmış. Bunlara saldırmışlar. Arkadaşlardan birine sokmuş. Hastaneye kaldırmışlar. Doktor arı soktuğuna inanmış. ‘Biri sana sert bir cisimle vurmuş. Arı soksa iğnesi olur, iğne yeri olur’ demiş. Ben de gördüm davul gibi şişmişti. Hazinenin koruyucusu cinler bunlara saldırmış. Gerçek arı olsa toprağın altında nasıl yaşayacak ve soktuktan sonra izi nasıl olmayacak.” (KK.105)

Bağlam: Bu memorat, 27.11.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. Ç. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşlarından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-78

“Köyümüzde bir tane hoca varmış. Bu hoca 1870 yıllarında doğmuş. Bu hocanın cinlerle ilgili kitapları varmış. Onları okumuş. Hastalıkları tedavi edermiş. Cinleri kullanarak hastalıkları tedavi edermiş. Hasta hocanın ayağına gitmezmiş. Hoca ‘Şu filanca adamı getirin o hasta’ dermiş. ‘Komşunu al gel’ dermiş. Adam öldükten sonra kitapları ailesi ve çevresindekiler almış. Kitaplara sahip olanlar hocalık vs. yapmak istiyorlar. Bizim komşunun da evinde vardı. O zamanları ben hatırlıyorum. Bunlar kitabı kullanarak define aramaya başladı. Kadın suya bakarak definenin yerini bulmaya çalışıyordu. Neyse bunlar bir yer bulmuşlar. Define alanına kazmaya gitmiş adam ama geri geldiğinde bir kolunun kesildiğini ve elinde tuttuğunu gördük. Akli dengesi yerinde değildi. Sürekli gülüyordu. Aldık hastaneye götürdük. Tedavi edildi geri geldiler. Karısı bu kitap bize iyi gelmiyor deyip yakmak istemiş bu seferde kadın kolunu yaktı. Cinlerle

fazla uğraştıkları için başlarına musibetler geldi. Bu sefer hocanın ailesinden hocalık yapmak için kitapları okumaya başladılar. Hocanın torunu da hoca gibi hastalıkları tedavi etmeye başladı. Ama hoca hastalıkları tedavi edince kimseden para almazdı. Torunu tedavi ettikten sonra ücret alıyor. Kendisi anlatmıştı. Bir gün bunun rüyasına dedesi girmiş. ‘Hastaları tedavi edince para alma yoksa cinlerde senin en sevdiğini alır’ demiş. Bu, rüya diye pek umursamamış. Bu rüyadan sonra bir sene geçmedi bunun kızı kendini astı. Kızı bir gün önce de ‘Ben babamın arkadaşlarıyla evleniyorum. Sabah gelin gidecem’ demiş. Sabahta kız kendini asmış. Adam daha sonra cinlere daha fazla hükmedemedi ve akli dengesini kaybetti. Sonra da ailenin geri kalanı bu kitaplar ocağımızı mahvetti deyip topladılar hepsini sonra da bir yerde sakladılar.” (KK.106)

Bağlam: Bu memorat, 30.11.2022 tarihinde Tokat Merkez’de B. K. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı yaşayan kişiden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, hastane ortamında yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-79

“Bizim bir arkadaş vardı. Bu çocukken bir hocasından hüddam¹⁰⁹ ilmi için eğitim almış. Bu ilmi öğrendikten sonra kırk gün hiç dışarı çıkmıyorsun. Hayvansal hiçbir şey yemiyorsun sadece topraktan gelenlerle besleniyorsun. Kırk gün sonra bir tane cin senin yanına geliyormuş. Bizim arkadaşta bu ilmi aldıktan sonra denemek istemiş. Kırk gün boyunca her şeyi yerine getirmiş ama bir şeyleri yarım bırakmış galiba. Kırk gün sonra yarım insan görünüşlü bir cin gelmiş. Bu tabi ne yapacağını falan bilememiş. Cini kovmaya falan çalışmış ama becerememiş. Cin her akşam yanına geliyormuş. Epey bir süre böyle devam etmiş. Hocası bir gün ziyarete geldiğinde bizim arkadaşın gözlerine baktığında olayın farkına varmış. Hocası dualar vs. çözmüş. Cin tekrar gelmiş “bunu bir daha yapma sonu ağır olur. İlerleyen yaşlarında sana bir misafir gelecek” demiş ve gitmiş. Sonra bizim arkadaş askere gitmiş sonra da evlendi. O güne kadar başına başka bir olay gelmemiş. Öyle anlatıyordu. Bir gün evde uyurken üç tane gölge bunu uyandırmış. ‘Misafirin çok yakından burada olacak’ demişler. Bu olay birkaç gece devam

¹⁰⁹ Cinleri ve şeytanları kontrol etmeyi amaçlayan bir öğretidir.

etmiş. En sonunda bir gece üç gölge tekrar gelmiş. ‘Misafirin geldi’ demişler. Dışarı çıktığı zaman at sesi duymuş ve sürekli ona doğru yaklaşıyormuş. At yanına geldiğinde atın yelesi upuzunmuş, atın üstünde de çok güzel ve saçları yere değen bir kız varmış. Arkadaşı alıp bir eve götürmüşler. Ev dışarıdan harabeymiş ama içerisi çok güzel bir yermiş. Orada kız ‘Ben senin karınım artık, bu evde bizim evimiz burada beraber yaşayacağız’ demiş. Bunlar orada birlikte olmaya başlamış. Bu olay epey süre devam etmiş. Her gece gelip bizim arkadaş alıp götürüyorlarmış sabahta geri gelip eve bırakıyorlarmış. Arkadaş iyiden iyiye artık halsiz, yorgun düşmeye başladı. Bizlerde soruyorduk ne oldu diye ama anlatmıyordu. Bunları da bize daha sonralarında anlattı. Ama halleri bir tuhaftı. O zamanlar bu dünyayı tamamen bırakıp cinlerin dünyasında yaşamak istiyormuş. Onlarla vakit geçirmek istiyormuş. Hatta gece götürdükleri evi gündüz aramaya başlamış. Bulmuşta kapısına işaret atmış. Gece yine geldiklerinde evin kapısına bakmış ki o işaret duruyor. Ertesi gün eve gitmiş ama içi de dışı da harabe. Neyse bu arkadaşın normal eşinden çocuğu oldu. Meğer o zamanda cinden karısından da çocuğu olmuş. Bizim arkadaş yemeden içmeden kesilince karısı ailesine anlatmış bu adamda bir haller var ben çözemedim siz halledin falan demiş. Ailesi de arkadaşın hocasını aramışlar, o da çıkıp gelmiş. Olanı biteni anlamış ama arkadaşına söylememiş. Gizliden gizliye bu olayı çözmüş. Daha geceleri gelip almamışlar. Sonrasında arkadaşına anlatmışlar ki karısını çocuğunu öldürmüşler. Vay efendim sen beni şikâyet ettin senin yüzünden benim karım ve çocuğum öldü deyip gerçek karısını da boşamış. Zaman epey geçtikten sonra bize anlattı.” (KK.107)

Bağlam: Bu görüşme, 30.11.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ramazan Güngör adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, bu olağanüstü olayı yaşayan arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-80

“Bu olay aklıma gelince bile tüylerim diken diken oluyor. Çocuk on beş günlük falandı galiba yanlış hatırlamıyorsam. Evde de kimse yoktu o zamanlar, herkes yayladaydı. Telefon çaldı, telefona baktım. Kayınım aradı. Bu olay yirmi yıl önce oluyor. Neyse telefonla konuştuk. Eltimle de konuştum, telefonu kapattık. Aradan bir beş dakika

geçmedi ki patır patır içeri girmeye başladılar. Kayınım önde çocukların iki tanesi arkada eltim en arkada. ‘Allah allah şimdi telefonla konuştuk, geliyoruz demediniz. Niye şimdi geldiniz ki’ dedim. Neyse içeri geçtiler hepsinin yüzlerine baktım normal. Eltimin yüzünde anormallik var, değişik bir şeydi anlatamam. Çok değişik bir haldeydi. Uzaylı desem uzaylı değildi. Yani insan suratı değildi. Neyse eskiden makat vardı. Çocuğu makatın¹¹⁰ köşesine yatırdım. O anda hiç çocuk aklıma gelmedi, kendimi hemen dışarı attım diğer eltimin yanına gittim. ‘Gel dedim, bize Metin abigil geldi, herkes normal ama Gülay’ın suratı bir değişik.’ Dedim. Beraber içeri girdik ama evde kimse yoktu. Aklıma çocuk geldi. Sağa sola baktım çocuk yoktu. Her yere baktım. Çocuğu makatın altında bulduk. Kundaktaki on beş günlük çocuk nasıl makatın altına girebilir ki. Sonra kayınımı aradım buraya geldiler mi diye ama eve gelmediklerini söylediler.” (KK.94)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de S. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde ailesi ve arkadaşlarıyla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken ürpertici ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-81

“Annem ebeydi. Yaşadığı olayı başta bize anlatmadı. Bir gün anneme seni ‘Şikâyet ediyorlar bu çocuk nasıldı?’ dedik. ‘Ne yapacaksınız’ dedi söylemedi. Anamı şikâyet ettiler. Sonra annem de ‘Çıkarın çocuğa bakın sonra beni şikâyet edin’ dedi. Bebeğin üst tarafı kızmış, alt tarafı kılıymış. Kafası sipsivriymiş. Çocuğu öldürüp gömmüşler. Annemi o zaman çocuğa baktıktan sonra serbest bıraktılar. Çocuk doğar doğmaz hamam böceği gibi çok hızlı bir şekilde oradan oraya koşmaya başlamış. Annem de hemen bezi üstüne atmış öldürmüşler. Necmiye de oradaymış. Kadına doğumdan epey süre önce cinlerin musallat olduğunu söylüyorlardı.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden duyduğunu ifade etmiştir.

¹¹⁰ Sedir, divan (TDK)

Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-82

“Patlak Duran’ın bir analığı vardı. Onun karısı mal gibi bir şeydi zaten. Akli dengesi yerinde değildi. Bu kadının doğumunu anam yaptırdı. Çocuğunun gözleri tepesinde doğmuş. Çocuğu da hemen öldürmüşler. Anam o günden sonra ebeliği artık bırakıyor. Köyde bu olaylar eskiden çok oluyordu. Cinler çok musallat oluyordu.”
(KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

3.2. ALKARISI İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-83

“Rahmetli anam anlatmıştı. Mekânı cennet olsun. Ben küçükken de farklı yerlerde duydum bunu. Kadın doğum yaptığı zaman yanında iğne bulundurlardı ben de hep niye diye sorardım. O zaman da anlatırlardı, alkarısı için bulundurlardı diye. Bir gün birinin geliniydi ama şimdi hatırlamıyorum kim olduğunu. Gelin doğum yaptıktan sonra kocası dışarı çıkıyor, gelin evde tek başına kalıyor. Kocas geri gelince kadının baygın olduğunu ve ağzından kan geldiğini görmüş. Yirmi dört saat sonra da kadın ölmüş. Sonrasında anlıyorlar ki kadına alkarısı gelmiş ve ciğerini ağzından söküp almış. Bir vakit sonra bu ailenin bir gelini daha doğum yapmış. Ailenin yaşlısı da ‘Ben gelinin başında bekleyecem, alkarısını yakalayacam’ demiş. Evde kimse kalmamış sadece kadın, çocuk ve yaşlı adam kalmış. Birden odanın kapısı açılmış ve içeri güzel, uzun boylu ve sarışın bir kadın girmiş. Saçları ta yere değiyormuş. Gelinin yanına gelmiş ama kimse alkarısı olduğunu anlamamış. Yaşlı adam bir bakmış ki gelen kadının orta parmağı uzun. O parmağı ağızdan sokup ciğeri çıkarıyormuş. Kadın tam parmağı ağza doğru

götürdüğünde yaşlı adam iğneyi kadına batırmış. Bunu, ev işlerinde çalıştırmaya başlamışlar. Alkarısı bir vakit sonra 'Beni bırakın' demiş ama bırakmamışlar. Çok uzun zaman bunu bırakmamışlar. Bir gün bunu bırakmak istemişler ama bir şart sunmuşlar yedi göbek ileriye kesinlikle bulaşmayacak diye. Havuzun oraya gitmişler, alkarısı demiş ki 'Şimdi bu havuz kan olursa bilin ki beni öldürdüler' demiş ve bir anda gözden kaybolmuş. Havuz da kana bulanmış. Anneler görmüş bize de anlatırdı." (KK.42)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Güzeldere köyünde Murat Kaya adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, büyüklerin bir araya geldikleri bir misafirlik ortamında yapılmıştır. Anlatıcı, konunun hassasiyeti sebebiyle çocukların olmadığı bir oda da anlatmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-84

"Bu olay çevre köylerde yaşanmış. Bize büyüklerimiz anlatırdı. Bazı köylerde duyduğumuz üzere lohusa kadınlara alkarısı gelirmiş. Alkarısı siyah renkli, uzun saçlı bir kadınmış. Kadının ve bebeğin ciğerini söküyormuş. Bizim büyüklerimizde bizlerin başına gelmesin diye yatağımıza iğne koyarlardı. Odada erkek bulunurdu. Bize de başından geçenlerin olaylarını anlatırlardı. Ama benim başıma hiç gelmedi." (KK.67)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Gümenek köyünde Kezban Sarı adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-85

"Bizim köyde alkarısı lohusa kadınlara herhangi bir insan kılığında gelirmiş. Kadınların boğazına çöker öldürürmüş. Alkarısı denilen mahlûkun saçları uzun olurmuş. Bizim köyün altında bir dikine bunun saçı dolanmış. Bizim köyden de Tomak dedenin babası onun saçlarını dikenden kurtarmış. Alkarısı Tomak dedenin babasına 'Beni buradan kurtardın artık senin yedi silsilene karışmayacağım' demiş. Essahtan da

karişmamış hiç. Ondan sonra alkarısına köyde hamur yoğurtmuş ve hamur çok bereketli olmuş. Bunları bana hanımın dedesi anlatıyordu. Ben de alkarısının atların yelesini ördüklerini çok gördüm ama kendim alkarısını görmedim.” (KK.73)

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Kadıvakfı Hamza Dönmez adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi mahallede arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-86

“Benim annemin bacısı hamileymiş neyse doğum yapıyor. Eskiden beri kadının kırkı çıkana kadar beklerlerdi. Alkarısı gelirden hamile kadını boğar diye. Kıza gelir oğlana gelmezmiş. Annemin bacısı da yeni doğum yapmış. Birkaç gün sonra yanına alkarısı gelmiş. Ciğerini sökmüş. Gideceği zaman teyzemin kocasına denk gelmiş. ‘Sen eve nasıl girdin’ demiş. O da ‘Ben yılan deliğinden bile girerim’ demiş. Ondan sonra ‘Adam ciğeri nasıl söktüyse geri yerine bırak’ demiş. Ondan sonra bir daha bu kapıya gelmeyeceğim diyene kadar sopa çalmış. Daha da gelmemişler. Hatta bizim yukarı da ırmak kenarında bir yer var biz oraya alkarısı ini deriz. Alkarısı orada yaşar diye biliriz.” (KK.80)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Başören köyünde Dursun Sansar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, inşaat sahasında aralarında kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-87

“Alkarısını büyüklerimden duydum. Lohusa kadının başına gelirmiş. Aç ağzını sana lokma vereceğim dermiş ama ağzını açınca ağzından ciğerini sökmüş. Lohusa kadının başına iğne koyarlardı, anem yani küçük kuran koyarlardı. Ben hep böyle duydum.” (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-88

“Dudu bacının başına gelmişti. Alkarısı başına gelmiş. ‘Aç ağzını sana lokma verecem’ demiş. Bebeği oğlan çocuğuymuş, bebek birden ağlamış mı ne yapmış hemen kaybolmuş. Yoksa ağzından ciğerini çıkaracaktı elini sokup.” (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-89

“Deli Ömer’in kızı loğusayken ağıra girmiş. Bizim buralarda kırklık kadınlar ağıra girmez derler ama bu kadın girmiş. Ağıra girince bakmış ki atın üzerinde kapkara, sarıklı bir şey. Bu kara şey atın sırtına oturmuş, atın saçlarını örüyormuş. Kadın sonradan ‘Sen kimsin’ diye bağırılmış ama o sırada tanımış bu Alkarısı demiş. Hemen kaçmış oradan ama ne çare kadına bulaşmış. Kadın hastalandı da zor iyileştirdiler.” (KK.11)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Güssün Güler adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede eşiyile birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-90

“Benim babaannem doğum yaptığıında, babaannemin yanına alkarısı gelmiş. Dedem görününce kaçmış. Dedem ağıra gittiğinde alkarısı ahırın karanlık köşesine sinmiş. Dedem gelene kadar alkarısı atı çözmüş ağırın içinde koşturmuş. Alkarısı türkü söyleyerek atın saçını örmüş. Dedem sesleri duymuş içeri girmiş ki at nefes nefes kalmış. Dedem sonra atın sırtına karasakız sürmüş. Alkarısı tekrar atın üzerine çıktığında atın sırtına yapışmış. Alkarısı dedeme beni bırak demiş. Senin çaputunun değdiği kişiye yedi yüz sene bulaşmam demiş. Dedem atı bağlamış alkarısını da alıp Yeşilirmak’a atmış. Şimdi kim doğum yapsa dedemin eşyalarından götürürler başuçlarına koyarlar.” (KK.15)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Emine Polat adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, arkadaşlarıyla sohbet ettiği bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-91

“Alkarısı insanların göremediği bir varlıkmış. Ahırda insanlar yoksa oradaki atlara musallat olurlarmış bir de bir sülaleye musallat olurlarmış. Bizim köyde de İboşlar sülalesine musallat olmuşlar. Günümüzde de var ama eskisi gibi içli dışlı değil. İboşlar sülalesinden birinin atı, her gece nefesler içinde kalırmış ve yelesi de örülürmüş. Bu olay sürekli devam edince atın sahibi çam sakızından bir katran yapmış. Bu katranı atın sırtına sürmüş. O gece yine ahırdan sesler duyunca hemen atının yanına gelmiş ki alkarısı atın sırtındaymış. Alkarısı, anlatılanlara göre yakalandıktan sonra kırk gün boyunca hizmet etmesi gerekiyormuş. Hizmetini bitirdikten sonra serbest kalıyormuş. Adam kırk gün boyunca alkarısını çalıştırıyor ve kırkinci günün sonunda Alkarısı ile anlaşma yapıyor ve bizim sülaleye karışmayacaksın diye. Kızılırmak’ın hikâyesi de buradan başlıyor. Alkarısı Kızılırmak’ın etrafında toplanırlarmış ve insanlara yakalananları ırmağa atarlarmış. Irmak kandan dolayı kırmızı rengi alınca ismi Kızılırmak olarak kaldığını büyüklerimiz anlatırdı. Bu olaylardan sonra bizim köyde ve İboşlar sülalesine bir daha asla alkarısı gelmediği söylenir.” (KK.21)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Nebi köyünde Ercan Yalçın adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kapısının nünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-92

“Bizim bir atımız vardı. Ne zaman ahıra gitsem at, ter içinde soluksuz kalıyordu ve yelesi örülü oluyordu. Ben o zamanlar çocuğum tabi ama babamlar yanımda konuştuklarında öğrendim olayı. Alkarısı atı kovalaya kovalaya ter içinde bırakmış. Alkarısını yakalamak için atın sırtına karasakız sürerlermiş ama ben hiç yakaladıklarını görmedim.” (KK.24)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Hasan Solmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi komşu ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-93

“Bizim köyde Bilal Dede vardı Allah rahmet eylesin. Onun bir atı vardı. Bilal Dede her sabah ahıra gittiğinde atını kan ter içinde görürmüş. Bir gün böyle, iki gün böyle, üç gün böyle sonrasında millete anlatmış böyle böyle oluyor diye nedir bu? Köylüde bu alkarısıdır demişler. Atın üzerine bir çul ser. Çula da katranı sür demişler. Bilal Dede de köylünün dediğini yapmış. Sabahtan yine ahıra gitmiş bir bakmış ki atın üstünde bir tane kadın oturuyor. Köylü buna hamur açtırmaya başlamış ama hamurlar taşıyormuş. Neyse bir gün kadını ırmak kenarına götürmüşler. Kadında kendini bir anda ırmağa atmış. Irmak kıpkırmızı kan olmuş sonrasında da kaybolmuş. Bilal Dede böyle anlatırdı.” (KK.31)

Bağlam: Bu memorat, 10.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Halil Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın köyünde yaşayan Bilal Dede’den duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan

WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-94

“Bizim aşağıdaki ahırda ben küçükken gördüm. Alkarısını görmedim ama sabah kalktığımda ahıra giderdim. Bir bakardım ki at nefes nefese kalmış, yalları örülmüş şekilde görürdüm.” (KK.45)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Bağbaşı köyünde Hasan Er adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde çocuklarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-95

“Bizim zamanında atımız vardı. Tımar ederdim, yemini verirdim ahırdan çıkardım. Sabah tekrar ahıra gittiğimde ise atın yelesi ince ince örülmüş olarak bulurdum. Bazı sabahlarda atın ipinin çözülmüş ve kan ter içinde bulurdum. Babamlara anlattığımda da onun alkarısı geldiğini söylerdi. Ama hiç yakalayamadım.” (KK.53)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Yayladalı köyünde Hamza Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi akraba ziyaretindeyken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayın kendin başından geçmemesine rağmen yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-96

“Dedemler anlatırdı. Köyden birinin başına gelmiş. Komşulardan birinin ahırına gelmiş alkarısı. Atın yelesi örüyormuş ve sabaha kadarda koşturuyormuş. Bir gün atın sırtına karasakız sürmüşler ve alkarısını yakalamışlar. Boynuna bir iğne sokunca daha kıpırdayamamış. Köylüler işlerini yaptırmaya başlamışlar. Bir gün ırmak kenarından

geçerken ‘Beni bırakın’ demiş alkarısı. Bizim köylülerde onun iğnesini sökmüşler bir anda gözden kaybolmuş.” (KK.57)

Bağlam: Bu memorat, 03.04.2022 tarihinde Çamdere köyünde Hamide Al adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dedesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, bahçede bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-97

“Benim dedem alkarısı görmüş. İğneyi böğrüne saplamış onu yakalamış. Alkarısını bir iki ay çalıştırmış. Elini nereye attırdıysa bereket artmış. Ambara elini attırmış, ambarda tahıl bollaşmış. Nereye ne ettiyse çoğalmış. Sonra ‘Beni bırak’ demiş. ‘Yoksa diğerleri sana kötülük yapacak beni salın’ demiş. ‘Bir ulu çınar ağacının dibine beni bırakın’ demiş. Oraya bırakmışlar. Çınarın dibinde bırakınca bir anda gürültü kopmuş. Dedem, nenem böyle anlatırdı bize.” (KK.69)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Çamağzı köyünde Narin Gülmez adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, tarlada çalıştıktan sonra dinlenen bir bölgede aralarında çocukların da bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Dinleyiciler arasında çocukların da bulunmasından dolayı anlatıcı memoratı çocukların duymayacağı bir yerde anlatmıştır. Memoratı anlatırken kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-98

“Ben küçükken halamın kocası alkarısını anlatırdı. Bizim köyde de yaşanmış. Köylülerden birinin ahırına girip atın yelesini örermiş. Köylülerde bunu yakalamak için atın üstüne karasakız sürmüş ve bir tanede iğne yerleştirmişler. Alkarısına iğne temas ettiğinde tılsımı bozulduğuna inanılıyormuş. Tılsım bozulduktan sonra köy işlerini yaptırmışlar. Hamur yoğurtmuşlar. Alkarısı da ‘Beni yakaladınız daha da bırakmayın beni, yoksa öldürürler’ demiş. Köylüler de bir vakit sonra salmışlar. Saldıktan bir gün sonra bizim aşağıdaki dereden kan aktığını söylüyordu. Bizim amcaoğlunun atının da

başına geldi ama biz onu yakalayamadık. Sabah gittiğimizde atın yelesi örülü oluyordu. Bu alkarısı lohusa kadınlara da geliyormuş. Eniştem mesela evde olmayınca enişteme ait eşyalar, fotoğraflar falan halamın yatağının kenarına koyarlarmış.” (KK.72)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Çamlık köyünde Murat Ayvaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı eniştesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-99

“Benim amcamın hanımı doğum yapmış. Amcamda ahıra gitmiş. Amcam ahırda alkarısına denk gelmiş. Alkarısı amcama bir ton dayak atmış. Amcamı da akpununun¹¹¹ içine gömmüş gitmiş. Saatte geçince amcama bakmak için ahıra gitmişler bir bakmışlar ki amcam akpununun içinde bayılmış durumda. Sonra kendine gelince anlatmış alkarısının kendini bu hale getirdiğini. Bana da bunu amcamın kendisi anlattı.” (KK.74)

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Kadıvakfı köyünde Ercan Yücel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı amcasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin mahallede köylülerle oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken mizahi bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-100

“Dedemin kaynının babasının başına geliyor. Hacı Mustafa derlerdi. Ahıra bir gün iniyor ki atının üstünde alkarısı varmış. Hemen onu yakalamaya çalışmış. Yakalamışta. Alkarısını bağlamış. Alkarısı da ‘Beni bırak senin çaputunun değdiği yere gelmem’ demiş. ‘Yalnız yürek yemeyeceksin’ demiş. ‘Yemediğin sürece gelmem aman yürek yeme’ demiş. Hacı Mustafa da onu bırakmış. Onun çaputunun değdiği kimseye gelmemiş. Öyle anlatırdı dedemler.” (KK.76)

¹¹¹ Gübre yığını

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Derekışla köyünde Fadime Çağlar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dedesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi kadınlarla birlikte sokakta oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-101

“Bizim köyde alkarısı zamanında varmış. Köydeki atların geceleri sırtına binermiş. Sabaha kadar atı koştururmuş. Ahıra gittiklerinde bir bakarlarmış ki at kan terin içinde kalmış. Köylülerde ne yapak ne yapak diye düşünmüşler. Sonrasında atların sırtına karasakız sürmüşler. Karasakızın üstüne unda dökmüşler. Atın sırtına sarmışlar. Alkarısı yine gelmiş atın sırtına binmiş. Bir bakmışlar ki bir tane kadın ama parmakları beş tane değilmiş. Başparmakları yokmuş ama parmakları uzunmuş. Hemen boynuna bir iğne takıyorlar. Sonra köy işlerini yaptırmışlar. Bir bazlama pişirmiş ama bazlama ebedi bitmezmiş. Bereketliymiş. Hamuru aldıkça hamur çoğalmış. Kendisi iğneyi çıkaramazmış. Bir gün köydeki çocuklardan birine iğnemi çıkar demiş. Çocukta iğneyi çıkarttırmış sonra da kaybolmuş gitmiş. Bizim köydeki büyükler herkes anlatır.” (KK.77)

Bağlam: Bu memorat, 10.05.2022 tarihinde Mülk köyünde Abdullah Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede yapılmıştır. Anlatıcı, mahalledeki çocuklardan ve kadınlardan uzaklaştıktan sonra anlatmaya başlamıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-102

“Arkadaşlardan bir tanesi, o şimdi rahmetlik oldu. O anlatırdı. Onun bir tayı vardı. Sabahın varırmış ki atın yalısı örülü olurmuş. Her akşam atı ahıra aldığında bir şey yok ama her sabah yemini vermeye gittiğinde yelesinin örülü olduğunu görürmüş. Atı

hep su içinde bulurmuş sanki çimdirmişsin¹¹². Ondan sonra köyün ileri gelenleri de bunu alkarısı yapıyor derlerdi.” (KK.78)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Başören köyünde Harun Sansar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, inşaat çalışması için toplandıkları ve aralarında kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-103

“Bizim komşunun zamanında başına gelmiş öyle anlatırlar büyüklerimiz. Akşam atı ahıra koyarken bir şeyi yokmuş. Sabah gidip baktığında atın kan ter içinde kaldığını, zincirlerinin çözüldüğünü, yelesinin de örüldüğünü görmüş. Bakmış ki alkarısı geliyor o da atın sırtına katran dökmüş. Ertesi gün gitmişler ki atın sırtında bir tane kadın oturuyor hemen iğneyi sokmuşlar yakalamışlar. Buna iş gördürmüşler. Yaptığı ekmek tükenmiyormuş. Köydeki büyüklerde karatavuk getirinde demiş şu ekmeğin üstünden geçirelim demiş. Karatavuğu geçirince ekmeğin bereketi de kaybolmuş.” (KK.79)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Başören köyünde Bedriye Ekşi adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, inşaat çalışması için toplandıkları ve aralarında kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-104

“Alkarısı var diyorlardı. Annem anlatırdı. Sabah kalktıklarında atlarının yelesi örülü olurmuş. Yakalamaya çalışmışlar ama yakalayamamışlar. Hep derdiler bu alkarısı gelmiş atı bu hale getirmiş derlerdi.” (KK.81)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Çördük köyünde Sabri Akgül adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade

¹¹² Suya bütün vücudu ile girip çıkma, yıkanma. (TDK)

etmiştir. Derleme, mahallede bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken mizahi bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-105

“Alkarısı bizim ahıra gelirdi atın saçlarını örerdı. Sabahtan babam bakardı ki atın yelesi örölmüş. ‘Ahıra girmeyin derdi bize sizin de saçlarınızı örer’ derdi. Biz de ahıra girmezdik. Ben de kızlarıma söylerdim hep ‘Ahıra girerken dikkat edin fazla durmayın alkarısı gelirse sizin de saçlarını örer’ derdim. Öyle yani başka da hatırladığım yoktur.” (KK.82)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Adile Polat adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde ailesinin de bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşından ve olayın yaşandığı tarihin çok eski olmasından dolayı sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-106

“Ben ufaktım, çocuktum. Sabah ahıra gittim ki atın saçı, yalısı örülü. Aynı kadınlar saçlarını örüyor ya onun gibi örülü. Hemen anamın yanına gittim. Dedim ki ‘Siz mi atın saçlarınızı ördünüz.’ Anam da ‘Yok oğlum biz örmedik onu alkarısı örmüştür’ dedi. İşte daha sonraları da bu alkarısı atın sırtına binmiş sabah baktığımda at nefes nefese olurdu. Ama alkarısının kendisini görmedim.” (KK.83)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Şevket Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, cami avlusunda bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken tedirgin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-107

“Adamın biri her sabah ahıra gidermiş. At suyun içinde, ağzı da köpürmüş. Bu yaşanmış olay, bu çevrelerde bir yer de gerçekleşmiş. Adam işte ne zaman ahıra gitse atı aynı yarış atlarının ağzı nasıl köpürürse öyle köpürür görürmüş. At nefes nefese kalırmış. Adam da düşünmüş nasıl yapsam diye düşünmüş. Sonra karasakızı eritmiş. Atın üstüne yapıştırmış. Sabah yine ahıra gitmiş bakmış ki atı üstünde bir tane kadın var. demiş ki ‘Senin burada ne işi var.’ O da ‘Beni bırak ne istersen yaparım’ demiş. Bu atın üstünden almış eve götürmüş. Ona evdeki işleri yaptırmaya başlamış. Hamur yoğurtmuş. Adam kadını bir zaman bırakmamış. Vakit biraz zaman geçtikten sonra bırakmış.” (KK.83)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Şevket Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, cami avlusunda bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-108

“Dedem çok ata binerdi. Dedem sabahları ahıra gidermiş bakarmış ki at kan ter içinde kalmış. Alkarısı ata biner sabaha kadar atı sürermiş yalısını örermiş. Kapı açıldı mı kayboluyormuş. Dedem de bir gün ben bunu nasıl yakalayayım diye düşünmüş. Belleme diyoruz, sırtına bağlıyoruz ya gocuk¹¹³ gibi. Karasakızı çekmiş, ata da bağlamış. Alkarısı da binmiş yapışmış, inememiş. Uzun saçlı alkarısını yakalamış. İyice iş gördürmüş. Çok hizmet ediyormuş. Beni bırak diye yalvarıyormuş. ‘Bırak beni daha sülalenize dokunmayacağım’ diyormuş. Yemin etmiş. Dedemlerde bırakmış. Yakaladığında saçlarını kesmiş bir poşete koymuş. Saçlarını alamadığı için gidemiyormuş. Saçlarını vermişler ondan sonra gitmiş. Giderken alkarısı beddua etmiş. ‘Eviniz misafirsiz olmasın, sofranız boş kalmasın’ demiş. Şimdide öyle evimizde giden gelen eksik olmaz. Ben de birkaç kere rastladım, at suyun içinde kalırdı ama alkarısını görmedim.” (KK.85)

¹¹³ Tek parça hayvan postundan yapılan ceket. (TDK)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Batmandaş köyünde Enver Uçak adlı kayak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlemiştir. Derleme, kaynak kişi akrabalarıyla harman yerinde otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamamasına rağmen korkuyla aktarmıştır.

MEMORAT-109

“Alkarısı Sivas’taki dedemin oraya gelmiş, buradaki dedemin oraya da gelmiş. Sivas’taki dedem zenginmiş. Alkarısı ata binermiş ahırın içinde dolanırmış. Dedem sabah kalkarmış ki at kan terin içinde kalmış. Saçları da örülü olurmuş. Bir günde dedem ahıra saklanmış, üzerine de bir tane iğne almış, iğneye gelmezlermiş. Alkarısı birden gelmiş ata atlarken dedem koluna sarılıyor hemen iğneyi çaputuna batırmış. Alkarısı ‘Yedi göbek devrolana kadar cinsine değmeyecem de gitmeyecem de yeter ki bana bir şey etme beni bırak’ demiş. Ben bunları halamdan, dayımdan duydum. Ondan sonra Alkarısı ‘Bana bir hamur yoğurttur. Bu hamurun üstünden karatavuğu hoplatmadan tükenmez’ demiş. Sahiden de tükenmemiş. Üstünden karatavuğu hoplatınca tükenmiş. Buradaki dedem de aynı öyle yakalamış. Ona da yemin etmiş ama o ne yapmış hatırlamıyorum.” (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-110

“Alkarısı, bacım loğusayken ona gelmiş. Bacım alkarısını görüyor yanında Serçe kadında varmış kadının lakabı Serçe. Biz buralarda böyle lakaplar takarız. Bacım hemen süpürgeyi kapmış. Alkarısına süpürgeyle vurunca kaybolmuş gitmiş bir daha da gelmemiş. Bacım böyle anlatırdı bize.” (KK.5)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Dürdane Kılıç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı kardeşinden dinlediğini

ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-111

“Eskiden alkarısı gelirmiş. Anam bizlere anlatırdı. Anamın köyünde bir kadına alkarısı gelmiş. Alkarısı loğusa bir kadına gelmiş. Kadının ciğerini sökerken yakalamışlar hemen bir tane yorgan iğnesi sokmuşlar bir yere kaçamamış. Alkarısı iğneyi kimseye çıkarttıramamış köyde hamur yoğurtturmuşlar, iş gördürmüşler. Annem bize böyle anlatırdı.” (KK.5)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Dürdane Kılıç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-112

“Ben loğusaydım üçüncü kızıma kapıdan biri geldi Naciye su ister misin dedi. Dolaptan suyu aldı geldi üstüme çöktü öldürecekti beni. Bağırıyorum ama kimse duymuyor. Bağırıyorum bağırıyorum hiç kimse duymuyor. Hacı emminde başka yanda yatıyor. Ayağımı verdim Hacı emmine kalk diye ‘Oy oy oy’ diye bağırdı hemen Hacı emmin, ben de ‘Ben ölüyorum da sen uyuyor musun’ dedim. Hacı emmin ayağa kalkınca gelen hemen kapıdan kaçtı gitti.” (KK.8)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Neciye Erbek adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde kadınlarla birlikte oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh hali olduğu gibi mizahi bir tavırla da aktarmıştır.

MEMORAT-113

“Benim oğlanın doğumunda iki günlük loğusaydım. Hayat vardı bizim buralarda hayat derler şimdi hol diyorlar. Oraya çıktım helkede¹¹⁴ su vardı. Alıp da çocuğu yıkayacaktım. Birden, hani loğusayım ya, helkede böyle kedi mi canavar gibi bir şey, iki gözü parlıyor. Elimi bir attım helkeye anam dedim elimi geri çektim. Ondan sonra besmele çektim. Sonra helkeye baktım ki sadece su var başka bir şey yok. Orada çok korktum ama gerçekten çok korktum.” (KK.9)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Nezaket Uyanık adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla birlikte oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-114

“Benim babaannem evde doğum yaptıktan sonra vefat etmiş. Doğumdan sonra alkarısı gece gelip babaannemi boğduğunu söylerler. Benim de başıma böyle bir olay geldi. Uyurken beyaz giymiş birisi yanıma yaklaşıyordu. Yanıma epey geldikten sonra üzerime çöktü ve kendime gelemiyordum, gözlerimi açamıyordum ve üzerime sürekli ağırlık çöküyordu. Aklıma gelen duaları okumaya çalışıyordum. Kızımın kırkı çıkana kadar her gün geldi. Her geldiğinde bende inilti oluyormuş ve etrafımdakiler o iniltiyle uyanırmış.” (KK.20)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Döllük köyünde Şeyma Eroğlu adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, tarla kenarında dinlenirken yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

¹¹⁴ Bakırdan yapılan bakraç, kova (TDK)

MEMORAT-115

“Babamın dedesi Derviş dedem bir yere giderken çalılıklara takılan bir simsiyah giyimli kadına benzeyen bir şey görmüş. Yaklaşınca alkarısı olduğunu anlamış. Alkarısı dedeme kendisini kurtarması için yalvarmış. Dedem de alkarısına ‘Seni kurtarıyorum’ demiş ‘Ama benim soyumdan kimseye ve benim çaputumun değdiği kimseye musallat olmayacaksın’ demiş. Alkarısı da bu şartı kabul etmiş ve dedem kurtarmış. Bugüne kadar yeni doğum yapmış ne kadar kadın varsa bizim evden bir eşya götürür ve başuçlarına koyarlar. Zamanında böyle bir olay yaşamışlar.” (KK.23)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Karakaya köyünde Ahmet Tuğsel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde ailesinin de bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-116

“Annem doğum yaptıktan sonra alkarısı basmış. Tam annem uyuyacakken birden kapısı açılmış. Elinde çökeleği yaptıktan sonra koyduğumuz bez torba ile bir kadın içeri girmiş. Annemin yanına gelip birden bez torbasını ağzına basmış. Tam annemin nefesinin kesildiği anda kaynatası yani benim dedem kapıyı açmış. Dedem kapıyı açar açmaz alkarısı yok olmuş.” (KK.36)

Bağlam: Bu memorat, 02.04.2021 tarihinde Avşarağzı köyünde Fadime Şirin adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde arkadaşıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-117

“Bana Leyla kızımın doğumundan sonra alkarısı geldi. Rahmetlik Ali Dede hırslanıyor¹¹⁵ bizim sülaleye gelmez diyor. Zamanında alkarısını yakalamışlar ve yedi

¹¹⁵ Çok kızmak (TDK)

kuşak uğramazlar diye anlatıyordu. Ben yatıyordum yatakta daha yeni doğum yapmışım. Bizim köyde de bir kadın vardı. Allah'ın yarattığı kula da böyle denmez ama yüzü gözü biraz farklıydı, insanlar korkardı. Benim ayakucuma geldi. Benim yakama yapışmaya çalıştı, elleri uzundu. Benim nefesim kesildi, boğuluyor gibi oldum. Ramazan'dı zöhürden¹¹⁶ sonraydı. Kaynatam bir anda ne oluyor diye içeri girdi. Ben o sırada titremeye başlamışım, çocuğu kucağıma alıp saklıyormuşum. Sonra kendime geldim kaynatama dedim 'Bizim köyde bir kadın vardı beni öldürecek' dedim. Sobayı yaktık sabaha kadar benim başımda beklediler.' (KK.43)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Güzeldere köyünde Rukiye Güzeldere adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, anlatıcının evinde yapılmıştır. Anlatıcı, konunun hassasiyeti sebebiyle çocukların olmadığı bir oda da anlatmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-118

"Bana alkarısı geldi ama köyden bir tanıdığım olarak geldi. Bizim köyde Musa adında biri vardı. Eve geldi, herkes uyuyor. Beşikteki bebeğimin başına dikildi, duruyor. Ben hemen atıldım çocuğu alacaktım ki o kundağın bir tarafından tuttu ben diğer tarafından tuttum. O çekiyor ben çekiyorum. Bağırıtılarına bizim herif uyandı. 'Ne oldu' dedi ben de 'Musa geldi çocuğu alacaktı ben çekiyom o çekiyor'. Bana diyor ki 'Sen hayal gördün' ne hayali adam kanlı canlı yanımdaydı. Uyanmasam çocuğumu alıp götürecekti." (KK.44)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Güzeldere köyünde Fadime Eliaçık adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, anlatıcının evinde yapılmıştır. Anlatıcı, konunun hassasiyeti sebebiyle çocukların olmadığı bir oda da anlatmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

¹¹⁶ Ramazan ayında oruç tutanların gün doğmadan önce belirli saatte yedikleri yemek. (TDK)

MEMORAT-119

“Bana alkarısı geldi. İnsan sıfatıyla geliyor, başka şekilde gelmiyor. Besmele çekmezsen seni boğuyor. Çuvaldız¹¹⁷ gibi elleri var. İnce, sivri parmakları var. Ağzından elini sokuyor ciğerlerini söküyor. Eğer besmele çekersen sana yanaşamıyor. Öylece sorutup kalıyor. Geldi ben dedim ki ‘Şerif abla niye orada duruyorsun.’ Bir komşum onun kılığıyla geldi yanıma. Okuyorum okuyorum gitmiyor. Direkte sorutuyor. Başkaları içeri geldi o kayboldu gitti.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-120

“Bizim atlarımız çoktu. Atlarımızın saçlarını akşamdan bağlıyorduk içeriye alıyorduk. Sabah bir bakıyorduk ki atlarımızın saçları çözülmüş. Kan ter içinde kalmışlar. Alkarısı üstüne biniyormuş. Hiçbiri de yaşamadı. Oralarda kimse yaşayamadı. Kim o evlerde yaşadıysa tamamı öldü. O evlerde yaşayan herkesin başında felaketler vardı. O evler boş değildi. Bizim atlar da orada bağlıydı onların da başına da alkarısı geliyordu.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-121

“Evvelden evlerde tuvalet yoktu. Bokluğa giderlerdi. Duran’ın annesi de yeni doğum yapmıştı. Gece bokluğa gidiyor. Orada ciğerlerini alıp boğup öldürmüşler. Gidip

¹¹⁷ Çuval vb. dokumalar dikmekte kullanılan, ucu yassı ve eğri, büyük iğne. (TDK)

bakmışlar ki kadın ölmüş. Ağzından ciğeri sökülmiş. Alkarısının elleri çuvaldız gibi eli ağzından sokup ciğerini söküyor. Evvelden böyle olaylar çok olurdu. Şimdi yok tabi.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı komşularından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-122

“Annemin babası yani dedem, alkarısını tutmuş. Hamur yoğurtturmuşlar buna. Hamuru pişiriyorlar ama hiç tükenmiyormuş. Oradan biri demiş ki ‘Karatavuğu üstünden atlatın.’ Ondan sonra annem derdi ki karatavuğu hamurun üstünden karatavuğu atlattıktan sonra hamur azalmış. Alkarısı tanıdıkların sıfatın da geliyormuş. Dedemin nasıl yakaladığını hatırlamıyorum.” (KK.92)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de S. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dedesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde ailesi ve arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-123

“On, on bir yaşlarında başıma bir olay gelmişti. Rüya desem rüya değildi. Uyanığım. Annem de o zamanlar daha yeni doğum yapmıştı. Böyle gece bir uyandım evin içinde biri dolanıyor. Saçları kıvrır kıvrır belinden aşağı dökülüyordu, parmakları uzun uzun, zayıf, cılız bir şeydi ufak boyu vardı. Evin içinde kovaladım. Annem daha yeni doğum yaptığı için alkarısı olabilir. Evin içinde kovaladım kovaladım. Geçiş yeri bulamadı. Kapı kapalıydı. Eşiğin altından geçti, tuvaletin deliğinden kaçtı gitti.” (KK.94)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de S. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman

yerinde ailesi ve arkadaşlarıyla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-124

“Eskiden annemden babamdan duyardım. Kadının bir tanesi kız çocuğu doğum yapmış. Doğum yaptığı gün bir şey olmamış ertesi gün kadında çocukta ölmüş. Affedersin çocuğun alt tarafından kan gelmiş ve köyün içindeki çeşmeye bakıyorlar ki içi sadece kan. Alkarısı çocuğun da annesinin de ciğerini söküp öldürmüş.” (KK.94)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de S. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden ve babasından duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde ailesi ve arkadaşlarıyla oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-125

“Bundan kırk, elli sene önce Tokat merkeze bağlı Yayladalı köyünde bir ailenin yaşadığı olağandışı bir olay olarak anımsıyorum. Bu olay köklü bir ailenin bir tane sıra dışı bir varlığı yakaladığına dair. Bu yaratığın, göğüsleri yere kadar, saçları yere kadar, cüssesi biraz iri olup bunu iğne batırma yöntemi ile yakalamışlar. Bunu bir yere kapatmışlar ve isteklerini yaptırmışlar. Bu varlığa alkarısı deniyordu. Hamur yoğurtmuşlar ve ekmek yaptırmışlar. Alkarısı bir vakit sonra çocuklara iğneyi çıkarttırıp kaçtığını anlatmışlardı. Ve yoğurduğu hamurun kırk gün bitmediği ve sürekli arttığını söylediler. Bu olayı babaannem bana anlatmıştı.” (KK.95)

Bağlam: Bu memorat, 22.09.2022 tarihinde Tokat Merkez’de İlyas Kaya adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babaannesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-126

“Köyümüzde anlatılan bir olay var. Kırklı çocukların bir yaratık tarafından kaçırıldığı ve köyün dışında dikenleri olan bir bitkinin köküne bırakıldığı anlatılıyordu. Bu sebeple köyümüzde çocuklar kırkına kadar yalnız bırakılmaz. İğne deliğinden bile çocuğu alıp götürüldüğü anlatılıyor. Bu olay köyümüz de çok defa gerçekleşmiş öyle anlatılıyordu. Ben kendim görmedim de yaşamadım da. Ama alkarısı olabileceğini duymuştum.” (KK.95)

Bağlam: Bu memorat, 22.09.2022 tarihinde Tokat Merkez’de İlyas Kaya adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köylülerden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-127

“Üçüncü çocuğumu doğurdum. Lohusaydım o zaman. Her gün kaynanam yanıma geliyordu, benim yanımda bekliyorlardı. Bir gün eşim işe gidecekti. Kaynanama haber gönderdi, yanıma gelsin diye. Kaynanamda evin önünü temizliyormuş sonra yanıma gelecekmiş. Eşim gittikten sonra evin dış kapısı açıldı ve bir kadın odaya girdi. Uzun boylu, saçları kıvrıcık, gözleri iri, dudakları kalın, buğday tenli, iri yarı bir kadındı. Yatak odasından içeri girdi. Ben de kadına ‘Ne işin varsa yap da git, ben uyuyacağım’ dedim. Kadın da bana ‘Sen şu yastığının altındaki kuranı çıkarda ben de işimi yapayım’ dedi. Tam o sırada eşim içeri girdi kadın kayboldu. Annemler bunun alkarısı olduğunu söylediler.” (KK.112)

Bağlam: Bu memorat, 25.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Tülay Danabaş adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kadınların altın günü için toplandıkları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı yaşandığı günü tekrar yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

3.3. KARABASAN, CONGOLOS VE KARA KURA İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-128

“Gece bazen uyuduğum zaman üzerime bir ağırlık çöküyor. Bu evde de varmış zaten öyle diyorlar. Biz evi başkasından aldık ev sahibi söyledi karabasan mı ne varmış arada bir bana geliyorlar. Bağırıyorum ama sesim çıkmıyor. Sonra besmele aklıma gelince, çektiğim zaman kayboluyor. Şimdi Ayetel Kürsü duasını astım başıma, namazsız falanda yatmadığım için pek olmuyor. Önceleri cahilliğimde pek namaza düşkün değildim. Şimdi namazımı kıldığım için çok şükür pek olmuyor. Yine de besmele çekmeden uyuduğum zaman oluyor. Simsiyah bir şey geliyor ondan sonra üzerime çöküyor ağırlık yapıyor.” (KK.9)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Nezaket Uyanık adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla birlikte oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-129

“Geceleri uyku ile uyanıklık arasında tam uykuya dalarken bir ağırlık çöküyor. Her yerim uyuşur hiçbir şekilde hareket edemem. Dilim tutulur, gözüüm açılmaz. Sabah ezanından sonra hiç gelmedi. Bir zamanlar sürekli yaşadığım bir durumdu ancak sonradan ara ara gelmeye başladı. Gelmemesi için; siyah boncuk kolye taktım, başucuma iğne batırdım, odaya sirke koydum.” (KK.38)

Bağlam: Bu memorat, 05.05.2021 tarihinde Akbelen köyünde Eda Odacı adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, köy meydanında bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşadıklarını tekrar yaşama korkusuyla aktarmıştır.

MEMORAT-130

“Birkaç ay önce başıma geldi. Sabah namazına yakındı. Simsiyah bir şey üzerime çöktü. Nefes alamayacak hale geldim. Küçükken de başıma gelmişti. Onda da sesimi çıkaramıyordum ama bu sefer yumruk attım ama sanki pamuğu yumrukluyor gibiydim. Öyle hissediyordum. İyice daraldıktan sonra bir anda kayboldu.” (KK.59)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Ahmet Akan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-131

“Gözüm açıktı ama hareket edemiyordum. Ayağa kalkamıyordum, beni kast katı kesti. Karabasan küçük siyah bir şeyin kılığında geldi. Yanıma oturdu kalkamadım. Git diyorum gitmiyor. Hareket edemedim nefes alamadım. Sonra kendime geldim. Yüzüm kızarmıştı. Hissedebiliyordum.” (KK.66)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Dedeli köyünde Berin Sarın adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, evinin önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşadıklarını tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-132

“Bu anlatacağım olay 14-15 yaşlarımdayken başıma geldi. O zamanlar sekizinci sınıf öğrencisiydim. Dershaneye gidiyordum. Dershaneye gitmek içinde yine ben emsal bir arkadaşla beraber kalıyorduk misafirhane gibi bir yerde. Yurtta yaşıyorduk aslında ama cumartesi, pazar günleri yurt kapalı olduğu için okulun misafirhanesinde kalıyorduk. O zamanlar hem din dersinden dolayı hem de inancım gereği Ayetel Kürsü'yi ezberliyordum. Tam bilmiyordum, yarım ezberleyebiliyordum. O gün çok yorulmuştum. Gece uyurken birdenbire uyandım. Ben kanepede uyuyordum arkadaşım da yerde

uyuyordu. Birdenbire üzerime bir ağırlık çöktü. Ağırlık çökmeden önce de kapıdan müthiş bir rüzgâr sesi geldi. Kapıdan içeri birinin girdiğini net bir şekilde hissettim. O ağırlık üzerime çöktükten sonra sadece sağ kolumu oynatabiliyordum. Arkadaşımın adı Müslüm. Müslüm diye bas bas bağırdığıma eminim ama arkadaşım beni duymuyordu. Sağ elimle kendimi kanepeden atmaya çalıştım. Üzerimde birinin olduğuna eminim ama uyku sersemliği de vardı üzerimde. Kendimi kanepeden yere attım ve kendime geldim. Müslüm'ü hemen uyandırdım. Kalk 'Böyle böyle bir olay oldu' dedim. O da uyku sersemliğiyle 'Yat ya bir şey olmaz' dedi. Bu olay olurken Ayetel Kürsü'nün yarısını biliyordum. Sabah Müslüm'e tekrar sordum. 'Seni gece uyandırdım. Böyle böyle bir olay oldu' dedim. O da bana 'Yok hiçbir şey hatırlamıyorum' dedi. Ama ben onu uyandırdığıma konuştuğuma eminim. Başından böyle bir olay geçmişti." (KK.89)

Bağlam: Bu memorat, 30.06.2022 tarihinde Tokat Merkez'de Atmaca Polat adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, yurt odasında arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayın geçtiği günü tekrar yaşamış gibi aktarmıştır.

MEMORAT-133

"Congolos olayını anlatayım. Congolos tabirinde bir şahıs var tam olarak ne olduğunu bilmiyorum. Özellikle kış aylarında farklı suretlerde genellikle tanıdıklarının suretinde görüldüğünü biliyorum. Menderes abinin babası Allah rahmet eylesin onun başına gelmiş. Congolos dediğimiz kişi geliyor bunu artık kucağına mı alıyor, sırtına mı alıyor yoksa peşi sıra mı götürüyor hatırlamıyorum. Köyün çıkışında bir köprü var oraya geldiğinde adam uyanmış ve congolosun kendisini götürdüğünü fark etmiş. Hemen Felak, Nas okumuş. Congolos köprüden geçmiş ama adam ırmağın içine düşmüş." (KK.60)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Mücahit Fırtına adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köylülerden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-134

“Aralık ayı çıkarken Zemheri ayı girerken Ocak deriz. Dört gün birinden üç gün birinden alırdı. Dedem bu günlerde ‘Oğlum kapıya çıkmayın congolos gelir sizi alır ta Hint dağlarına Hindistan’a götürür’ derdi. Bizim köyde birinin başına gelmiş. Congolos gelip alıp götürmek istemiş. Adamı peşi sıra götürüyormuş. Bizim köyün altında ırmak var congolos ırmağın karşısına geçermiş de ama arkasından götürdüğü adamı karşıya geçirememiş o ırmağın bu tarafında kendine gelmiş. Dedem böyle anlatırdı.” (KK.61)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Eze köyünde Hüseyin Koçak adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dedesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakın bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-135

“Burada Kadı Dede vardı rahmetli oldu. O adamı congolos götürmüş köyün altına kadar götürmüş. Köyün altında adamı bırakmış diye anlatırlardı. Bu congolos Ocak 1-15 arasında gelirmiş. Adamları alır götürürmüş.” (KK.63)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Avlunlar köyünde Yunus Çelikel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köylülerden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, cami avlusunda arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakın bir tavırdan aktarmıştır.

MEMORAT-136

“Bizim çocuğu ocak ayının başında congolos alıp götürüyordu. Gece bir kalktık ki çocuk yok peşi sıra çıktık hemen bir baktık ki köyün altına doğru gidiyor hemen koştuk yetiştik de alıp eve getirdik. Bizim köyde birinin daha başına geldi diyorlardı ama hatırlamıyorum şimdi ismini.” (KK.64)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Avlunlar köyünde Muzaffer Çakmak adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi cami avlusunda arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-137

“Kara ura şöyle bir yere bir köşeye besmelesiz yatınca gelir bana. Geldiğinde fışır fışır ses yapıyordu ben de kızım zannettim ona seslendim, ‘Aha şimdi geleceğim oraya beni korkutmaya çalışıyor’ dedim bir de baktım kimse yok böyle üstüme siyah bir şey örtüldü, bastırdı bana. Konuşamadım, kollarımı kaldıramadım o zaman anladım ki bu karaku da kimseye seslenemiyorum böyle sesin çıkmıyor hareket edemiyon o zaman bir süre sonra besmele çekince o hemen gidiyor. Besmelesiz üstü açık bir yerde uyuklarsam genelde o zaman gelir. Yattığın yerde ekmek kırığı olduğu zaman gelir o yüzden yattığın yerde yemek yenilmez.” (KK.35)

Bağlam: Bu memorat, 06.05.2021 tarihinde Gözova köyünde A. Ö. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi evinin önünde arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşayacakmış gibi bir korkuyla aktarmıştır.

MEMORAT-138

“Kara ura çöktü bana. Şöyle oldu. Uykuda yatıyordum. Bir şey boğazıma çöktü nefes alamadım. İşte buna biz kara ura deriz. Elinin ortası da boştu ağzımı kapattı. O boşluktan nefes alıyordum.” (KK.61)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Eze köyünde Hüseyin Koçak adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı yaşadığı günkü korkuyla aktarmıştır.

MEMORAT-139

“Kara ura bana geldiğinde uyuyor gibi değildim oturuyordum. Çocuk benim yanıma çökmüştü. Çocukta benim torunum. Kalk demeye çalışıyorum ama kalmıyor. Bana sürekli gülüyor. Hareket edemiyordum. Nefesim iyice daralmıştı. Soluğum iyice kesildi. İçim daralıyordu. Çocuğu yanımdan atamıyordum. Sonra sonra kendime geldim. Annem buna kara ura derdi. Kara ura bana çok geliyor bunun için çok doktora gittim. Bazen misafir varken hafif uykuya daldığımda dahi başıma geliyordu.” (KK.68)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Bula köyünde Sebahattin Uçar adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin sokakta yürüdüğü esnada bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşadığı olayı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-140

“Bir misafir geldi. Evde oturuyorduk. Sonra bana bir oda ver de uyuyayım dedi. Ben de odayı verdim gitti uyudu. Bir de biraz vakit geçtikten sonra geldi ki dedi ‘Bana kara ura çöktü’ dedi. Ben dedim ‘Ben günlük o odada yatıp kalkıyorum bana bir şey olmuyor’ dedim. ‘Sana niye kara ura çöküyor’ dedim. Kara ura çökünce nefes falan alamamış daralmış iyice. Böyle bir olay gelmişti başıma işte.” (KK.81)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Çördük köyünde Sabri Akgül adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken mizahi bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-141

“Kara ura vardı. Uyurken insanın üstüne çökerdi. Hiç kıpırdayamazsın, bağırırsın bağırırsın ama hiç sesin çıkmaz. Bu benim başıma çok geldi. Uyurken başım karışıyor demek ki. Uyanıyorum gözüm açık yani ayığım yanımdaki kocama dürtüyorum dürtüyorum, bağıriyorum ama hiç ses vermiyor meğerse kıpırdamıyormuşum. Bir

zamanlar çok huyladıldılar. Bizim herife diyordum 'Benzer beni seçti kara ura bana çökecek' diyordum. Çökerdi de." (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı birçok kere yaşadığı için mizahi bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-142

"Yeni bir eve taşınmıştık. Evin bir odası beni çok huzursuz ediyordu. Hem çok karanlıktı hem de odanın en köşesinde banyo gideri vardı. O oda da hiçbir şekilde kalmak istemiyordum. Birgün mecburen o oda da yatmak zorunda kaldım. Gece birdenbire hareket edemediğimi, konuşamadığımı fark ettim. Sadece gözlerimi hareket ettirebiliyordum. Odanın kapısında boyu bir metrelerde saç sakalı uzun, yüzü kir içinde beyaz elbiseli bir adam gördüm. Elinde sopası da vardı. Dua okumak istedim ama okuyamadım bana doğru yaklaştı ve tam bana dokunacağı esnada euzu besmele çekince birdenbire kayboldu." (KK.100)

Bağlam: Bu memorat, 02.07.2023 tarihinde Tokat Merkez'de Salih Alaybay adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-143

"Bir gece televizyon izlerken koltukta uyuyakaldım. Birdenbire vücudumun kaskatı kesildiğini hissettim ve çok korktum. Daha sonrasında dualar okumaya çalıştım ama başaramadım. Çok fazla kendimi zorladım. En sonunda duayı okumayı başarıncı vücudumda bir rahatlama meydana geldi. Bu olay daha önce başıma geldiğinde gördüğüm sureti bu sefer görmedim." (KK.100)

Bağlam: Bu memorat, 02.07.2023 tarihinde Tokat Merkez’de Salih Alaybay adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-144

“Uyurken birinin bana dokunduğunu hissettim. Ranzanın üst katında yatıyordum. Aşağıdan yukarıya doğru uzanan bir el vardı. Korkuyla gözümü kapatıp gitsin diye dua etmeye başladım. Korkumu bir kenara bırakıp gözlerimi açtım. Pencerenin önünde ayakta duruyordu. Simsiyah gölge gibi bir şeydi. Yüzü gözükmiyordu ama vücut hatları belliydi. Siyah çarşaf giymiş bir kadına benziyordu. Yine korkuyla gözümü kapattım. Sonra tekrar gözümü açtığımda yoktu. Yattığım ondan ayrılarak başka bir odaya yatmaya gittim. Yatarken nefes alamadığım için uyandım ve o gördüğüm varlık başucumdaydı ve karnıma baskı yapıyordu. Ben kardeşlerime seslenmeye çalıştım ama sesim çıkmadı ve vücudumu hareket ettiremiyordum. Tam o esnada sabah ezanının sesini duydum ve vücudumda inanılmaz derecede bir ferahlanma oldu. Varlık bir anda yok oldu. Bir gün boyunca da karın ağrısı çektim.” (KK.110)

Bağlam: Bu memorat, 20.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Feyza Demircan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

3.4. HIZIR İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-145

“Bizim köyde çok fakir biri vardı. Bir akşam bunlara bir adam gelmiş atıyla birlikte. ‘Beni misafir olarak kabul edebilir misiniz?’ demiş adam. Fakir adamda ‘Tabi seni evimize misafir alırız. Ama atın ne olacak’. Adamda ‘Atımı da ahırınıza bir yere bağlayın’ demiş. ‘Yalnız atımın sırtına bir tane yorgan örteceksiniz’ demiş. Fakir adam

'Tamam' demiş. Ama kardeşleri 'Yorganı nasıl atın sırtına örtelim olmaz' deyip karşı gelmişler. Neyse atın üstüne yorganı örtmüşler. Sabah kalkmışlar o zaman evde ne bulduysalar yemişler. Adam, 'Gitme vakti geldi' deyip sofradan kalkmış. Dışarıya adımını atar atmaz bir anda ortadan kaybolmuş. Herkes şaşırılmış. Fakir kardeşler sağa sola bakmışlar ama bulamamışlar. Sonrasında bu fakirlerin bahtı açılmış. Şu anda hiç yoksa Tokat'ta elli tane daireleri var.' (KK.24)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Hasan Solmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi komşu ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-146

"Bu olay 97 yılında gerçekleşti. Benim müdür yardımcım bir gün 'Babam Mekke'den geldi yanına gidelim' dedi. Akşam babasının yanına gittik. Balkonda ailecek oturuyorduk. Babası bize başımdan geçen bir olayı anlattı. Evlerinin karşı tarafındaki caddede yürürken karşısına üstü başına bakıldığında fakir görünümlü bir yaşlı adam çıkmış. 'Karnının aç olduğu' söylemiş. Arkadaşımın babası da cebinde bozuklukları adama vermiş. Araya zaman girmeden adama az para verdiğini düşünüp tekrar para vermek istemiş ve arkasına dönüp baktığında adamı görememiş. Adam ortalıktan kaybolmuş. Eve gelip hanımına anlatmış. O da 'Keşke daha fazla para verseydin' demiş. O gün de arabasıyla köye gidecekmiş. Yirmi liralık bir benzin almış. Bu benzinde köye götürüp getirirmiş. Köyde hanımı salça yapacakmış kendisi de bahçeyi sulayacakmış. Herkes işlerini yapmaya başlamış. Bahçe de otururken adamın ayağına su gelmiş. Sonra suyun geldiği yatağı takip etmiş ve gördükleri karşısında şaşkına dönmüş. Arabanın depo kapağı fırlamış benzin fişkırıyor. Hemen hanımın yanına koşmuş bidon almaya. Avluya girmeye zorlamış ama kapıyı açamamış sanki arkadan sıvı bir yoğunluk kapıyı ittiriyormuş öyle hissetmiş. Kapıyı biraz daha zorlayıp açtıktan sonra bir bakmış ki salça kazanından salçalar fişkırıyor. Avlu tamamen salça olmuş. O arada olayı anlamamışlar birbirlerine yardım edip kaplara, bidonlara koşmuşlar. Bir anda da kazanın kaynaması, arabadan akan benzin kesilmiş. Akşam oturup düşününce de bu yaşadığı olayı caddedeki yaşlı adama bağlamışlar. Eğer büyük para vermiş olsaymış neler olacağını tahmin bile

edemezmiş öyle söylüyordu. Bu olayı bize anlatırken eşi de yanındaydı o da tasdik etti.”
(KK.29)

Bağlam: Bu memorat, 30.01.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ü. K. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşının babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kafe ortamında arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-147

“Anam bana gebeymiş. Bir gün tarladayken yanına bir yaşlı adam gelmiş önce kim olduğunu anlamamışlar. O zamanlar çocuğun cinsiyetini öğrenmek diye bir şey yok zaten. Yaşlı adam anama ‘Senin bir oğlun olacak adını Molla Kazım koyacaksın’ demiş. Anamda ‘Sen kimsin necisin’ demiş ama yaşlı adam cevap vermemiş. Anam babamı çağırmaya dönünce bir bakmış ki yaşlı adam ortalıkta yok. O zaman anlamışlar gelen yaşlı adamın Hızır aleyhi selam olduğunu. Ben de dünyaya gelince ismimi Molla Kazım koymuşlar.” (KK.6)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Molla Kazım Durgun adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, tarlada dinlenmek için oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-148

“Dayım üç aylık evliyken dağa ağaç kesmeye gitmiş. Ağaç üstüne düşünce ölmüş. Annemler beş bacıymış bir tane erkek kardeşleri varmış çok seviyorlarmış. Dayımda ölünce bunların başına dünyaları yıkılmış. Ne yemek yiyorlarmış ne kapı süpürüyorlarmış ne baca süpürüyorlarmış. Hiçbir şey yapmıyorlarmış hep ağlıyorlarmış. Bir günde Allah tarafından bir dede gelmiş artık Hızır aleyhi selam mı bilmiyorum bize öyle anlatıyorlardı. Dede demiş ki: ‘Ne oturuyorsunuz, bu ne hal kapı baca pis demiş. Evde bir sürü kız var. Niye süpürmüyorsunuz, temizlemiyorsunuz’ demiş. Nenemde demiş ki: ‘Benim dağım yıkıldı da altında kaldım, oğlum öldü’ demiş. O da demiş ki: ‘Oğlun

öldüyse acını unutmak için iş yapacaksın' demiş. O arada annemlere falan 'Kalkın biriniz kap yıkayın biriniz kapıyı süpürün. Allah pisliği sevmez temizliği sever' demiş. 'Acınızı unutursunuz' demiş. Orada dede bir anda kaybolmuş gitmiş. Annemlerde hemen biri süpürgeyi kapmış birisi kapıyı süpürmüş birisi bulaşıkları yıkamış biri farklı bir iş yapmış. Öyle öyle de geçince acımız dinmeye başladı diyordu annem." (KK.9)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Büyükbağlar köyünde Nezaket Uyanık adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı annesinden dilediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylü kadınlarla birlikte oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-149

"Lise çağlarımda sıra arkadaşım rüyasında beni cami de namaz kılarken görüyor. Bu rüyanın üzerine arkadaşımın gördüğü camiye yani Merzifon'a gittim. Camide namaz kıldıktan sonra arkadaşlarımla dilek taşının olduğu yere gittik. O güne kadar hiç kimsenin görmemiş olduğu başında bir şal bulunan ve giyimi eski olan kadın yanıma yaklaşarak bana bir şeyler söylemeye çalıştı. Ben de korkarak arkadaşlarımla uzaklaştım. Korktuğum için bana ne söylemek istediğini anlamadım. Hızlıca eve gittik biraz soluklandıktan sonra Merzifon'u gezmek için dışarı çıktık. Bu yıllarda henüz tam gelişmemiş olduğu için küçük bir yerdi. Her gittiğimiz yerde bu tuhaf giyimli kadın karşıma çıktı ve bana bir şeyler söylemeye çalıştı. Ben de her seferinde oradan uzaklaştım. Ama sürekli de karşıma çıktı. Merzifon küçük bir yer olduğu için herkes birbirini tanıyordu. Arkadaşlarım bana sürekli bu kadını ilk defa gördüklerini söylüyorlardı. Tokat'a geri döndükten sonra arkadaşlarım o kadına hiç denk gelmediklerini söylediler ben de bunu öğrendikten sonra kadını dinlemediğime pişman oldum. Arkadaşımın gördüğü rüya ve bu kadın bana bir şeyler söylemesi bir işaretti. Ama ben korktuğum için dinleyemedim." (KK.27)

Bağlam: Bu memorat, 01.02.2022 tarihinde Tokat Merkez'de Oya Yılmaz Bilgiç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-150

“Abim Antalya’da okurken bir gün yürüme zorluğu çeken bir yaşlı kadın beşinci katta oturdukları evin kapısında beliyor. Abimlerden makarna istiyor. Abimin arkadaşları da kadına makarna vermektense yemek yapıp yedirmek istemiş ve kadını eve davet etmişler. Kadında içeri girmiş ve tuhaf tuhaf konuşmaya başlamış. Abimin bir arkadaşına senin baban önceki hayatında köpekmiş demiş yemek yerken de önceki hayatlarla konuşmaya devam etmiş ama şu an aklıma gelmiyor ne konuştuğu abim bu olayı bana anlattığı günden bugüne epey zaman geçti. Yaşlı kadın yemeğini yedikten sonra gitmek istemiş ama abimler kadında bir tuhafılık olduğunu anlamışlar ve balkondan kadına bakmışlar ama yürüme zorluğu çeken kadın binadan çıkmamış. Abimlerde hemen apartmandan aşağı inmişler ama kadını görememişler.” (KK.28)

Bağlam: Bu memorat, 05.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ayça Baykal adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın abisinin başından geçtiğini ve abisinin kendine anlattığını ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan Instagram uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-151

“Dayım gece yatıyormuş sabah kalkınca yastığın altında para çıkıyormuş. Dayımda parayı dedeme veriyormuş. Ama bir gece falan değil, üç dört kere devam ediyor. Dedem de bunu sıkıştırmış ‘Nereden çalıyorsun sen bu paraları’ demiş. Dayım da ‘Ben çalmıyorum elleme bana’ demiş. ‘Ben sana para veriyorum’ demiş. Daha sonra bir iki gece daha devam etmiş. Yine dedem bunu dövecekmiş. ‘Ya söyle ya seni öldürürüm’ demiş ‘Hırsızlık yaptın’ demiş ‘Nereden alıyorsun bu paraları’ demiş. Dayımda ‘Gelmez zaten’ demiş. ‘Her gece siyah bir köpek bana parayı getirip yastığımın altına bırakıp gidiyordu’ demiş. Dayım bunu söyledikten sonra daha ne köpek gelmiş ne de para gelmiş.” (KK.16)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yılmaz Arslan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı dayısından dinlediğini ifade

etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-152

“Bir dileğim vardı benim Hacı Bektaş’a gitmeyi çok istiyordum. Allah’ta bana nasip etti. Allah kardeşimin de kalbine göre versin. Kardeşim götürdü beni Hacı Bektaş’a. Dönüşte durakta beklerken beyazlar içinde bir adam belirdi. Saçı uzun. İçimden ‘Galiba bu adam derviş’ diye geçirdim. Bir de ‘Şu adam kardeşime saz çal der mi diye’ geçirdim içimden. Kardeşim yanıma geldi. ‘Şu adam bana saz çalar mısın’ dedi abla ben de şaşırdım. İçimden geçenler gerçekleşmişti. ‘Her şeyde bir hayır vardır’ dedim. Ben de kardeşime o dervişi bir yemeğe götürecek dedim. Aynı servise bindik dervişle ama servis hareket ettikten sonra arka tarafıma baktım ki derviş yok. Kardeşime de sordum, derviş indi mi? Sen gördün mü? Dedim ama kardeşim de görmemiş. Allah’ın işi işte.” (KK.26)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Gülten Gündüz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-153

“Bir kadının başından geçmişti. Bir gün kadının yanına yaşlı bir dede gelmiş. Dede kadından bir ekmek ve su istemiş. Kadında içeri hazırlamak için içeri girmiş ve geri geldiğinde yaşlı dedenin ambara girdiğini görmüş. Oradan da kaybolmuş. Ambardaki pekmez küpü taşmaya başlamış. Üstünden sürekli alıyormuş ama durmuyormuş. Ta ki bu olayı başka birine anlata kadar sürekli pekmez küpü akıyormuş o günden sonra bir daha akmamış. Benim babaannem anlattı ve birebir yaşanmış bir olaymış.” (KK.95)

Bağlam: Bu memorat, 22.09.2022 tarihinde Tokat Merkez’de İlyas Kaya adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babaannesinden dinlediğini ifade

etmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-154

“Zamanında Deli Mustafa adında bir vatandaş varmış. Bir evde cenazenin olup olmadığını o evin sahipleri bilmezken Deli Mustafa bilirmiş. Gidip ‘Sizin filanca kişiniz öldü’ dermiş ev halkıda inanmazmış ama akşama da ölüm haberi gelirmiş. Hatta bu Mustafa’yı Hacca gidenler onu Mekke’de, Medine’de görürlermiş ve her sene gidenler onu orada görürlermiş.” (KK.18)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Zeki Safa adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı çevresinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-155

“Bu civarda Abduç diye biri vardı. Ama öldü. Meczup biriydi. Kimin kapısında bir ölü varsa gidip onun kapısını çalarmış ve ‘Bu evde ölü var’ dermiş. Ev halkının bile dahi haberi olmadan o bilirmiş. Ev halkına da Abduç kapıdan gittikten sonra haber gelirmiş.” (KK.108)

Bağlam: Bu memorat, 30.11.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Mehmet Sucu adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı çevresinden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır. Bu anlatı, aynı zamanda sosyal medya ağlarında (Facebook, YouTube ve Twitter) yapılan paylaşımlardan da derlenmiştir.

MEMORAT-156

“Bizim köyde yaşlı bir kadın vardı. Kısa bir süre önce vefat etti. Bu kadın köyde bir olay olacağı zaman köyün ortasında ‘Bugün köy yanıyor’ diye bağıyor. O gün

kesinlikle köyde bir felaket gerçekleşirdi. Bu olaya birkaç kez ben de şahit oldum.”
(KK.101)

Bağlam: Bu memorat, 05.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de K. L. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-157

“Bizim Erzurum’dan tanıdığımız bir hoca var ama öyle sıradan bir hoca değil. Bazı olayları yaşadık onunla. Olayı açık anlatmak istemiyorum ama maneviyatı yüksek bir hoca kendileri. Bir gün benim halaoğluyla Gümüşhane’ye mi Giresun’a mı tam hatırlamıyorum beraber gitmişler. Yemek yerken hocamız ‘La ilahe illallah mekânı cennet olsun inşallah’ demiş. Benim halaoğlu da ‘Ne oldu hocam’ demiş. Hoca da ‘Birazdan telefon çalınır haberi gelir’ demiş. On beş dakika sonra hocanın telefonu çalmış ve filanca komşusu vefat etmiş hemen geri dönün demişler. Hocaya malum olmuş komşunun öldüğü.” (KK.16)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yılmaz Arslan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı akrabalarından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olay anında yaşadığı şaşkınlığı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

3.5. YATIRLAR, EVLİYALAR VE ŞEHİTLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-158

“Benim evlenmeden önceki köyümde Hamza Abdal vardı. Bizim köyde Asım dede diye biri vardı. Asım dede, Hamza Abdal’ın oradan geçerken her zaman selam verirmiş. Yanındaki adamlar etrafına bakarmış kimseler yok. Sürekli Asım dedeyle oradan geçerlermiş her seferinde de Asım dede selam verirmiş. Sormuşlar ‘Kime selam

veriyorsun' diye. Asım dede de 'Siz göremezsiniz ben görüyorum' dermiş. Uzun Murtaza adı kişide sürekli Asım dedeye 'Sen bana selam verdiğin kişiyi göstereceksin' dermiş. Uzun Murtaza da ihtiyat yok o yüzden inanmıyor. Asım dede orada evliyaı görürmüş. Yine Asım dedeyi sıkıştırmış 'İlla bana da göstereceksin' diye. Asım dede de 'Sen görürsen korkarsın' demiş. Uzun Murtaza da 'Olsun sen bana göster bana bir şey olmaz' demiş. Bir gün oradan geçerken Asım dede selam verince bu sefer Uzun Murtaza da görmüş oracıkta bayılmış. O Cuma yatıyor bir daha kalmıyor diğer Cuma da ölüyor." (KK.11)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Güssün Güler adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede eşiyle birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-159

"Kızıl tekkesinde yatan zat geceleri su gözesi var bizim oraya inip abdest almış. Eski adamlardan görenler varmış bize anlatırlardı. Abdesti aldıktan sonra da geri yerine gidermiş." (KK.16)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yılmaz Arslan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı köylülerden duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-160

"Köylü baharın yağmur yağmadığı zamanlarda Kızıl tekkesinin oraya yağmur duasına çıkardı. Daha sonra da köyün toplanma yerine giderdik. İşte etimizi, yağımızı, ayranımızı, suyumuzu alırdık köyün dedesi vardı o da güzelce pişirir herkese dağıtırdı. Yemeği yiyene kadar yağmur bastırırdı. Kızıl tekkesinde ne zaman dua etsek o gün kesinlikle yağmur yağardı." (KK.17)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yaşar Gürüç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratu anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-161

“Kızım devlet hastanesinde doğumda beyin kanaması geçirdi. Dediler ki ‘Biz burada ameliyata alırsak kaybederiz’ dediler. Ben de başhekime dedim ki ‘Çocuğu yüksek hastanelere götüreceğim’ dedim. ‘Samsun Üniversitesine götüreceğim’ dedim. ‘Yolda kaybederiz’ dediler. Bende ‘Allah’ıma yalvararak gidecem’ dedim. ‘O ambulansın içinde dualar edecem Allah’ım o çocuğumu bana saklayacak. Gidecem müdürüm ne olursun’ dedim. Ambulansı çağırdı aynı ceset gibi çocuğumu içeri aldılar Samsun’a götürdük. Levent hoca acilde karşıladı bizi. Dedi ki ‘Ağlamayın ben bu çocuğu iyi edeceğim’ dedi ‘Siz şu kâğıtları imzalayın’ dedi. Çocuğumu yoğun bakımına aldılar. Üç ay çocuğum yoğun bakımında kaldı. Ben gece rüyamda Melik Gazi’yi gördüm. Şapkasını aldı çocuğumun başına koydu. Özlem de uyanınca ‘Anne bir yaşlı dede üzerime yeşil örtü örttü’ dedi. ‘Ben Melik Gazi’yim’ dedi. Hemen adaklar adadım kızım ameliyat olmadan ilaçlarla tedavi oldu. Sekiz ay tedavi oldu. Tokat’a geri gelince Melik Gazi’ye götürdüm kızımı kurbanlarımı kestim. Kızım o zaman yirmi yaşındaydı şimdi kırk beş yaşında çok şükür o gün bugündür hiçbir şey olmadı kızıma. Hep Allah’ıma sığındım. Hastanede sürekli başında Kur’an-ı Kerim okuttum. Allah’ıma sığındığım için Yüce Rabbim kızıma şifa verdi.” (KK.25)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Zeynep Gündüz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratu anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-162

“Bizim doğu taraflarında tarikat ehli insanlar fazladır. Bir tarikata bağlı olmayan sayısı da azdır. Tarikat farklıdır cemaat farklıdır. Bu tasavvufun konusu inşallah bir gün bu konuda da konuşuruz. Neyse ikinci vakti hatme yaparlar. Ben küçüktüm bu olay olduğunda. Babaannem ve babam anlatıyor. Babamlar hatmeye gitmiş. Babaannemde dükkânda durmuş. Bizim dükkân caminin tam karşısındaydı. Hatme esnasında vefat etmiş evliyalardan Şeyh İzzettin El-Haznevi camın kenarında cami içerisinde hatme yapanları izlediğini görmüş babaannem. Bize böyle anlatırdı.” (KK.59)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Ahmet Akan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babaannesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-163

“Buradan Kars’a hayvan almaya gittim. Bir arkadaşta İstanbul’dan geldi yanıma Kars’ın Selim kazasında buluştuk. Neyse konuşuyoruz. Birkaç yerde hayvanlara baktık ama hem hayvan hem de fiyatı benim hoşuma gitmedi. Ya hayvanların albenisi yoktu. Dedim ‘Acele etmeyin namazımızı kılalım yine bakarız’ dedim ama arkadaş burun kırın etmeye başladı. Neyse iki gün kaldık ve bütün köyleri gezdik ama hayvan alamadık. Sonra da Kars’ın merkezine gittik. Merkezde Hasan Harakani hazretleri var çok büyük evliyalardan. Her gitmemde ziyaret ederim. Oraya vardık arkadaş da ‘Akşam namazı kılalım hem de evliya hazretlerini ziyaret ederiz’ dedim. Ama bir soğuk vardı görme hiç. Arkadaş soğuk diye gelmedi. Neyse abdest almaya başladım benden yaşlı bir amca geldi. Şöyle bir yüzüne baktım ama hissettim öteki dünyaya çalışan biri belli oluyordu. Adama yaklaştım misk-i amber kokuyordu. Bana ‘Hacım buralarda ne arıyorsun, nerelisin’ dedi. Ben de ‘Hacım ben Tokatlıyım buraya hayvan almaya geldim hem de her geldiğimde bu mübareği ziyaret ederim’ dedim. O da bana ‘Hem ticaret hem de ziyaret mi?’ dedi. Neyse hem akşamı hem yatsıyı da kıldım adam şöyle bir sırtıma dokundu ‘Haydi işin gücün rast gelsin, inşallah alırsın’ dedi. Neyse otele gittim yattım. Sabah namazına yakındı mübareği görmedim ama sırtıma dokundu ‘Allah yolunu açık etsin, Allah işini rast getirsin’ dedi.

Kulağıma fısıldadı duydum hemen yataktan kalktım abdest aldım doğru Hasan Harakani hazretlerinin yanına sabah namazını orada kıldım zikirde vardı zikre de katıldım. İçim bir ferahlıkla doldu. Arkadaşa 'Bugün malı alıp gidecez' dedim. O da 'Sen hep böyle diyorsun' dedi. Pazar yerine vardık. 10 dakika sürmedi ki ben 24 tane hayvan aldım. Ben onca sene oraya gider gelirim böyle hesaplı mal almadım. Yolda da karşımıza bir sorun çıkmadı. O mübarek Allah yolunu açık etsin deyip sırtıma vurdu ya onun şeyiyle geldim buraya ben böyle şeylere çok inanırım.' (KK.83)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Şevket Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, cami avlusunda bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-164

"Rüyam da evliyalardan Kınaç Dede'yi gördüm, ocağını da gördüm. Bizim ev şuradaydı. Aksakallı geliyor. O zamanlar da Muharrem ayının içerisindeyiz oruç tutuyuz. 'Hakkulak topluyom' dedi. Rüyam da 'hakkulak topluyom' dedi. Ben de un çuvalının başına geçtim. Ben ona 'hızır dede' diyom. Un verirken sırtımı sıvazladı 'Senin bir oğlun olacak adını da Celalettin koy' dedi. Sonra uyandım oğlum oldu adını da Celalettin koydum. Rüyam böyle gerçekleşti." (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken mutlu ve huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-165

"Gece saat 23:00 ya da 00:00 civarında balkonda oturuyorum. Otururken bizim köydeki türbeden yeşil bir ışık çıktı ve İmam Gazi Türbesine doğru gitti. Bunu ben gözümle gördüm ve yaşadım. Çocuklarıma da bu gördüklerimi anlattım. Bu giden evliyaydı. Başka bir şey değil. Bizim köydeki tekkede yatan zatla karşı köyde yatan zatın

kardeş olduklarını söylenir ve eskiden birbirlerine gittiğini hep duyduk. Ben de bu olaya bizzat şahit oldum.” (KK.18)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Zeki Safa adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-166

“Rüyamda Çöreğibüyük Evliyasını gördüm. Orada altın var diye sökmek istiyorlardı. Karşımda beyaz sakallı pir baba duruyor. Ben eşiğin içerisindeyim gel diyor ama hareket edemiyorum. Etrafımda hep yatırlar, türbeler var ben burayı geçemem dedim. O zaman bana bir ışık göründü. Işığın içinde geçtim ki karşımda beyaz sakallı yaşlı bir adam ‘İsmim Çöreğibüyük’ dedi. ‘Buradan gidin kısmet burada yok’ dedi. Yani tekkeyi sökmeyin burada altın yok dedi. Bende tekkenin sökülmesine engel oldum.” (KK.11)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Güssün Güler adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, mahallede eşiyle birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-167

“Kadıköprü de bir öğretmenin rüyasına Hamza Abdal giriyor. Hamza Abdal’ın türbesi barajın kıyısında su dolmuş. Evliya artık suya gitmek üzereymiş. Kadıköprüdeki hocaya ‘Ne yatıyorsun beni buradan kaldır da başka yere göm, ben suya gidiyorum’ demiş. Kadıköprüünün öğretmeni hemen kalkmış, bu köy barajın oradaki bir köy, çevre köylere haber göndermiş. Karısını kaldırmış yemek falan hazırlamışlar. Hemen hızlıca evliyanın mezarını kaldırıyorlar. Mezarı açınca mezardan yılan çıkıyor tahtaların arasına giriyor. Köylülerde kefeni çıkartırken yılan geliyor kefenin arasına giriyor. Alıp

yukarıya götürüyorlar. Gömerken de kefeni koyduklarında yılan içinden çıkmıyor. İşte oğlum Hamza Abdal don değiştiriyor. İmanı olmayanlar buna inanmaz.” (KK.11)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Güssün Güler adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, mahallede eşiyle birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-168

“Büyüklerimden ve adamın sağ kalan çocuklarından duyduğum üzere komşularımızdan Durmuş emmi ve Zühre yengenin bahçesinde dut ağacı varmış. Durmuş emmi dut ağacını kesip yerine ev inşaat etmiş. Durmuş emminin yirmi tane çocuğu olmuşsa yirmisi de ölmüş. Neden diye araştırmışlar ve ağacın tekke ağacı olduğu, ulu ağacı kestikleri için adamın çocukları ölmüş. Durmuş emmi evi değiştirdikten sonra çocukları ölmemiş.” (KK.22)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Kızıl köyde Veli Yüksel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde misafirleriyle oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-169

“Bizim buralarda on yedinci yüzyıllar da mahlası Arifoğlu olan bir zat yaşarmış. Arifoğlu'nun evinin alt katını ahır yapıp üst katını da ev yapmışlar. Ahıra hangi hayvanı bağladıysalar durmazmış. Ahırı yıkacak gibi davranırlarmış. Atı ahıra bağlayınca durmazmış ama dışarı çıkardıklarında at sakinleşirmiş. Sonrasında Arifoğlu'nun ruhunun oralarda olduğunu evinin çok güzel bir şekilde bakılması gerektiğini anlamışlar. Büyüklerimizden böyle duyduk.” (KK.22)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Kızıl köyde Veli Yüksel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir.

Derleme, kaynak kişinin evinde misafirleriyle oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-170

“Birkaç köylü bir arada otururken bir tanesi ağzından çok kötü sözler çıkmış sanırsam Kılıç İsmail Ağa tekkesine yönelik. Bu tekkede bizim eski köyün olduğu yerde yapılı içinde de yatırı var. Neyse, adam başlamış ‘Ağzım kurusaydı da laf etmeseydim. Askerden gelen oğlum öldü. Vay başıma neler geldi demeye’ başlamış. Sonrasında tekkeye gidip özür dileyerek dua edince adamın sıkıntıları çözülmeye başlamış ama bu zamana kadar başına sürekli sıkıntılar geliyordu. Sonra da binayı yaptırmış. Şimdide her sene gelip kurban kesiyor, lokma dağıtıyor.” (KK.24)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Ballıdere köyünde Hasan Solmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişi komşu ziyaretindeyken kalabalık bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-171

“Caminin yanında bir tane yatır var. Kimse ellemezse ses etmiyor ve yerini değiştirtmiyor. Biz orada cami yapmak istediğimiz zaman sökmek istedik. Ondan sonra beni geceleri rahatsız etmeye başladı. Şöyle beyaz sakallı, sarıklı, eli yüzü nurlanmış bir şekilde karşıma çıktı. ‘Beni sökersiniz ama geri yerime koyacaksınız’ dedi. O gecedan sonra hemen götürdük yerine geri koyduk ondan sonra da beni daha rahatsız etmedi.” (KK.45)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Bağbaşı köyünde Hasan Er adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-172

“Biz 2018 yılında hizmet içi eğitime gittik. Orada bizim Osman hocamız var. Kendisi Erzurumlu bizim de Kuran hocamızdı. Dolu dolu bir kişilikti. Onun başından bir olay geçmişti. Şöyle anlattı. Bir genci yanına getirmişler demişler ki buna cin çarptı diye. Türlü türlü hareketleri varmış. Sinirleniyor saldırıyor falan. Bu gence Osman Hoca bir hafta boyunca okumuş ama çare olamamış. Sonra da Trabzon’da bir köyde büyük bir âlim varmış onun yanına götürmüşler. Bu genç bir yerde ayakta işemiş. O âlimde gence senin işediğin yerde bir tane evliyanın mezarı varmış sen onun üstüne işemişsin demiş. Ama bir işaret bir taş yokmuş. Evliyanın ahı üzerine cinler bu gence musallat olmuşlar. Âlim orada okuyarak gence şifa olmuş.” (KK.59)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Ahmet Akan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, namazdan sonra cami içinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-173

“Defineler tekkeyi eşiyorlar. Her seferinde tekkenin kapısı açılıp kapanıyormuş. Bir türlü kazamamışlar. Her seferinde niyetlendiklerinde başlarına bu olay gelmiş. Sonrasında kazmaktan vazgeçtiklerinde de kapı normale dönüyormuş. Daha sonra devlet nezaretinde kazıldı ama bir şey çıkmadı. Devlet nezaretinde kazılınca kapıda bir anormallik olmamış.” (KK.71)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Çamağzı köyünde Osman Karataş adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı çevresindeki insanlardan duyduğunu ifade etmiştir. Derleme, tarlada çalıştıktan sonra çocuklarında bulunduğu bir dinlenme ortamında yapılmıştır. Memoratı anlatırken sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-174

“Kızıl tekkemiz var. Köylülerden kim olursa olsun tekkenin neyini alırsa alsın zararını görüyor. Mesela bizim akrabalarından rahmetli Kemal gitmiş evliyanın olduğu yerden odun kesip getirmiş. O gece sabaha kadar evliya onu uyutmamış. Sürekli ‘Sen buradan nasıl odun kesersin’ diye söylemiş. Karşımda canlı gördüm diyordu Kemal. Sabah olunca hemen odunları götürmüş kestiği ağacın altına bırakmış. Hatta yıllardır kolundan hiç çıkarmadığı saati de kaybolmuş. Nasıl olduğunu da anlamamış. Benzer olarak komşularımdan rahmetli Sabri, ahır yapıyordu temeline de evliyanın oradan kırmızı bir taş alıp getirip koymuş. Onu da sabaha kadar evliya rahat bırakmamış ‘hemen taşı aldığın yere götür’ demiş.” (KK.16)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Pınarlı köyünde Yılmaz Arslan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde komşularıyla birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-175

“Çal Baba tekkesinden zamanında ziyaret amacıyla bir tane direk getirmişler. Sene 1956 yılında bu ziyaretin olduğu mevkide bir sel olmuş ve bütün evleri önüne katıp götürmüştü. Ama bu direğe dokunmamış. Biz bu direğin Çal Baba tekkesine ait olduğu için, Çal Baba’nın koruduğuna inanırız. İnancımız gereği perşembe ve cuma akşamları buraya geliriz ve ziyarette bulunuruz. Eskiden burada insanlar banyosunu yapar sonra ziyaretini gerçekleştirirmiş.” (KK.88)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Derviş Şahin adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylülerle oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve mutlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-176

“Bu olay babamın görev yaptığı bir köyde gerçekleşti. Biz imam lojmanında kalıyorduk ve bu lojmanı o köyde bulunan evliyanın koruduğunu söylerlerdi. Ben o evde farklı bir olay ile karşılaşmadım ama kız kardeşim bir gün uyurken biz de kapıda oturuyorduk. Kız kardeşime bakmak için içeri girdiğimde kız kardeşimi ağlarken gördüm. Ne olduğunu sorduğumda da bana ellerini gösterdi. Avuçlarının içinde sarı sarı ufak lekeler vardı. Biz bir anlam veremedik ve köydeki yaşlı teyzeler evliyanın kız kardeşime kına yaktığını söylediler. İyi ya da kötü ne anlama geldiğini bilmiyorduk. Ne kadar zaman geçtiğini şimdi hatırlamıyorum ama avucunun içindeki lekelerin kaybolduğunu gördük.” (KK.33)

Bağlam: Bu memorat, 28.12.2021 tarihinde Tokat Merkez’de Nesibe Han adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı babasından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-177

“Bozalan köyünde yaşayan Yunus Dede adında biri vardı ben de onu bir gün ziyarete gittim. O akşamda bizim eve misafir etmek istedim ama bana ‘Size gitmeme izin vermiyorlar’ dedi. Ben de anlamadım ısrar ettim ama gelmedi. Sonra evi aradım misafir getireceğim diye onlarda ‘Evde temizlik yaptıklarını, misafir kabul edemeyeceklerini’ söylediler. O akşam gelmedik eve ertesi gün sabah yola çıkalım dedik Yunus Dede de ‘Sen git ben yarım saate Emirseyit’in orada olacağım’ dedi. Ben de ‘O yol iki saat sürüyor yarım saate nasıl gideceksin’ dediğimde de ‘Sen git ben gelirim’ dedi. Ben yola çıktım gidiyordum ki yolda haber verdiler Yunus Dede Emirseyit’in orada beni bekliyor diye. Halen aklım almıyor iki saatlik yolu nasıl olur da yarım saate gider. Kendisi de 1997 yılında vefat etti.” (KK.51)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Büyükyıldız köyünde Abdullah Tuna adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir.

Derleme, kalabalık bir kahve ortamında yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-178

“Bizim köyümüzde bir şehit var. Bu şehidimiz, şurada oturan teyze 15 sene önce Ankara’da ameliyat olunca sürekli yanına ziyarete gidip gelirmiş. Neyse daha sonra şehit düştü. Bundan 10-15 gün önce teyze yine ameliyat olacaktı ama olamadı hakkı rahmetine kavuştu. Ölmeden önce şehidimiz teyzeyi tekrar ziyaret etmiş. Çocukları evde yokmuş o sırada. Daha sonra çocuklar eve gelince Hubeyyip geldi gördünüz mü? Az önce buradan çıktı. Beni ziyarete geldi demiş. Bir vakit sonra da teyze vefat etti.” (KK.58)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Aydın Keskin adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylülerle oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-179

“Köyümüze şehidimizin na’şı geldikten sonra bir olay gerçekleşti. Bu olayı köyde herkes bilir. Selahattin diye biri var onun başından geçti. Cenazeyi defnettikten birkaç gün sonra mı yoksa daha mı uzun bir süre hatırlamıyorum. Selahattin traktörle mezarlığın oradan geçerken şehidimizin mezarlığına doğru giden askerler görmüş. Seslenmiş ama kimse cevap vermemiş. Sıra şeklinde ilerliyorlarmış. Hemen karakolu aramış komutanım siz geldiyseniz bize uğrayın çayımızı çorabımızı için demiş ama komutan biz sizin köye bugün hiç gelmedik ve askerde göndermedik demiş. Daha sonra tekrar baktığında mezarlıkta kimseyi görememiş.” (KK.58)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Efe köyünde Aydın Keskin adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde köylülerle oturdukları bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-180

“Bizim köyün karşısında Karaşeyh adında bir evliyanın yatağı var. Eski zamanlarda bizim oralarda hava şartları çok kötüydü ve çok fazla sel oluyordu. Karaşeyh evliyasının bulunduğu köyün üstünde sel geleceği haberi gelmişti. Biz de toplandık sel gelip ırmağı taşıyıp evliyayı korumak için bir şeyler yapacaktık. Bir tane yaşlı adam geldi ve ‘Kendine sahip çıkamayan evliya mı olur’ dedi. Bizde bir şey yapmadık, evlerimize geri döndük. Gece de sel gelmiş ve ırmak taşmıştı ama şöyle bir şey vardı ırmağın yatağı değişmişti. Hepimiz şaşırmiştık.” (KK.109)

Bağlam: Bu memorat, 20.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ahmet Demircan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir tavırla aktarmıştır.

MEMORAT-181

“Bu olayın üzerinden yaklaşık beş on sene geçti. İki kişi Karaşeyh evliyasında altın bulmak amacıyla türbenin içini kazmak istemiş. Bu iki arkadaş bir gece beraber evliyanın türbesine gidiyorlar. Balyoz ile evliyanın kapısına nasıl vurduysa adam hemen hemen beş on metre ileriye sıçramış. Hani birine sertçe vurursun da savrulur ya he işte öyle. Evliyanın kapısına vurunca evliyada buna vuruyor. Adam düştüğü yerden kalkamamış. O gece arkadaşı hemen hastaneye kaldırmış ama yaşamadı. Hastaneden ölüm haberini aldık.” (KK.109)

Bağlam: Bu memorat, 20.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ahmet Demircan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı komşularından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir tavırla aktarmıştır.

3.6. RÜYA GÖRME İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-182

“Hubyar köyünün karşısındaki köyden birinin çocuğu olmuyor. Adamla köyün adını unuttum ama köye gelip anlattı. Zaman geçince isimleri unuttum. Neyse adam rüyasında bir yaşlı dede görüyor. Yaşlı dede ‘Çöreğibüyük’e gidersen bir oğlun olacak’ diyor. O köyle de bizim Çöreğibüyük köyünün arasında da hayli bir mesafe var. Çöreğibüyük Evliyasının türbesi de köye biraz mesafesi var. Adam çıkıp bizim köye gelmiş. Burada bizim köylülerden yaşlı bir amcaya denk geliyor. Adam, yaşlı adama durumu anlatıyor. Yaşlı amca da adamı önüne katıp tekkeye gidiyorlar ki tekkenin içerisinde iki tane elma var. ‘Birini kadın ötekini de adam yesin’ demiş yaşlı amca. Kadın yememiş ‘Sen bunu hocaya yazdırdın ben yemem’ demiş. Adam iki elmayı da yiyor. Bir tane dünyaya oğlu geliyor. Aradan epey zaman geçtikten sonra yazın tarlalarda çalışırken biz bu çocuğa denk geldik. Büyümüş, evlenmiş ve çocukları olmuş. Ayaküstü sohbet edince bu olayı bize tekrar anlattı.” (KK.12)

Bağlam: Bu memorat, 20.10.2021 tarihinde Çöreğibüyük köyünde Durmuş Güler adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, mahallede eşiyle birlikte oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-183

“Ben bir gün rüyamda Kurban Bayramı’na yakın bekâr kalacağımı gördüm. Bir anda yataktan sıçradım için daralmıştı. Nefes almakta zorlanıyordum. Otuzlu yaşlarımdaydım o zaman. Rüyamı kimseye anlatamadım. Kurban Bayramı’na üç gün kalmıştı ki bir şey yokken eşim vefat etti. O zaman da hemen rüyam aklıma geldi. Rüyam gerçekleşmişti. Kurban Bayramı’na yakın bekâr kalmıştım.” (KK.45)

Bağlam: Bu memorat, 27.02.2022 tarihinde Bağbaşı köyünde Hasan Er adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-184

“Bir rüyam gerçekleşti. Rüyam da yılbaşıydı. Üç tane kuş avucuma kondu. Yem yiyor. Büyük oğlanda biraz hastaydı. Avucumdaki büyük kuş uçu gitti sonra da ortanca kuş uçu gitti ama bir tane avucumda kaldı o yem yemeye devam etti. Sonra da önce büyük oğlum sonra da ortanca oğlum öldü gitti. İki oğlum öldü aha bir tane kaldı elimde. Rüyalarım çıkıyor benim.” (KK.87)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Killik köyünde Zahide Yaman adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde mahalleden kadınlarında bulunduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken başından geçen olayı hüznü ve kırılgan bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-185

“Benim babaannemin rüyaları çıkardı. Sabahları uyanırdı. Fadime ‘Rüyamda şöyle olaylar oldu, böyle olaylar oldu’ derdi. Onlarda sonra olurdu. Rüyasında yukarıdaki mahallede kavga olacağını görmüş. Ben de sordum ‘Sen orayı nasıl gördün?’ dedim. O da ‘Nasılını boş ver rüyamda gördüm’ dedi. Ahıra gitti geldi ki ‘Fadime rüyam çıkmış adamlar birbirini öldürmüş’ dedi.” (KK.90)

Bağlam: Bu memorat, 17.06.2022 tarihinde Çat köyünde Fadime Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı bu olayın bizzat başından geçmediğini ancak olaya şahit olduğunu ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-186

“Torunumu rüyamda gördüm. Rüyamda torunum nasıl yaptıysa hopladı, kuyuya düştü. Bağıriyorum, sesleniyorum, kuyudan çıkarmaya çalışıyorum ama çıkaramıyorum. Uyanınca aradım sordurdum. Köydeymiş. Biraz zaman geçtikten sonra kaza yaptı.

Elektrik direğine arabayla çarptı. Ben rüyamda başına bir şey geleceğini gördüm başına da geldi.” (KK.91)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, mahallede ailesi ve arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken üzgün ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-187

“Rüyamda sokaktaydım. Siyah takım elbise giymiş üç tane adam beni sokak sokak kovalıyorlardı. Sonrasında ben genişçe bir sokağa girdim ve orada ailemi gördüm. Babama bu adamların beni kovaladığını ve onların kötü adam olduklarını anlattım. Tam o sırada beni kovalayan üç adamın üç pişmiş balığa döndüğünü gördüm. Bir yemek masası kurulmuştu. O masada balıkları ailecek yedik. Bu rüyayı bir yaşlı kadına anlattım ve o bana beklemediğim bir yerden para geleceğini söyledi. Bu rüyanın yorumu bu şekilde olacağını söyledi. Gerçekten de rüyam gerçek oldu. Beklemediğim bir yerden bana bir para geldi ve bu parayı ailem için kullandım.” (KK.110)

Bağlam: Bu memorat, 20.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Feyza Demircan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-188

“Ben rahatsızdım ama çok şükür şimdi iyiyim. Doktora gittim doktor dedi ki ‘Ameliyat olacaksın.’ dedim ki ‘Hocam ameliyat çözüm mü’ Doktor da ‘Altı ay, bir yıl sürmez yine olursun’ dedi. Ben bir istihareye yatacam dedim kendi kendime. Üç tane doktora gittim, üç tane profesöre gittim. Üçü de aynısını söyledi. Kalın bağırsakta bir rahatsızlığım vardı. Hepsi aynısını söyledi. Ameliyat olmam gerekiyormuş ama bu da kesin çözüm değilmiş. Neyse istihareye yattım. Bir hacet namazı da kıldım yattım. Rüyamda sizin gibi genç parlak bir delikanlı çıktı karşıma. Üç tane doktor peşimde

dolaşıyor seni ameliyat yapalım diye. Ama gençte bana ‘Amca sakın ameliyat olma’ dedi. Kalktım yataktan teheccüd namazı kıldım. Ağladım biraz ‘Rabbim dertte senden derman da senden doktorların vereceği eziyetten korkuyorum. Kurban olduğum Allah’ım beni bir tedavi et’ dedim. Sabah namazına vaktiydi bir nur doğdu gözüüm açıldı kurban olduğum rabbim beni tedavi etti. Çok şükür durumum iyi şimdi.” (KK.83)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Şevket Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, cami avlusunda bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-189

“Feyyaz emmi vardı bilmiyorum tanır mısınız? Tokat’ta kaldınız mı bilmiyorum? Yaşlı bir adamı da ama öleli üç dört sene oldu. Camiye falan gittiyseniz dua okununca bu Allah diye bağıırdı. Başında da kırmızı puşisi vardı. Yüzü de nurlu bir adamdı. Ali Paşa’nın oralarda çok dolanırdı. Bu anlatırdı. ‘Bana Çorlu Feyyaz derlerdi’ dedi. Bir gün rüyasında buna ‘Feyyaz seni ameliyat edeceğiz’ demişler. Hiç sesi çıkmamış onu o gece ameliyat etmişler. Sabah kalktığıında bakmış ağrısı sızısı kalmamış. Hastalıklı olduğu için Çorlu Feyyaz derlermiş. Yani çorlu kelimesiyle hastalıklı demek için kullanırlar. İnsanoğlu vesveselidir. Feyyaz emmi de acaba gerçekten de iyileştim mi diye düşünmeye başlamış. Gitmiş doktorun yanına. Doktor film çekirmiş bakmış. Hiçbir şeyi kalmamış. Doktor demiş ‘Hacı emmi sen ameliyat olmuşsun ya’ demiş. Feyyaz emmi de ‘Yok ya ne ameliyatı ben ameliyat falan olmadım’ demiş. Doktor da ‘Aha ya ben filmde görüyorum ya sen ameliyat olmuşsun’ demiş. Feyyaz emmi gerçekten de o gece rüyasında ameliyat edilmiş.” (KK.83)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Akyurt köyünde Şevket Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın arkadaşından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, cami avlusunda bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

3.7. NAZAR DEĞMESİ İNANCI İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-190

“Lisanstayken bir arkadaşımın nazarı çok değerdi ve bunu da bize söylediler. Kendi de bunun farkındaydı. Ama aman nazarım değmesin diye de uğraşmazdı. Köyde yaşarlardı. Köyde de küçük bir koyunları varmış. Bu koyunda bir seferinde ikiz yavrulamış. Bu da ‘Aaa bu küçücük koyunun nasıl da böyle güzel ikiz yavrusu olur.’ demiş. ‘Bunlar ne kadar güzel ne kadar şirin’ demiş. Sonra da kuzuların biri olduğu yerde ölmüş. Bize de çok fazla nazarı değerdi. ‘Ne kadar güzel olmuşsun, elbisen ne kadar güzel’ derdi o gün mutlaka bir şey olurdu. Elbisenin üzerine bir şey kesinlikle dökülürdü. Seni beğendiyse mutlaka yere düşerdi. Benim kat kat zincirden oluşan bir kolyem vardı. O da benim arka sıramda otururdu. Bir şey söylemek için arkamı döndüm o da kolyemi okşadı ‘Ne kadar güzel’ dedi. Önüme bir döndüm ki kolyemdeki zincirlerin hepsi koptu.” (KK.102)

Bağlam: Bu memorat, 01.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Kübra Kurt adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-191

“Kardeşim dünyaya 4 kilo 200 gram olarak geldi. 5-6 aya kadar da çok güzel ve tombul bir bebektir. Annem, kardeşim nazar olur diye ilk üç aya kadar kimseye göstermemiş. Sonra gelen bütün misafirler kardeşime övgü dolu sözler söylediler. Bir anda kardeşime nazar değdi ve zayıflamaya başladı. Bir daha da hiçbir şekilde kilo alamadı. Şu an 21 yaşında ama 40 kilo. Nazarı atmak çok çok şey yaptık ama fayda etmedi.” (KK.110)

Bağlam: Bu memorat, 20.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Feyza Demircan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olağanüstü olay kaynak kişinin kardeşinin başına

gelmiştir ancak kaynak kişide olaylara şahittir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-192

“Genç kızken birdenbire nefes almakta zorlanmaya başladım. Baş ağrısı, iştahsızlık ve halsizlik vardı. Bu epey bir süreç aldı. Annem beni devlet hastanesine, üniversitesine ve özel hastanelere götürdü ama bir çözüm, bir neden bulunmadı. En son mahalledeki kadınlar hocaya gitmem için anneme ısrar ettiler. Annemde beni alıp bir hocaya götürdü. Hoca bize ‘Üzerinizde bir nazar var, bu nazarı bozmak için kimsenin olmadığı bir odada bir ip alın ve bir ucundan sen diğer ucundan da sen tut, biriniz düğüm atın diğeriniz düğümü çözün bunu 41 kere tekrar edin ve her seferinde ihlas ve nas okuyun’ dedi. Bizde bunu yaptık ve bütün sıkıntılarım gitti.” (KK.113)

Bağlam: Bu memorat, 27.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Songül Gögebakan adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, ev ortamında bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşadığı kötü olayları tekrar yaşamanın vermiş olduğu korkuyla aktarmıştır.

3.8. ÖLÜLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-193

“Dedem, annem on sekiz yaşındayken ölmüş. Dedemin Zile’de bahçeli bir evi var. Ama bu bahçenin etrafı binalarla çevrili olduğu için dışarıdan hiçbir şekilde gözükmüyor. Bahçede bir yatır olduğu söyleniyor. Bahçeye evin girişi dışında bir girişi yok ve bu girişi kullanmadan bahçeye girmekte imkânsız gibi. Dayım bir gün bahçede bir adam gördüğünü ve onunla konuştuğunu daha sonra da bir anda ortadan kaybolduğunu anlatıyordu. Annem bir gün evde tek başına kaldığında banyoya girmiş. Gözünü kapatıp açtığında rahmetli babasını karşısında görmüş ve ‘Hülya ne yapıyorsun’ diye sormuş. Annem de babasına ‘Bana bir şey yapma’ diye söylemiş. Sonrasında bir anda kaybolmuş annemde hemen dayımı aramış.” (KK.28)

Bağlam: Bu memorat, 05.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ayça Baykal adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayın annesinin başından geçtiğini ve annesinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan Instagram uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-194

“Kaynatam evin içinde bir gelin görüyor saçlarını tarayan bir de yaşlı bir dede görürdü abdest alan. Kaynatam yalan söylemezdi. Senden iyi olmasın çok iyi bir insandı. Aynı onları samanlıkta da görmüş. Ne olduklarını bilmiyoruz. Bir akşam evde oturuyorum. Akşam ezanı okundu, gelin de evde yoktu. Bir siyah elbiseli aynı bizim geline de benziyordu. Önümden geçti ama suratını göremedim. Aynı kaynatamın anlattığı gibiydi. Ben bacım Pembeyle beraber mezarlıkta ışık yanarken gördük. Kimin mezarlığında yandı bilmiyorum ama. Kaynatam da görmüş rahmetlik. Belki mezarlıkta önemli bir şahsiyet olabilir. Çerkez Mehmet öyle demiş. ‘Şehitlerimiz de var, iyilerimiz de var, kötülerimiz de var mezarlıkta’. Kaynatamın gördükleri de mezarlıktan gelenler olabilir.” (KK.93)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Nuriye Ekinci adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı kayınpederinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, harman yerinde ailesi ve arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken ürpertici bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-195

“Bir gün evde yalnız kaldım. Ürperti hissettim. Normalde evde yalnız kalmayı hiç sevmiyorum. Sırtı açık şekilde uyumuşum galiba. Uyku ve uyanıklık arasında bir zamanda birinin sırtımı sıvazladı. Sırtımı sıvazlayınca içimde tuhaf hisler hissettim. Döndüğümde kasketli, kazaklı, değişik giyim tarzı olan ömrümde ilk defa gördüğüm birini görüyordum. İlerleyen bir zamanda babamla görüştim. Olayı anlattım. Gördüğüm adamı tarif ettim. Ben adamı tarif edince bana bir fotoğraf gösterdi. Fotoğraftaki adamın aynısını gördüm. Rahmetli dedemmiş. Ben o güne kadar hiçbir şekilde dedemin fotoğrafını dahi

görmemiştim. O günlerde içimde sıkıntılar vardı dedem belki onun için gelmiştir. Sonra da o sıkıntılarım geçti.” (KK.101)

Bağlam: Bu memorat, 05.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de K. L. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın ve huzurlu bir ruh haliyle aktarmıştır.

3.9. BÜYÜ VE ÇEŞİTLİ GELENEKSEL PRATİKLER İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-196

“Kayınvalidem evliyken bizi ayırmak istiyordu. ‘Sizi ben evlendirdim ve ben sizi ayıracağım’ diye yemin etti. Benim evde olmadığım bir gün klozet tıkanmış ve bana kullanmamam gerektiğini söylediler. Birini getirip açtırırız sen kullanma dediler. Bende klozete lavabo açıcı döktüm neyse içinden erimiş sabun parçaları çıkmaya başladı. Ben iyice uğraştım ama açamadım. Sonra bir tesisatçı çağırdık ve içinden bir kalıp sabun çıkardı. Daha önceden böyle bir büyü yapıldığını duymuştum. Annemle bir hocaya gittik ve bana büyü yapıldığını sabun eridikçe benim de günden güne erir gibi hastalanacağımı aynı zamanda soğan sarımsak büyüsu yapılmış eşine karşı kötü görünsün büyüsiymiş. Sonra büyüler bozulsun diye bana okunmuş su, tuz ve şeker verdi buna yemeklerimize kattık ama yine de eşimden ayrıldım.” (KK.97)

Bağlam: Bu memorat, 01.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ö. B. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın, üzgün ve korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-197

“Bundan on beş sene önce dayımların başına bir olay geldi. Tam tarihi hatırlamıyorum ama. Dayımlar tüp bebek için para biriktirmişlerdi. Hastaneye

gideceklerdi. Dayımların evi de böyle yol kenarında, tek katlı ve bahçeli bir evdi. Anneannemde, dayımlarla birlikte yaşıyordu. Bir gün bahçeden bohçacılar içeri girmiş. Anneannemde ‘Yok istemiyorum’ demiş. Kadında ‘Lütfen bana bir bardak su verir misin?’ demiş. Anneannemde içeri su vermeye gitmiş. O sırada kadın kapının eşiğine oturmuş. Sonra da anneannem su getirdiğin de kadının bir şeyler söylediğini fark etmiş. Ağzı sürekli kıpırdıyormuş. Sonra da suyu almış ama içmemiş. Suyu da bir şeyler okumuş. Elini suya sokup eve doğru su atmış. Sonra da kadın ‘Sizin evde büyü var, size büyü yapmışlar, bu ev de para da var, o parayı okumam lazım’ demiş. Büyük dayımın adını vs. söylemiş. ‘Senin Celal adında bir oğlun var ben bu büyüü kaldırmazsam yakın zamanda ölecek’ demiş. Ne olduysa bir anda kadının her dediklerini yapmaya başlamışlar. İşte dolaptan yumurta istemiş. Bizimkilerde getirmişler. Önce yumurtayı beze sarmış sonra da geri açmış. Okuyormuş gibi yapıyormuş. Yumurtayı kırınca içinden iki tane muska düşmüş. Bizimkiler iyice şaşırılmışlar. Parayı istemiş, parayı getirmiş kadın parayı okumaya başlamış. Parayı beze sardıktan sonra soğan istemiş. ‘Siz bizimle gelin bu soğanı gördüğümüz ilk çöpe atmamız lazım ancak büyü böyle bozulur’ demiş. Bizimkiler büyüye maruz kalmışlar gibi kadın ne diyorsa yapmışlar. Sonra bizimkiler çıkıyor evden yürümeye başlıyorlar epey zaman geçtikten sonra kendilerine geliyorlar. Geri dönüyorlar ne kadın var ne de para var. Kadın eve büyü yaptığını ve bizimkilerin gözlerine ve akıllarına perde indirdi. Evin içinde sürekli bir şey okumuş.” (KK.102)

Bağlam: Bu memorat, 01.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Kübra Kurt adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı akrabalarından dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-198

“Bir gün annem, anneannem, teyzemler ve kardeşlerimle evin kapısının önünde oturuyorduk. O zamanlar daha çok küçüktüm. Kaç yaşında olduğumu hatırlamıyorum. Oturup sohbet ederken birden hiç tanımadığımız bir kadın elindeki süslü bir kalıp sabunu bizim üzerimize attı. Sabunu incelediğimizde üzerinde bir sürü iğne saplıydı. Sonra

annemler hocaya sorup bunun bir büyü olduğunu öğrendiler. Daha sonra da büyüünün bozulması için sabunu toprağa gömdüler.” (KK.103)

Bağlam: Bu memorat, 06.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Senanur Alagöz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu ve şakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-199

“Bir gün evimizin boyasını değiştirmek istedik. Babamla beraber önceki boyayı kazımaya başladık. O sıra da kapı pervazının üst kısmında sıkıştırılmış bir kâğıt bulduk. Kâğıtta Arapça ibareler ve yazılar vardı. O kâğıdın ne amaçla oraya koyulduğunu bilmiyorduk. Babamda kâğıdı bir su dolu şişenin içine attı ve parçalanmasını sağladı. Sonra da o suyu kapının önünde bulunan ağacın köküne döktü. O dönemler de babamın maddi durumu çok iyiydi. Sonra birdenbire işleri tersine gitmeye başladı. Annemle nenemde acaba o kâğıt büyü müydü? Diye düşünüp hocaya gittiler ve hoca da ‘Size bir büyü yapılmış ve bu büyüyı yapan kişi çarşamba günü öğlenden sonra yanında bir kızla evinize gelecek’ demiş. Böyle de olmuş ama annemler hocaya tam güvenemedikleri için gelene sormamışlar. Ama büyüyı bozamadılar.” (KK.103)

Bağlam: Bu memorat, 06.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Senanur Alagöz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu ve şakin bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-200

“1939 yılında Tokat depreminden sonra evlerimiz tamamen yıkılmış ve başka yerlere taşınmışlar. Daha sonra bir tane Ermeni köyüne taşınmışlar. Ermeniler ve Türkler bir arada yaşıyormuş. Orada birinden harman¹¹⁸ yeri satın alıp ev yapmışlar. Orada doğup büyüdüm. Evimizin önünde rampa ve duvar vardı. Biz de arabalar rahat çıksın

¹¹⁸ Boş meydan

diye rampayı düşürdük ve duvarı yıktık. Duvarın içinde bir çay sehpa boyutunda haç taşı çıktı. Haçın üzerinde yazılar vardı. Bende yazıları tercüme ettirdim eski İbranice yazılar çıktı. Ermeni döneminden kalma olduğunu öğrendim. Haç çıktıktan sonra bu kazı işlemleri için cihazlar aldık. Daha sonra da bize 'Bu işin erbabları var, onlar gelip baksalar daha iyi' dediler. Yurtdışından birini getirdik. Biz bu adamın hoca olacağını sanmıştık. Adam geldi. Eli ayağı düzgün, yeni tıraş olmuş. Hocaya benzemiyordu, aynı memur gibiydi. 55-60 yaşlarında biriydi. Yolda bizden alkol bile istedi. Neyse köye geldik. Evin etrafını gezdi. Evin etrafı açık alandı. Sadece gözlemledi ve üç yer tespit etti. Bu üç yerin altında mezar olduğunu iki tanesinin içinin dolu olduğunu bir tanesinin boş olduğunu söyledi. Gösterdiği üç yerden bir tanesini zamanında babamlar kazıp elektrik direği dikmişler. Dedeme sordum burada mezar çıktı mı? diye. Dedem de 'Evet burada kemikler çıktı, biz onları geri gömdük.' dedi. Biz şaşırdık tabi adam nasıl bildi bunu diye. Adamın dedikleri bizi ikna etme başlamıştı. Sonrasında eve baktı ve 'Bu evde dişi hayvan hiç türemez, burada bir sıkıntı var' dedi. Gerçekten de öyleydi. Bizim hiç dişi hayvanımız sağ kalmadı. Doğunca hep hastalanıp mundar olurdu. 'Burada çalışacağız, kıymetli şeyler var.' dedi. Bir kilo şeker, bir kilo tuz, bir kilo fındikkabuğu, sarı iplik, bir metre fındık dalı, altı tane mum, hiçbir şey kesmemiş makas, hiç açılmamış kibrit bunları benden istedi. Bende istediklerini aldım. Çalışacağımız dediği yer de evin bodrumuydu. Bodrumda mumlardan bir küçük üçgen yaptı. Evin dışına da üçgen yaptı. Üçgenlerin içine de aldığım malzemeleri koydu. Fındık dalına sarı iplik ile düğüm attı. Bizde kenarda öylece izliyoruz. Daha sonrasında cebinden bir tane A4 kâğıdı çıkardı. Kâğıda baktığımda birer cümlecik bir şeyler yazıyordu. Sorduğumda da dört büyük kitaptan birer tane dua yazdığını söyledi. Kâğıttaki yazılı olan duaları okudu. A4 kâğıdını yaktı ve yere bıraktı. 3D yazıcıda kabartma olur ya onun gibi kâğıt kabarmaya başladı. Kâğıt iki kafalı bir yılan şekline dönüştü. 'İşte buradaki sıkıntı bu' dedi. 'Sizin burada çok büyük bir papaz yaşamış. Her tarafta papazın malzemeleri var. Üç gün süren var dışarıdaki ve içerideki mumları yakacağız. Eğer mumlar sönmeden erirse buradaki bekçi gidecek. Mumlar erimezse gitmeyecek' dedi. Hava hafif yağmurlu, ahmakıslatan yağmuru yağıyor. Bütün mumları yaktım ve gezinmeye başladım. Yağmur yağıyor sönen var mı diye ama sönse de geri yakamıyorum çünkü bir kere yakma şansım var. Yağmura rağmen mumlar sönmedi ve hepsi eridi. Adam 'Burada çok eskiden kalma, değerli bir İncil var o benim diğer ne çıkarsa hepsi sizin olsun' dedi. Kazacağımız yeri gösterdi. Tekrar bize

'Ama yatsı ezanından sonra evdeki bayanlar, kapıdan dışarı çıkmak isterler. Komşularınız, akrabalarınız ve hiç tanımadığınız kişiler evinize girmek ister. Hiçbir şekilde bu eve yatsı ezanından sonra hane içinden de hane dışından da hiçbir kadın içeri girmeyecek ve çıkmayacak. Yoksa bütün emekleriniz boşa gider. Üç gün süren var, burayı üç gün içinde üç metre kazacaksın. İstersen bir günde bitir istersen üç günde bitir' dedi. Sonra adam çekti gitti. Biz kazma kürek kazmaya başladık. Akşam oldu, yatsı ezanı okundu. Evdeki kadınlar hakikaten de dışarı çıkmak istiyor. Benim anne tarafından dedem vefat etti. Annem başladı 'Babam beni evde bekliyor. Ben babamın yanına gideceğim. Bırakın beni' diye bağırmaya falan başladı. Biz engel olmaya çalışıyoruz. Evdeki bütün kadınlar ama şuursuzca kendilerini dışarı atmak istiyorlar. Kapıyı kilitledim, kimseyi dışarı çıkarmadım. Adamın dedikleri çıkmaya başladı. İkinci gün tekrar kazmaya başladık. Yatsı ezanı okuyunca bu seferde evdeki erkeklerde 'Bırakın bizi gideceğiz' demeye başladı. Neyse yine bırakmadım. Ama evdekilerin hallerini gör. Ruh sinirde yatan hastalar gibiydiler. Bağırıyorlar, çağırıyorlar, ellerine ne geçerse atıyorlar. Üçüncü gün tekrar kazmaya başladık. Üçüncü gün öğlende eski kemer taşları gibi taşlar bulduk. Bir tane enteresan fare. Çok büyük, çok tüylü ve bembeyazdı. Bu fare, kazdığımız yere atlıyor. Bunu aldım kürekle fırlattım. Öldürmek istemiyorum ne olur ne olmaz diye. Neyse bu iki tane oldu geri geldi. Bunları da attım. Sonra bunların sayıları üç oldu. Bunları attım bunlar dört tane olup geri geldiler. Her atmamda sayıları artmaya başladı. Biraderim de korkmaya başladı. Ben tabi biraz daha soğukkanlı olmaya çalışıyorum. Etrafa bakınmaya başladım bunlar nereden geldi diye ama bulamadım. Bodrum da fare olur ama böyle enteresan farede olmaz yani. Ben o evde doğdum, büyüdüm öyle bir şeyi ilk defa görüyordum. Bizim orayı kazmamızı istemiyor galiba, engel olmaya çalışıyordu. Adamı geri aradım. Yaşadıklarımızı anlattım. Bize 'İstersen çalışma dur, ama sen bilirsın kazacağın yer bir metre kalmamış' dedi. O esnada annemler vs. rahatsızlanmış, bayılmışlar. Yani bir şey bizi engelliyordu. Halam o esnada hastalandıktan sonra bir daha iyileşemedi. Cinci hocaya götürdük. Hoca da sıcak közü balkondan aşağı dökerken cinlerin bir tanesini yakmış. Bu cinler orada bir kitabın etrafında ayin yapıyorlarmış. Bir adam oraya gelip tılsım yapmış, oraya kimse ulaşamaz. Bu yüzden de kapının önünde ayin yapıyorlarmış halamda közü dökünce denk geldiğini söylemiş. Hoca dokuz sayfa yazı yazmış. Dokuz gün boyunca o duaları okuduk sonrasında da iyileşti. Ağlıyordu, bağırıyordu, insanlara saldırıyordu artık bunlar kalmadı. Adam

çok eski bir büyü yapmış ve bozamadık. Çıkan haç taşını Fransa da arkeolog birine gönderdik. Üzerindeki yazıları okuyup bize gönderdi. Eski papazın mezarlığı varmış. Hayatıyla ilgili vs. bilgiler yazıyormuş taşın üzerinde. Sonradan öğrendim getirdiğimiz adam da Ermeni 'ymiş. Bu yüzden çalışma yapmayalım diye büyü yaptı.” (KK.104)

Bağlam: Bu memorat, 23.11.2022 tarihinde Tokat Merkez’de D. D. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-201

“Biz küçükken annemin cin diye söylediğimiz varlıkların musallat olduğunu biliyoruz. Sık sık rüyasında bu varlıkları gördüğünü bize anlatırdı. Rüyasında annemi ölümle tehdit ettiğini türlü beddualarda bulunduklarından bahsediyordu. Bizim olmadığımız yerlerde tuvalette, banyoda sürekli karşısına çıkıp hatta yer yer şiddete bile başvurdıklarını söylüyordu. Şiddet olayı olunca artık dayanılmaz hal alamaya başladı. Annem bu süreçte ibadetlerini de aksatmıyordu. Buna rağmen sürekli musallat oluyorlardı. En son böyle olmaz deyip araştırdık bir hoca var mı diye. Aksaray’da bir hocanın yanına gittik. Babam bu süreçte yurtdışında çalışıyordu. Hoca hem babamın annemin yanında olmamasından hem de annem üzerine yapılmış bir büyü olduğundan dolayı bu varlıkların anneme musallat olduğunu söyledi. Ama büyüü kimin yaptığını söylemedi. Söylediği takdirde işlerin daha çok karışacağını ve sonucunda ölümün bile olabileceğini belirtti. Anneme yazdığı muskalarla ve yaptığı dualarla annem bu olaydan kurtuldu. Hepimizde bu olaya birebir şahit olduk.” (KK.96)

Bağlam: Bu memorat, 30.09.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Aynura Genç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olağanüstü olayı annesi yaşamıştır ancak kaynak kişide şahit olmuştur. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

3.10. FAL VE FALCILIK İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-202

“Gezmeye gittiğimiz bir yerde teyzenin biri kahve falı bakıyordu. Kahveyi içinde bana iki tane mum yaktırdı. O zamanlar benim istediğim biri vardı ve bana bu kişi ile evlenemeyeceksin bu adam iyi biri değildi diye şeyler söylemişti. Benim evleneceğim adamın isminde olan harfleri gördü ve bana onları söyledi. Fincanım da B, E, N harflerini bana söyledi. Sonra benim hakkımda dedikodu yapıldığını ve yakın bir arkadaşımın bu dedikodular yüzünden ufak bir tartışma yaşayabileceğim tarzda bir şey söyledi. Aradan bir hafta geçtikten sonra çalıştığım kurumda bazı dedikodular çıktı ve çok yakın arkadaşımın ufak çaplı bir tartışma yaşadık. Sonrasında evlenmek istediğim kişiyle olmadı ve kahvemde isminde şu harfler var demişti ve evlendiğim kişinin gerçekten de isminde o harfler vardı. Kadının baktığı fal gerçek olmuştu.” (KK.97)

Bağlam: Bu memorat, 01.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ö. B. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-203

“Bir gün kahve falı baktırdım. Falcı, fincanımda bir kismet gördüğünü ve bu kismetin üç ay içerisinde beni isteyeceğini söyledi. Ayrıca bu kismetin mesleğinin hemşire olduğunu da söyledi. Gerçekten de böyle oldu. Üç ay sonra bana bir görücü geldi. Çocuğun mesleği de hemşireydi. Ama biz ailecek bu işe olumlu bakmadık.” (KK.111)

Bağlam: Bu memorat, 23.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Rümeysa Alagöz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan Instagram uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-204

“Arkadaşlarla otururken bir arkadaşla kahve falı baktırdım. O dönemlerde Maarif Vakfına iş başvurusu yapmış ve haber bekliyordum. Arkadaşım kahve fincanımda maarif yazısını gördüğünü söyledi ve bende baktım gerçekten de maarif yazıyordu. İyi bir haber alacağımı söyledi. Kahve fincanımı bu şekilde yorumlamıştı. Gerçekten de Maarif Vakfına yaptığım başvurum kabul edildi ve görevlendirme aldım.” (KK.114)

Bağlam: Bu memorat, 27.12.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Ahmet Çelik adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

3.11. TAM TANIMLANAMAYAN OLAĞANÜSTÜ BİR GÜÇLE İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-205

“2001 yılında Tekirdağ Çorlu’da vatani görevimi yaparken gazinoda gece 1-3 nöbetinde masaların havada olduğunu yerlerinde olmadıklarını ve hareket ettiklerini gördüm bu olayı birkaç arkadaşımız daha yaşadı gazinoda kimse nöbet tutmak istemedi. Sabah içtimadan sonra gazinoya bakıldığın da masaların ve sandalyelerin yerli yerinde olduğunu gördük. Komutanımıza bu olayı anlattığımızda bize inanmadı ve gece nöbetini tutmak için gazinoya gitti. Gazinoda nöbetteyken bizim gördüğümüz olayları gördü silahlarını atıp kaçıp geldi.” (KK.3)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Ali Ant adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yaşadığı olayı tekrar anlatırcasına aktarmıştır.

MEMORAT-206

“Kahveden köye giderken gece bizim evin yamacında birden önüme çıktı böyle bir buçuk metre var uzunluğu kırk beş cm genişliğinde hemen öteki sokağa geçtim orada bir besmele çektim. Zorla eve gittim. Arkamdan baktığımda kimseyi göremedim.” (KK.1)

Bağlam: Bu memorat, 10.10.2021 tarihinde Küçükbağlar köyünde Ahmet Döner adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla sohbet ettikleri bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olay zamanında yaşadığı psikolojiyi tekrar yaşadığı ve korkar bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-207

“Köyün kuruluş yıllarında gece ahali gezerken bir ağaçlık arazide yedi tane cüce görüyorlar. Köylüler korkuyorlar ama aralarından birkaç kişi cücelerden bir tanesini yakalıyorlar. Cüceyi bırakmanın karşılığı olarak bir daha köye gelmemeleri konusunda söz alıyorlar. Bu olayı büyüklerimiz anlatırdı ve birkaç sene öncesine kadarda gören kimse olmadı. Birkaç yıl önce akşam vakti kuzenim arkadaşlarıyla geziyorlarmış. Arkadaşları önden gidince onlara yetişmek için ağaçlık araziden geçmiş. Oradan geçerken bir ses duymuş ve ceviz ağacının üzerinde iki tane simsiyah cüce görmüş korkusundan hemen ırmağın karşısına atlamış. Arkasına dönüp baktığında ağacın üzerinde bir şey görememiş.” (KK.21)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Nebi köyünde Ercan Yalçın adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Kaynak kişi, anlattığı olayı büyüklerinden dinlediğini ifade etmiştir. Derleme, kapısının nünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı kendisi yaşamadığı için gayet sakin bir tavırda aktarmıştır.

MEMORAT-208

“Askerdeyken dağlık arazide nöbet tutuyordum. Nöbet tuttuğum bölgede sürekli bebek ağlaması sesi duyuyordum ama sadece ben duymuyordum nöbet tutan herkes

duyuyordu. Sağa bakıyoruz sola bakıyoruz ama bebeği bulamıyoruz. Bir gün yine aynı yerde nöbet tutarken güneş yüzüme vuruyordu, ben de uyuklamaya başlamıştım. Ayağıma bir taş geldi ama çok acı verdi. Sağa sola bağırdım baktım ama kimseyi göremedim. Küfürler ettim ama kimse çıkmadı.” (KK.22)

Bağlam: Bu memorat, 15.11.2021 tarihinde Kızıl köyde Veli Yüksel adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinde misafirleriyle oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-209

“Yakın bir zamanda gerçekleşen bir olayı anlatacağım. Gece saat üç gibi gerçekleşti bu olay. Uyurken rüyamda birisiyle konuşuyordum ve bu konuşmanın sonu pek hoş değil gibiydi. Rüyamda da tedirginlik yaşıyordum ve karşımdaki adamda korkunç bir görünüme sahipti. Rüyamdan bir şekilde kendimi uyandırmayı başardım ama bilincimin açıldığını hissettiğim anda yatağımın yanında biri varmış gibi hissetmeye başladım. Gözlerimi açmaya korktum. Ama odamda birinin varlığını çok rahat bir şekilde hissedebiliyordum. Hatta odamda çok ağır bir kokuda geliyordu. Bu kokunun daha önce odamda olmadığına eminim ilk defa hissettiğim bir kokuydu. Kalbim çok hızlı atmaya başladı. Rüyamda gördüğüm adamın odamda olduğunu hissetmeye başladım. Bir süre hareketsiz kaldıktan sonra dualar okumaya başladım. Kendimi yatağın öteki tarafına çevirdim bir anda koku ve hislerim kayboldu. Kalbim normal atışına geri döndü. Sonrasında gözlerimi tamamen açtığımda odamda kimse yoktu.” (KK.30)

Bağlam: Bu memorat, 05.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Asena Tuğçe Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kalabalık bir kafe ortamında arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken bu tür olağanüstü olaylara karşı korkmadığını belirterek anlatıyı mizahi bir tavırla aktarmıştır.

Derleyici bu anlatıya benzer olayların yaşanabilme korkusundan dolayı yazıya aktarılırken etkilenmiştir.

MEMORAT-210

“Köyde harman zamanıydı. Tarlada çalıştıktan sonra eve geldim. Dinlenmek için uzandım ama zamanın çok kısa geçtiğini tasavvur ediyorum kendimce. Uyandım böyle derenin içinde iki kişi birbirini duyamaz da sürekli bir foşurtu sesi, akıntı sesi olur ya öyle sesler geliyordu kulağıma. Gözüümün önüne beyaz bir topa benzeyen bir şey belirdi. Sanki dolunaya uzaktan bakarsın o tarz bir şeydi. Bir ışık gibiydi. Ben işte dua okumaya çalıştım. Ayetel Kürsü okudum kendime geldim.” (KK.72)

Bağlam: Bu memorat, 09.05.2022 tarihinde Çamlık köyünde Murat Ayvaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin evinin önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken korkulu bir ruh haliyle aktarmıştır.

MEMORAT-211

“Ben harmanda bir şey gördüm. Abim bir yere gidiyordu. Gece kalktım onu yolcu etmek istedim. Köz tava diyoruz, ateş köz tavaları onda bir çıra yaktı. Yolcu ettim buradan gitti. Ben de şuradan dolandım harmana çıktım. Bir de önüme baktım ki beyaz bir şey dikildi. Bu direktten uzun. Ne yapacağımı bilemedim. Kapının oraya düştüm. Közlerde söndü. Rahmetli babam çıktı gürültüye. ‘Ne oldu’ dedi. Ben de ‘Ne noldu görmüyon mu harmandakini’ dedim. ‘Hani ya bir şey yok, sen korktun’ dedi. Böyle bir şey gözüme göründü.” (KK.85)

Bağlam: Bu memorat, 12.05.2022 tarihinde Batmandaş köyünde Enver Uçak adlı kayak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişi akrabalarıyla harman yerinde otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-212

“Bundan 6-7 sene önce başımdan geçti. Ekmek fabrikasında çalışıyordum. Gece çalışıyorum gündüz yatıyorum. Uykuya dalacağım zaman kaşık sesleri duydum. Kaşıkları

birbirine vurunca ses gelir ya öyle ses. Ben çocuklardan mı geliyor diye düşündüm. Derken sırt tarafından yaklaştığını hissettim. Nefesini hissediyorum. Ben o sıra okumaya başladım. Ama bu sefer de ağızma hücum etti. Dilim ağırlaştı. Ama ben bir yandan okumaya çalıştım. Sonra da yanımdan gitti. Ne geldi, neye benziyordu bilmiyorum ama nefes alıp verirken çıkan hırıltı sesi duydum.” (KK.62)

Bağlam: Bu memorat, 16.04.2022 tarihinde Eze köyünde Mithat Kayalı adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, harman yerinde arkadaşlarıyla oturduğu bir ortamda yapılmıştır. Memoratı anlatırken olayı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-213

“Bir gün askerde nöbet tutuyordum. Murat isminde Trabzonlu bir alt devrem vardı. Gece 3-5 nöbetine çıktım. Tüfeğim omuzda gezerken birinin dipçiğe tokat attığını fark ettim. Sonra korku ile Murat’a seslendim. Murat korktuğum için nöbetin kalanını beraber tuttuk. O arada illerimizle ilgili konuşmaya başladık. Ben bir süre sonra uyku ağır basınca sıkıldım. Murat’a saati sordum. Murat’ın ağzı hiç kıpırdamadı ama tuhaf korkulu bir ses ‘Ne yapacaksınız saati yoksa gitmeyi mi düşünüyorsunuz’ dedi. Ben Murat’ın ağzının kımıldamadığını fark ettim. ‘Murat, sen mi konuştun’ diye sordum. Sonra kendisinin konuşmadığını söyledi. Ömrümün en uzun son on beş dakikasını yaşadım.” (KK.101)

Bağlam: Bu memorat, 05.10.2022 tarihinde Tokat Merkez’de K. L. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken o anı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-214

“Kıbrıs’ta askerlik görevimi yaparken bu olayda başıma geldi. Askerinin bir bölgesinde nöbetteyken bebek ağlama sesleri duyuyordum. Sadece ben de değil diğer arkadaşlarımda duyuyordu. Bir gün bölükteki hocalardan birine sordum. O da bana

'Buralarda zamanında kadınları çocukları diri diri gömdükleri için ve bu toprakların altında keşfedilmemiş bir sürü toplu mezarlar olduğu için bu sesleri duymanız normal' dedi. Biz de nöbetlerdeyken sürekli besmele çekerdik." (KK.101)

Bağlam: Bu memorat, 05.10.2022 tarihinde Tokat Merkez'de K. L. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken o anı tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

MEMORAT-215

1992 yılında aklıma gelen şeyler gerçekleşmeye başlamıştı. Aklımdan ne geçiyorsa neredeyse birebir gerçekleşiyordu. Ummadığım şekilde. Bu durum beni korkutuyordu. Buna masun bir örnek vereyim. İşe gittiğim servisi kaçırdığımız bir gün arkadaşım ile beraber gidiyorduk. Altıyüzevlerden sigara fabrikasına gitmek için ancak saniyeden geçebiliyorduk. Yollarda tabii ki tenhaydı. Arkadaşıma söyledim biraz bir araç duracak. Rengi kırmızı olacak, öniinde tentesi olacak, plakası şu olacak, koltukları deri ve şoförü yakışıklı olacak diye söyledim. Bir zaman geçtikten sonra gerçekten de öyle bir araba yaklaştı ve yanımızda durdu. (KK.55)

Bağlam: Bu memorat, 04.03.2022 tarihinde Tokat Merkez'de Fazilet Genç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

MEMORAT-216

Bizim köyde adı Seyfullah'tı galiba. Ben nişanlıydım. Babaannemin de iki tane ineği vardı o zamanlarda. Bu iki inek bu adamın ekinine girmiş. Ondan sonra da adam gelmiş babaannemi orakla dövmüş. O zamanlar Ali'de varmış ama küçükmüş. Korkmuş. Babaannemi parmağı kesilmiş. Babaannem demiş 'Ya Rabbi ki, Allah'tan umarım ki felç

olasın' demiş. Benim daha düğünüm olmamıştı. Bir ay geçmedi adam felç oldu yedi yıl yatalak kaldı. Şaşardım babaannemin bedduaları tutardı. (KK.90)

Bağlam: Bu memorat, 17.06.2022 tarihinde Çat köyünde Fadime Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Derleme, sosyal medya ağlarından biri olan WhatsApp uygulaması kullanılarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken yanında bulunamadığımız için psikolojik durumu tespit edilememiştir.

3.12. MODERN KENT YAŞAMI MEMORATLARI: RUH ÇAĞIRMA, ASTRAL SEYAHAT İLE İLGİLİ MEMORATLAR

MEMORAT-217

“On sekiz on dokuz yaşlarında arkadaşlarla toplanmıştık ve yapacak bir şeyimiz yoktu. Arkadaşlarımdan biri de cin çağırmayı teklif etti. Bizde ‘Çağırılım’ dedik. Yuvarlak bir masanın etrafında toplandık. Harfleri tek tek yazdık ve elips şeklinde de dizdik. Ortaya da bir fincan koyduk. Arkadaşımda cin çağırmaya başladı. Sonrasında fincan kendi kendine oynamaya başladı. Sonrasında verdiğimiz soruların cevaplarını harflere giderek verdi. Herkes kendince sorular sordu. Sıra bana geldi. Arkadaşlarda Oya’nın evleneceği kişinin adı diye sordular. Fincan önce R harfine sonra E sonrasında C harfine gitti. Ben de hemen masadan kalktım fincanda durdu. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra evlendim. Ve kocamın ismi de Recep. Masadan kalkmasaydım muhtemelen Recep adını yazacaktı.” (KK.27)

Bağlam: Bu memorat, 01.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Oya Yılmaz Bilgiç adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin iş ofisinde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken şaşkın bir ruh haliyle aktarmıştır.

Derleyici, yazıya aktarırken çağrılan ruhun söylediklerinin gelecekte gerçekleşmesi hususunda şaşkın bir ruh hali yaşamıştır.

MEMORAT-218

“Biz beş arkadaş ortaokuldayken cin çağırmaya karar verdik. Bir arkadaşımın annesi ve babası çalıştığı için onların evinde bu olayı gerçekleştirmek istedik. İnternette araştırıp ne gerekiyorsa yapmaya çalıştık. Tepsi, kahve eşyalarını falan dizdik. Öncesinde okunması gereken duaları bulduk onları okumaya başladık. Fincanları tepsiye koyunca ben bir anda masadan kalktım. Baya korktum. Evin her yeri kapalıydı ve yaz ayındaydık. Bulunduğumuz odadaki perdeler hızlı bir şekilde sallanmaya başladı. Pencereilerin de kapalı olduğuna emindik, öncesinde kontrol etmiştik. Arkadaşlar da korkma bir şey yok derken de evin üstünde tavan arasında sesler duymaya başladık. Sesler gelince masadan bir arkadaşımız daha kalktı ama hepimiz korkuyorduk seslerin nereden geldiğine bile bakamıyorduk. Hepimiz cin çağırma işlemini bıraktık. Arkadaşımızın annesi ve babası geldikten sonra bizleri evlerimize bıraktılar. Eve geldikten sonra kuzenimle aynı oda da kalıyordum. Odanın kapısı tamamen kapalıydı. Kuzenim benden önce uyumuştı ve evde tek uyanık bendim. Ben de tam uyumaya çalışırken odadaki masaiüstü bilgisayarın ekranı çalıştı. Ben korkumdan bakamadım ve sonrasında odanın içerisinde biri yürümeye başladı. Kafamın üzerine yorgan çekmiştim korkudan. Yorganı biraz aralayıp acaba kuzenim mi diye baktım ama kuzenim tam karşımda uyuyordu. Ayak sesleri yatağımın kenarından geliyordu, yanı başımdaydı. Daha sonra bilgisayarın tuş ve mouse sesi geliyordu. Korkumdan yataktan kalkamıyordum bir anda koridordaki ışık yandı ve hızlıca koridora doğru koştum ve o sırada abimde odasından çıkıp geldi ve ‘Birisi dış kapıyı zorladı’ dedi. Annem ve babam uyandı. Hemen balkona gittik ve aşağı baktık binanın ışığı yanıyor ama binadan çıkan görünmüyordu. Ertesi gün okula gittiğimde diğer arkadaşlarımın da başlarına olağanüstü olaylar geldiğini öğrendim. Bir arkadaşımın kardeşi 2-3 aylıktı. Yüksek beşikten çıkıp öteki odaya gidip arkadaşımın yatağının altına girmiş. Bebeğin oraya nasıl geldiği hakkında bir bilgileri yokmuş ama sabah kalktıklarında bebeği orada bulmuşlar. Diğer arkadaşımın da salonda otururken dış kapının açılıp kapandığını duyuyor korkudan bağılıyor ve annesi babası yanına gelmiş ve olayı anlatmış kapıyı kontrol etmiş ama kilitleri dahi açılmadığını fark etmişler. Ama arkadaşım sesin çok net geldiğini iddia ediyordu.” (KK.30)

Bağlam: Bu memorat, 05.02.2022 tarihinde Tokat Merkez’de Asena Tuğçe Yılmaz adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kalabalık bir kafe ortamında arkadaşlarıyla otururken yapılmıştır. Memoratı anlatırken bu tür olağanüstü olaylara karşı korkmadığını belirterek anlatıyı mizahi bir tavırla aktarmıştır.

Derlemeci anlatıyı yazıya aktarırken olayın bütün ayrıntıları ürpertici olduğu için korku yaşamıştır.

MEMORAT-219

“Sabah tan yeri ağardığı zaman genellikle oluyor. Yataktan hanımın yanından kalkıyorsun ve kendini yatağında görüyorsun. Bu olay birkaç defa başıma geldi. Bedenim yatakta ruhum geziyor. Astral seyahate çıkıyorum. Ruhumun bedenimden çıkması acılı ve gürültülü oluyor. Korku geliyor sana. Dışarı çıktığımı da sadece kediler görüyor. Beni gördüklerini hissedebiliyorum. Ben korktuğum için gezmeye çıkmıyorum. Ruhum vücuduma geri geldiğinde her tarafım uyuşuyor ve her yerim kaşınıyor. İsteyerek ve severek yapmıyorum. O gece böyle bir şey başıma geleceğini yatağa girdiğim zaman hissedebiliyorum. Mümkünse o gün uyumuyorum bu olaydan gerçekten korkuyorum.”
(KK.99)

Bağlam: Bu memorat, 26.08.2022 tarihinde Tokat Merkez’de A. A. adlı kaynak kişiden derlenmiştir. Olay, kaynak kişinin bizzat başından geçmiştir. Derleme, kaynak kişinin kapısının önünde bireysel olarak yapılmıştır. Memoratı anlatırken adeta o günü tekrar yaşarcasına aktarmıştır.

SONUÇ

Farklı kültürleri bünyesinde barındıran Tokat, sözlü anlatım türleri açısından da son derece zengin niteliklere sahip bir şehirdir. Pek çok anlatı türü kültürel aktarımın gücü sayesinde yüzlerce yıldır varlığını devam ettirerek günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Bu anlatı türlerinden bir de memorat olup çalışmamızda Tokat'ın memorat varlığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tokat merkez ve merkeze bağlı köylerde yapılan saha çalışmasında yüz on dört kaynak kişiden iki yüz on dokuz memorat derlenmiştir. Bu memoratları aktaran kaynak kişilerin 70'i erkek 44'ü kadınlardan meydana gelmiştir. Derlenenlerimiz esnasında hemen hemen her meslek grubundan, her eğitim seviyesinden ve her yaş grubundan kişilerin olmasına özen gösterilmiştir. Bu veriler çalışmamız içerisinde tablolar şeklinde de sunulmuştur. Çalışmamızda yer alan 219 metnin 117 tanesi memorata konu olan olağanüstü olayları bizzat yaşayan kişilerden 102 tanesi ise olağanüstü olayları bizzat yaşamayan ancak tecrübe sahiplerinden duyduklarını aktaran kişilerden derlenmiştir. Bu anlatılardan hareketle anlatıların anlatıcı, icra, dinleyici ortamları ile ilgili ilişkileri ve anlatılardaki olağanüstü durumların tasviri, korunma yöntemleri ve sonuçları ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Bu çalışma Giriş, Kavram Olarak Memorat, İnceleme ve Metin olmak üzere 4 ana başlıktan meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı, yöntemi, kapsamı, araştırmalar esnasında kullanılan araçlar ve derlemeler ile ilgili bazı notlara yer verilmiştir.

“Kavram olarak memorat” başlıklı birinci bölümde memoratın kavramsal çerçevesi çizilmiş, memoratlar bütün yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Memoratların tanımları, kaynakları, özellikleri, teşekkülü, icra alanları, alt türleri, sınıflandırılması, diğer sözlü anlatım türleriyle ilişkisi incelenmiş memoratlar üzerine yapılmış çalışmalar ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümü memoratlar üzerinde yaptığımız İncelemelerden

oluşturmuştur. Bu incelemelerde bağlam merkezli yöntemler kullanılmaya çalışılmıştır. Anlatılar icra, anlatıcı ve dinleyici ortamları açısından yapılan tespitlere dayanılarak incelenmiştir. Bu incelemelerde, Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun memoraatların çeşitleriyle alakalı yaptığı tasnif kullanılmış; Çobanoğlu'nun tasnifine ek olarak "Defineci Memoraatları" şeklinde bir başlık eklenmiştir. Bu tasnifte her başlık ayrı ayrı açıklanmış derlediğimiz memoraatlar başlıklara uygun olarak örneklendirilmiştir. Bunun yanında her başlığa ait memoraatların numaraları da dipnotlarla gösterilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde bizzat sahaya çıkarak ya da elektronik ortamlar (sosyal medya ortamları) kullanılarak yapılan derlenenlerde kayıt altına alınan metinlere yer verilmiştir. Sahadayken olayları dillendirmek istemeyen, unutan ya da korkan bazı tecrübeleri sahipleri sosyal medya ortamları aracılığıyla memoraatları aktarmışlardır. Bu bölümde toplamda 219 memoraat anlatısı mevcuttur. Çalışmamızın sadece metin merkezli olmaması adına kaydedilen her anlatının altına "bağlam" başlığı eklenerek yapılan görüşmelerin zamanı, mekânı, anlatıcı, dinleyici ve icra ortamları da eklenmiştir. Anlatıcıların anlatım esnasındaki psikolojileri de gözlemlenerek olayların kaynak kişi üzerindeki etkisi de ölçülmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız esnasında genellikle memoraat anlatıcılarının (özellikle de bizzat yaşayanların) halen yaşadıkları olayların tesirinde oldukları görülmüştür. Memoraat anlatıcılarının genel bir tedirginlik hali dikkat çekmiştir. Birçok tecrübe sahibinin yeniden bu olayları yaşama ve olumsuzluğu tekrar çağırma korkusuyla yaşadıklarını anlatmakta kaçındığı dikkatimizi çekmiştir. Bir diğer dikkatimizi çeken unsur ise memoraatların özellikle çocukların ve kadınların olduğu ortamlarda anlatılmak istenmemesidir. Bu durum kadınların ve çocukların korkmaması yanında tecrübe sahiplerinin olaylara mistik bir bakış açısıyla bakmasından kaynaklanmıştır. Bu yönüyle memoraatların toplum nazarında mitler ve efsaneler gibi inanca dayalı bir anlatı türü olarak görülmesinin etkisinden de bahsedilebilir.

Derleyip kayıt altına aldığımız memoraatların pek çoğu Türk dünyasının kültürel belleğinde yer alan müştereklerdir. Zaman, mekân ve tecrübe sahipleri farklı olmakla birlikte yaşanan olaylar hemen hemen her yerde benzerlik göstermektedir. Ancak çalışmamız içerisinde özgünlük gösteren bazı anlatıların varlığının memoraat

literatürümüz için bir kazanç olduğu değerlendirilmiştir. Tokat Merkez’de derlediğimiz olağanüstü varlıklarla cinsi münasebet sonucu doğan kafası sivri, gözleri tepesinde, doğar doğmaz bir yaratık gibi hızla hareket eden bebek anlatısı buna örnek gösterilebilir (M.81, M.82). Yaptığımız literatür taramalarında bu şekilde bir örnekle karşılaşılmamıştır. Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan Tepegöz anlatısının bir benzerinin 20. Yüzyılda Tokat’ta yaşanmış bir memorat olarak karşımıza çıkmasının çalışmamıza zenginlik kattığı düşüncesindeyiz.

Toplumumuzda çok yaygın olan definecilik ve defileleri koruyan olağanüstü varlıklarla ilgili anlatılar daha önceki memorat tasnifleri içerisinde yer almamıştır. Çalışmamızda değineler koruyan varlıklarla ilgili anlatılar mevcut olup bunlar “Defineci Memoratları” başlığı altında incelenmiştir. Memorat tasniflerine yapılan bu eklemenin de çalışmamızın özgün yönlerinden biri olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak gerek tecrübe sahipleri gerekse araştırmacılar açısından büyük zorluklar içeren bir konuda çalışma ortaya koyduğumuzu düşünüyoruz. Halkbilimi çalışmalarında memoratlar üzerine yapılan araştırmaların artmasının ortak kültürel belleğe önemli katkılar sunacağı kanaatindeyiz. Bu bağlamda Tokat özelinde memoratlar üzerine yaptığımız bu araştırmanın örnek teşkil etmesi yegâne temennimizdir.

YAZILI KAYNAKLAR

Acıpayamlı, O. (1962). Anadolu'da nazarla ilgili bazı âdet ve inanmalar. *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Dergisi*, C.20, S.1-2.

Acıpayamlı, O. (1974). *Türkiye'de doğumla ilgili âdet ve inanmaların etnolojik etüdü*. Sevinç Matbaası.

Aça, M. (2018). Türk halk inanışlarında tekinsiz mekân algısı ve Doğu Karadeniz bölgesi memoratlarına yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 5-20. 10.17719/jisr.20185537176.

Akkaya, M. (1993). Eski Eser Tahribatı ve Defineciler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 259-262.

Anadol, C. (2006). *Tarihten günümüze kadar doğu ve batı kültürlerinde halk inanışları büyü (sihir-tılsım-cin çarpması)*. Bilge Karınca

Arslan, M. (2017). *Nazilli Bölgesi Efsane ve Memoratları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ataizi, D. E. ve Sözer, B. (2018). Konya-Kadınhanı'ndan memorat örnekleri ve motifleri. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(9), 378-396.

Ayaz, B. ve Günaydın, A. (2019). Zonguldak madencilik mesleğine bağlı oluşan memoratlar üzerine bir değerlendirme. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 12(26), 305-316. 10.29000/mahder.547119

Aydın, M. (1986). Türklerde Hızır inancı. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2(2). 51-77.

Aydın, M. (1995). Fal. *T.D.V. İslam Ansiklopedisi*. 12. 138-139.

Balaban, T. (2014). *Amasya Efsane, Menkabe ve Memoratları* (1. Baskı). Amasya Valiliği Yayınevi.

Balaban, T. (2015). Hz. Ali merkezli bir ölüm memoratına dair değerlendirmeler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Araştırma Dergisi*, 73, 89-103. 10.1973/hbvd.73.145.

Bayat, F. (2007). *Türk mitolojik sistemi 2*. Akçağ

Bayat, F. (2020). *Türk Şaman Metinleri Efsaneler ve Memoratlar*. (5. Baskı). Ötüken.

Bayatlı, N. Y. (2017). Diyale iline bağlı Hanekin ilçesi Türkmen halk kültüründe memoratların incelenmesi. *Türkbilig*, 34, 189-210.

Bayrı, M. H. (1955). İstanbul folklorunda: Nazar ve nazarlık. *Türk Folklor Araştırmaları*. 3(6) No: 70.

Bayrı, M. H. (1972). *İstanbul folkloru*. (2. Baskı). A. Eser Yayınları.

Beşirli, M. (2005). *Orta Karadeniz Kentleri Tarihi I Tokat (1771-1853)* (1. Baskı). Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

Bezgin, A. (2011). *Hatay'da Reenkarnasyon Memoratları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Boratav, P. N. (1984). *100 soruda Türk folkloru*. (2. Baskı). Gerçek Yayınevi.

Boratav, P. N. (1987). Türklerde Hızır. *İslam Ansiklopedisi*. 5(1). 462-471.

Brunvand, J. H. (2012). *Encyclopedia of Urban Legends Updated and Expanded Edition*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO.

Cayce, E. (1998). *Rüyaların Dili* (1. Baskı). (A. Doğangün, Çev.). Arıtan.

Çetindaş, D. (2016, 29 Eylül-1 Ekim). *Modern Türk edebiyatında memaratlar ve büyü inançlarının bir örneği: Sadık Yemni romanları*. IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu. IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu. Ankara, Türkiye

Çıblak, N. (2004). Halk kültüründe nazar, nazarlık inancı ve bunlara bağlı uygulamalar. *TÜBAR 15*: 103-125.

Çobanoğlu, Ö. (2016, 28-30 Nisan). *Hoca Ahmet Yesevî kültürünün memarat anlatılarıyla inançları ve hayat felsefesini güncelleme gücü*. I. Uluslararası Hoca Ahmed Yesevî Sempozyumu. I. Uluslararası Hoca Ahmed Yesevî Sempozyumu. Ankara, Türkiye

Çobanoğlu, Ö. (2020). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. (11. Baskı). Akçağ.

Çobanoğlu, Ö. (2021). *Türk halk kültüründe memaratlar ve halk inançları* (3. Baskı). Akçağ.

Daş, M. (2014, 25-26 Eylül). *Tokat'ın Ortaçağ Tarihi Üzerine Bazı Tespitler*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyum Kitabı. Tokat, Türkiye.

Dégh L. (1998). Halk Anlatısı (Z. Karagülle Çev.) (1972). *Milli Folklor* 39: 111-129

Dégh, L. ve Vazsonyi, A. (1974). The memorate and the proto-memorate. *The Journal of American Folklore*, 87, 225-239.

Dégh, L. ve Vazsonyi, A. Çev. Ekiz, A. B. (2015). Memorat ve ön-memorat. *Milli Folklor*, 105, 131-146.

Demir, R. (2019). *Gaziantep Memaratları Üzerine Bir İnceleme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demircan, O. (20-22 Ekim 2022). *Tokat merkez köylerinde mezarlıklar etrafında teşekkül eden memoratlar üzerine bir araştırma*. 4. Uluslararası Türkoloji Sempozyumu. Van, Türkiye.

Duvarcı, A. (2005). Türklerde tabiat üstü varlıklar ve bunlarla ilgili kabuller, inanmalar, uygulamalar. *Bilig* 32: 125-144.

Dündar, F. K. (2021). *Osmaniye Yöresinde Efsane ve Memoratlar* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Düzen, B. N. (2021). *Artvin Doğaüstü Anlatılarda Cazi/Cazi Memoratları ve Motifsel İncelemesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ekici, M. (1998). Halk bilimi çalışmalarında metin (text), doku (texture), sosyal çevre ve şartlar (konteks) ilişkisinin önemi, *Milli Folklor*, C. 5, S. 39, s. 25-34.

Ekici, M. (2004). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*. (3. Baskı). Geleneksel

Eliade, M. (2020). *Mitlerin özellikleri*. (4. Baskı). (Çev. Sema R.). Alfa Mitoloji.

Eren, M. (2020). Rus halk edebiyatında memorat türü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(3), 724-737.

Ersoy, R. (2004). *Performans teori bağlamında sözlü kültür ürünleri'nin müzelenmesi sorunu üzerine bazı görüş ve düşünceler*. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Eyüboğlu, İ. Z. (1998). *Anadolu inançları "Anadolu üçlemesi I"*. Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Ferrer, J. J. (2008). *Bajo el árbol del paraíso: historia de los estudios sobre el folclore y sus paradigmas*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

Gökbilgin, T. (1940). Tokat. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. 08.06.2022 tarihinde erişildi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tokat>

Hallaç, A. T. (2017). *Memorat Türü ve Adana Memoratları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hallaç, A. T. (2018a). Memorat türünde sınıflandırmalar ve alt kategoriler üzerine. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 149-167.

Hallaç, A. T. (2018b). Memorat kavramının tanımlarındaki belirsizlik ve bir tanım denemesi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2(2), 181-211.

Havuz, H. (2018). *Artvin İlçe Merkez ve Köylerinde Derlenen Memoratların Söz Varlığı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Artvin Çoruh Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlincak, N. G. (2020). Mehmed Emin Tokadî hakkında oluşturulan memorat örnekleri. *Turkish Studies*, 15(1), 207-221. 10.29228/TurkishStudies.39834

İnan, A. (1933). Al Ruhı Hakkında Türk mitolojisinde Kötü Bir Ruh. *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*. S. 1, s. 160-167.

Kalafat, Y. (2018). Halk inançları mitoloji güzergâhında memoratlar dosyası. Y. Kalafat (Ed.). *Memorat-astral dünya mitolojik boyut* (1. Baskı, s. 91-107). Berikan Yayınevi.

Kalafat, Y. (2018). *Memoratlar-Astral dünya mitolojik boyut*. (1. Baskı). Berikan Yayınları.

Keser, A. (2017). *Nazilli Bölgesi Efsane ve Memoratları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keskin, Y. M. (2008). Türk toplumunda nazar olgusu ve buna karşı geliştirilen korunma ve kurtulma pratikleri: Elazığ örneği. *Dinî Araştırmalar 11* (32): 191-214.

Kılavuz, A. S. (1993). Cin. *T.D.V. İslam Ansiklopedisi*. 8. 8-10.

Kılavuz, A. S. (1993). Cin. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. 08.06.2022 tarihinde erişildi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/cin>

Kızıloğlu, M. (2013). *Tortum ve Köylerinde Derlenen Memoratlar Üzerine Bir Araştırma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kızıloğlu, M. (2014). Tortum'da derlenen örnek memorat metinleri. *Bizim AHISKA*, 35, 42-44.

Koç, A. (2012). Üryan Hızır ocağı taliplerinden Zehra Kayacık ve memoratlarının etkisiyle oluşan nefesleri üzerine. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 63, 265-296.

Köse, M. (1963). Al-Al karısı hakkında. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C.9, S.185

Kvideland, R. ve Sehmsdorf H. K. (1999). *Scandinavian folk belief and legend*. University of Minnesota Press

McClenon, J. (2000). Content analysis of an anomalous memorate collection: testing hypotheses regarding uviversal features. *Sociology of Religion* 61(2): 155-169.

Mezkit Saban, G. (2019). Kurtuluş Savaşı'na dair bir kronikat: Saray kronikatı. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 19(2), 441-451. 10.32449/egetdid.559061

Mullen, P. B. (1971). The Relationship of Legend and Folk Belif. (A. T. Hallaç, Çev.). *folklor/edebiyat*, 24(96), 211-220.

Ocak, A. Y. (1992). *Kültür tarihi kaynağı olarak menâkıbnâmeler (metodolojik bir yaklaşım)*. Türk Tarih Kurumu

Oğuz, M. Ö., Ekici, M. vd. (2015). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. (12. Baskı). Grafiker Yayınları.

Oral, Ş. (2018). *Safranbolu Efsanleri ve Memoratları Üzerine Bir Araştırma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ozan, M. (2015). Düünden bugüne Türk halk kültüründe “kara iyeler”. *Kültür Evreni*. 23. 41-51.

Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve çevresinde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili batıl inançların ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki*. Ankara Üniversitesi Basımevi.

Örnek, S. V. (1988). *100 soruda ilkelde din, büyü, sanat, efsane*. (2. Baskı). Gerçek Yayınevi.

Örnek, S. V. (2016). *Türk Halkbilimi*. (2. Baskı). BilgeSu.

Özbaş, H. (1967). Yozgat’ta Congolos. *Türk Folklor Araştırmaları*. 10(18) No: 212.

Özcan, H. ve Gönenç, C. S. (2015). Memoratlara göre Karaca Ahmet Sultan. *Folklor/Edebiyat*, 21(84), 93-108.

Özdemir, M. (2013). Türk kültüründe dağ kültü ve bir yüce dağ: Halbaba. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 1-15.

Öztelli, C. (1966). Albastı, Al karısı, korunma ve tedavisi. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C.10, S.209

Pehlivan, G. (2009). Dinî şahsiyetler hakkında oluşan anlatılar. *Milli Folklor*, 83, 88-96.

- Pentikäinen, J. (1970). *Quellenanalytische probleme der religiösen überlieferung*. Temenos 6.
- Pentikäinen, J. (1973). Belief, Memorate, and Legend. *Folklore Forum* 6(4): 217-241
- Pentikäinen, J. (2011). Memorat. T. A. Green (Ed.). *Folklore: An encyclopedia of beliefs, customs, tales, music and art* (583-585). ABC-CLIO LLC.
- Polat, E. (2015). Cin suresi perspektifinde cinlerin varlığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(53). 337-365.
- Polat, İ. (2020). *Memorat (Yapı, tasavvur ve metinler)* (1. Baskı). Kitapevi.
- Sevindik, A. ve Yaman, S. (2018, 19-21 Ekim). *Tokat'ta öğrenci yurtları ekseninde şekillenen cin memoratları ve bunları ortak motifleri*. I. Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi. Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi. Nevşehir, Türkiye
- Simpson J., Roud, S. (2000). Oxford University Press. *A Dictionary of English Folklore içinde*
- Sümbüllü, Y. Z. (2010). Fal ve falcılık kavramı ekseninde Türk kültür tarihinde fal ve kahânet. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 43. 55-72.
- Sydow, C. W. (1977). *Selected papers on folklore*. New York: Arno Press.
- Tanyu, H. (1992). Büyü. *T.D.V. İslam Ansiklopedisi*. 6. 501-506.
- Tüncer, E. (2020). Çevresel şartlarda memorat ve menkıbenin rolü: Elazığ, Karakoçan ilçesindeki Çayırgülü köyü örneği, *TOBİDER*, 4(1), 122-135. 10.30830/tobider.sayi.6.9

Türkmen, O. (2017). *Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratlar* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uğurlu, S. ve Doğan Gök, D. (2022). *2021 yılı Türk sözlü geleneğinden derlenen dini memoratlar*. (1. Baskı). Kriter.

Uğurlu, S. ve Doğan Gök, D. (2022). *2021 yılı Türk sözlü geleneğinden derlenen dini memoratlar*. (1. Baskı). Kriter.

Ulu, M. E. (2013). *Siyah şeytanlar imparatorluğu (Türk halk kültüründe cin motifi)*. (1. Baskı). Kitabe Yayınları.

Ülkü, M., Mutlu, Ö., Bayram, İ., Özden, N., Çetinkaya, F., (2020). *Şehrimiz Tokat*. MEB

Ünlü, O. (2019). Bir memorat örneği olarak Cinânî'nin cinleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö6, 229-239. 10.29000/rumalide.648853

Yavi, E. (1986). *Tokat*. Güzel Sanatlar Matbaası.

Yeloğlu, N. (2009). *Kütahya ve Çevresinde Memorat Tasarımı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2022). “Tabuta sığmayanlar” adlı programda tespit edilen rüya memoratları üzerine bir inceleme. *KÜLTÜRK*, 5(Yaz), 85-114.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

	Adı Soyadı	Yaş	Derlenen Yer	Eğitim Durumu	Meslek	Tarih	Kimden Dinledi
KK.1	Ahmet Döner	59	Küçükbağlar Köyü	İlkokul	Çiftçi	10.10. 2021	Kendisi
KK.2	Ali Akdağ	54	Küçükbağlar Köyü	İlkokul	Çiftçi	10.10. 2021	Ağabeyinden Babasından
KK.3	Ali Ant	41	Büyükbağlar Köyü	İlkokul	Çiftçi	10.10. 2021	Kendisi
KK.4	Dursun Ant	59	Büyükbağlar Köyü	İlkokul	Çiftçi	10.10. 2021	Kendisi
KK.5	Dürdane Kılıç	76	Büyükbağlar Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	10.10. 2021	Kendisi Kaynanasından Kardeşinden Annesinden
KK.6	Molla Kazım Durgun	76	Büyükbağlar Köyü	Ortaokul	Çiftçi	10.10. 2021	Annesinden
KK.7	Mustafa Uçar	22	Küçükbağlar Köyü	İlkokul	Kahveci	10.10. 2021	Annesinden
KK.8	Neciye Erbek	72	Büyükbağlar Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	10.10. 2021	Kendisi
KK.9	Nezaket Uyanık	59	Büyükbağlar Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	10.10. 2021	Kendisi Annesinden
KK.10	Rüstem Yüzer	56	Küçükbağlar	İlkokul	Çiftçi	10.10. 2021	Kendisi
KK.11	Güssün Güler	72	Çöreğibüyük Köyü	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	20.10. 2021	Komşusundan Kendisi
KK.12	Durmuş Güler	72	Çöreğibüyük Köyü	İlkokul	Çiftçi	20.10. 2021	Komşusundan
KK.13	Himmet Saka	67	Çöreğibüyük Köyü	İlkokul	Çiftçi	20.10. 2021	Babasından
KK.14	Düriye Dursun	69	Çöreğibüyük Köyü	İlkokul	Çiftçi	20.10. 2021	Akrabasından

KK.15	Emine Polat	73	Çöreğibüyük Köyü	Okur Yazar Değil	Çiftçi	20.10. 2021	Dedesinden
KK.16	Yılmaz Arslan	65	Pınarlı Köyü	İlkokul	Çiftçi	20.10. 2021	Büyüklerinden Komşusundan Dayısından Kendisi
KK.17	Yaşar Gürüç	50	Pınarlı Köyü	Ön Lisans	Muhtar	20.10. 2021	Kendisi
KK.18	Zeki Safa	75	Pınarlı Köyü	İlkokul	Emekli	20.10. 2021	Komşusundan Kendisi
KK.19	İhsan Yıldırım	45	Pınarlı Köyü	Lisans	İmam	20.10. 2021	Kendisi
KK.20	Şeyma Eroğlu	42	Döllük Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	20.10. 2021	Kendisi
KK.21	Ercan Yalçın	36	Nebi Köyü	Lise	Çiftçi	15.11. 2021	Komşusundan Köylülerden
KK.22	Veli Yüksel	49	Kızıl Köy	İlkokul	Çiftçi	15.11. 2021	Büyüklerinden Kendisi
KK.23	Ahmet Tuğsel	61	Karakaya Köyü	Ortaokul	Çiftçi	15.11. 2021	Babasından
KK.24	Hasan Solmaz	79	Ballıdere Köyü	İlkokul	Emekli	15.11. 2021	Kendisi Arkadaşından Komşusundan Büyüklerinden
KK.25	Zeynep Gündüz	62	Ballıdere Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	15.11. 2021	Kendisi
KK.26	Gülten Gündüz	34	Ballıdere Köyü	Ortaokul	Ev Hanımı	15.11. 2021	Kendisi
KK.27	Oya Yılmaz Bilgiç	53	Altıyüzevler Mah.	Lisans	Memur	01.02. 2022	Kendisi
KK.28	Ayça Baykal	23	Yeni Mah.	Lisans	Memur	05.02. 2022	Kendisi Abisinden Annesinden

KK.29	Ü. K.	55	Mehmetpaşa Mah.	Lisans	Öğretmen	30.01. 2022	Arkadaşından
KK.30	Asena Tuğçe Yılmaz	23	Karşıyaka Mah.	Yüksek Lisans	Öğretmen	05.02. 2022	Kendisi
KK.31	Halil Yılmaz	59	Karşıyaka Mah.	Lise	Serbest Meslek	10.02. 2022	Dedesinden Komşusundan
KK.32	Aysel Yılmaz	57	Karşıyaka Mah.	Ortaokul	Ev Hanımı	10.02. 2022	Kendisi
KK.33	Nesibe Han	28	Alipaşa Mah.	Yüksek Lisans	Öğretmen	28.12. 2021	Nenesinden Kendisi
KK.34	F. Ö.	44	Gökdere Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	06.05. 2021	Büyüklerinden Babasından
KK.35	A. Ö.	56	Gözoza Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	06.05. 2021	Kendisi
KK.36	Fadime Şirin	78	Avşarağzı Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	01.04. 2021	Annesinden
KK.37	K. B.	36	Avşarağzı Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	02.04. 2021	Komşusundan
KK.38	Eda Oyacı	20	Akbelen Köyü	Lisans	Öğrenci	05.05. 2021	Kendisi
KK.39	Fatma Gülener	68	Akbelen Köyü	Lise	Ev Hanımı	05.05. 2021	Kendisi
KK.40	Saniye Güzeldere	97	Güzeldere Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	27.02. 2022	Babasından Nenesinden
KK.41	Sadi Güzeldere	42	Güzeldere Köyü	Ön Lisans	Çiftçi	27.02. 2022	Teyzesinden
KK.42	Murat Kaya	65	Güzeldere Köyü	İlkokul	Muhtar	27.02. 2022	Annesinden
KK.43	Rukiye Güzeldere	71	Güzeldere Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	27.02. 2022	Kendisi
KK.44	Fadime Eliaçık	56	Güzeldere Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	27.02. 2022	Kendisi

KK.45	Hasan Er	62	Bağbaşı Köyü	İlkokul	Muhtar	27.02. 2022	Kendisi
KK.46	A. S.	-	Söngüt Köyü	-	-	27.02. 2022	Kendisi
KK.47	Ali Uzamış	-	Söngüt Köyü	-	-	27.02. 2022	Arkadaşından
KK.48	Şükrü Tuna	38	Büyükyıldız Köyü	Lise	Çiftçi	27.02. 2022	Büyüklerinden
KK.49	Ertuğrul Gürel	17	Büyükyıldız Köyü	Lise	Öğrenci	27.02. 2022	Kendisi
KK.50	Süleyman Demircan	70	Büyükyıldız Köyü	İlkokul	Emekli	27.02. 2022	Babasından
KK.51	Abdullah Tuna	70	Büyükyıldız Köyü	İlkokul	Emekli	27.02. 2022	Kendisi
KK.52	Sinan Ay	50	Kömeç Köyü	Lisans	İmam	27.02. 2022	Kendisi
KK.53	Hamza Al	77	Yayladalı Köyü	İlkokul	Çiftçi	03.04. 2022	Komşusundan Kendisi
KK.54	Mehmet Al	67	Yayladalı Köyü	İlkokul	Çiftçi	03.04. 2022	Kendisi Komşusundan
KK.55	Fazilet Genç	52	Merkez	Lisans	Memur	04.03. 2022	Kendisi
KK.56	Adnan Demir	44	Aydınca Köyü	Lise	Çiftçi	03.04. 2022	Kendisi
KK.57	Hamide Al	73	Çamdere Köyü	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	03.04. 2022	Dedesinden
KK.58	Aydın Keskin	66	Efe Köyü	İlkokul	Emekli	16.04. 2022	Komşusundan
KK.59	Ahmet Akan	28	Efe Köyü	Lisans	İmam	16.04. 2022	Babasından Kendisi Babaanneden Arkadaşından
KK.60	Mücahit Fırtına	35	Efe Köyü	Lisans	Öğretmen	16.04. 2022	Akrabasından Kendisi

							Annesinden Arkadaşından Komşusundan
KK.61	Hüseyin Koçak	77	Eze Köyü	İlkokul	Çiftçi	16.04. 2022	Dedesinden Kendisi
KK.62	Mithat Kayalı	45	Eze Köyü	Lisans	İmam	16.04. 2022	Kendisi
KK.63	Yunus Çelikel	54	Avlunlar Köyü	İlkokul	Çiftçi	16.04. 2022	Komşusundan
KK.64	Muzaffer Çakmak	66	Avlunlar Köyü	İlkokul	Çiftçi	16.04. 2022	Komşusundan Kendisi
KK.65	Rüştü Turan	76	Efe Köyü	Okur Yazar Değil	Emekli	16.04. 2022	Kendisi
KK.66	Bekir Sarı	72	Dedeli Köyü	İlkokul	Emekli	09.05. 2022	Kendisi
KK.67	Kezban Sarı	73	Gümenek Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	09.05. 2022	Büyüklerinden
KK.68	Sebahattin Uçar	56	Bula Köyü	Ortaokul	Emekli	09.05. 2022	Kendisi
KK.69	Narin Gülmez	68	Çamağzı Köyü	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	09.05. 2022	Eşinden Dedesinden
KK.70	Gürbüz Gülmez	48	Çamağzı Köyü	İlkokul	Kaynakçı	09.05. 2022	Kendisi
KK.71	Osman Karataş	46	Çamağzı Köyü	-	Çiftçi	09.05. 2022	Komşusundan
KK.72	Murat Ayvaz	26	Çamlık Köyü	Yüksek Lisans	Öğrenci	09.05. 2022	Arkadaşından Akrabasından Kendisi
KK.73	Hamza Dönmez	60	Kadıvakfı Köyü	İlkokul	Çiftçi	10.05. 2022	Dedesinden
KK.74	Ercan Yücel	43	Kadıvakfı Köyü	İlkokul	Usta	10.05. 2022	Amcasından

KK.75	Emrah Çağlar	32	Derekışla Köyü	Ortaokul	Çiftçi	10.05. 2022	Dedesinden Arkadaşından
KK.76	Fadime Çağlar	60	Derekışla Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	10.05. 2022	Dedesinden
KK.77	Abdullah Yılmaz	49	Mülk Köyü	İlkokul	Çiftçi	10.05. 2022	Babasından Büyüklerinden
KK.78	Harun Sansar	55	Başören Köyü	İlkokul	Duvar Ustası	12.05. 2022	Arkadaşından
KK.79	Bedriye Ekşi	67	Başören Köyü	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	12.05. 2022	Komşusundan
KK.80	Dursun Sansar	65	Başören Köyü	Ortaokul	Emekli	12.05. 2022	Annesinden
KK.81	Sabri Akgül	69	Çördük Köyü	İlkokul	Çiftçi	12.05. 2022	Annesinden Kendisi
KK.82	Adile Polat	85	Akyurt Köyü	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	12.05. 2022	Kendisi
KK.83	Şevket Yılmaz	58	Akyurt Köyü	İlkokul	Emekli	12.05. 2022	Annesinden Kendisi Komşusundan
KK.84	Arif Sezgin	72	Aşağıfırın de Köyü	Okur Yazar Değil	Emekli	12.05. 2022	Büyüklerinden
KK.85	Enver Uçak	92	Batmandaş Köyü	İlkokul	Çiftçi	12.05. 2022	Abisinden Dedesinden Kendisi
KK.86	Bilal Dursunluer	72	Çayören Köyü	Okur Yazar Değil	Çiftçi	12.05. 2022	Dayısından
KK.87	Zahide Yaman	79	Killik Köyü	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	12.05. 2022	Komşusundan Büyüklerinden Kendisi
KK.88	Derviş Şahin	55	Killik Köyü	İlkokul	Çiftçi	12.05. 2022	Büyüklerinden

KK.89	Atmaca Polat	25	Merkez	Yüksek Lisans	Öğrenci	30.06. 2022	Kendisi
KK.90	Fadime Yılmaz	70	Çat Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	17.06. 2022	Annesinden Babaanneden Kendisi
KK.91	A.A.	83	Merkez	İlkokul	Ev Hanımı	26.08. 2022	Büyüklerinden Annesinden Komşusundan Kendisi
KK.92	S.A.	57	Merkez	İlkokul	Ev Hanımı	26.08. 2022	Annesinden
KK.93	Nuriye Ekinci	78	Merkez	Okur Yazar Değil	Ev Hanımı	26.08. 2022	Kayınbabadan
KK.94	S. A.	45	Merkez	İlkokul	Ev Hanımı	26.08. 2022	Kendisi Büyüklerinden
KK.95	İlyas Kaya	42	Merkez	Yüksek Lisans	Memur	22.09. 2022	Komşusundan Babaanneden
KK.96	Aynur Genç	26	Merkez	Yüksek Lisans	Öğretmen	30.09. 2022	Annesinden
KK.97	Ö. B.	-	Merkez	-	-	01.10. 2022	Kendisi
KK.98	Niyet Çelik	55	Yazıbaşı Köyü	İlkokul	Ev Hanımı	01.10. 2022	Babasından
KK.99	A. A.	-	Merkez	-	-	01.10. 2022	Kendisi Komşusundan
KK.100	Salih Alaybay	18	Merkez	Lise	Öğrenci	02.07. 2023	Kendisi
KK.101	K. L.	-	Merkez	-	-	05.10. 2022	Komşusundan Kendisi
KK.102	Kübra Kurt	28	Merkez	Yüksek Lisans	Öğretmen	01.10. 2022	Kendisi Arkadaşından Yengesinden
KK.103	Senanur Alagöz	22	Merkez	Lisans	Öğrenci	06.10. 2022	Kendisi

KK.104	D. D.	-	Merkez	-	-	23.11. 2022	Kendisi
KK.105	A. Ç.	47	Merkez	İlkokul	Esnaflık	27.11. 2022	Arkadaşından
KK.106	B. K.	38	Merkez	Lise	Esnaflık	30.11. 2022	Komşusundan
KK.107	Ramazan Güngör	55	Merkez	İlkokul	Çiftçi	30.11. 2022	Arkadaşından
KK.108	Mehmet Sucu	70	Merkez	Okur Yazar Değil	Emekli	30.11. 2022	Komşusundan
KK.109	Ahmet Demircan	73	Merkez	Okur Yazar Değil	Çiftçi	20.12. 2022	Kendisi Komşusundan
KK.110	Feyza Demircan	24	Merkez	Lisans	Öğretmen	20.12. 2022	Kendisi
KK.111	Rümeysa Alagöz	23	Merkez	Lisans	Gıda Mühendisi	23.12. 2022	Kendisi
KK.112	Tülay Danabaş	52	Merkez	İlkokul	Ev Hanımı	25.12. 2022	Kendisi
KK.113	Songül Gögebakan	45	Merkez	Ortaokul	Ev Hanımı	27.12. 2022	Kendisi
KK.114	Ahmet Çelik	26	Merkez	Yüksek Lisans	Öğretmen	27.12. 2022	Kendisi

EKLER:

Fotoğraf 1: İhsan Yıldırım (19. Kaynak Kişi), Zeki Safa (18. Kaynak Kişi), Yaşar Gürüç (17. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 2: Güssün Güler (11. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 3: Durmuş Güler (12. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 4: Veli Yüksel (22. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 5: Murat Kaya (42. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 6: Bekir Sarın (66. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 7: 175. Memorat anlatısında geçen Çal Baba tekkesine ait direk ve bulunduğu mekân

Fotoğraf 8: Killik köyündeki icra ortamı

Fotoğraf 9: Bilal Dursunluer (86. Kaynak Kişı)

Fotoğraf 10: Kahve falına bakıldığı icra ortamı

Fotoğraf 11: Ahmet Tuğsel (23. Kaynak Kişi)

Fotoğraf 12: Derlemeci Onur Demircan ve Motorun sürücüsü Hasan Aydın

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Onur DEMİRCAN
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri:
İletişim Bilgileri	E-posta:
Öğrenim Bilgileri	Lise: Lisans: Yüksek Lisans:

İş Deneyimi